JOHN REED

DÜNYAYI SARSAN ON GÜN

DÜNYAYI SARSAN 10 GÜN

JOHN REED

AĞAOĞLU YAYINEVİ

DÜNYAYI SARSAN ON GÜN

Bütün dünya dillerine çevrilmiş olan DÜNYAYI SARSAN ON GÜN'ün yazarı John Reed 1887 yılında Amerika'da, Portland şehrinde doğdu. Zengin bir ailenin çocuğuydu. Harvard Üniversitesinde okuduktan sonra gazeteci oldu ve kısa zamanda büyük bir ün kazandı. Aynı zamanda bir atletti ve şiir de yazardı. 1912 yılında yayınladığı "Sangor" şiiri Amerika'da dikkati çekti. 1913'te bir gazete adına Meksika İhtilâlini izlemeye gitti. Orada köylü önderi Pancho Villa ile dost oldu ve aylarca onun yanında kaldı. O sıralarda yazdığı röportajlarla Amerika'nın en iyi savaş yazarı olarak tanındı. Gazete onu sonradan, Birinci Dünya Savaşında, Avrupa'ya gönderdi. Reed, Almanya, Sırbistan, Bulgaristan, Romanya ve Rusya cephelerinde bulundu. İhtilâlde Rusya'daydı. İzlenimlerini KIZIL RUSYA (RED RUSSIA) ve DÜNYAYI SARSAN ON GÜN (TEN DAYS THAT SHOOK THE WORLD) isimli kitaplarında topladı. DÜNYAYI SARSAN ON GÜN bugüne kadar Rus Devrimi üzerine yazılmış en tarafsız kitap olarak bütün dünyada okunmaktadır.

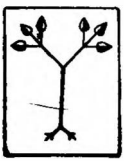
John Reed 1920 yılında Rusya'da iken otuz üç yaşında tifüsten öldü.

Bu kitap Halk Basımevinde dizildi, basıldı.
Hamit Kırma ve Cilt Evinde hazırlandı.
Kapak : Ersal Yavi
Kapak baskı : Yörük Matbaası
Ağaoğlu Yayınevi
Ankara Caddesi 37/7 (Vilayet Karşısı)
İstanbul
Ocak 1967

JOHN REED

DÜNYAYI SARSAN ON GÜN

TÜRKÇESİ :
RASİH GÜRAN

AĞAOĞLU YAYINEVİ

ÖNSÖZ

Bu kitap tarihin yoğun bir parçasıdır: kendi gözümle gördüğüm bir tarih... Bu kitap, işçilerle askerlerin önderliğini yapan Bolşeviklerin Rusya'da Kasım Devriminde iktidarı ele nasıl aldığını ve Sovyetlere nasıl verdiğini ayrıntılı olarak anlatan bir hikâyedir, başka bir şey olmak iddiasında değildir.

Kitapta daha çok İhtilâlin başkenti ve yüreği olan "Kızıl Petrograd" anlatılmıştır. Ama okuyucunun Petrograd'da olup bitenlerin, az çok aynı yoğunlukla, ayrı ayrı zamanlarda, bütün Rusya'da aşağı yukarı aynı biçimde tekrarlandığını bilmesi gerekir.

Yazmakta olduğum bir kaç kitabın birincisi olan bu kitapta kendi gözümle gördüğüm, denediğim ve aynı zamanda güvenilir kaynaklardan dinlediğim olayları yalnızca gün gün anlatmakla yetindim. Ancak ilk iki bölümde ortamı ve Devrimin nedenlerini kısaca vermeye çalıştım. Bu ilk iki bölümün biraz zor okunacağını biliyorum, ama bu bölümler sonradan anlatılacak olayları anlamak için gereklidir.

Kitabın okunması sırasında okuyucunun kafasında bir çok sorular doğacaktır. Bolşevizm nedir? Bolşevikler nasıl bir hükümet kurdular? Bolşevikler Kasım Devriminden önce Kurucu Meclisten yana oldukları halde neden sonradan bu Meclisi silâh zoruyla ele geçirmeye çalıştılar? Burjuvazi, bolşevizm tehlikesi ortaya çıkıncaya kadar Kurucu Meclise karşı olduğu halde neden bu Meclisi sonradan tuttu?

Bu ve buna benzer bir çok sorular burada cevaplandırılamaz. Kornilov'dan Brest-Litovsk'*a adlı başka bir kitapta Alman andlaşmasına kadar - bu andlaşma da dahil olmak üzere - Devrimin izlediği yolu gösterdim. Devrimci örgütlerin doğuşlarını ve yaptıkları işleri, halktaki duyguların gelişimini, Kurucu Meclisin dağılışını, Sovyet devletinin yapısını ve Brest - Litovsk konuşmalarının izlediği yolu ve sonucunu o kitapta anlattım.*

Bolşeviklerin nasıl ortaya çıktıklarını anlamak için Rus

ekonomisinin ve Rus Ordusunun 1915'de başlayan bir gidişin mantıksal sonucu olduğunu bilmek gerekir. Çarın Sarayına hâkim olan çürümüş gericiler Almanlarla ayrı bir barış andlaşmasına varabilmek için Rusya'yı bile bile uçuruma sürüklüyorlardı. 1915 yazındaki büyük bozgunu doğuran cephedeki silâh azlığı, ordudaki ve büyük şehirlerdeki yiyecek kıtlığı, 1916 yılında imalâtın ve ulaştırma araçlarının azalması, Rusya çapında yürütülen büyük bir sabotaj hareketinin yalnızca bir parçasıydı. Bu hareket Mart Devrimiyle tam zamanında durdurulmuş oldu.

Yeni rejimin ilk bir kaç ayında, dünyanın en çok ezilen ülkelerinden birinde yaşayan yüz altmış milyon insan birdenbire özgürlüğüne kavuşunca, her büyük devrimde olageleri bir çok karışıklıklara rağmen, hem iç durum düzelmeye ve hem de ordunun vurucu gücü artmaya başladı.

Ama "Balayı" çok sürmedi. Mülk sahibi sınıflar, yalnızca, iktidarı Çardan alıp kendilerine verecek siyasal bir devrim istiyorlardı. Onlara göre Rusya, Fransa ya da Amerika'da olduğu gibi, bir anayasaya göre yönetilen bir cumhuriyet olmalıydı, ya da, hiç olmazsa İngiltere gibi bir meşrutiyet... Öte yandan, halk yığınları gerçek bir sanayi ve toprak demokrasisi istiyorlardı.

William English Walling, 1905 Devrimini anlatan Russia's Message *(Rusya'nın Mesajı) adlı kitabında, sonradan hemen hemen oybirliğiyle Bolşevikleri destekliyecek olan Rus işçilerinin o zamanki durumlarını şöyle anlatır :*

"Özgür bir rejimde de, eğer Hükümet öteki sosyal sınıfların eline geçecek olursa, (işçiler) aç kalacaklarını biliyorlardı...

Rus işçisi devrimcidir, ama ne şiddetten yanadır, ne dogmacıdır, ne de aptaldır. Barikatlar kurmaya hazırdır, ama bu barikatları incelemiştir ve bunların ne demek olduğunu dünyada kendi deneyi ile öğrenmiş olan tek işçidir... Moskova, Riga ve Odesa'da kurşuna dizilen, ya da idam edilen yüzlerce işçi boşuna ölmedi; zindanlarda yatan binlerce işçi boşuna yatmıyorlar; Rus işçisi Altın Madenleriyle Bataklıklardaki işçi yokluğunu gidermek üzere boşuna çöllere ve Kutup bölgesine gönderilmiyor..."

Böylelikle Rusya'da dış savaş sürüp giderken siyasal devrim sosyal devrime dönüşüyor ve bolşevizmin başarısıyla sonuçlanıyordu.

Amerika'da Sovyet Hükümetine karşı olan Rus Haberler Bürosunun Müdürü A. J. Sack, The Birth of the Russian Democracy (Rus Demokrasisinin Doğuşu) *adlı kitabında şöyle der :*

"Bolşevikler kendi kabinelerini kurdular, Nikolai Lenin'i Başbakan, Leon Troçki'yi Dış İşleri Bakanı yaptılar. Onların iş başına geleceği Mart İhtilâlinden hemen sonra belli olmuştu. Bolşevikler İhtilâli izleyen aylar içinde durmadan geliştiler..."

Yabancılar, özellikle Amerikalılar, sık sık Rus işçisinin "cahilliğinden" söz ederler. Gerçi Rus işçisinde Batıdakilerin siyasal tecrübeleri yoktur, ama Ruslar da kendi istekleriyle katılmış oldukları bir çok örgütte iyice yetişmiş bulunmaktadırlar. 1917 yılında Rus Tüketim Kooperatiflerinin on iki milyondan çok üyesi vardı; özellikle Sovyetler, Rus halkının örgütlenme dehâsının en iyi örnekleridir. Bundan başka, sosyalist teorinin uygulanmasında Rus işçisinden daha iyi yetişmiş başka hiç bir işçi yoktur dünyada.

William English Walling Rus işçilerini şöyle anlatır :

"Rus emekçilerinin çoğu okuyup yazma bilir. Rusya yıllarca o kadar bozuk şartlar altında yaşamıştır ki, bu şartlar işçi sınıfına, yalnız tek tek aydınların değil, aynı zamanda, Rusya'nın siyasal ve sosyal kalkınmasında umutlarını işçi sınıfına bağlayan bütün bir aydın sınıfının önderliğini de sağlamıştır..."

Bir çok yazarlar, Sovyet Hükümetine karşı düşmanlıklarını, Rus Devriminin son aşamada "saygıdeğer" elemanların yaban Bolşevik saldırılarına karşı bir savaşı haline gelmesiyle izah ederler. Oysa devrimci örgütlerin halk arasında güçlenmesi sonucunda bunları yok etmeye kalkan ve Devrimi durdurmaya çalışanlar mülk sahibi sınıflardı. Bunlar amaçlarına varmak için sonunda olmayacak tedbirlere başvurdular. Kerenski'yi ve Sovyetleri ortadan kaldırmak amacıyla ulaştırma araçları işletilmedi ve yurt içinde bir çok kargaşalıklar çıkartılmaya çalışıldı; Fabrika - Atelye Komitelerini yoketmek için fabrikalar kapatıldı; yakıt ve ham madde kesildi; cephedeki Ordu Komitelerini dağıtmak için yeniden idam cezası konuldu ve ordunun yenilmesine göz yumuldu.

Bütün bunlar Bolşeviklerin ekmeğine yağ sürdü. Bolşevikler Rusya'da sınıf savaşı ve Sovyet hâkimiyeti fikrini yaymaya başladılar.

Bu iki aşırı akım arasında bütünüyle ya da yürekleriyle Bolşevikleri destekleyen başka gruplar da vardı. Bunlar "ılımlı" Sosyalistler, Menşevikler, Sosyalist Devrimciler ve öteki ufak partilerdi. Mülk sahibi sınıflar bu gruplara da saldırıyordu; ama bu grupların dayandıkları teoriler onların güçlerini kesiyordu.

Menşevikler ve Sosyal Devrimciler, kabaca, Rusya'nın bir sosyal devrim için daha olgunlaşmadığına inanıyorlardı. Onlara göre şimdilik yalnızca siyasal *bir devrim olabilirdi. Rus halk yığınları henüz iktidarı ele alacak kadar eğitilmemişlerdi; böyle bir harekete girişilmesi zorunlukla geri bir hareket yaratacak, bunun sonucunda da kanlı bir oportünist eski rejimi geri getirecekti. Nitekim "ılımlı" Sosyalistler iktidara geçmeye zorlandıkları zaman korktular, iktidarı almadılar.*

Bu politikacılar Rusya'nın da Batı Avrupanın geçtiği siyasal ve ekonomik gelişmelerden geçmesi ve sonunda bütün dünya ile birlikte sosyalizme gitmesi fikrine inanıyorlardı. Bu düşüncelerinin sonucu olarak da, Rusya'nın önce bazı bakımlardan Avrupa demokrasisinden ileri parlâmanter bir devlet olması gerektiği görüşünde mülk sahibi sınıflarla birleşiyorlardı. Bu yüzden Hükümette mülk sahibi sınıflarla işbirliği yapılmasını istiyorlardı.

Mülk sahiplerini desteklemek kolaydı. "Ilımlı" Sosyalistlerin burjuvaziye ihtiyaçları vardı. Ama burjuvazinin "ılımlı" Sosyalistlere ihtiyacı yoktu. Böylece Sosyalist bakanlar yavaş yavaş bütün programlarını bir yana bırakırlarken mülk sahibi sınıflar gittikçe güçleniyor ve söz sahibi oluyorlardı.

Ve sonunda Bolşevikler bütün uzlaşma plânlarını altüst ettiği zaman Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler mülk sahibi sınıflardan yana dövüştüklerini anladılar.

Bana kalırsa Bolşevikler bugün Rusya'da yıkıcı bir güç değil, tersine, belirli programı olan ve bu programı ülkeye uygulayacak durumda bulunan tek partidir. Eğer Bolşevikler iktidarı ele almasalardı, bana kalırsa, Alman orduları Aralık ayında Petrograd'a ve Moskova'ya girmiş olurlar ve Rusya da yeniden Çarın eline geçerdi.

Sovyet Hükümeti bir yıldanberi dayandığı halde Bolşevik İhtilâlinden hâlâ bir "serüven" olarak söz edenler var. Evet, bu bir serüvendir ve insanlığın bugüne kadar giriştiği serüvenlerin en büyüğüdür; bu, emekçi yığınların önünde tarihe geçen, geniş ve basit istekleriyle her şeyi sarsan bir serüvendir.

Bugün büyük toprakların köylüler arasında bölüşülmesi için gereken örgüt kurulmuş bulunuyor. Fabrika - Atelye Komiteleri ile sendikalar sanayiin işçiler tarafından denetilmesi görevini üzerlerine almaya hazır. Her köyde, şehir, kasaba, bölge ve vilâyette İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri mahallî yönetimi ele almak üzere.

Bolşevizm konusunda ne düşünülürse düşünülsün, Rus Devrimi insanlık tarihinin büyük olaylarından biridir ve Bolşeviklerin ortaya çıkışı da dünya çapında önem taşıyan bir olaydır. Tarihçiler Paris Kömününü nasıl en küçük ayrıntılarına kadar araştırıp duruyorlarsa, 1917 Ekiminde Petrograd'da olup bitenleri de, halkı harekete getiren ruhu da, önderlerin nasıl insanlar olduklarını ve nasıl davrandıklarını da araştıracaklardır. İşte ben bu kitabı bunun için yazdım. Büyük günlerin hikâyesini anlatırken de olayları vicdanlı bir gazeteci gözü ile görmeye ve gerçeği olduğu gibi göstermeye çalıştım.

John Reed

New York. 1 Ocak, 1919.

NOTLAR VE AÇIKLAMALAR

Rus örgütlerinin sayıca çok olması — siyasî partiler, Komite ve Merkez Komiteleri, Sovyetler, Duma'lar, Birlikler — ortalama okuyucunun aklını oldukça karıştıracaktır. Bundan ötürü kısa tanımlamalar ve açıklamalar yapıyorum.

SİYASÎ PARTİLER

Kurucu Meclis seçimlerinde Petrograd'da on yedi, bazı taşra şehirlerinde ise kırka yakın parti vardı; ancak siyasî partilerin amaçlarını ve kuruluşlarını gösteren aşağıdaki özete yalnızca bu kitapta adı geçen guruplar ve hizipler alınmıştır. Bunların da yalnızca programlarının özleri ve genel nitelikleri verilmiştir.

1. Monarşistler ve çeşitli hizipleri,*Oktobrist'ler,* vb. Bir zamanlar çok kuvvetli olan bu parti artık açıkça çalışamıyordu; ya yeraltına geçmişlerdi, ya da bir kısım üyeleri — Kadet'ler kendi programlarına yaklaştıkça — Kadet Partisine katılmışlardı. Kitapta adı geçen temsilcileri Rodziyanko ve Şulgin' dir.

2. *Kadet'ler.* Bu partinin adı Anayasacı Demokratlar kelimelerinin kısaltılmış biçiminden gelmedir. Partinin resmî adı "Halk Hürriyet Partisi" dir. Çarlık zamanında bu parti mülk sahibi sınıfların liberalleri elindeydi.Kadet'ler belli başlı *siyasal* reform partisiydiler. Aşağı yukarı Amerika'daki İlerici Parti gibidirler. 1917 İhtilâli patladığı sırada ilk Geçici Hükümeti onlar kurdular. Müttefik emperyalistlerden ve Çar Hükümetinin emperyalistçe emellerinden yana olduklarını ilân ettiler. Kadet kabinesi Nisanda devrildi. Devrim, *sosyal ekonomik* bir devrim halinde geliştikçe Kadet'ler gittikçe daha tutucu oldular. Kitapta adı geçen temsilcileri Miliukov, Vinaver, Şatski'dir.

2 a)*Kamu Adamları Gurubu,* Kadet'ler Kornilov'un karşıihtilâlci hareketine karıştıktan sonra halk karşısındaki itibarlarını kaybedince Moskova'da bir Kamu Adamları Gurubu kuruldu. Son Kerenski kabinesinde bunlardan gelen delegelere yer

verilmişti. Gurup kendisini partiler dışı ilân ettiği halde liderleri Rodziyanko ve Şulgin gibi adamlardı. Gurup, Sovyetlerle kendi silâhlarıyla, yani ekonomik örgütlerle savaşılması gerektiğini anlayacak kadar akıllı, daha "modern" görüşlü bankacılardan, tüccarlardan ve fabrikacılardan oluşmuştu. Tipik üyeleri Liyanozov, Konovalov'du.

3. *Populist Sosyalistler,* ya da *Trudoviki (İşçi Gurubu).* Sayıca küçük bir parti; çekingen aydınlardan, kooperatif liderlerinden ve muhafazakâr köylülerden oluşmuş bir parti. Sosyalizmi savunan Populistler küçük burjuvazinin, memurların, dükkân sahiplerinin vb. nin çıkarlarını destekliyorlardı. Genellikle köylü mümessillerinden oluşan Dördüncü İmparatorluk Duma'sındaki İşçi Gurubunun geleneğini sürdürüyorlardı. 1917 Martında İhtilâl patladığı sırada Kerenski İmparatorluk Duma'sında *Trudoviki* lideriydi. Kitaptaki temsilcileri: Peşehanov, Çaykovski.

4. *Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi.* Marksist Sosyalistler. 1903'de toplanan kongrede parti taktik sorunları üzerinde, Çoğunluk (Bolşinstvo) ve Azınlık (Menşinstvo) diye ikiye ayrıldı. *Bolşeviki* ve *Menşeviki* kelimeleri bu ayrılıktan doğdu. *Bolşeviki* "çoğunluğun üyesi", *Menşeviki* "azınlığın üyesi" demekti. Bu iki kanat sonradan iki ayrı parti oldular. Her ikisi de kendilerine *Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi* adını veriyorlar ve Marksizmi savunuyorlardı. 1905 Devrimine kadar Bolşevikler gerçekte azınlıktaydılar, 1917 Eylülünden sonra yeniden çoğunluk oldular.

a) *Menşevikler.* Toplumun sosyalizme doğal bir gelişme ile gideceğine ve işçi sınıfının önce siyasî iktidarı ele geçirmesi gerektiğine inanan bütün sosyalist eğilimler bu partide toplanmıştır. Aynı zamanda milliyetçi bir partidir. Bu parti sosyalist aydınlar partisiydi, yani, bütün eğitim araçları mülksahibi sınıfların elinde olduğundan aydınlar içgüdüsel olarak bu eğilimin etkisi altında kalmışlar ve mülksahibi sınıflardan yana olmuşlardır. Kitapta adı geçen temsilcileri Dan, Lieber, Tseretelli' dir.

b) *Menşevik Enternasyonalciler.* Menşeviklerin radikal, enternasyonalci kanadı. Mülk sahibi sınıflarla yapılacak her çeşit koalisyona muhaliftirler. Öte yandan, tutucu Menşeviklerden ayrılmak istemezler ve Bolşeviklerin savundukları proletarya diktatörlüğüne karşıdırlar. Troçki uzun bir zaman bu gurubun üyesiydi. Liderleri arasında Martov, Martinov vardır.

c) *Bolşevikler.* Bugün kendilerine *Komünist Partisi* adını vermekte, Menşeviklerin ve bütün ülkelerde "çoğunluk sosyalizmi" denilen eğilimlerin savundukları "ılımlı" ya da parlâmentocu sosyalizm geleneğinden kendilerini kesin olarak ayırmaktadırlar. Bolşevikler proletaryanın hemen ayaklanarak iktidarı ele geçirmesini istiyorlardı. Böylece sanayi, toprak, tabiî kaynaklar ve malî kurumlar zorla ele geçirilmek yoluyla sosyalizmin gelişi çabuklaştırılmış olacaktı. Bu parti başlıca fabrika işçilerinin ve, aynı zamanda, yoksul köylülerin büyük bir kısmının isteklerini dile getirmekteydi.

"Bolşevik" adı "Maksimalist" anlamına gelmez. Maksimalistler ayrı bir guruptırlar (5b paragrafına bakınız). Bolşevik liderleri arasında bulunanlar: Lenin, Troçki, Lunaçarski.

d) *Birleşik Sosyal Demokrat Enternasyonalciler.* Bunlara *Novaya Zhin* (Yeni Hayat) gurubu da denir. Bu ad çok etkili olan gazetelerinin adından gelmedir. İşçi sınıfı arasında pek az taraftarı bulunan küçük bir aydınlar gurubudur. Yalnız Maksim Gorki'nin kişiliği gurubun etkisini arttırıyordu. Bu aydınların programı da Menşevik Enternasyonalcilerin aynıydı, yalnız *Novaya Zhin* gurubu iki hizipten birine bağlanmayı reddediyordu. Bolşevik taktiklerine karşı oldukları halde Sovyet Hükümetinde kaldılar. Bu kitapta adı geçen öteki temsilcileri, Avilov ve Kramov'dur.

e) Yedinstvo. Önemini yitiren küçük bir gurup. 1880 yıllarında Rus Sosyal Demokrat hareketinin öncülerinden olan ve şimdi ihtiyarlamış bulunan Plehanov'u izleyenlerden kuruludur. Plehanov çok yurtseverdi ve Menşeviklerin yanında bile çok tutucu kalıyordu. Bolşeviklerin hükümet darbesinden sonra *Yedinstvo* gurubu ortadan silindi.

5. *Sosyalist Devrimci Parti.* İlk harflerinden ötürü *Eser'ler* de denir. Başlangıçta devrimci bir köylü partisiydi. Mart İhtilâlinden sonra ömründe sosyalist olmamış kişiler partiye girdiler. Bu sırada parti yalnız toprakta özel mülkiyetin kaldırılmasını, toprak sahiplerine de karşılık ödenmesini istiyordu. Fakat sonunda köylüler arasında devrimci duygunun şiddetlenmesi Sosyalist Devrimcileri "karşılık" maddesinden vazgeçmeye zorladı. Genç ve ateşli aydınlar 1917 sonbaharında ana partiden ayrılarak *Sol Sosyalist Devrimci Parti*'yi kurdular. Sonraları radikallerce *Sağ Sosyalist Devrimciler* diye adlandırılan *Eser*'ler Menşeviklerin davranışlarını benimsemişler ve onlarla birlikte çalışmışlardır. Sonunda zengin köylüleri, aydınları, uzak

köy bölgelerinde yaşayan cahil halkı temsil eden bir örgüt olmuşlardır. Bunlar arasında Menşevikler arasında olduğundan daha çok görüş ayrılıkları vardı. Bu kitapta adları geçen liderleri şunlardır: Avksentiyev, Gotz, Kerenski, Çernov, "Babuşka" Breşkovskaya.

a) *Sol Sosyalist Devrimciler.* Bolşeviklerin işçi sınıfı diktatörlüğü görüşünü teorik olarak benimsemiş olmakla beraber başlangıçta Bolşeviklerin amansız taktiklerine karşıydılar. Bununla birlikte Sol Sosyalist Devrimciler Sovyet Hükümetinin içinde kaldılar, çeşitli bakanlıkları, özellikle Tarım Bakanlığını ellerinde tuttular. Hükümetten birçok kereler çekildiler, ama yine döndüler. Köylüler *Eser*'lerden umudu kestikçe Sol Sosyalist Devrimciler Partisine katıldılar, böylece parti Sovyet Hükümetini destekleyen, büyük toprakların karşılık ödenmeden müsadere edilmesini ve köylülere verilmesini isteyen büyük bir köylü partisi haline geldi. Liderleri arasında bulunanlar: Spiridonova, Karelin, Kamkov, Kalagayev.

b) Maksimalistler. Sosyalist Devrimci Partinin 1905 İhtilâlinde ayrılan bir koludur. Parti o sırada sosyalist programın azamisini (maksimumunu) derhal uygulamak isteyen güçlü bir köylü hareketiydi. Şimdi anarşist köylülerden oluşan önemsiz bir guruptur.

PARLÂMENTO USULÜ

Rus toplantıları ve kongreleri bizim Amerikan usullerinden çok Avrupa usullerine göre düzenlenir. Genellikle ilk yapılan iş kâtiplerin ve Başkanlık Divanının (Presidium) seçimidir.

Başkanlık Divanı toplantıya başkanlık edecek komitedir, ve toplantıda temsil edilen grupların ve siyasî partilerin temsilcilerinden, üye sayısı ile orantılı olarak kurulur. Başkanlık Divanı gündemi düzenler.

Her konu *(vopros)* genel olarak ortaya konur ve sonra tartışılır; tartışmanın sonunda çeşitli partiler karar tasarısı sunarlar. Herkes ayrı ayrı oy kullanır. Gündem, çoğu zaman, ilk yarım saat içinde pek uygulanmaz. Herhangi bir "acele" durumda -bu müracaatı çok kere genel kurul kabul eder- herhangi bir kimse ayağa kalkıp konu üzerinde istediğini söyleyebilir. Toplantı üyeleri toplantıya hâkimdirler. Başkanın tek görevi küçük bir zili çalmak, düzeni sağlamak ve söz isteyenlere

söz vermektir. Toplantının gerçek çalışması hiziplerin ve siyasî partilerin kendi aralarında yaptıkları toplantılarla yürütülür. Oylarını toplantıda birlik olarak kullanırlar ve bunları gurup liderleri genel kurulda temsil eder. Sonuç olarak, her yeni önemli konuda ya da oylamada toplantıya ara verilir, böylelikle çeşitli grupların ya da siyasî partilerin kendi gurup toplantılarını yapmaları sağlanır.

Toplantıda bulunanlar çok gürültü ederler. Konuşmacılar alkışlanır ya da yuhalanır. Başkanlık Divanının plânlarını bozmak için de elden gelen yapılır. Çok rastlanan bağırmalar arasında şunlar vardır: *"Prosim* — Lütfen devam edin!" *"Pravilno"* ya da *"Eto viyerno* — Çok doğru!" *"Do volno* — Yeter!" *"Doloi* — İndirin Aşağıya!" *"Posor* — Utan!" ve *"Tiş* — Susun! Gürültü etmeyin!"

HALK ÖRGÜTLERİ

1. *Sovyet.* "Konsey" ya da "Kurul" (eski deyimiyle "Şûra"). Çarlık zamanında İmparatorluk Devlet Konseyine *Gosudarstvenyi Sovyet* denirdi. Devrimden sonra Sovyet, işçi sınıfının ekonomik örgütlerine mensup üyeler tarafından seçilen bir çeşit parlâmentonun, yani, İşçi, Asker, ve Köylü Delegeleri Sovyetinin adı olmuştur. Bundan ötürü bu kelimeyi yalnız bu kurumlardan söz ettiğim zamanlarda kullandım, başka yerlerde kelimeyi "konsey" olarak çevirdim.

Rusya'da her şehrin, kasabanın ve köyün seçtiği mahallî Sovyetlerin -büyük şehirlerde aynı zamanda seçilen Kısım *(Rayonni)* Sovyetlerinin - yanı sıra *oblastne* ya da *gubiyernski* (bölge ya da taşra) Sovyetleri, başkentte Rusya Sovyetleri Merkez İcra Komitesi (baş harflerinden ötürü *Çay-i-ka)* vardı. (Merkez Komiteleri açıklamasına bakınız.)

Mart İhtilâlinden sonra İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri hemen hemen her yerde birleşti. Ama işçi ve asker bölümleri, yine de kendi özel konularını konuşmak üzere ayrı ayrı toplanırlardı. Köylü Delegeleri Sovyetleri, Bolşevik ayaklanmasına kadar ilk iki Sovyetle birleşmedi. Köylü Sovyetleri de öteki İşçi ve Asker Sovyetleri gibi örgütlenmişti. Başkentte Rusya Köylü Sovyetleri İcra Komitesi vardı.

2. *Sendikalar.* Çoğunlukla sanayi alanındaydı ve Bolşevik İhtilâli sırasında üç dört milyon üyesi vardı. Bu sendikalar

da, aynı zamanda, bütün Rusya çapında örgütlenmişlerdi. Bir çeşit Rusya İşçi Federasyonu haline gelmişlerdi. Merkez İcra Komiteleri başkentte bulunuyordu.

3. *Fabrika - Atelye Komiteleri.* İşçilerin sanayii denetlemek amacıyla kendiliklerinden kurmuş oldukları örgütlerdir. İhtilâlin patlamasıyla fabrikalarda yönetimin bozulması üzerine durumdan yararlandılar. Fabrika - Atelye Komitelerinin de bütün Rusya çapında bir örgütü vardı. Merkez Komitesi Petrograd'daydı ve sendikalarla işbirliği yaparak çalışıyordu.

4. *Duma'lar.* Duma kelimesi kabaca "danışmanlar kurulu" demektir. İhtilâlden sonra demokratik bir şekilde altı ay devam eden İmparatorluk Duma'sı 1917 Eylülünde kendiliğinden dağıldı. Bu kitapta adı geçen Şehir Duma'sı yeniden örgütlenen Belediye Konseyidir. Çoğu zaman, "Belediye Muhtar İdaresi" de denir. Şehir Duma'sı doğrudan doğruya ve gizli oyla seçilmişti. Bolşevik ayaklanması sırasında halkın Duma'yı desteklememesinin tek nedeni, *ekonomik* guruplara dayanan ve gittikçe güçlenen örgütlerin karşısında yalnız *siyasî* eğilimleri temsil etmesi ve bu temsilin de etkisini gittikçe yitirmiş olmasıdır.

5. *Zemstvo'lar.* Kabaca "Taşra Konseyleri" demektir. Çarlık zamanında yarı siyasî, yarı sosyal kurumlardı. Çok az yönetim güçleri vardı. Üyelerinin çoğu toprak sahipleri sınıflarının aydın liberalleriydi. En önemli görevleri eğitim ve köylüler arasında sosyal hizmetler yürütmekti. Savaş sırasında *Zemstvo*'lar yavaş yavaş Rus ordusunun yiyecek ve giyecek işlerini de, yabancı ülkelerden yapılacak mübayaaları da üzerlerine aldılar. Askerler arasında, Amerika'da *Y.M.C.A. (Genç Erkekler Hıristiyan Birliği)* nin cephede yaptığı görevlere benzer görevler yaptılar. Mart İhtilâlinden sonra, *Zemstvo*'lar tarım bölgelerindeki mahallî hükümetler durumuna getirilmek istendi ve bu amaçla demokratlaştırıldı. Ancak onlar da, Şehir Duma'ları gibi, Sovyetlerle yarışamadılar.

6. *Kooperatifler.* Bunlar işçi ve köylü tüketim kooperatifleriydi. İhtilâlden önce bütün Rusya'da birkaç milyon üyeleri vardı. Kooperatifler liberaller ve "ılımlı" Sosyalistler tarafından kurulmuştu. Devrimci sosyalist guruplar kooperatif hareketini desteklemediler, çünkü bunları, üretim ve dağıtım araçlarının bütünüyle işçilerin eline geçmesini önleyen ve hareketin yerine geçen kurumlar saydılar. Mart İhtilâlinden sonra kooperatifler hızla gelişti. Kooperatiflere Populist Sosyalistler, Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler hâkimdi. Bolşevik İhtilâ-

line kadar tutucu bir siyasî güç olarak kaldılar. Öte yandan, eski ticaret ve ulaşım mekanizması çöktüğü zaman Rusya'yı besleyen yine kooperatifler oldu.

7. *Ordu Komiteleri.* Ordu Komiteleri eski rejime mensup subayların gerici etkileriyle savaşmak amacıyla cephede askerler tarafından kurulmuştu. Her bölüğün, alayın, tugayın, tümenin ve ordunun komitesi vardı. Hepsi birden Ordu Komitesini seçerlerdi. Merkez Ordu Komitesi Genel Kurmayla işbirliği yapardı. İhtilâlin patlaması üzerine orduda yönetim çökünce Ordu Komiteleri Karargâh Komutanlığı görevini de, ve bazı durumlarda, askerlere komuta etme görevini de üzerine aldı.

8. *Filo Komiteleri.* Aynı örgütlerin donanmadaki karşılığı.

MERKEZ KOMİTELERİ

1917 ilkbaharında ve yazında Petrograd'da her çeşit örgütün Rusya çapında kongresi yapıldı. İşçi, Asker ve Köylü Sovyetleri, Sendikalar, Fabrika - Atelye Komiteleri, Ordu ve Filo Komiteleri millî kongrelerini topladılar. Bundan başka, ordu ve donanmadaki hizmetlerin her dalı, kooperatifler, milliyetler vb. de millî kongrelerini yaptılar. Her kongre hükümet merkezinde kendi özel çıkarlarını korumak amacıyla bir Merkez Komitesi, ya da Merkez İcra Komitesi seçti. Geçici Hükümet gücünü yitirdikçe bu Merkez Komitelerinin yönetim güçleri de ister istemez arttı.

Bu kitapta adı geçen önemli Merkez Komiteleri şunlardır :

Sendikalar Birliği. 1905 İhtilâli sırasında Profesör Miliukov ile öteki liberaller serbest meslek adamlarından, doktorlardan, avukatlardan vb. den oluşan sendikalar kurmuşlardı. Bu sendikalar *Sendikalar Birliği* adı altında birleşti. 1905'de Sendikalar Birliği devrimci demokrasiyle birlikti. 1917'de ise Bolşevik ayaklanmasına karşı cephe aldı; hükümet memurlarını bir araya getirerek onları Sovyet Makamlarına karşı greve sürükledi.

Çay-i-ka (Çayika). Rusya İşçi ve Asker Sovyetleri Delegeleri Merkez İcra Komitesi. Baş harflerinden ötürü bu adı almıştır.

Centroflot. "Merkez Filosu" - Merkez Filo Komitesi.

Vikzhel. Rusya Demiryolu İşçileri Sendikası İcra Komitesi. Baş harflerinden ötürü bu adı almıştır.

BAŞKA ÖRGÜTLER

Kızıl Muhafızlar. Rusya'daki silâhlı fabrika işçileri. Kızıl Muhafızlar ilk olarak 1905 İhtilâlinde kuruldu. 1917 Mart günlerinde, şehirde düzeni korumak ihtiyacı belirince, yeniden ortaya çıktılar. O sıralarda silâhlıydılar. Geçici Hükümetin ellerinden silâhlarını almak için yaptığı teşebbüsler aşağı yukarı başarısızlıkla sonuçlandı. Devrim sırasında her buhranda hemen caddelerde görünürlerdi. Eğitim görmemiş, disiplinsiz sivillerden oluşuyordu. Sadece Devrime inançları vardı.

Beyaz Muhafızlar. Burjuva gönüllüleri. Devrimin son sıralarında, Bolşeviklerin ortadan kaldırmak istedikleri özel mülkiyeti korumakla görevliydiler. Bunların çoğu üniversite öğrencileriydi.

Tekintsi. Ordudaki adı "Yaban Tümen" di. Orta Asyadan gelmiş İslâm göçebeleriydi ve doğrudan doğruya Kornilov'a bağlıydılar. *Tekintsi*'ler körkörüne bağlılıklarıyla ve savaştaki yabanlıklarıyla ün salmışlardı.

Ölüm Taburları, ya da *Hazır Kuvvet Taburları.* Bütün dünyada "Ölüm Taburu" denince Kadınlar Taburu akla gelir. Oysa erkeklerin Ölüm Taburları da vardı. Bu taburları 1917 yazında Kerenski kurmuştu. Amacı kahramanlık örnekleri vererek orduda disiplini ve savaş gücünü kuvvetlendirmekti. Ölüm Taburlarında daha çok ateşli genç vatanseverler vardı. Bunların çoğu da mülk sahibi sınıfların çocuklarıydı.

Subaylar Birliği. Siyaset alanında Ordu Komitelerinin büyüyen gücüyle çarpışmak üzere gerici subaylar arasında kurulmuş bir örgüttü.

St. Jorj Şövalyeleri. Savaşta ün salanlara St. Jorj nişanı verilirdi. Bu nişanı taşıyanlar otomatik olarak *St. Jorj Şövalyesi* olurdu. Örgütün amacı askerlik fikrini yaymaktı.

Köylüler Birliği. 1905'de Köylüler Birliği devrimci bir örgüttü. 1917'de Köylü Delegeleri Sovyetlerinin artan gücü ile savaşan zengin köylüler örgütü haline geldi.

KRONOLOJİ VE RUSÇA KELİMELERİN OKUNUŞU

Bu kitapta bizim Batı takvimini uyguladım. Rus takvimindeki tarihler bu tarihlerden on üç gün öncedir.

Rus adlarının ve kelimelerinin yazılışında bilgisel bir kural

izlemedim. İngilizce konuşan okuyucuya Rusçadaki söylenişine göre en yakın biçimini sundum. (Bu kelimeler Türkçedeki okunuşuna göre değiştirildi — Çevirmen).

KAYNAKLAR

Kitapta kullandığım malzemenin çoğunu kendi notlarımdan aldım. Aynı zamanda, anlatılan süre içinde her gün yayımlanmış olan yüzlerce Rusça gazeteden, İngilizce *Russian Daily News,* ve Fransızca *Journal de Russie* ve *Entente*'dan yararlandım. Ancak Petrograd'da Fransız Haberler Bürosu tarafından her gün yayımlanan *Bulletin de la Presse* bana bu konuda en çok yardımı dokunan yayındır. Bütün önemli olaylara ait raporlar ve Rus basın yorumları bu gazetede çıkmıştır. Gazetenin 1917 ilkbaharından 1918 Ocağına kadar olan hemen bütün sayıları bende vardır.

Bundan başka 1917 Eylülünden 1918 Ocağının sonuna kadar Petrograd'da duvarlara yapıştırılmış hemen hemen bütün açıklamaları, kararname ve beyannamelerle bildirileri toplamış bulunuyorum. Aynı zamanda, Bolşeviklerin iktidarı ele aldıkları sırada Dış İşleri Bakanlığında bularak yayımladıkları gizli anlaşmalarla öteki vesikalar da bende vardır.

DÜNYAYI SARSAN ON GÜN

BÖLÜM I

ORTAM

1917 Eylülünün sonlarına doğru Rusya'yı gezen yabancı bir sosyoloji profesörü Petrograd'da beni görmeye gelmişti. İş adamları ile aydınlar, Devrimin artık yavaşlamakta olduğunu söylemişler ona. Profesör, bu bilgiye dayanarak bir yazı yazmış, sonra ülkeyi gezmeye başlamış, sanayi bölgelerini görmüş, bir de bakmış ki, Devrim yavaşlamak şöyle dursun, tersine, hızını arttırmakta. Gündelikçilerin ve toprakta çalışanların ağzında, "Bütün topraklar köylülerin, bütün fabrikalar işçilerin", sözü dolaşıyor. Eğer aynı profesör cepheyi de dolaşmış olsaydı bütün ordunun Barış'tan söz ettiğini duyacaktı...

Profesör şaşırmıştı, ama bence hiç şaşırmaması gerekirdi; çünkü her iki gözlem de doğruydu. Mülk sahibi olan sınıflar gittikçe tutucu olurken, halk yığınları gittikçe yeni görüşü benimsiyorlardı.

İş adamları ile aydınlar arasında genel bir kanı vardı: Devrim artık oldukça ileri gitmiş ve çok uzamıştı; artık herşeyin yerli yerine oturma zamanı gelmişti. Siyasal çevrelere hâkim olan "ılımlı" Sosyalist gruplar, Kerenski'nin Geçici Hükümetini destekleyen *oborontsi* (1) Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler de bu görüşe katılıyorlardı.

14 Ekimde "ılımlı" Sosyalistlerin resmî gazetesi şöyle diyordu :

> Devrim dramının iki perdesi vardı: eski rejimin yıkılması, yerine yenisinin kurulması. Birinci perde oldukça uzun sürdü. Artık ikinci perdeye geçmek ve bu perdeyi de olabildiği kadar çabuk oynamak zamanı geldi. Büyük bir devrimcinin dediği gibi, "Çabuk olun, dostlar, Devrimi artık bitirelim. Devrimi uzun sürdüren onun meyvalarını toplayamaz..."

(1) Notlar için kitabın arkasında eklere bakınız.

Öte yandan işçiler, askerler ve köylüler Devrimin birinci perdesinin daha bitmediğine iyice inanıyorlar. Cephede, Ordu Komiteleri, askerlere insan muamelesi yapmaya alışmamış olan subayları sinirlendiriyor; cephe gerisinde, köylülerin seçtikleri Toprak Komiteleri, Hükümetin toprak konusunda çıkardığı kanunları uygulamaya çalıştıkları için üyeleri hapse atılıyor; fabrikalardaki işçiler (2) ise kara listeler ve lokavtlarla savaşıyorlar. Bundan başka, sürgünden dönen politikacılar "istenmeyen" vatandaşlar diye yurttan kovuluyorlar; bazı durumlarda da, yabancı ülkelerden köylerine dönenler, 1905'de yaptıkları hareketler yüzünden ya kovuşturmaya uğruyor, ya da hapse atılıyorlar.

"Ilımlı" Sosyalistlerin, çeşitli nedenler yüzünden durumdan memnun olmayan halka verebilecekleri bir tek cevap var: Aralık ayında toplanacak olan Kurucu Meclisi bekleyin! Ama halk bu cevabı yetersiz buluyordu. Kurucu Meclis güzeldi, iyi idi; ama Rus Devriminin bazı kesin dâvaları vardı ve Kardeşlik Mezarlığında şimdi kaskatı yatan şehitler bu dâvalar uğrunda ölmüşlerdi. Kurucu Meclis toplansın toplanmasın bu dâvaların gerçekleşmesi gerekti. Bunlar Barış, Toprak ve Sanayiin İşçiler Tarafından Denetilmesiydi. Oysa Kurucu Meclis ertelenip duruyordu. Belki daha da ertelenecekti, halk duruluncaya değin, belki de isteklerini değiştirinceye değin! Ne olursa olsun, İhtilâlin sekiz ayı geçmişti ve daha ortada bir şey yoktu.

Bu sırada askerler Barış sorununu cepheden kaçarak kendi başlarına çözüyorlar, köylüler büyük çiftlikleri yakıyorlar, malikâneleri zaptediyorlar, işçiler sabotaj ve grevler yapıyorlardı... Elbette ki, doğal olarak, fabrikatörler, toprak sahipleri ve subaylar, herhangi bir demokratik uzlaşmayı önlemek için ellerinden geleni yapmaktan çekinmiyorlardı.

Geçici Hükümetin politikası, etkisiz reformlar ile şiddetli baskı tedbirleri arasında bocalayıp duruyordu. Sosyalist Çalışma Bakanının Yayımladığı bir emirde, bundan böyle İşçi Komitelerinin ancak çalışma saatlerinin dışında toplanabileceği bildiriliyordu. Cephedeki birlikler arasındaki muhalefet partilerinin "tahrikçiler" i tutuklanıyor, ilerici gazeteler kapatılıyor, ve ölüm cezaları uygulanıyordu ihtilâlci propoganda yapanlara.. Kızıl Muhafızların da silâhları ellerinden alınmak istendi bir kez. Düzeni korumak için taşraya Kazaklar gönderildi... Bu tedbirleri mülk sahibi sınıflarla işbirliği yapabilmek için gerekli sayan "ılımlı" Sosyalistler ile Hükümette bulunan ön-

derleri destekliyorlardı. Halk hızla onlardan ayrıldı; Barış, Toprak ve İşçilerin Sanayii Denetlemesini ve bir işçi sınıfı hükümetinin kurulmasını isteyen Bolşeviklerden yana geçti. 1917 Eylülünde işler tam bir buhran noktasına vardı. Gittikçe yayılan bu eğilim karşısında Kerenski ile "ılımlı" Sosyalistler mülk sahipleri ile bir koalisyon hükümeti kurmayı başardılar, ve sonunda Menşeviklerle Sosyalist Devrimciler halkın güvenini bir daha kazanamıyacak kadar yitirdiler.

Ekimin ortasında *Raboçi Put* (İşçinin Yolu) gazetesinde "Sosyalist Bakanlar" başlığı ile yayımlanan bir yazıda, halkın "ılımlı" Sosyalistler karşısındaki duyguları şöyle anlatılıyordu:

İşte yaptıkları işlerin listesi (3) :

Tseretelli: General Polovtsev'in yardımı ile işçilerin ellerindeki silâhları aldı, devrimci askerleri susturdu ve orduda ölüm cezasını onayladı.

Skobeliyev: kapitalistlere yüzde yüz vergi koyacağını söylemekle işe başladı; atelye ve fabrikalardaki işçi komitelerini dağıtmaya girişmekle işini bitirdi.

Avksentiyev: yüzlerce işçiyi ve Toprak Komitesi üyesini hapse attırdı, birçok işçi ve asker gazetesini kapattırdı.

Çernov : "İmparator" beyannamesini imzaladı ve Fin Diyet Meclisinin kapatılmasını emretti.

Savinkov: General Kornilov ile açık bir ittifak kurdu. Eğer ülkenin bu büyük kurtarıcısı Petrograd'a ihanet etmeyi başaramadıysa, bunun kendi elinde olmayan bazı nedenleri var.

Zarudni: Aleksinski ve Kerenski'nin onayı ile Devrimin en iyi işçilerini, askerlerini ve bahriyelilerini hapse attı.

Nikitin: demiryolu işçilerine karşı bayağı bir polis rolünü oynadı.

Kerenski: en iyisi onun üzerine bir şey demiyelim. Onun yaptığı işlerin listesi uzun...

Helsingfors'taki Baltık Donanmasının Kongre delegeleri şöyle bir karara varmışlardı :

Politika serüvencisi "Sosyalist" Kerenski'nin Geçici Hükümetten hemen atılmasını istiyoruz. Kerenski burjuvaların yararına yaptığı utanmazca siyasî şantajlarla büyük Devrimi ve devrimci halk yığınlarını şaşırtmakta ve yıkmaktadır...

Bütün bunların ilk sonucu Bolşeviklerin güçlenmesi oldu...

1917 Martında Taurid Sarayına çarpan işçi ve asker selleri, korkak İmparatorluk Duma'sını bütün iktidarı elinde toplamaya zorladığı zamandanberi, Devrimin akışında her türlü değişikliği yapanlar halk, işçi, asker ve köylü yığınları oluyordu. Miliukov kabinesini onlar alaşağı etmiştiler. Rus barış

şartlarını dünyaya onların Sovyetleri ilân etmişti: "Hiç bir yer alınmayacak, hiç bir tazminat verilmeyecek, halklar kendi kaderlerini kendileri tâyin edecekler". Taurid Sarayına Temmuzda bir daha yürüyerek Rusya'da yönetimin Sovyetlere verilmesini isteyenler de yine kendiliğinden harekete geçen bu halk yığınları olmuştu.

O sıralarda küçük bir siyasî gurup olan Bolşevikler hareketin başına geçtiler. Ayaklanmanın kötü bir şekilde başarısızlığa uğraması kamu oyunu onlara karşı çevirdi, ve öndersiz kalan bir sürü Bolşevik Petrograd'ın arka mahallelerine sığındı. Bunun arkasından yaban bir Bolşevik avı başladı; yüzlercesi hapse atıldı; bunların arasında Troçki, Madam Kollantay ve Kameniev de vardı; Lenin ile Zinoviyev kaçarak saklandılar; Bolşevik gazeteleri kapatıldı. Kışkırtıcılar Bolşeviklerin Alman casusları olduklarını her yerde söyleyip durdular, ve bütün dünya da sonunda öyle olduklarına inandı.

Ama Geçici Hükümet suçlamalarını doğrulayamadı; Bolşeviklerin Alman casusları olduklarını kanıtlayan belgelerin uydurma oldukları anlaşıldı; Bolşevikler yargılanmadan, kefalete ve teminata bağlanmadan, birer ikişer serbest bırakıldılar. Yalnız altı kişi içerde kaldı. Durmadan değişen Geçici Hükümetin iktidarsız ve kararsız olduğunu artık herkes kabul ediyordu. Bolşevikler halk yığınlarının kulağına çok iyi gelen sloganlarını o sırada yeniden ortaya attılar: "Bütün iktidar Sovyetlere geçmeli!" Bolşevikler bu sloganı ortaya atmakla yalnız kendi çıkarlarını düşünmüş olmuyorlardı, çünkü o sıralarda Sovyetlerin çoğunluğu Bolşeviklerin en büyük düşmanı olan "ılımlı" Sosyalistlerin elindeydi.

Eskisinden daha güçlü olarak ortaya çıkan Bolşevikler, işçilerin, askerlerin ve köylülerin kaba, basit isteklerini ele aldılar ve yakın programlarını bu istekler üzerine kurdular. *Oborontsi* Menşevikler ile Sosyalist Devrimciler burjuvazi ile uzlaşma yollarını ararlarken Bolşevikler Rus halk yığınlarını ellerine geçirdiler. Temmuzda yakalanmış ve lânetlenmişlerdi; Eylülde ise başkent işçilerini, Baltık Donanması bahriyelilerinin ve askerlerin hemen hemen hepsini kendi yanlarına çektiler. Eylülde büyük şehirlerde yapılan seçim (4) önemli sonuçlar verdi: yeniden seçilenlerin yalnızca yüzde 18'i Menşevik ve Sosyalist Devrimciydi; oysa Temmuzda oyların yüzde 70'den çoğunu bu partiler kazanmıştı.

Bu sırada yabancı gözlemcileri şaşırtan bir durum vardı

ortada: Sovyetlerin Merkez İcra Komiteleri, Merkez Ordu ve Donanma Komiteleri, ve bazı sendikaların Merkez Komiteleri, özellikle Posta - Telgraf İşçileri ve Demiryolları İşçileri Sendikaları Bolşeviklere karşıydılar. Bu Merkez Komiteleri, Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin çoğunlukta olduğu yaz aylarında seçilmişlerdi; bunlar herhangi yeni bir seçimi erteliyor ya da önlüyorlardı. Oysa, İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri Anayasasına göre bütün Rusya çapındaki kongrenin *Eylül içinde toplantıya çağırılması* gerekiyordu. Ama İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetlerinin Rusya Merkez İcra Komitesi *(Çayika)* bu toplantıyı yapmak istemiyordu; çünkü onlara göre Kurucu Meclis iki ay sonra toplanacaktı. O zaman Sovyetlerin artık çekileceğini ve ortadan kalkacağını düşünüyorlardı. Oysa, o sıralarda, Bolşevikler bütün ülkedeki mahallî Sovyetlerde, sendika kollarında, asker ve bahriyeliler arasında seçimleri kazanıyorlardı. Köylü Sovyetleri hâlâ tutucuydu, çünkü hayatın yavaş geçtiği bölgelerde siyasal bilince kolay varılmıyordu. Bundan başka Sosyalist Devrimci Parti de bir kuşaktanberi köylüler arasında propoganda yapan bir partiydi... Bütün bunlara rağmen köylüler arasında da devrimci bir kanat biçimlenmeye başlıyordu. Bu gelişim Ekim ayında daha açık olarak ortaya çıktı: Sosyalist Devrimcilerin sol kanadı ikiye ayrıldı ve Sol Sosyalist Devrimciler adıyla ikinci bir hizip ortaya çıktı.

Öte yandan, her yerde gericiliğin güven kazanmaya başladığını gösteren belirtiler de vardı (5): Meselâ, Petrograd' da Troitski Fars Tiyatrosunda oynanan *Çarın Günahları* adlı güldürü, bir takım monarşistler tarafından yarıda kestirildi ve monarşistler "İmparatora hakaret" eden oyuncuları linç etmek istediler. Bazı gazeteler bir "Rus Napolyonu" nu beklediklerini açıkça yazmaya başladılar. Burjuva aydınları, Sovyetlerin İşçi Delegelerine *Raboçi Deputatov* yerine *Subaçi Deputatov,* yani "köpek delegeleri" diyorlardı...

15 Ekimde büyük Rus kapitalisti Stepan Georgiyeviç Liyanozov ile görüştüm. Bu adama "Rusların Rokfelleri" diyorlar. Kendisi politik görüş bakımından Kadet'dir.

"İhtilâl," dedi, "bir hastalıktır. Yabancı devletler ergeç buraya müdahale etmelidirler; hasta bir çocuğu iyileştirmek, ona yürümeyi öğretmek için müdahale edilmesi gerektiği gibi. Elbette ki, bu doğru bir şey değil, ama öteki ulusların da kendi ülkelerinde Bolşevizmin ne büyük bir tehlike olduğunu anlamaları gerekir. 'Proletarya diktatörlüğü' ve 'dünya sosyal dev-

rimi' bulaşıcı fikirlerdir... Müdahale gerekli olmayabilir, belki de. Ulaştırmada moral bozuk, fabrikalar kapanıyor, Almanlar ilerliyor. Açlık ve yenilgi Rus halkının aklını belki başına getirebilir."

Bay Liyanozov, ne olursa olsun, tüccarlarla fabrikatörlerin, işçilerin Atelye Komiteleri kurmalarına ya da sanayi yönetiminde söz sahibi olmalarına izin vermiyeceklerini söylüyordu.

"Bolşeviklerle iki yoldan başa çıkılabilir : Hükümet Petrograd'ı boşaltır; sıkı yönetim ilân edilir. O zaman bölgenin askerî komutanı kanunî formalitelere başvurmadan bu baylarla başa çıkabilir... *Ya da, meselâ, Kurucu Mecliste birtakım ütopyacı eğilimler ortaya çıkarsa, Meclis silâh zoruyla dağıtılır...*"

Kış geliyordu. Rusların o korkunç kışı... İş adamlarının kıştan şöyle söz ettiklerini işitiyordum. "Kış her zaman için Rusların en iyi dostudur. Bizi İhtilâlden belki o kurtaracak." Soğuktan donmuş olan cephe boyunca perişan ordular hiç bir tepki göstermeden ölüyorlardı. Trenler işlemiyor, yiyecek azalıyor, fabrikalar kapanıyordu. Umutsuz halk yığınları burjuvazinin hayatı felce uğrattığını, cephedeki orduların yenilmesine sebep olduğunu her yerde söylüyordu. General Kornilov halka, "Ülkeye görevini hatırlatacağız diye Riga'yı elden mi çıkaralım?" dedikten hemen sonra Riga teslim oldu.

Amerikalılar sınıf savaşının bu kadar hızla gelişeceğine inanamazlar. Ama ben Kuzey Cephesinde, Asker Komiteleri ile işbirliği yapmaktansa askerî bir felâketi tercih eden birçok subaya rastladım. Kadet Partisinin Petrograd Sekreteri, ülkedeki ekonomik çöküntünün, Devrimi halkın gözünden düşürmek için açılan kampanya ile ilgili olduğunu bana söyledi. Adını açıklamamaya söz verdiğim bir müttefik diplomatı, bu gerçeği bana kendi bilgisine dayanarak doğruladı. Harkov yakınlarında bulunan bazı kömür madenlerinin, sahipleri tarafından ateşe verildiğini ve madenlerin su baskınlarına uğratıldığını, Moskova'daki dokuma fabrikaları mühendislerinin makinaları bozarak kaçtıklarını, demiryolu memurlarının lokomotifleri bozarken işçiler tarafından yakalandıklarını biliyordum.

Mülk sahibi sınıfların büyük bir kısmı -Geçici Hükümet bile- Almanları İhtilâle tercih ediyorlar ve bunu açıkça söylemekten çekinmiyorlardı. Oturduğum Rus evinde her zaman yemekte konuşulan konu, Almanların gelmesi ve ülkeye "kanun ve düzen" getirmeleriydi... Bir akşamüstü Moskovalı bir tüc-

carın evindeydim; çay içilirken masada oturan on bir kişiye sorduk: "Wilhelm'i mi tercih edersiniz, yoksa Bolşevikleri mi?" Bire karşı onla Wilhelm kazandı.

Spekülatörler genel çöküntüden yararlanarak büyük paralar biriktiriyorlar, biriktirdikleri paraları görülmemiş eğlencelerde ya da hükümet memurlarını kandırmak için kullanıyorlardı. Yiyecek maddeleri ve yakıt ortaya çıkarılmıyor, ya da gizlice ülkeden kaçırılarak İsveç'e gönderiliyordu. Devrimin ilk dört ayında, Petrograd'ın büyük Belediye depolarında bulunan ihtiyat yiyecek maddeleri hemen hemen yağmaya uğramış, şehre iki yıl yetecek ihtiyat ancak bir ay yetecek miktara inmişti... Geçici Hükümetteki son İaşe Bakanının resmî raporuna göre, kahvenin bir libresi Vladivostok'ta toptan iki rubleye satın alınıyor, tüketici ise aynı mal için on üç ruble ödüyordu. Büyük şehirlerin bütün mağazalarında tonlarla yiyecek ve giyecek vardı; ama bunları ancak zenginler satın alabiliyorlardı.

Bir taşra şehrinde tanıdığım bir tüccar ailesi vardı. Bu aile spekülatör, Rusların deyimiyle, *maradiyor* (haydut, ıskatçı) olmuştu. Oğullarından üçünü rüşvet vererek askerlikten kurtarmışlardı. Bu oğullardan biri yiyecek maddeleri üzerinde kumar oynuyordu. Ötekisi Lena madenlerinden kaçak olarak gelen altını Finlandiya'da gizli birtakım kimselere satıyordu. Üçüncü oğul ise bir çukulata fabrikasında büyük bir pay sahibiydi. Fabrika mahallî kooperatiflere mal veriyordu -tabiî kooperatif de kendi fabrikasının istediği her şeyi vermek şartıyla.. Böylece halk ekmek karneleriyle yüz gram siyah ekmek alırken bu tüccarın evinde bol bol ekmek, şeker, çay, pasta, ve tereyağ bulunuyordu. Öte yandan cephedeki askerler soğuktan, açlıktan ve yorgunluktan artık savaşamaz duruma geldiklerinde, bu aile kızıyor, "Korkaklar!" diye bağırıyor, "Rus" olduklarına utanıyorlardı... Sonunda Bolşevikler depolarda saklı yığınla yiyecek maddesi bulup el koydukları zaman onlara "Hırsızlar!" diye bağırılacaktı.

Bütün bu dış çürümenin altında, eskiden kalma, İkinci Nikola'nın düşmesindenberi değişmeyen gizli kuvvetler kımıldıyordu. Yine gizli çalışıyorlardı ve çok hareketliydiler. Ünlü *Ohrana* (Çar gizli polisi) ajanları yine Çardan yana ve aynı zamanda Çara karşı, Kerenski'den yana ve Kerenski'ye karşı çalışıp duruyorlardı - kim parayı çok verirse... Karanlıkta Kara Yüz Kişiler (Black Hundreds) gibi çeşitli gizli örgütler, geçmişi şu ya da bu biçimde geri getirmeye uğraşıyorlardı.

Bu bozuk düzen ve yalan dolan havasının içinde açık bir ses hergün, hiç durmadan tekrar ediyor; Bolşeviklerin hep bir ağızdan söyledikleri slogan : "Bütün iktidar Sovyetlere! Bütün iktidar milyonlarca basit işçi, asker ve köylüyü doğrudan doğruya temsil edenlerindir. Toprak, ekmek ve bu boş savaşa bir son vermek, gizli diplomasiyi, spekülasyonu, dalavereyi kaldırmak istiyoruz... Devrim ve onunla birlikte bütün dünya insanlarının dâvası tehlikede!"

Proletarya ile orta sınıf, Sovyetler ile Hükümet arasında Mart günlerinde başlayan çatışma artık son noktasına gelmek üzereydi. Rusya, korkunç bir savaşa daha girerek, bu olaylar karşısında şaşıran dünyaya, Devrimin iki sistemini -politik ve sosyal yanını- ortaya koyuyordu.

Rus Devrimi, açlık ve hayal kırıklığı içinde geçen bütün bu aylardan sonra, yeniden büyük bir canlılıkla nasıl ortaya çıktı? Burjuvazi, Rusyasını daha iyi tanımalıydı. Rusya'da ihtilâl "hastalığı" kolay kolay geçeceğe benzemiyordu...

Geriye baktığımız zaman, Kasım ayaklanmasından önce, Rusya'nın sanki başka bir çağda, hemen hemen inanılmaz derecede tutucu (muhafazakâr) geri bir çağda olduğunu görürüz. Ama biz de sonradan kendimizi daha yeni, daha hızlı bir hayata uydurduk; Rus politikası olduğu gibi sola kaydı; Kadet'ler "halk düşmanı" olarak kanun dışı edildiler; Kerenski "Devrim düşmanı" oldu; "orta" Sosyalist liderler, Tseterelli, Dan, Lieber, Gotz ve Avksentiyev izledikleri politika yüzünden gerici oldular; Victor Çernov, hattâ Maksim Gorki bile sağ kanatta kaldı.

1917 aralık ayının ortasında bir Sosyalist Devrimci lider gurubu, İngiliz Sefiri Sir George Buchanan'ı özel olarak ziyaret ettiği sırada, "Aşırı sağ sayıldıkları" için orada bulunduklarını kimseye söylememesini Sefirden yakınarak rica ediyordu.

Sir George, "Ve bir de düşününüz," demiş, "Hükümetim, bir yıl önce, çok tehlikeli bir solcu olduğundan ötürü Miliukov'u kabul etmemem için bana tâlimat vermişti!"

Eylül ve Ekim, yılın en kötü aylarıdır Rusya'da, özellikle Petrograd'da... Günler gittikçe kısalırken gökten hiç durmadan sağnaklar boşalır. Ayağınızın altındaki çamur derindir, kaygandır ve yapışkandır; her yanda koskoca ayakkabı izleri. Ve şimdi durum eskisinden de kötü, çünkü Belediye diye bir şey yok artık. Islak, kesici rüzgârlar geliyor Finlandiya Körfezinden ve sis dolduruyor sokakları. Geceleyin, ekonomi olsun diye

ve de Zeplin korkusundan, sokak ışıkları az yanıyor, araları seyrek; evlerde ve apartımanlarda akşamın saat altısından gece yarısına kadar elektrikle birlikte mum ve gaz yakılıyor; mumun tanesi yirmi kuruş, gaz da güç bulunuyor. Öğleden sonra saat üçte ortalık kararıyor, sabahın saat altısına kadar... Hırsızlık ve eve tecavüz olayları alabildiğine. Apartımanlarda erkekler, silâh ellerinde, sabahlara kadar nöbet bekliyorlar. Ve bütün bunlar da Geçici Hükümet zamanında oluyor.

Her geçen hafta yiyecek biraz daha azaldı. Günlük ekmek tayını yarım kilodan 250 grama, sonra 200'e ve daha sonra 100 grama düştü. En sonunda bir hafta hiç ekmek bulunmadı. Herkesin ayda bir kilo şeker hakkı vardı - ama alabilirse. Alanlar pek azdı. Bir çukulata ya da yarım kilo tatsız şekerin fiyatı herhangi bir yerde yedi ile on ruble arasındaydı, yani, en aşağı bir dolar. Şehirdeki çocukların ancak yarısına yetecek kadar süt bulunuyordu; otellerle evlerin çoğuna aylardanberi süt gelmiyordu. Meyvanın bol olduğu mevsimde elma ve armudun tanesi sokak satıcılarında bir rubleden yukarıydı.

Bir insanın, süt, ekmek, şeker ve tütün alması için yağmur altında saatlerce kuyrukta beklemesi gerekiyordu. Bütün gece süren bir toplantıdan evime dönerken, güneş doğmadan önce başlamış bir kuyruğa rasladım. Çoğu kadındı. Birçoklarının kucaklarında çocukları vardı... Carlyle *Fransız Devrimi* adındaki kitabında kuyruk olma bakımından Fransız ulusunun öteki halklardan daha üstün bir yeteneği bulunduğunu söyler. Rusya ise bu kuyruk işine Kutlu Nikola zamanında, taa 1915'de başlamış, 1917'ye kadar hiç durmadan devam etmiştir; bundan sonra da artık bir gelenek olmuştur. Rus kışında, Petrograd'ın karla kaplı sokaklarında, üstünde başında doğru dürüst giyecek olmayan bir halkın bütün gün kuyrukta beklediğini bir düşünün! Ekmek kuyruklarında Rus halkının zaman zaman, o görülmemiş ağır başlılığını unutarak, çok acı ve sert sözler söylediğini işittim...

Elbette, tiyatrolar her gece oynuyordu, Pazar günleri bile... Karsavina, Marinski Tiyatrosunda yeni bir baleye çıkıyordu ve Rusya'nın bütün dans severleri onu görmeye geliyorlardı. Şalyapin şarkı söylüyordu. Aleksandrinski Tiyatrosunda Meyerhold'un sahneye koyduğu Tolstoy'un *Korkunç İvan'ın Ölümü* yeniden oynatılıyordu. Bu oyun oynanırken, Saray Hizmetkârları Okulundan, üstünden üniformasını daha çıkarmamış bir öğrencinin perde aralarında durup durup, boş ve arması

kaldırılmış İmparator locasına bakışını hiç unutmam... Krivoye Zerkalo, Schnitzler'in *Reigen*'ninin zengin bir prodüksiyonunu sahneye koymuştu.

Ermitaj ve öteki resim galerileri boşaltılıp Moskova'ya götürülmüştü, ama yine de her hafta resim sergileri açılıyordu. Yüzlerce aydın kız ve kadın sanat, edebiyat ve kolay felsefe üzerine verilen konferansları dinlemeye koşuyordu. Özellikle teozofistlerin çok çalıştıkları bir zamandı. Tarihte ilk defa olarak Rusya'ya kabul edilmiş olan Kurtuluş Ordusu (Salvation Army) şehrin duvarlarını İncil Toplantıları ilânlarıyla doldurmuştu; bu toplantılar Rus dinleyicilerini bir hayli eğlendiriyor ve şaşkına çeviriyordu.

Böyle zamanlarda hep olduğu gibi, şehrin gün günden yaşanan, ufak kaygılarla, umutlarla dolu hayatı Devrimden olabildiği kadar habersizce sürüp gidiyor. Şairler şiir yazıyorlar, ama Devrim üzerine değil... Gerçekçi ressamlar, Orta Çağ Rus tarihinden ve Devrimden başka herşeyden esinlenerek resim yapıyorlar. Fransızca öğrenmek ve seslerini terbiye etmek üzere taşradan başkente genç bayanlar geliyor; genç, neşeli ve yakışıklı subaylar başlarında sırmalı kenarlı koyu *başliki*'leri ve bellerinde Çerkez kılıçlarıyla otel salonlarında dolaşıp duruyorlar. Küçük bir bürokratik sosyeteye mensup hanımefendiler öğleden sonraları çay toplantıları yapıyorlar, bu toplantılara herkes manşonlarının içine küçük altın ya da gümüş mücevherlerden yapılma şeker kutularıyla ve yarım somun ekmeğiyle geliyor ve Çarın geri dönmesi ya da Almanların gelmesi, ya da hizmetçi sorununu çözecek herhangi bir şeyin olması için dua ediyorlar... Bir dostumun kızı bir akşam eve ağlaya ağlaya geldi : tramvaydaki kadın biletçi kendisine "Yoldaş!" demiş.

Bir çift ayakkabının fiyatı yüz rubleden yukarıydı ve ücretler ortalama ayda otuz beş ruble olunca uşaklarla hizmetçiler artık kuyruklara girmez, ayakkaplarını eskitmez oldular. Dahası: yeni Rusya'da her kadın ve her erkeğin seçme hakkı vardı; işçi sınıfının yeni ve çok garip şeyler söyleyen gazeteleri vardı; Sovyetler vardı; sendikalar vardı. *İzvoşçiki* (arabacılar) ın bir sendikası vardı ve bunlar Petrograd Sovyetinde temsil ediliyorlardı. Otel garsonları ve müstahdemleri de örgütlenmişlerdi, bahşiş almıyorlardı. Lokantaların duvarlarında şöyle yazılar : "Burada bahşiş kabul edilmez," ya da, "Bir insanın bir masaya bakarak geçimini sağlaması, onu bahşiş vererek tahkir etmek için bir neden olamaz!"

Cephede askerlerle subaylar çatışıyorlar, askerler kendi düzenledikleri komitelerle kendilerini yönetmeyi öğreniyorlardı. Fabrikalarda, Ruslara özgü bir örgüt olan Fabrika - Atelye Komiteleri tecrübe ve güç kazanıyor, eski düzenle savaştıkça kendi tarihsel görevlerini anlamaya başlıyorlardı. Bütün Rusya okuma yazma öğreniyor ve *okuyordu* - politika, ekonomi, tarih ne bulursa, çünkü *öğrenmek* istiyordu... Her şehirde, her kasabada, her cephede her politik eğilimin gazetesi vardı. Bazı yerlerde bir kaç gazete bile çıkarıyorlardı. Binlerce örgüt yüzbinlerce broşür basıyor, bunları orduya, köylülere, fabrikalara, sokaklara kadar dağıtıyordu. Uzun yıllar eğitime susamış olan halkta Devrimle birlikte delice bir okuma hastalığı başlamıştı. Yalnız Smolni Enstitüsünden altı ay içinde hergün tonlarla, vagonlar dolusu, trenler dolusu basılmış kitap, dergi, gazete sevkedilmiş ve yurda dağıtılmıştı. Rusya her okunacak şeyi kızgın toprağın suyu emmesi gibi emiyor, bir türlü suya doymuyordu. Dağıtılan bu şeyler masal, yalan yanlış tarih, halk için din, ya da insanları dejenere eden ucuz cinsten romanlar değildi. Bunlar sosyal, ekonomik kuramlar üzerine, felsefe üzerine yazılmış kitaplardı. Tolstoy'un, Gogol'un ve Gorki'nin eserleriydi.

Sonra konuşma... Lâf, bol bol lâf... Carlyle'ın "Fransız lâf seli" dediği şey bu konuşmaların yanında damla kalır. Konferanslar, tartışmalar, söylevler... Tiyatrolarda, sirklerde, okullarda, kulüplerde, Sovyet toplantı salonlarında, sendika binalarında, garnizonlarda... cephelerdeki siperlerde, köy meydanlarında, fabrikalarda mitingler... Putilovski Zavod (Putilov Fabrikası) nın kırk bin işçisinin, Sosyal Demokratları, Sosyalist Devrimcileri, Anarşistleri, söylesin de ne olursa olsun söylesin diye, dinlemeye koştuklarını görmek korkunç bir şeydi! Petrograd'da olsun, bütün Rusya'da olsun, her sokak başı aylarca birer halk kürsüsü oldu. Trenlerde, tramvaylarda her zaman kendiliğinden bir tartışma ortaya çıkıveriyordu, her yerde...

Rusya'nın her yanından gelen delegelerle toplanan konferanslar ve kongreler iki kıtanın insanlarını birbirine yaklaştırıyor: Sovyetler, kooperatifler, *Zemstvo*'lar, milliyetler, papazlar, köylüler, siyasal partiler kongreleri; Demokratik Konferans, Moskova Konferansı, Rusya Cumhuriyeti Konseyi toplantısı... Petrograd'da her zaman için üç ya da dört kongre ya da konferans var... Toplantılarda sözcülerin konuşma süresini sınırlamak için verilen önergeler kabul edilmiyor ve herkes kafasından geçenleri istediği gibi söylüyor...

Riga'nın arkasında bir yerde mevzilenen On İkinci Ordu Cephesine geldiğimizde siperlerde ayaklarında ayakkabı olmayan sıska insanlar gördük; onlar bizi görünce ayağa kalktılar, yüzleri soluktu ve morlaşmış etleri yırtık elbiselerinden gözüküyordu. Üstümüze atılarak sordular : *"Okunacak* bir şey getirdiniz mi?"

Değişimin dışarda gözle görülen birçok belirtileri vardı : Aleksandrinski Tiyatrosu önündeki Büyük Katerina heykelinin elinde küçük bir kızıl bayrak sallanıyordu; bütün devlet daireleri -renkleri biraz soluk olmakla beraber- kızıl bayrakla donanmıştı; İmparatorluk armaları ve kartalları her yerden kaldırılmış ya da üstleri örtülmüştü; sert *Gorodovoye* (Belediye Polisi) nin yerine silâhsız vatandaşlardan kurulu yumuşak bir milis kuvveti geçmişti, milisler caddelerde devriye geziyorlardı... ve ortalıkta hâlâ birçok gariplikler...

Meselâ, Büyük Petro'nun demir yumruğu ile Rusya'ya perçinlenmiş olan *Tabel o Rangov* (Devlet Mertebeler Silsilesi) hâlâ geçerliydi. Okul öğrencisinden başlayarak hemen herkesin bir üniforması ve her üniformanın düğmesinde ya da omuzlarında İmparator arması vardı. Akşamüstü saat beşe doğru üniformalı eski kibar baylar koltuklarında çantalarıyla yine caddeleri dolduruyor, kocaman devlet dairelerinden çıkıp evlerine giderlerken, Hazine Yardımcısı ya da Özel Müşavir olabilmek için kaç üstün ölmesi gerektiğini, ne kadar maaşla emekliye ayrılabileceklerini, üstüne bir de nişan alıp alamıyacaklarını düşünüyorlardı...

Senatör Sokolov üzerine bir hikâye anlatılıyor: İhtilâlin en coşkun olduğu bir sırada Senatör Sokolov sivil elbiseleriyle Senatoya gelir, fakat Çarın kendi memuriyeti için tayin ettiği elbiseyi giymediğinden kendisini Senatodan içeri sokmazlar.

Rus halk yığınları işte bu ulusca çözülme ve mayalanma ortamında harekete geçtiler.

BÖLÜM II

FIRTINA GELİYOR

Eylülde General Kornilov Rusya'nın askerî diktatörü olmak amacıyla Petrograd üzerine yürüdü. Devrimi ezmeğe çalışan burjuvazinin onun sıkılmış yumruğu arkasında saklandığı ortaya çıktı. Sosyalist bakanlardan bazılarının işin içinde olduğu anlaşıldı; Kerenski'den bile şüpheleniliyordu (1) Sosyalist Devrimciler Partisinin Merkez Komitesini toplayarak açıklama yapmak isteyen Savinkov'u kimse dinlemedi ve Savinkov partisinden atıldı. Asker komiteleri Kornilov'u yakaladılar, Generaller atıldı, bakanlar görevlerinden alındı ve kabine düştü.

Kerenski, burjuvazinin partisi olan Kadet'leri de aralarına alarak yeni bir hükümet kurmaya çalıştı. Kerenski'ye, kendi partisi olan Sosyalist Devrimciler Partisi kabineye Kadet'leri almamasını emretti. Kerenski bu emri dinlemedi ve Sosyalistler bu konuda dayattıkları takdirde çekileceğini söyledi. Öteyandan genel tepki bu konuda o kadar şiddetli oldu ki, Kerenski daha fazla dayatamadı ve eski bakanlardan beşiyle birlikte geçici bir diktatörlük kurdu, başına geçti, böylece sorun bir sonuca bağlanıncaya kadar iktidarı eline geçirmiş oldu.

Kornilov olayı bütün sosyalist gurupları - "ılımlılar" dan devrimcilere kadar - ister istemez bir araya getirdi. Artık Kornilov'lar olmamalıydı. Devrimi destekleyen elemanlara karşı sorumluluk taşıyacak yeni bir hükümet kurulmalıydı. *Çayika*, halk örgütlerinden, Eylülde Petrograd'da toplanacak olan demokratik bir konferansa delege göndermelerini istedi.

Çayika hemen üç guruba ayrıldı. Bolşevikler Rusya çapındaki Sovyetler Kongresinin toplanıp iktidarı ele almasını istiyorlardı. Çernov'un lideri bulunduğu "Merkez" Sosyalist Devrimcileri ise, Kamkov ve Spiridonova'nın lideri bulundukları Sol Sosyalist Devrimcilerle, Martov'un lideri olduğu Menşevik Enternasyonalciler, Bogdanov ve Skobelyev'in temsil ettiği "Merkez" Menşevikleri ile birleşerek yalnız Sosyalistlerden olu-

şan bir hükümetin kurulmasını istiyorlardı. Sağ kanat Menşeviklerinin başında bulunan Tseretelli, Dan ve Lieber ile, Avksentiyev ve Gotz'un liderleri bulundukları Sağ Sosyalist Devrimciler mülk sahibi sınıfların da yeni hükümette temsil edilmeleri üzerinde dayatıyorlardı.

Bolşevikler Petrograd Sovyetinde çarçabuk çoğunluğu kazanıverdiler ve Moskova, Kiyev, Odesa ve öteki şehirlerdeki Sovyetler de Petrograd'ı izledi.

*Çayika'*yı elinde tutan Menşeviklerle Sosyalist Devrimciler bu durumdan kuşkulanarak bundan böyle Lenin'in Kornilov'dan daha büyük bir tehlike olduğu kararına vardılar. Demokratik Konferansta (2) temsilcilik sorununu yeniden gözden geçirdiler, kooperatiflerle öteki tutucu kurumların delegelerine Konferansta daha çok yer ayırdılar. Bu küçük toplantıda bile ilk karar olarak *Kadet'siz koalisyona gidilmesinden yana oy verildi.* Ancak Kerenski'nin açık çekilme tehdidi, "ılımlı" Sosyalistlerin "Cumhuriyet tehlikede!" diye bağırmaları üzerine Konferans, küçük bir çoğunlukla, prensip olarak burjuvazi ile koalisyona gidilmesinden yana olduğunu açıkladı ve Rus Cumhuriyeti Geçici Konseyi adı altında, yasama gücü olmayan, bir çeşit istişarî parlâmentonun kurulmasını kabul etti. Mülk sahipleri sınıfı yeni kabineyi fiilen denetliyor ve Rusya Cumhuriyeti Konseyinde orantısız sayıda sandalyaya sahip bulunuyordu .

*Çayika'*nın artık Sovyetlerin alt kademelerini temsil etmediği ve Eylülde toplanacak olan bütün Rusya çapındaki Sovyetler Kongresini toplamamak için elaltından çalıştığı bir gerçekti. Bu Kongreyi toplamaya ya da bu Kongrenin toplanmasına izin vermeye hiç niyeti yoktu. Resmî organları olan *İzvestiya* (Haberler) gazetesinde, Sovyetlerin görevinin hemen hemen bitmiş olduğu (3), az sonra dağıtılabileceği dolaylı olarak söyleniyordu... Bu sırada, yeni Hükümet de, "sorumsuz örgütlerin", yani Sovyetlerin dağıtılmasını, izleyeceği politikanın içine aldığını açıkladı.

Bolşevikler, bütün Rusya'daki Sovyetleri 2 Kasımda Petrograd'da toplantıya çağırmakla ve Rusya'da iktidarı devralmalarını Sovyetlerden istemekle Hükümetin bu tutumuna karşı koydular. Öte yandan da, "Halka ihanet eden bir hükümete" katılamıyacaklarını söyliyerek Rusya Cumhuriyeti Konseyinden çekildiler (4).

Bolşeviklerin çekilmesi zavallı Konseyi yine rahata kavuş-

turamadı. İktidarı ele almış durumda olan mülksahibi sınıflar küstahlaştılar. Kadet'ler, Hükümetin Rusya'da cumhuriyet ilânına kanunen hakkı olmadığını söylediler. Asker ve Bahriyeli Komitelerini ortadan kaldırmak için orduda ve donanmada sert tedbirler alınmasını istediler ve Sovyetleri kötülediler. Oysa toplantı salonunun öte yanında olan Menşevik Enternasyonalcilerle Sol Sosyalist Devrimciler hemen barış yapılmasını, köylüye toprak verilmesini, işçilerin sanayide denetimi ele almasını istiyorlardı. Bu istekler Bolşevik programının hemen hemen aynıydı.

Martov'un Kadet'lere söylediklerini dinledim. Sanki ölüm derecesinde hastaymış gibi kürsüde öne doğru eğilmişti. O kadar ağır bir tonla konuşuyordu ki, sesi işitilmiyordu bile. Sağdaki sandalyalara doğru parmağını sallıyordu :

"Siz bize bozguncu diyorsunuz, ama asıl bozguncular barış yapmak için daha elverişli zamanı bekleyenler, Rus Ordusu diye bir şey kalmayıncaya, Rusya ayrı ayrı emperyalist guruplar arasında pazarlık konusu oluncaya kadar barışı ertelemeye çalışanlardır. Barış sorunu zaman geçirmeden hemen ele alınmalıdır... O zaman, Alman casusu dediğiniz, bütün ülkelerdeki demokratik halk yığınlarının bilincini uyandırmaya çalışan Zimmervalistlerin (*) boşuna çalışmadıklarını göreceksiniz..."

Menşeviklerle Sosyalist Devrimciler bu iki gurup arasında bocalıyor, halk yığınlarının artan hoşnutsuzluğu onları zorla sola itiyordu... Derin düşmanlıklar, Meclisi birbiriyle uzlaşmayan iki guruba ayırmıştı.

Paris'te toplanan Müttefikler Konferansının uzun zamandanberi beklenen bildirisi dış politika sorununu birinci plâna çıkardığı sırada durum böyleydi...

Kuramsal olarak Rusya'daki bütün Sosyalist partiler en kısa zamanda demokratik şartlarla barış yapmak istiyorlardı. Ta 1917 Mayısında, o sıralarda Menşeviklerle Sosyalist Devrimcilerin ellerinde bulunan Petrograd Sovyeti herkesce bilinen Rus barış şartlarını açıklamıştı. Müttefiklerden savaş amaçlarını tartışmak üzere bir konferans toplamaları isteniyordu. Konferansın Ağustosta toplanması kararlaştırıldı; sonra Konferans Eylüle ertelendi; sonra Ekime; şimdi de Konferans günü 10 Kasım olarak tesbit edilmişti.

(*) Avrupadaki sosyalistlerin Devrimci Enternasyonalciler kanadına bağlı olanlar 1915'de İsviçre'de Zimmervald'de toplanan uluslararası konferansa katıldıkları için onlara bu ad verilmiştir.

Geçici Hükümet iki temsilci ileri sürdü: biri, gerici bir asker olan General Alekseyev, öteki Dış İşleri Bakanı Teresçenko. Sovyetler Skobeliyev'i kendi sözcüleri olarak seçmişlerdi. Skobeliyev'e bir yönetmelik tevdi edildi. Buna ünlü *nakaz* - yönetmelik (5) denir. Geçici Hükümet Skobeliyev'e ve *nakaz*'ına itiraz etti; Müttefik elçileri protestolar yağdırdılar; ve sonunda Bonard Law İngiliz Avam Kamarasında soğuk bir hava içinde şu sözleri söyledi: "Bildiğim kadar Paris Konferansı savaşın amaçlarını değil, yalnızca savaşı yönetme yollarını tartışacaktır..."

Rus tutucu basını bu açıklamaya çok sevindi, Bolşevikler bunun üzerine bağırdılar: "Menşeviklerle Sosyalist Devrimcilerin uzlaştırıcı taktiklerinin onları nerelere götürdüğünü işte görüyorsunuz!"

Binlerce kilometre uzayan cephe boyunca Rus Ordusundaki milyonlarca asker denizler gibi dalgalanıyor, başkente heyet üstüne heyet gönderiyor, "Barış! Barış!" diye bağırıyordu.

Nehrin öte yanında bulunan Modern Sirk'e gittim. Şehrin her yanında her gece gittikçe artan büyük mitinglerden biri vardı. Çıplak, karanlık bir amfi; içinde bir telle tavana asılmış beş küçük ampul; tavana kadar dimdik yükselen sıralar tıklım tıklım insan dolu: askerler, bahriyeliler, işçi kadınlar... Hepsi de hayatları sanki söylenilen sözlere bağlıymış gibi dikkat kesilmişler, dinliyorlar. Bir asker konuşuyor, Beşyüz Kırk İkinci Tümenden. Nerede bu tümen, nasıl bir tümen, bilinmiyor.

"Yoldaşlar!" diye bağırıyor. Gergin yüzünde ve halsiz hareketlerinde korkunç bir acılık var. "Yukardakiler bize durmadan, 'biraz daha fedakârlık, biraz daha,' diyip duruyorlar, ama ellerinde her şeyi tutanlara kimse dokunmuyor...

Almanya ile savaşdayız. Almanları çağırıp bizim Genel Kurmayda çalıştırıyor muyuz? Öte yandan kapitalistlerle de savaştayız, ama onları Hükümetimize çağırıyoruz...

Asker der ki: 'Ne için savaştığımızı bize gösterin. İstanbul'u almak için mi, yoksa özgür bir Rusya kurmak için mi? Eğer Devrimi koruduğumu bana ispat edebilirseniz idam cezası da vermeseniz yine gider dövüşürüm...' "

Kışlalarda, fabrikalarda, köşebaşlarında sonsuz sayıda asker konuşup duruyor, hepsi de savaşa bir son verilmesini istiyor, eğer Hükümet barış için enerjik çıkışlar yapmıyacak olursa ordunun siperleri bırakıp eve döneceğini haykıra haykıra söylüyor.

Sekizinci Ordu sözcüsü :

"Eridik bittik, her bölükte bir kaç kişi kaldık. Bize yiyecek, ayakkabı, ve takviye gönderilmeli, yoksa yakında cephede yalnız boş siperler kalacak. Ya barış, ya da teçhizat ve iaşe... Ya Hükümet savaşa son verir, ya da orduyu destekler. Başka çare yok..."

Kırk Altıncı Sibirya Topçu Alayı adına konuşan :

"Subaylar bizim Komitelerimizle birlikte çalışmıyacaklar, onlar bizi düşmana satıyorlar, propogandacılarımıza ölüm cezası veriyorlar, ve Devrim düşmanı Hükümet onları desteklıyor. Devrimin barış getireceğini sanmıştık. Oysa Hükümet şimdi bu konuları konuşmayı bile yasak etti. Öte yandan bize yaşamamız için gerekli yiyeceği, ya da savaşmamız için gereken cephaneyi veremiyor..."

Avrupa'dan, Rusya'nın sırtına basılarak bir barış anlaşmasına varılacağına dair söylentiler geliyor (6)...

Fransa'daki Rus askerlerine yapılanlar üzerine gelen haberler hoşnutsuzluğu büsbütün arttırmıştı: Birinci Tugay anavatandaki arkadaşlarının yaptığı gibi subayların yerine Asker Komitelerini geçirmek istemiş, Selaniğe gitme emrini dinlememiş, Rusya'ya dönmek istemiş. Bunun üzerine Tugay sarılmış ve aç bırakılmış, sonra üzerlerine top ateşi açılmış, bir çok asker öldürülmüş (7)...

29 Ekim günü, barışa ve toprağa susamış bütün Rusların korkunç bir tutku ile bekledikleri açıklamayı dinlemek üzere Cumhuriyet Konseyinin bulunduğu Marinski Sarayının beyaz mermer döşeli kırmızı salonundaydım. Teresçenko Hükümetin dış politikasını açıklayacak.

Tüysüz, çıkık elmacık kemikli, çok temiz giyinmiş uzun boylu bir genç, içinde yuvarlak lâfların özel bir dikkatle seçilmiş olduğu bir söylevi okuyor (8)... Söylevde hiç bir şey yok... Yalnızca Müttefiklerin yardımıyla Alman militarizminin yenileceği, Rusya'nın "devlet çıkarları", Skobeliyev *nakaz*'larının yarattığı "huzursuzluk"; hepsi bu kadar... Sözlerine şöyle son verdi :

"Rusya büyük bir devlettir; ne olursa olsun Rusya büyük bir devlet olarak kalacaktır. Hepimizin onu savunması gerekir. Büyük bir ülkenin savunucuları ve büyük bir devletin çocukları olduğumuzu ispat etmeliyiz."

Kimse memnun kalmadı. Gericiler "kuvvetli" bir emperya-

list politika istiyorlardı; demokratik partiler Hükümetin barış için baskı yapacağına dair teminat istiyorlardı... Bolşevik Petrograd Sovyetinin organı olan *Raboçi i Soldat* (İşçi ve Asker) gazetesinin başyazısını alıyorum :

HÜKÜMETİN SİPERDEKİLERE VERDİĞİ CEVAP

Bakanlarımızın en sessizi olan Bay Teresçenko siperdekilere aşağıdaki sözleri söyledi :

1, Biz Müttefiklerimize sıkı sıkıya bağlıyız. (Halklara değil, Hükümetlere.)

2. Demokraside bir kış seferinin olanaksızlığı ya da olanaklılığı üzerinde tartışmanın bir yararı yoktur. Bu, Müttefiklerimizin Hükümetlerince kararlaştırılacaktır.

3. 1 Temmuz saldırısı çok iyi oldu ve çok mutlu bir olaydı. (Sonuçlarından söz yok.)

4. Müttefiklerimizin bizi düşünmedikleri doğru değil. Bakanımızın elinde çok önemli açıklamalar var. (Açıklamalar mı? Ya yapılan işler? İngiliz filosunun yaptığı işler?. (9) Ya İngiliz Kralının Devrim düşmanı Gurko ile yaptığı konuşma? Bakan bunlara hiç değinmiyor.)

5. Skobeliyev'in **nakaz**'ı çok kötü. Müttefikler beğenmiyorlar. Rus diplomatları da beğenemiyor. Müttefikler Konferansında "aynı dili kullanmalıyız."

Hepsi bu kadarcık mı? Evet hepsi bu kadar. Peki biz ne yapacağız? Bu işin çözümü şu: Müttefiklerimize ve Bay Teresçenko'ya inanacağız. Peki, barış ne zaman gelecek? Müttefiklerimiz ne zaman izin verirlerse!

İşte Hükümet siperlerden gelen barış isteğine bu cevabı verdi.

Bu sırada Rus politikasında kötü bir kuvvetin belirtileri hafif hafif sezilmeğe başlamıştı: bunlar Kazaklardı. Gorki'nin gazetesi *Novaya Zhin* (Yeni Hayat) Kazakların çalışmalarına dikkati çekti :

Devrimin başlangıcında Kazaklar halkı öldürmek istemedi. Kornilov Petrograd'a yürüdüğü zaman onun arkasından gitmediler. Kazaklar şimdi Devrime pasif olarak bağlı kalma durumundan Devrime karşı aktif olarak çalışma durumuna geçmektedirler. Devrimin arka plânında dururken birdenbire ön plâna geçtiler...

Don Kazaklarının Atamanı olan Kaledin, Kornilov olayına adı karıştığı için Geçici Hükümet tarafından görevinden atılmıştı. Kaledin istifa etmeyi kabul etmedi, Novoçerkask'da duran büyük Kazak ordularıyla başkenti çevirdi, korkuttu. Kaledin'in o kadar büyük kuvveti vardı ki, Hükümet onun itaatsizliğine göz yummak zorunda kaldı. Dahası var: Kazak Orduları Birliği Konseyini resmen tanımak ve yeni kurulan Sovyetler Kazak Kolunu kanun dışı ilân etmek durumuna kadar düştü.

Ekim başında bir Kazak heyeti Kerenski'yi ziyaret etti, Kaledin'e karşı yöneltilen suçlamalara bir son verilmesini Kerenski'den küstahca bir tavırla istedi, ve Başbakanı Sovyetlere yüz verdiği için azarladı. Kerenski Kaledin'e dokunmamayı kabul etti. Sonra kendisinin şu sözleri söylediği anlaşılıyor : "Sovyet liderlerine göre ben bir müstebidim... Ama Geçici Hükümet Sovyetlere dayanmadığı gibi, bunların varlığını kötü bir şey de saymaktadır."

Başka bir Kazak heyeti de aynı zamanda İngiliz Elçisini ziyaret ediyordu. Heyet Elçi ile açıkça, "Özgür Kazak Halkı" nın temsilcileri olarak konuşmuştu.

Don'da bir Kazak cumhuriyetine benzer bir örgüt kurulmuştu. Kuban kendisini bağımsız bir Kazak devleti ilân etmişti. Silâhlı Kazaklar Don üzerindeki Rostov ile Yekaterinsburg Sovyetlerini dağıtmışlardı; Harkof'taki Kömür Madencileri Sendikasına saldırılmıştı. Kazak hareketinin sosyalizme karşı olduğu ve militarizmden yana bulunduğu anlaşılıyordu. Liderleri, Kaledin, Kornilov, General Dutov, Karaulov ve Bardizhe gibi soylular ve büyük toprak sahipleriydi; kuvvetli tüccarlar ve Moskova bankerleri tarafından da destekleniyorlardı.

Eski Rusya hızla parçalanıyordu. Ukrayna'da, Finlandiya'da, Polonya'da, Beyaz Rusya'da milliyetçi hareketler güçleniyor ve gittikçe ortaya çıkıyordu. Mülk sahibi sınıfların elinde bulunan mahallî hükümetler muhtarlıklarını ilân ediyorlar, Petrograd'dan gelen emirleri dinlemiyorlardı. Helsingfors'daki Fin Senatosu Geçici Hükümetin istediği krediyi vermedi, Finlandiya'nın muhtarlığını ilân etti ve Rus askerlerinin Finlandiya'dan çekilmesini istedi. Kiyef'deki burjuva Rada'sı Ukrayna'nın sınırlarını Güney Rusya'nın en zengin tarım topraklarını içine alacak biçimde Urallara kadar genişletti ve bir millî ordu kurmaya başladı. Başbakan Vinniçenko Almanlarla ayrı bir barış anlaşması yapmak istedi. Ve Geçici Hükümet bütün bunlar karşısında hiç bir şey yapamıyordu. Sibirya, Kafkasya ayrı Kurucu Meclis istediler. Bütün bu ülkelerde Hükümet makamları ile mahallî Köylü ve İşçi Delegeleri Sovyetleri arasında sert bir savaş başlamak üzereydi...

Durum gün geçtikçe de karıştı. Yüzbinlerce asker cepheden kaçıyor, geniş, başıboş dalgalar halinde ülkenin dört bir yanına dağılıyordu. Toprağın dağıtılmasını beklemekten bıkıp usanan ve Hükümetin aldığı sert tedbirlere kızan Tambov ve Tver Hükümetlerinin köylüleri malikâneleri yakıyor, derebeyleri öldü-

rüyorlardı. Moskova'da, Odesa'da ve Don kömür madenlerinde büyük grevler ve lokavtlar oluyordu. Ulaştırma araçları çalışamaz durumdaydı; ordu açtı ve büyük şehirlerde ekmek yoktu.

Hükümet demokratik eğilimlerle gerici eğilimler arasında kalmıştı, elinden hiç bir şey gelmiyordu; harekete geçmek zorunda kaldığı zaman mülksahibi sınıfların çıkarlarını destekliyor, köylüler arasında düzeni sağlamak, grevlerin önüne geçmek için Kazaklar gönderiliyordu. Taşkent'te Hükümet makamları Sovyetleri kapatmıştı. Ülkenin bozulan ekonomik düzenini yeniden düzenlemek üzere Petrograd'da kurulan Ekonomik Konsey birbirine düşman sermaye ile emek güçleri arasında çalışamaz duruma düşmüş ve sonunda dağılmıştı. Kadet'lerin desteklediği eski rejime bağlı yüksek subaylar ordu ve donanmada disiplini yeniden kurmak için çok şiddetli tedbirler istiyorlardı. İyi bir insan olan Donanma Bakanı Amiral Verderevski ile Savaş Bakanı General Verkovski ordu ve donanmada disiplinin ancak Asker ve Bahriyeli Komiteleriyle işbirliğine dayanan yeni ve isteğe bağlı demokratik bir disiplin anlayışıyla sağlanabileceğini söylüyorlar, ama kimse anlamıyor, öğütlerine kimse kulak asmıyordu.

Gericiler halkı sanki kızdırmaya karar vermiş gibiydiler. Kornilov'un yargılanma günü yaklaşıyordu. Burjuva basını Kornilov'u gün geçtikçe daha açıkca savunuyor, kendisinden, "Büyük Rus vatanseveri" diye söz ediyordu. Burtzev'in gazetesi *Obşçi Diyelo* (Ortak Dâva) Kornilov, Kaledin ve Kerenski'nin kuracakları bir diktatörlük istiyordu.

Bir gün Cumhuriyet Konseyinin salonunda Burtzev'le konuştum. Ufak tefek, sırtı kanburlaşmış, yüzü buruşmuş bir adam. Kalın gözlükler arkasında miyop gözler. Ağarmış pis saçlar ve sakal.

"Sen benim sözlerime dikkat et, delikanlı! Rusya'ya gerekli olan kuvvetli bir adam. Şimdi Devrimi bir yana bırakıp Alman sorununu çözmeliyiz. Kornilov'u alaşağı etmek için herkes elinden geleni yapıyor; bunların arkasında Alman casusları var. Kornilov kazanmalıdır..."

Aşırı sağda, Monarşistlerin çıkarttıkları belli olan Purişkeviç'in *Narodni Tribun* (Halk Kürsüsü), *Novaya Rus* (Yeni Rusya) ve *Zivoye Slovo* (Yaşayan Dünya) gazeteleri devrimci demokrasinin ortadan kaldırılmasını açıkça savunuyorlardı.

23 Ekimde Riga körfezinde Alman filosu ile bir deniz savaşına tutuşuldu. Geçici Hükümet Petrograd'ın tehlikede oldu-

ğunu ileri sürerek başkenti boşaltma hazırlıkları yapmaya başladı. Önce Rusya'nın her yanına dağılmış olan mühimmat fabrikaları nakledilecekti; ve sonra Hükümet Moskova'ya gidecekti. Bolşevikler birdenbire, "Hükümet Devrimi güçten düşürmek için kızıl başkenti bırakmak istiyor," diye feryada başladılar. Riga Almanlara satılmıştı; şimdi de Petrograd'a ihânet edilecekti!

Burjuva basını seviniyordu. Kadet'lerin çıkardığı *Riyeç* (Söylev) gazetesi, "Moskova'da," diyordu, "Hükümet, işini daha sâkin bir hava içinde, anarşistlerin müdahalelerinden uzak olarak, daha rahatça görebilir." Kadet Partisinin sağ kanat lideri Rodziyanko *Utro Rossi* (Rusya Sabahı) gazetesinde Almanların Petrograd'ı almaları daha iyi olur, diyordu, çünkü Almanlar Sovyetleri ortadan kaldırır ve Baltık Donanmasından da kurtuluruz :

Petrograd tehlikede (diye yazıyordu). Kendi kendime diyorum ki: "Petrograd'ı biz Tanrıya bırakalım." Petrograd düşerse merkez ihtilâlci örgütlerinin ortadan kaldırılacağından korkuyorlar. Buna şu cevabı veriyorum: Bu örgütlerin tümü ortadan kaldırılsa daha çok sevinirim; çünkü bunlar Rusya'ya felâketten başka bir şey getirecek değiller...

Petrograd alınırsa Baltık Donanması da tahrip edilecektir... Ama ne diye üzülelim? Gemilerin çoğunda moral diye bir şey kalmadı ki...

Genel hoşnutsuzluk karşısında başkentin boşaltılması fikrinden vazgeçildi.

Bu sırada Sovyetler Kongresi Rusya'nın üzerine kara bir bulut gibi çöktü ve dört bir yana şimşekler yağdırmaya başladı. Kongreye yalnız Hükümet değil, bütün "ılımlı" Sosyalistler de karşıydılar. Merkez Ordu ve Donanma Komiteleri, bazı sendikaların merkez komiteleri, Köylü Sovyetleri, ama en başta *Çayika* toplantıyı önlemek için elinden geleni yapıyordu. Petrograd Sovyetinin kurduğu, ama şimdi *Çayika*'nın ele geçirdiği *İzvestiya* ve *Golos Soldata* (Askerin Sesi) gazeteleri de, Sosyalist Devrimci Partinin yayımladığı *Diyelo Naroda* (Halkın Dâvası) ile *Volya Naroda* (Halkın İradesi) gazeteleri gibi, toplantıya karşı söylemediklerini bırakmıyorlardı.

Yurdun her yanına delegeler gönderiliyor, mahallî Sovyetleri ellerinde bulunduran komitelere, Ordu Komitelerine teller çekiliyor, Kongre seçimlerini durdurmaları ya da ertelemeleri isteniyordu: Kongreye karşı alınan ciddî genel kararlar, Kurucu Meclisin toplanmasına bu kadar kısa bir zaman kaldığı bir

sırada bu yoldan demokrasiye karşı gelinmek istendiğine dair bildiriler, cepheden, *Zemstvo*'lar Birliğinden, Kazak Orduları Birliğinden, Subaylar Birliğinden, St. Jorj Şövalyelerinden. Ölüm Kıtalarından gelen temsilci protestoları... Rusya Cumhuriyeti Konseyi tüm Kongreye karşıydı. Martta yapılan Rus İhtilâlinin kurduğu bütün makina Sovyetler Kongresini önlemeye çalışıyordu.

Karşı yanda, proletaryanın, işçilerin, basit askerlerin ve yoksul köylülerin daha biçimlenmemiş istekleri vardı... Mahallî Sovyetlerden çoğu Bolşeviklerden yana olmuşlardı; bunun arkasından sanayi işçilerinin örgütleri, *Fabriçno - Zavodskiye Komitiyeti* (Fabrika - Atelye Komiteleri) ile isyancı ordu ve donanma örgütleri geliyordu. Kimi yerlerde her zamanki Sovyet delegelerini seçmekten alıkonulan halk gizli toplantılar yapıyor, içlerinden birini Petrograd'a gitmek üzere seçiyordu. Başka yerlerde de Sovyetler Kongreye karşı komiteleri dağıtıyor, yenilerini kuruyordu. Toprağın altında kımıldayan isyan kabarıp şişiyor, aylardanberi sönmeye yüz tutan ihtilâl ateşinin yavaş yavaş katılaşan kabuğu çatlamaya başlıyordu. Rusya çapındaki Sovyetler Kongresini yalnızca halk yığınlarının kendisi başarabilecekti.

Bolşevik sözcüleri hergün kışlaları ve fabrikaları geziyor, "Bu iç savaş hükümetini" şiddetle suçluyorlardı. Bir pazar günü, buharla işleyen, tepesine kadar insan dolu bir tramvayın üstünde, çamurlara girip çıkarak, çıplak fabrikalar ve kocaman kiliseler arasından geçerek, Şluselburg Prospekt'de Hükümete ait bir mühimmat fabrikası olan Obuhovski Zavod'a gittik.

Toplantı büyük bir yapının sıvasız tuğla duvarları arasında yapılıyordu. Kırmızı bayrak sarılı bir kürsünün çevresinde siyah elbiseli on bin kadın ve erkek. Kereste ve tuğla yığınları üzerlerinde toplanmışlar, putrellerin üzerlerine tünemişler, dikkat kesilmişler, bağırıp çağırıyorlar. Hava kapalıydı ama arasıra da güneş çıkıyor, pencere çerçevelerinden giren kırmızımsı bir ışık bize dönük olan basit yüzlere vuruyordu.

Lunaçarski, zayıf, öğrenciye benzeyen bir adam. Duygulu bir sanatçı yüzü var. İktidarın neden Sovyetlere geçmesi gerektiğini anlatıyor. Bile bile ülkeyi felâkete götüren, orduyu yıkan, yeni Kornilov'lara fırsatlar hazırlayan Devrim düşmanlarına karşı tek garanti bu...

Romanya Cephesinden gelmiş bir asker. Zayıf, korkunç ve sert. Bağırıyor: "Yoldaşlar! Cephede açlıktan ölüyoruz, soğuk-

tan donuyoruz. Boş yere ölüyoruz. Rusların ölünceye kadar Devrimi koruyacaklarını Amerika'ya bildirmelerini Amerikalı yoldaşlardan rica ediyorum..."

Sonra Petrovski kürsüye çıktı. Zayıf, hafif sesli, rahatsız bir adam :

"Şimdi iş zamanındayız, lâf zamanında değil. Ekonomik durum kötü, ama buna alışmalıyız. Bizi açlıktan ve soğuktan öldürmeye çalışıyorlar. Bizi kışkırtmak istiyorlar. Ama şunu bilsinler ki, istedikleri kadar ileri gidebilirler - ama proletarya örgütlerine el sürmeye cesaret ederlerse onları bir pislik gibi dünyanın yüzünden süpürüp atarız!"

Bolşevik basını birdenbire gelişmişti. *Raboçi Put* ve *Soldat* (Asker) adlı iki Parti gazetesinden başka köylüler için de *Derevenskaya Biyetnota* (Köyün En Yoksulu) adlı bir gazete daha yayımlanmaya başlandı. Günde yarım milyon basılıyordu. 17 Ekimde *Raboçi i Soldat* çıkmaya başladı. Başyazısında Bolşevik görüşü şöyle özetleniyordu :

Seferberliğin dördüncü yılı ordunun ve ülkenin son yılı olacaktır... Petrograd'ın güvenliği tehlikededir... Devrim düşmanları halkın çektiği ızdırap karşısında memnunlar... Umutsuz durumda kalan köylüler açlıkça ayaklandılar; derebeyler ve Hükümet köylüler üzerine asker göndererek onları öldürtüyorlar; fabrikalar ve madenler kapanıyor, işçiler açlıkla karşı karşıya... Burjuvazi ile generalleri ordudaki gözü kapalı disiplini yeniden diriltmek istiyorlar... Burjuvazinin de desteklediği Kornilovcular Kurucu Meclisin toplanmasını önlemeye hazırlanıyorlar...

Kerenski Hükümeti halka karşıdır. Ülkeyi yok edecekler... Bu gazete halk için ve halkla birliktir. Yoksul sınıflarla, işçilerle, askerlerle ve köylülerle birliktir... Halk ancak Devrimin tamamlanmasıyla kurtulabilir... ve bunun için de bütün iktidar Sovyetlerin olmalıdır...

Gazete aşağıdaki amaçları savunuyordu :

Bütün iktidar Sovyetlere - hem başkentte hem de bütün Rusya'da.

Bütün cephelerde hemen ateşkes anlaşması. Halklar arasında namuslu bir barış.

Derebey mülkâneleri - karşılık ödenmeden - köylülerindir.

Sanayi üretimi işçiler tarafından denetilecektir.

Doğru ve namuslu bir seçimle Kurucu Meclis seçilecektir.

Bütün dünyada Alman casusları olarak tanınan Bolşeviklerin bu gazetesinden bir parçayı buraya almak ilginç olacaktır :

Milyonlarca ölünün kanlarıyla bulanmış olan Alman Kayser ordusu Petrograd üzerine yürümek istiyor. Barışı bizim kadar özleyen Alman işçilerini, askerlerini ve köylülerini bu namussuz savaşa karşı direnmeye çağırıyoruz!

Bunu ancak gerçekten Rus işçileri, askerleri ve köylüleri adına konuşacak, diplomatları bir yana atarak doğrudan doğruya Alman askerlerine seslenecek, Alman siperlerini Almanca yazılmış beyannamelerle dolduracak devrimci bir hükümet başarabilir... Havacılarımız bu beyannameleri bütün Almanya'ya atacaklardır...

Cumhuriyet Konseyinde Meclisin iki kanadı arasındaki uçurum gün geçtikçe açılıyordu.

Sol Sosyalist Devrimciler adına konuşan Karelin şöyle bağırıyordu: "Mülk sahibi sınıflar, devletin devrimci makinasını Rusya'yı Müttefiklerin arabasına bağlamak için kullanmak istiyorlar! Devrimci partiler bu politikaya kesin olarak karşıdırlar..."

Populist Sosyalistleri temsil eden eski politikacı Nikolas Çaykovski köylülere toprak dağıtılmasına karşıydı ve bu konuda Kadet'leri tutuyordu.

"Önce orduda hemen kuvvetli bir disiplin kurmalıyız... Savaş varken sosyal ve ekonomik reformlar yapılmasını bir cinayet saydığımızı savaşın başlangıcındanberi durmadan söyledim. Şimdi işte biz bu cinayeti işliyoruz. Ama ben bu reformlara karşı değilim, çünkü ben bir sosyalistim."

Soldan bağırmalar : "Sana inanmıyoruz!" Sağdan şiddetli alkışlar...

Kadet'ler adına konuşan Adzemov, orduya ne için döğüştüğünü söylemenin gereksiz olduğunu, çünkü her askerin ilk görevinin düşmanı Rus topraklarından atmak olduğunu bilmesi gerektiğini söyledi.

Kerenski de iki kere kürsüye çıktı. Heyecanlı sözler söyliyerek millî birlik istedi. Bir keresinde sözünü bitirirken ağlamaya başladı. Oturumda bulunanlar bu sövlevleri, ara sıra alaylı sözlerle keserek, soğuk soğuk dinlediler.

Çayika ile Petrograd Sovyetinin karargâhı olan Smolni Enstitüsü şehirden kilometrelerce uzakta, geniş Neva nehrinin kenarındaydı. Büyük gürültüler çıkaran bir tramvaya bindim, kalabalık, taşlı ve çamurlu yollardan sümüklü böcek gibi dolana dolana oraya gittim. Tramvay yolunun sonunda Smolni Manastırının mat altın yaldız kenarlı, duman mavisi güzel kubbeleri görünüyordu. Smolni Enstitüsünün büyük bir kışlaya ben-

zeyen yüzü bu manastırın yanındaydı. Altıyüz metre boyunda ve üç katlı bir bina. İmparatorluğun taşa işlenmiş kocaman arması giriş kapısının üstünde hâlâ duruyor.

Eski rejim zamanında, Çariçenin himayesinde bulunan Rus soylularının kızları için kurulmuş ünlü bir rahibe okulu olan Enstitüyü ihtilâlci işçi ve asker örgütleri işgal etmişti. Enstitüde yüzden fazla büyük oda vardı. Hepsi beyaz ve çıplak odalar. Kapılarının üzerinde "4 Numaralı Hanımlar Sınıfı" ya da "Öğretmenler Odası" gibi yazılar hâlâ duruyordu, ama bunların üzerinde de yeni düzeni gösteren kabaca yazılmış şöyle yazılar vardı: "Petrograd Sovyeti Merkez Komitesi", *"Çayika"*, "Dış İşler Bürosu", "Sosyalist Askerler Birliği", "Rusya Sendikalar Merkez Komitesi", "Fabrika - Atelye Komiteleri", "Merkez Ordu Komitesi", ve buna benzer daha bir çok siyasî parti merkez komiteleri...

Uzun, kemerli koridorlar, seyrek elektrik lâmbaları, hızlı hızlı gidip gelen işçiler, askerler; bazıları gazete, beyanname ve her çeşit propoganda malzemesi paketlerinin altında eğilmiş gidiyor. Kocaman ayakkabıları tahta döşemeler üstünde durmadan gürültü çıkarıyor... Her yanda yazılar: YOLDAŞLAR, SAĞLIĞINIZ İÇİN HER YANI TEMİZ TUTUNUZ! Her katın merdiven başlarında ve merdiven aralıklarında uzun masalar var. Masaların üzerinde çeşitli siyasî partilerin sattıkları broşürler ve kitaplar...

Manastırın alt katındaki büyük, alçak tavanlı yemekhane, yemek salonu olarak kullanılıyordu. İki ruble vererek bir öğle yemeği kuponu aldım ve binlerce insanla birlikte ben de kuyruğa girdim. Kuyruğun başında uzun servis masaları vardı. Masaların başında yirmi erkek ve kadın büyük büyük kazanlardan lâhana çorbası, et parçaları ve *kaşa* yığınları boşaltıyorlar ve incecik ekmek dilimleri veriyorlardı. Teneke bir maşraba içinde verilen çay için beş kopek ödeniyordu. Bir sepetten yağlı kaşıklar alınıyordu... Tahta masaların yanındaki sıralar aç proleterlerle doluydu; yemeklerini aç kurtlar gibi yiyorlar, konuşuyor ve oraya buraya lâf atarak kaba şakalar yapıyorlardı.

Yukarı katlarda başka bir yemek salonu daha vardı. Bu salon *Çayika*'ya ayrılmıştı. Ama herkes yine oraya gidiyordu. Burada, üstüne kalın tereyağ sürülmüş ekmek bulunabiliyor ve istenildiği kadar kahve içilebiliyordu.

İkinci katın Güneye bakan yüzünde büyük toplantı salonu vardı. Eskiden burası Enstitünün balo salonuymuş. Yüksek tavanlı bir salon. Tavanda parlak, beyaz avizeler asılı, üzerinde yüzlerce süslü elektrik ampulu. İki sıra masif sütunla ikiye ayrılmış. Salonun sonunda bir plâtform. Çevresinde çok kollu uzun avizeler, arkalarında altın bir çerçeve, içinden İmparatorun portresi çıkarılmış. Burası, bayramlarda, pırıl pırıl asker ve papaz üniformaları ile dolarmış. Grandüşesler için doyulmaz bir manzara...

Salonun tam karşısında Sovyetler Kongresi Hazırlık Komitesi çalışıyor. Orada durdum ve yeni gelen delegelere baktım... Kaba, iriyarı, sakallı askerler, siyah gömlekli işçiler, bir kaç da uzun saçlı köylü. Görevli kız - Plehanov'un *Yedinstvo* gurubundan - onlara hor bakarak gülümsüyor. "İlk Kongreye gelen insanlardan çok ayrı insanlar bunlar," diyor. "Ne kadar kaba ve cahil görünüşleri var! Cahil halk..." Doğruydu söylediği; Rusya'nın en alt katları kımıldamıştı, ve şimdi suyun üstüne çıkanlar diptekilerdi. Eski *Çayika* tarafından görevlendirilmiş bulunan Hazırlık Komitesi her gelen delegeyi kanunsuz olarak seçildiği iddiasıyla geri çeviriyordu. Bolşevik Merkez Komitesi üyelerinden Karahan, "Aldırmayın," diyordu, "vakti geldiği zaman sizi yerlerinize biz oturtacağız..."

Soldat i Raboçi şunları yazıyordu :

Örgütleme Komitesi içindeki bazı üyelerin Kongrenin yapılmayacağını ileri sürerek delegeleri Petrograd'dan geldikleri yerlere göndermeye çalıştıklarına Rusya Kongresine gelen delegelerin dikkatini çekeriz... Bu yalanlara kulak asmayın... Büyük günler yaklaşıyor...

Delegelerin 2 Kasımdan önce bir araya gelemeyecekleri anlaşılıyordu. Bu yüzden Kongrenin açılışı ayın 7'sine bırakıldı. Bunun üzerine bütün ülke bağırıp çağırmaya başladı; sonunda yenildiklerini anlayan Menşeviklerle Sosyalist Devrimciler birdenbire taktiklerini değiştirdiler ve olabildiği kadar "ılımlı" Sosyalist delege göndermeleri için taşra örgütlerine telgraf üzerine telgraf yağdırmaya başladılar. Aynı zamanda Köylü Sovyetleri İcra Komitesi 13 Aralıkta bir Köylü Kongresi çağrısı yayımladı ve işçilerle askerlerin davranışlarını dikkate almadı.

Bolşevikler ne yapacaklardı? Silâhlı bir "hareket", bir *vistuplenni,* bir "çıkış" yapılacağı üzerinde şehirde bir takım söylentiler dolaşmaya başlamıştı. Burjuva ve gerici basın yakında bir ayaklanma olacağından sözediyor ve Hükümeti Pet-

rograd Sovyetini tutuklamaya ya da hiç olmazsa Kongreyi önlemeye çağırıyordu. *Novaya Rus* gibi bazı küçük gazeteler de Bolşeviklerin toptan öldürülmesini istiyorlardı.

Gorki'nin gazetesi *Novaya Zhin* de, Bolşevikler gibi, gericilerin Devrimi yıkmaya çalıştıklarını, eğer gerekirse bunlara silâh zoruyla karşı konulması, fakat devrimci demokrasiye inanan bütün partilerin birleşik bir cephe göstermeleri gerektiğini söylüyordu .

... Demokrasi belli başlı güçlerini örgütlemedikçe, etkisine karşı mukavemet hâlâ gücünü sürdürdükçe saldırıya geçmenin bir yararı yoktur. Ama düşman elemanlar teröre başvururlarsa, o zaman devrimci demokrasi iktidar savaşına girer ve bunu halkın en alt katları da destekler...

Gorki hem gerici ve hem de Hükümet gazetelerinin Bolşevikleri teröre kışkırttıklarını söylüyordu. Ama yeni bir ayaklanma yeni bir Kornilov'a yol açabilirdi. Gorki Bolşevikleri söylentileri yadsımaya zorluyordu. Menşevik gazetesi *Diyen* (Gün) yazarlarından Potessov heyecanlı bir haber ile birlikte bir harita yayımladı. Gizli Bolşevik plânının yakında açıklanacağını bildiriyordu.

Sanki sihirli bir el bütün duvarlara "ılımlı" ve tutucu partilerin Merkez Komiteleriyle *Çayika*'nın yayımladığı açıklamaları, beyannameleri, çağrıları yapıştırıvermişti (10). Bu yazılarda herhangi bir "yürüyüş" doğru bulunmuyor, işçilerden ve askerlerden kışkırtıcıları dinlememeleri isteniyordu. İşte bir örnek; Sosyalist Devrimci Partinin Askerî Bölümünün yayımladığı beyannameden :

Yeni bir yürüyüş söylentileri yeniden şehre yayılmaya başladı. Bu söylentilerin kaynağı neresi? Ayaklanma propogandası yapan bu kışkırtıcılara bu yetkiyi veren hangi örgüt? **Çayika**'da bu soruyu kendilerine sorduğumuz Bolşevikler böyle şeylerle ilgileri olmadığını söylediler... Ama bu söylentiler büyük bir tehlike yaratıyor. İşçilerin, askerlerin ve köylülerin içinde bulunduğu moral durumları hesaba katmayan bu gözleri dönmüş insanlar bir kısım işçileri ve askerleri caddelerde arkalarından sürükleyebilirler ve onları bir ayaklanmaya götürebilirler... Devrimci Rusya'nın içinde bulunduğu bu korkulu zamanda herhangi bir ayaklanma kolayca iç savaşa dönebilir ve bunun sonucunda proletaryanın büyük bir çaba ile kurmuş olduğu örgütlerin hepsi yok olabilir... Devrim düşmanı komplocular böyle bir ayaklanmadan yararlanarak Devrimi yıkmayı, Wilhelm'e cepheyi açmayı ve Kurucu Meclisi parçalamayı düşünmektedirler... Yerlerinizde sımsıkı durunuz!.. Dışarı çıkmayınız !

28 Ekimde Smolni koridorlarında Kameniev'le görüştüm. Kırmızıya çalar sivri sakallı bir adam. Yeterince delegenin geleceğine inanmıyor. "Eğer Kongre toplanırsa," diyor, "bu Kongre halkın düşüncelerini temsil edecektir. Eğer çoğunluk benim düşündüğüm gibi Bolşevik olursa iktidarın Sovyetlere verilmesini ve Geçici Hükümetin çekilmesini isteyeceğiz..."

Uzun boylu, gözlüklü, soluk yüzlü ve sert görünüşlü bir genç olan Volodarski daha kesin konuşuyor: "Lieber ve Dan gibileriyle öteki uzlaşıcılar Kongreyi sabote ediyorlar. Eğer Kongrenin toplanmasını önliyecek olurlarsa... o zaman biz buna uymayacak kadar gerçekçi olduğumuzu göstereceğiz!"

29 Ekim günü not defterime o günkü gazetelerden topladığım şu haberleri yazdım :

Moghilev (Genel Kurmay Karargâhı). Hükümete bağlı Muhafız Alayları, Yaban Tümen, Kazaklar ve Ölüm Kıtaları burada toplanıyor.

Pavlovsk ve Çarskoye Selo Peterhof Subay Okullarının **yunker**'lerine Hükümet Petrograd'a gelmeye hazırlanmalarını emrediyor. Oranienbaum **yunker**'leri şehre varıyorlar.

Petrograd Garnizonuna bağlı Zırhlı Oto Tümeninin bir kısmı Kışlık Saraya yerleşti.

Troçki'nin emriyle, Sestroretzk'deki Hükümet silâh fabrikası, Petrograd işçileri delegelerine binlerce silâh dağıttı.

Aşağı Litein Mahallesi Şehir Milisinin yaptığı bir toplantıda iktidarın Sovyetlere verilmesini isteyen bir karara varıldı.

Bunlar o heyecanlı günlerin karışık olaylarından sadece bir kaç örnek. Herkes bir şeyler olacağını biliyor, ama ne olacağını kimse bilmiyor.

30 Ekim gecesi Smolni'deki Petrograd Sovyetinde yapılan bir toplantıda, Troçki, burjuva basınının, "Gericilerin Sovyetler Kongresini gözden düşürmek ve dağıtmak için yaptıkları çalışmalara karşı," Sovyetin silâhlı bir ayaklanmayı düşünmekte olduğu iddialarını reddetti. "... Petrograd Sovyeti," dedi, "herhangi bir yürüyüş emretmiş değildir. Eğer gerekirse onu da yaparız ve Petrograd Garnizonu da bizi destekler... Onlar (Hükümet) bir karşı - ihtilâl hareketi hazırlamaktadırlar; biz bunu merhametsiz ve kesin bir saldırı ile karşılayacağız."

Petrograd Sovyetinin bir yürüyüş emri vermediği doğruydu, ama Bolşevik Partisinin Merkez Komitesi ayaklanma sorununu ele almış bulunuyordu. 23 Ekim gecesi sabaha kadar toplandılar. Bütün Parti aydınları, liderleri ve Petrograd işçi ve

Garnizon delegeleri toplantıda hazırdı. Aydınların içinde yalnız Lenin'le Troçki ayaklanmadan yanaydılar. Askerler bile ayaklanmaya karşıydı. Oylamaya geçildi. Ayaklanma önergesi yenilgiye uğradı !

Bunun üzerine yüzü gerilmiş kaba bir işçi ayağa kalktı. "Petrograd proletaryası adına konuşuyorum," dedi, sert sert. "Biz ayaklanmadan yanayız. Ne yaparsanız yapın, bilmem, ama size şunu söylüyorum ki, eğer Sovyetlerin ortadan kaldırılmasına göz yumacak olursanız sizinle ilişkimizi keseriz!" Kimi askerler de bu işçiye katıldılar... Bundan sonra yeniden oylamaya geçildi, ayaklanma kazandı...

Başlarında Riyazanov, Kameniev ve Zinoviev'in bulunduğu sağ kanat Bolşevikleri silâhlı bir ayaklanmaya karşı gelmekte devam ettiler. 31 Ekim sabahı *Raboçi Put* gazetesinde Lenin'in yazdığı "Yoldaşlara Mektuplar" ın ilki çıktı. Dünya siyasî propoganda edebiyatının en cesur yazılarından biriydi. Lenin bu yazısında, Kameniev ile Riyazanov'un itirazlarını kullanarak ayaklanmadan yana olan fikirleri ele alıyor ve büyük bir ciddiyetle inceliyordu .

"Ya bütün iktidarın Sovyetlere verilmesi sloganımızdan vazgeçeceğiz," diyordu, "ya da bir ayaklanmaya gideceğiz. Ortası yok..."

Aynı gün öğleden sonra Kadet'lerin lideri olan Pol Miliukov Cumhuriyet Konseyinde güzel ve acı bir söylev verdi (11). Skobeliyev *nakaz*'ının Almanların işine yaradığını, "Devrimci Demokrasinin" Rusya'yı mahvettiğini söyledi, Teresçenko ile alay etti ve Alman diplomasisini Ruslara tercih ettiğini açıkladı... Sol sıralardan gürültüler koptu...

Öte yandan Hükümet Bolşevik propogandasının kazandığı başarıya göz yumamazdı. Ayın 29'unda Hükümetle Cumhuriyet Konseyi üyelerinden kurulu bir ortak komisyon acele iki kanun çıkardı: biri köylülere geçici olarak toprak verilmesi, öteki dış politikada enerjik bir barış politikası izlenmesi üzerine. Ertesi gün Kerenski orduda ölüm cezalarının uygulanmasını durduttu. Aynı gün öğleden sonra yeni kurulan "Cumhuriyet Rejimini Kuvvetlendirme ve Anarşi ile Devrim Düşmanlığına karşı Savaşma Komisyonu'nun ilk toplantısını törenle açtı. Bu Komisyon tarihte en küçük bir iz bile bırakmadan dağılıp gitmiştir... Ertesi gün iki gazeteci arkadaşla birlikte Kerenski ile konuştuk (12). Bu konuşma Kerenski'nin gazetecilerle son konuşması oldu.

Kerenski acı acı şunları söyledi : "Rus halkı ekonomik bitkinlikten, Müttefiklere karşı duyduğu hayal kırıklığından muzdarip! Dünya Rus Devriminin bittiğini sanıyor. Yanılmayın. Rus Devrimi daha yeni başlıyor." Bu sözler belki de kendisinin bile anlayamadığı kadar peygamberceydi.

30 Ekim gecesi Petrograd Sovyetinin sabaha kadar yaptığı gürültülü toplantıda ben de vardım. "Ilımlı" Sosyalist aydınlar, subaylar, Ordu Komiteleri üyeleri ve *Çayika* toplantıya hâkimdi. İşçiler, köylüler ve askerler onlara karşıydılar.

Bir köylü Tver'de Toprak Komitelerinin tutuklanmasıyla başlayan karışıklıkları anlattı. "Bu Kerenski denen herif," diye bağırdı, *"pomeşçiki* (derebey) lerin arkasına saklandığı bir perdeden başka bir şey değil. Kurucu Meclisin, ne yaparlarsa yapsınlar, topraklarını ellerinden alacağını biliyorlar; onun için Kurucu Meclisi önlemek için ellerinden geleni yapıyorlar!"

Putilov fabrikasından gelen bir makinist, üstlerinin yakıt ve ham madde yokluğunu öne sürerek bölümleri birer ikişer nasıl kapadıklarını anlattı. Fabrika - Atelye Komitesi, dedi, gizli büyük malzeme depoları buldu.

"Bu bir provokasyondur," dedi, "bizi aç bırakmak ya da, şiddete başvurdurtmak için girişilen bir tahrik!"

Askerler arasından biri şöyle söze başladı: "Yoldaşlar! İnsanların kendi mezarlarını kazdıkları ve bunlara siper adını verdikleri yerlerden sizlere selâmlar getiriyorum!"

Sonra uzun boylu, zayıf, genç bir asker ayağa kalktı. Gözleri ışıl ışıl. Herkes bağıra bağıra alkışladı askeri. Adı Çudnovski. Temmuz çarpışmasında öldüğü söylenmiş, şimdi sanki mezardan çıkıp gelmişti.

"Neferler artık subaylarına güvenmemektedirler. Sovyetimizi toplantıya çağırmak istemiyen Ordu Komiteleri de bize ihânet ettiler... Neferler Kurucu Meclisin tam kararlaştırılan günde toplanmasını istiyorlar; bu toplantının geri bırakılmasını isteyenler lânetleneceklerdir... Bu lânetler sözde kalmayacak, çünkü ordunun elinde silâhı var.."

Beşinci Orduda yürütülmekte olan Kurucu Meclis propogandasını anlattı. "Subaylar, özellikle Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler Bolşeviklerin çalışmalarını bile bile önlemeye çalışıyorlar. Gazetelerimiz siperlere kadar gönderilmiyor. Sözcülerimiz tutuklanıyor..."

"Neden ekmek yokluğunu anlatmıyorsun?" diye bağırdı başka bir asker.

"İnsanlar yalnız ekmekle yaşamaz," diye cevap verdi Çudnovski, sert sert...

Vitebsk Sovyetinden bir Menşevik *oboronetz* subay delege söz aldı : "İktidar sorunu o kadar önemli değil. Dâva Hükümet değil, savaş... ve herhangi bir değişiklik olmadan önce savaşı kazanmamız gerek..." Bu sözler gürültüler ve alaylarla karşılandı. "Bu Bolşevik kışkırtıcıların hepsi de demagog!" Salon kah kahalarla çınladı. "Bir an sınıf savaşını unutalım..." Ama daha çok devam edemedi. Biri bağırdı: "Sen merak etme!"

Petrograd'ın o günlerde garip bir görünüşü vardı. Fabrikalarda Komite odaları tüfeklerle doluydu; haberciler gelip gidiyordu; Kızıl Muhafızlar tâlim yapıyorlardı... Bütün kışlalarda her gece toplantılar oluyor, bütün gün bitmez tükenmez ateşli tartışmalar yer alıyordu. Caddelerde akşama doğru kalabalık artıyor, bu kalabalık Nevski'de bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, herkes gazetelere saldırıyordu... Silâhlı soygunculuk olayları o kadar artmıştı ki, ara sokaklara sapmak tehlikeliydi... Bir gün ikindi üzeri Sadovaya'da yüzlerce insanın hırsızlığa yeltenen bir askeri öldürünceye kadar dövdüklerini gördüm... Uzun kuyrukların arkasında saatlerce titreyerek ekmek ve süt bekleyen kadınların çevrelerinde garip kıyafetli adamlar dolaşıyor, Yahudilerin yiyecek maddelerini sakladıklarını... halk açlıktan ölürken Sovyet üyelerinin lüks içinde yaşadıklarını kadınların kulaklarına fısıldıyordu.

Smolni'nin iç ve dış kapılarında sıkı tedbirler alınmıştı, herkesten izin kâğıdı soruluyordu. Komite odaları bütün gün ve gece vızır vızır işliyor, yüzlerce asker ve kadın işçi buldukları yerlere kıvrılıp yatıyorlardı. Yukarıdaki büyük salonda Petrograd Sovyetinin gürültülü toplantılarına binlerce insan katılıyordu.

Kumarhaneler akşamdan sabaha kadar dolup taşıyor, şampanyalar su gibi akıyor, yirmi bin rubleye oyun açılıyor. Şehrin merkezinde, geceleyin, pahalı kürkler giymiş, mücevherler takmış orospular aşağı yukarı gezinip duruyorlar ve kahveleri dolduruyorlar...

Monarşistler komplo hazırlıyorlar, Almanlar casusluk yapıyorlar, kaçakçılar plânlar kuruyorlar...

Ve yağmurun, acı soğuğun altında kımıldayan büyük şehir, gri bulutlarıyla birlikte hızla, durmadan gidiyor... ama nereye?

BÖLÜM III

ARİFE

Güçsüz bir hükümetle başkaldırmış bir halk arasındaki ilişkilerde öyle bir zaman gelir ki artık hükümetin herhangi bir hareketi halkı kızdırır, aldığı her tedbir halkın heyecanını arttırır, ne yapsa halka yaranamaz.

Petrograd'ı bırakıp gitme tasarısı fırtına koparmıştı; Kerenski böyle bir karar almış olduğunu inkâr edince halk onu büsbütün alaya aldı.

(**Raboçi Put** şöyle bağırıyordu) İhtilâlin baskısıyla köşeye sıkışmış olan "Geçici" burjuva Hükümeti, Petrograd'ı bırakmayı hiç bir zaman düşünmediğine ve başkenti teslim etmek niyetinde olmadığına dair yalanlar yayarak hareketlerinde serbest kalacağını sanıyor...

Harkof'ta otuz bin maden işçisi örgütlenerek İ.W.W.'nın yasasında bulunan şu maddeyi kabul etmişti: "İşçi sınıfıyla işveren sınıfının hiç bir ortak yanı yoktur." Kazaklar bu işçileri dağıttılar, kimilerini maden sahipleri işten attı, geri kalanlar da genel grev ilân etti. Ticaret ve Sanayi Bakanı Konovalov yardımcısı Orlov'a geniş yetki vererek kendisini bu anlaşmazlığı önlemekle görevledi. Madenciler Orlov'u istemediler. Ama *Çayika* Orlov'un tayinini hem destekledi, hem de Don bölgesinden Kazakların getirtilmesini kabul etmedi.

Bu olayı Kaluga'daki Sovyetin dağıtılması izledi. Sovyette çoğunluğu kazanmış olan Bolşevikler kimi siyasî mahpusları serbest bıraktılar. Mahallî Duma Meclisi Hükümet Komiserinin izniyle Minsk'ten askerî kıtalar getirtti; Sovyet karargâhı top ateşine tutuldu. Bolşevikler teslim oldular, fakat binadan çıkarken Kazaklar üstlerine saldırdı. "Öteki Sovyetlere de aynı şeyi yapacağız, Moskova'dakilere de, Petrograd'dakilere de!" Bu olay bütün Rusya'da panikle karışık müthiş bir kızgınlık yarattı...

Petrograd'da Kuzey Sovyetleri Bölgesel Kongresi artık kapanıyordu. Başkan Bolşevik Krilenko'ydu. Kongre ezici bir çoğunlukla iktidarın bütün Rusya'yı temsil edecek olan Sov-

yetler Kongresine verilmesini kararlaştırdı. Bölgesel Kongre hapishanelerdeki bütün Bolşeviklere selam gönderdi ve kurtuluşlarının yakın olduğunu haber verdi. Aynı zamanda Rusya çapındaki Fabrika - Atelye Komiteleri Konferansı da (1) Sovyetlerden yana olduğunu bildirmiş ve şöyle devam etmişti :

İşçi sınıfı, kendisini politik bakımdan Çarlığın elinden kurtardıktan sonra demokratik rejimin üretim alanında da zafere ulaşmasını istiyor. Bu da ancak işçilerin sanayii denetmesiyle olabilir. Bu, hâkim sınıfların izlediği öldürücü politikanın yarattığı ekonomik çözülüş havasının zorunlukla ortaya çıkardığı bir durumdur...

Demiryolları Sendikası Ulaştırma Bakanı Liverovski'nin çekilmesini istiyordu...

Skobeliyev *nakaz*'ın Müttefikler Konferansına götürülmesini *Çayika* adına istiyor ve Teresçenko'nun Paris'e gönderilmesini usulen protesto ediyordu. Teresçenko istifasını verdi.

Orduda yeniden örgütlemeyi başaramayan General Verkovski kabine toplantılarına çok seyrek katılıyordu.

3 Kasım günü Burtzev'in gazetesi *Obşçi Diyelo* büyük manşetlerle çıktı :

Vatandaşlar! Anayurdunuzu kurtarın!

Dün Millî Savunma Komisyonunun bir toplantısında, Kornilov'un düşmesinden sorumlu olan başlıca kişilerden Savaş Bakanı General Verkovski'nin Müttefiklerle ayrı bir barış anlaşması imzasını teklif ettiğini öğrenmiş bulunuyorum.

Bu Rusya'ya ihânettir!

Teresçenko Geçici Hükümetin Verkovski önergesini daha incelemediğini söyledi.

"Kendimizi bir tımarhanede sayabiliriz," diyor Teresçenko.

Komisyon üyeleri Generalin sözlerine şaştılar.

General Alekseyev ağladı.

Hayır! Delilik değil bu! Daha ötesi. Düpedüz Rusya'ya ihanet!

Kerenski, Teresçenko ve Nekrassov hemen bize Verkovski'nin sözlerini açıklamalıdırlar.

Vatandaşlar, kalkın!

Rusya satılıyor!

Onu kurtarın!

Verkovski'nin gerçekten söylemek istediği şeyse Rus Ordusunun artık dövüşemiyeceğini öne sürerek Müttefikleri barış istemeğe zorlamaktı...

Gerek Rusya'da ve gerekse dışarda heyecan son derecede

artmıştı. Verkovski'ye "sağlık durumu dolayısiyle süresiz izin" verildi ve General kabineden ayrıldı. *Obşçi Diyelo* kapatıldı...

4 Kasım Pazar günü Petrograd Sovyetinin Günü olarak tespit edilmişti. Görünüşte amaç, örgüt ve yayın için para toplamaktı. Şehrin her yanında mitingler düzenlenmişti. Gerçekte ise bu bir gövde gösterisiydi. Birdenbire aynı günde Kazakların da 1612 yılının İkon'u şerefine bir *Krestni Hod* (Haçlı yürüyüş) yapacakları söylendi. Bu İkon'un mucizesiyle Napolyon'un bile Moskova'dan atıldığı söylenirdi. Hava çok elektrikliydi; iç savaş her an patlayabilirdi. Petrograd Sovyeti bir beyanname yayımladı. Beyanname "Kardeşler - Kazaklar!" diye başlıyordu.

Siz, Kazaklar, bize, işçi ve askerlere karşı kışkırtılıyorsunuz. Bu Hâbil Kabil plânını bizim ortak düşmanlarımız olan sömürücüler, imtiyazlı sınıflar - generaller, derebeyler, eski memurlar, Çarın eski uşakları - hazırlıyorlar... Bütün dalavereciler, zenginler, prensler, soylular, generaller bizden nefret ediyorlar. Aralarında sizin Kazak generalleriniz de var. Herhangi bir anda Petrograd Sovyetini yoketmeye ve Devrimi ezmeye hazırdırlar...

4 Kasımda biri, dinsel bir Kazak gösterisi düzenliyor. Herhangi bir kimsenin bu gösteriye katılıp katılmaması kendi bileceği bir iştir. Biz buna karışmayız ve kimseyi de bundan alıkoymayız... Ama Kazaklar, size ihtar ediyoruz! **Kresnl Hod** adı altında Kaledin'leriniz sizi sakın işçilere karşı kışkırtmak istemesinler...

Gösteriden birdenbire vazgeçildi...

Şehrin kışlalarında ve işçi mahallelerinde Bolşevikler boyuna, "İktidar Sovyetlere!" diye bağırıp duruyorlar; ve Karanlık Kuvvetler de halkı, Yahudileri, dükkân sahiplerini, sosyalist liderleri öldürmeye çağırıyorlar...

Bir yanda kanlı baskı tedbirleri isteyen Monarşist basın, öte yanda Lenin'nin yükselen sesi: "İhtilâl!.. Artık bekleyemeyiz!"

Burjuva basını bile tedirgindi (2). *Birjevya Viyedomosti* (Borsa Gazetesi) Bolşevik propogandasını, "Toplumun en temel prensiplerine - kişi güvenine ve özel mülkiyet saygısına - karşı girişilmiş bir saldırı" olarak niteliyordu.

Fakat Bolşeviklerin tutumuna en çok karşı olanlar "ılımlı" Sosyalist gazetelerdi (3). *Diyelo Naroda* Bolşeviklerin, "Devrimin en büyük düşmanı" olduklarını ilân etti. Menşevik *Diyen,* "Hükümet hem kendini hem de bizi korumalıdır," diyordu. Plehanov'un gazetesi *Yedinstvo* (Birlik) (4) Petrograd işçile-

rinin silâhlandırılması olayına Hükümetin dikkatini çekiyor ve Bolşeviklere karşı şiddetli tedbirler alınsın istiyordu.

Hükümetin şaşkınlığı sanki gün geçtikçe artıyordu. Belediye işleri bile yürümüyordu. Sabah gazetelerinin sütunları korkunç hırsızlık ve cinayet olaylarıyla doluydu ve katiller kovuşturulamıyordu.

Bir yandan da silâhlı işçiler sokaklarda devriye geziyorlar saldırganlarla savaşıyorlar ve silâhları topluyorlardı.

1 Kasımda Petrograd Askerî Komutanı Albay Polkovnikov bir açıklama yayımladı :

Ülkenin geçirmekte olduğu zor günlere rağmen Petrograd çevrelerinde silâhlı gösteriler ve kıyımlar (katliam) yapılması için sorumsuz çağrılarda bulunulmakta ve hırsızlık ve düzensizlik olayları günden güne artmaktadır.

Bu durum vatandaşları rahatsız etmekte, Hükümetin ve Belediyenin sistemli çalışmasını bozmaktadır.

Ülkeme karşı sorumluluğumu ve görevimi bilerek şunları emrediyorum :

1. Her askerî birlik, özel yönetmeliklerine uyarak, bulunduğu garnizon çevresindeki Hükümet kurumlarının korunması için Belediye kuvvetlerine, komiserlere, milis kuvvetlerine her türlü yardımı yapacaktır.

2. Mahallî Komutan ve Şehir Milisinin temsilcileri ile işbirliği yapılarak karakollar düzenlenecek, katilleri ve asker kaçaklarını yakalamak için gereken tedbirler alınacaktır.

3. Kışlalara giren ve askerleri silâhlı gösterilere ve kıyımlara kışkırtan bütün şahıslar yakalanacak ve Şehrin İkinci Komutanının Karargâhına teslim edilecektir.

4. Herhangi bir silâhlı gösteri ya da ayaklanma elde bulunan bütün silâhlı kuvvetlerle, daha başlangıçta bastırılacaktır.

5. Komiserlerin arama kâğıdı olmadan evleri aramalarına ve tutuklamalarına karşı konulması halinde komiserlere yardım edilecektir .

6. Petrograd Askerî Bölgesi içinde geçen bütün olaylar rapor edilecektir.

Bütün Ordu Komitelerini ve örgütlerini komutanlarının görevlerini yapmalarına yardımcı olmaya çağırıyorum.

Kerenski Cumhuriyet Konseyinde Hükümetin Bolşeviklerin hazırlıklarını çok iyi bildiğini, herhangi bir gösteriyi önleyecek güçte olduğunu söyledi. Hem *Novaya Rus* ve hem de *Raboçi Put* gazetelerini aynı zararlı işi yapmakla suçladı. "Ama basın özgürlüğü olduğundan Hükümet basındaki yalanlarla savaşacak durumda değildir..." (*) Bunların aynı propogandanın iki ayrı

(*) Pek doğru bir ifade değil. Geçici Hükümet Temmuzda Bolşevik gazetelerini kapatmıştı ve şimdi de kapatmayı düşünüyordu.

yüzü olduğunu, Karanlık Kuvvetlerin şiddetle özledikleri Karşı Devrimin işine yaradığını söyledi ve sözlerine şöyle devam etti :

"Ben zaten talihsiz bir adamım. Bana ne olursa olsun, ziyanı yok. Ama sorunun asıl önemli olan yanı, Bolşeviklerin şehirde yarattıkları havanın inanılmaz derecede yüksek bir kışkırtma havası olduğudur. Bunu söyliyecek kadar cesaretim var!"

2 Kasımda Sovyetler Kongresine yalnızca on beş delege gelmişti. Ertesi gün yüz, daha ertesi günün sabahı yüz yetmiş beş delege geldi. Bu son gelenlerden yüz üçü Bolşevikti... Toplantı için dört yüz delege gerekti ve Kongre bu yüzden yalnızca üç gün için geri kaldı.

Zamanımın çoğunu Smolni'de geçiriyordum. İçeri girmek eskisi kadar kolay değildi. Dış kapıda iki sıra nöbetçi vardı. İç kapının önünde içeri girmek için sıra bekleyen uzun bir kuyruk. Herkes dörder dörder içeri alınıyor, kimliği ve yaptığı iş soruluyor. İzin kâğıtları veriliyor ve izin kâğıdı verilme sistemi iki saatte bir değiştiriliyor; çünkü içeri durmadan casuslar sızıyor...

Bir gün dış kapıya geldiğimde Troçki ile karısının önümde durduğunu gördüm. Bir asker onları durdurmuştu. Troçki ceplerini araştırdı, ama izin kâğıdını bulamadı.

"Aldırma," dedi sonunda. "Beni tanıyorsun. Adım Troçki."

"İzin kâğıdın yok," diye asker sert sert cevap verdi. "İçeri giremezsin. Senin adın bana bir şey demez."

"Ama ben Petrograd Sovyetinin başkanıyım."

"Peki," diye cevap verdi asker, "eğer o kadar önemli bir adam olsaydın hiç değilse küçücük bir kâğıdın olurdu."

Troçki çok sabırlıydı. "Bırak da komutanı göreyim," dedi. Asker duraksadı, her gelen insan için komutanı rahatsız etmenin doğru olmadığını anlatan bir kaç söz mırıldandı. Sonunda komutana işaret etti. Troçki durumu komutana anlattı. "Benim adım Troçki," diye tekrarladı.

"Troçki mi?" Asker başını kaşıdı. 'Böyle bir ad işittim," dedi sonunda. "Tamamdır her halde. İçeri girebilirsiniz, Yoldaş..."

Koridorda Bolşevik Merkez Komitesi üyelerinden Karahan'a rastladım. Yeni Hükümetin nasıl olacağını anlattı bana.

"Gevşek bir örgüt. Sovyetlerin istediği biçimde, halkın isteklerine karşı saygılı, mahallî kuvvetlere özgürlük tanıyan

bir örgüt. Bugün Geçici Hükümet de tıpkı Çarlık Hükümeti gibi mahallî demokratik isteklerin ortaya çıkmasını ve harekete geçmesini önlüyor. Yeni toplum için gereken inisiyatif aşağıdan gelecek... Hükümet Rus Sosyal Demokratik İşçi Partisinin anayasasında çizilmiş olan biçime göre kurulacaktır. Rusya çapındaki Sovyetler Kongresinin sık sık toplanmasından sorumlu olan *Çayika* parlâmentonun kendisi olacaktır; çeşitli bakanlıkların başına bakan yerine *collegia* - komiteler - getirilecektir, ve bunlar doğrudan doğruya Sovyetlere karşı sorumlu olacaklardır."

30 Ekimde, randevu alarak, Troçki ile konuşmak üzere Smolni'nin çatı katındaki çıplak, küçük odasına çıktım. Odanın ortasında çıplak bir masa, arkasında basit bir sandalye, üzerinde Troçki. Benim bir kaç soru sormam gerekiyordu; Troçki hızlı hızlı ve durmadan bir saatten çok konuştu. Konuşmasının özetini, kendi kullandığı kelimelerle olduğu gibi veriyorum:

"Geçici Hükümet büsbütün güçsüz. Denetim burjuvazinin elinde, ama bu denetimi *oborontsi* partileriyle yapılan hayalî bir koalisyon örtüyor. Şimdi, bu Devrim boyunca, kendilerine toprak vaadedilen köylülerin artık vaadlerden bıktıklarını ve başkaldırdıklarını görüyoruz. Ülkenin her yanında bütün emekçi yığınlarında aynı kızgınlık var... Kornilov yöntemi burjuvazinin denetebildiği tek yoldur. Ama burjuvazinin elinde olmayan şey de kuvvet... Ordu bizimle birlik. Uzlaşıcılar ile pasifistler, Sosyalist Devrimciler, Menşevikler bütün otoritelerini yitirdiler... Çünkü köylülerle derebeyler, işçilerle işverenler, askerlerle subaylar arasındaki savaş acı ve daha uzlaşmaz bir duruma geldi. Yalnız halk yığınlarının birlikte yapacakları bir hareket Devrimi başarıya götürebilir ve halkı kurtarabilir...

Sovyetler halkın en etkin temsilcileridir... Devrimci tecrübe, fikir ve amaç bakımından da etkindirler. Bir yandan siperlerdeki askerlere, öte yandan fabrikalardaki işçilere ve bir yandan da tarlalardaki işçilere dayandıkları için Devrimin belkemiğidirler.

Sovyetlerin dışında bir iktidar yaratılmaya çalışıldı. Ama bu çaba yalnızca iktidarsızlıkla sonuçlandı. Rus Cumhuriyeti Konseyinin koridorlarında çeşit çeşit karşı - devrimci plânlar hazırlanıyor. Kadet Partisi militan Karşı - Devrimi temsil ediyor. Öte yandan, Sovyetler halkın dâvasını temsil etmektedirler. İki kamp arasında önemli guruplar yok... Bu *lutte finale*

(son kapışma) dır. Burjuva Karşı - Devrimi bütün güçlerini örgütlemiş, bize saldıracağı ânı bekliyor. Bizim kararımız kesin olacaktır. Mart ayında pek az başlanılmış ve Kornilov olayında biraz ilerlemiş olan işi tamamlayacağız..."

Yeni hükümetin dış politikasını da anlatmıya başladı :

"Bizim ilk hareketimiz bütün cephelerde hemen bir ateşkes anlaşması yapmak ve bütün halkları demokratik barış şartlarını tartışmak üzere bir konferansa çağırmak olacaktır. Barış anlaşmasıyla sağlayacağımız demokrasi Avrupa'dan alacağımız devrimci cevaba bağlı. Eğer biz burada bir Sovyet Hükümeti yaratırsak, bu Avrupa'da hemen barışı getirecek olan güçlü bir öğe olacak; çünkü yeni Hükümet aradaki Hükümetleri atlayarak bütün halkları doğrudan doğruya ateşkes anlaşmasına çağıracaktır. Barış anlaşması sırasında Rus Devrimi 'ilhaksız, tazminatsız, her ulusun kendi kaderini kendisinin tâyin ettiği' bir barış ve *Avrupa Federatif Devleti*nin kurulması için baskı yapacaktır....

... Avrupa Federatif Cumhuriyeti - Avrupa Birleşik Devletleri - olmalı bu. Ulusal ekonomi artık yeterli değil. Ekonomik gelişim ulusal cephelerin kaldırılmasını istiyor. Eğer Avrupa yeniden ulusal guruplara parçalanacak olursa, o zaman emperyalizm yeniden başlıyacaktır. Yalnız Federatif Avrupa Cumhuriyeti dünyaya barış getirebilir." Gülümsedi. Bilinen, güzel, hafif alaycı gülümseyişi. "Ama Avrupa halk yığınlarının hareketi olmadan, bu amaçlar gerçekleşemez - şimdilik..."

Geçici Hükümet Petrograd Garnizonunu cepheye göndermeyi düşünüyordu.

Petrograd Garnizonunda yaklaşık olarak altmış bin asker vardı. Bunlar Devrimde önemli rol oynamış askerlerdi. Mart ayındaki büyük günlerde Devrimin alınyazısını çizen, Asker Delegeleri Sovyetlerini yaratan, ve Kornilov'u Petrograd kapılarından çeviren bu askerlerdi.

Şimdi çoğu Bolşevik olmuştu. Geçici Hükümet şehrin boşaltılmasından sözettiği sırada buna cevap veren Petrograd Garnizonu oldu: "Eğer başkenti savunamıyacaksanız barış yapınız; barış yapamıyorsanız çekilin ve her ikisini de yapacak olan Halk Hükümetine yerlerinizi bırakın..."

Herhangi bir ayaklanma hareketinin Petrograd Garnizonunun tutumuna bağlı olduğu belliydi. Hükümet Garnizondaki kıtaların yerine "güvenilir" askerler getirmek istiyordu. Bunlar

Kazaklar ve Ölüm Kıtaları olacaktı. Ordu Komiteleri, "ılımlı" Sosyalistler ve *Çayika*, Hükümeti desteklediler. Cephede ve Petrograd'da büyük kışkırtma hareketi başladı; sekiz aydanberi Petrograd Garnizonu askerleri başkent kışlalarında yan gelmiş yatıyorlardı. Oysa öteki silâh arkadaşları siperlerde açlıktan ölüyorlardı.

Garnizondaki kıtaların oldukça rahat durumlarını bırakıp kış ortası savaş zorluklarının içine atılmak istemedikleri bir bakıma doğruydu. Ama gitmeyi reddetmelerinin başka sebepleri de vardı. Petrograd Sovyeti Hükümetin niyetinden kuşkulanıyordu; bir yandan da neferlerin seçtiği yüzlerce delege cepheden gelip haykırıyorlardı: "Takviyeye ihtiyacımız olduğu doğru, ama ondan da önemlisi, Petrograd'ın ve İhtilâlin gereğiyle korunmakta olduğunu bilmemizdir... Siz cephe gerisini tutun, yoldaşlar, cepheyi bize bırakın."

25 Ekim günü, kapalı kapılar ardında, Petrograd Sovyetinin Merkez Komitesi, meseleyi baştan sona kararlaştırmak için özel bir Askerî Komite kurulmasını görüştü. Ertesi gün Petrograd Sovyetinin Askerî Bölümü bir Komite seçti; Komite hemen burjuva gazetelerine karşı boykot ilân etti ve *Çayika*'yı Sovyetler Kongresine karşı gelmekle suçladı. Ayın 29'unda, Petrograd Sovyetinin açık bir toplantısında Troçki, Sovyetin resmen Askerî Devrimci Komiteyi desteklemesini teklif etti. "Kendi savaş örgütlerimizi yaratmalı ve gerekirse ölmeliyiz..." dedi. Cepheye iki heyet gönderilmesine karar verildi; bu heyetlerden biri Sovyetlerden, öteki Garnizondan olacaktı. Heyetler Asker Komiteleri ve Genel Kurmayla konuşacaktı.

Pskov'da Sovyet delegelerini Kuzey Cephesi Komutanı General Çeremissov karşıladı. Petrograd Garnizonunun cepheye gelmesini emrettiğini ve bundan başka yapılacak bir şey olmadığını kendilerine söyledi. Garnizon Komitesinin Petrograd'dan çıkmasına izin verilmedi...

Petrograd Sovyetinin Asker Bölümünden bir heyet, temsilcilerinden birinin Petrograd Bölgesi Kurmayına kabul edilmesini istedi. Bu istek reddedildi. Petrograd Sovyeti, Askerî Bölümünün izni olmadan hiç bir emir çıkarılmamasını istedi. Bu istek de reddedildi. Delegelere yalnız kabaca, "Biz sadece *Çayika*'yı tanıyoruz. Sizi tanımıyoruz. Eğer kanunları çiğneyecek olursanız sizi tutuklarız," denildi.

Ayın otuzunda Petrograd'daki bütün alayların temsilcilerinin katıldığı bir toplantıda şu karar alındı : "*Petrograd Gar-*

nizonu artık Geçici Hükümeti tanımamaktadır. Bizim Hükümetimiz Petrograd Sovyetidir. Askerî Devrimci Komite aracılığıyla Petrograd Sovyetinden gelen emirlerden başkasına itaat etmeyeceğiz." Mahallî askerî birliklere Petrograd Sovyeti Askerler Bölümünün vereceği talimatı beklemeleri bildirildi. Ertesi gün *Çayika* kendi toplantısını yaptı. Toplantıda çoklukla subaylar vardı. Genel Kurmayla işbirliği yapmak üzere bir komite kuruldu, şehrin bütün mahallelerine komiserler gönderildi.

Ayın 3'ünde Smolni'de yapılan büyük bir askerî toplantıda şu karara varıldı :

Askerî Devrimci Komitenin kurulmasını selâmlayan Petrograd Garnizonu, Komitenin cephe ile gerinin Devrim çıkarına daha sıkı olarak birleştirilmesi için girişeceği bütün hareketleri bütünüyle desteklemeye söz verir.

Bundan başka Garnizon, devrimci proletarya ile birlikte Petrograd'da devrimci düzeni korumayı temin eder. Kornilov'cular ya da burjuvazinin yapacağı herhangi bir kışkırtıcı teşebbüs merhametsiz bir mukavemetle karşılanacaktır.

Gücünün bilincine şimdi varan Askerî Devrimci Komite denetimin derhal kendisine bırakılmasını Petrograd Kurmayından istedi. Hiç bir basımevinin Komitenin izni olmadan hiç bir çağrı ya da beyanname basmaması emrini verdi. Silâhlı komiserler Kronversk bölgesini gezdiler ve geniş çapta silâh ve cephane ele geçirdiler. Kaledin'in karargâhı olan Novoçerkask'a gönderilecek on bin süngünün sevkini durdurdular.

Birdenbire tehlikeyi anlayan Hükümet Komite dağıldığı takdirde kendilerine dokunulmayacağını söyledi. Ama çok geç kalmıştı. 5 Kasım gece yarısı Kerenski'nin kendisi Petrograd Sovyetinin Genel Kurmayda temsil edilmesini Malevski'ye teklif etti. Askerî Devrimci Komitenin bu teklifi kabul edildi. Bir saat sonra Savaş Bakanı General Manikovski teklifi reddetti...

6 Kasım Çarşamba sabahı şehirde, "İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetine bağlı Askerî Devrimci Komite" imzasını taşıyan beyannameler ortaya çıkınca herkesi bir heyecan sardı :

Petrograd Halkına. Yurttaşlar !

Karşı - İhtilâl kanlı kafasını kaldırmış bulunuyor. Kornilov'cular Rusya Sovyetler Kongresini ezmek ve Kurucu Meclisi önlemek amacıyla kuvvetlerini seferber ettiler. Aynı zamanda kıyımcılar kargaşalık çıkarmak ve kan akıtmak için Petrograd halkına çağrıda bulunabilirler. Petrograd İşçi ve Asker Delegeleri Sovyeti Karşı - İhtilâl ve kıyım teşebbüslerine karşı devrimci düzeni korumak görevini üzerine almıştır.

Petrograd Garnizonu herhangi bir şiddet ya da düzensizlik hareketine izin vermiyecektir. Halkı, serseri ve gerici kışkırtıcıları yakalamaya ve bunları en yakın kışladaki Sovyet komiserine teslim etmeye çağırırız. Karanlık Kuvvetlerin Petrograd caddelerinde yağmacılık olsun, kavga olsun, herhangi bir karışıklık çıkarmaya girişmeleri halinde vücutları hemen ortadan kaldırılacaktır!

Yurttaşlar! Sizlerden tam bir sükûnet ve güven içinde yaşamanızı istiyoruz. Düzen ve Devrim dâvası güçlü ellerdedir.

Askerî Devrimci Komite komiserlerinin bulundukları alayların listesi...

Ayın 3'ünde Bolşevik Partisi liderleri kapalı kapılar ardında yeni bir toplantı yaptılar. Zalkind'in uyarmasına boyun eğerek kapının dışında bekledim; Volodarski dışarı çıktığı zaman olup bitenleri bana anlattı :

Lenin demiş ki: "6 Kasım çok erken. Ayaklanmak için bütün Rusya'nın desteği gerek; 6 Kasımda Kongre delegeleri daha gelmemiş olacak... Öte yandan 8 Kasım da çok geç. Bu sırada Kongre örgütlenmiş olur; bu örgütlenmiş büyük kuruluştan hızlı, kesin kararlar çıkarmak güçtür. Kongrenin toplanacağı gün olan 7 Kasımda harekete geçmeli ve Kongreye 'İşte İktidar! Buyurun, ne yapacaksanız yapın!' diyebilmeliyiz."

Yukarı katlardaki odaların birinde bir zamanlar Çar ordularında subay, sonradan ihtilâlci ve bu yüzden sürgüne gönderilmiş, Antonov diye bilinen, zayıf, uzun saçlı Avsonko adında bir matematikçi ve satranççı, başkentin nasıl alınacağı üzerine ince plânlarla uğraşıyor...

Hükümet de kendi bakımından hazırlanıyor. Bağlılıklarından kuşkulanılmayan, ayrı ayrı tümenlere dağılmış alayların Petrograd'a gelmeleri emredilmişti. Kışlık Saraya *yunker* topçuları yerleştirilmişti. Temmuz günlerindenberi ilk olarak caddelerde Kazak devriyeleri görüldü. Polkovnikov emir üstüne emir çıkarıyor, bütün itaatsizlik hareketlerini "Azamî enerji" ile bastıracağını söylüyordu. Kabinenin en sevilmeyen üyesi Eğitim Bakanı Kişkin, Petrograd'da düzeni korumakla görevli özel komiser olarak atanmıştı; yanına kendisi kadar sevilmeyen iki kişiyi yardımcı olarak aldı: Rutenburg ve Palçinski. Petrograd'da, Kronştad ve Finlandiya'da sıkıyönetim ilân edildi. Bu karar üzerine burjuva gazetesi *Novaya Vremya* (Yeni Zamanlar) alay ederek şunları yazdı :

Neden sıkıyönetim ilân edildi? Hükümet artık bir iktidar değil de ondan. Hükümetin hiç bir moral otoritesi yok ve iktidarını kul-

lanmak için gereken araçlardan yoksun. Gücü yetse yetse, onunla konuşmaya razı olanlarla müzakereye yeter. Otoritesi bundan ileri gidemez...

Ayın 5'inde, Pazartesi günü, Rusya Cumhuriyeti Konseyinde olup bitenleri görmek için Marinski Sarayına damladım. Teresçenko'nun dış politikası üzerinde acı tartışmalar yapılıyordu. Burtzev-Verkovski olayının yankıları. Bütün diplomatlar orada. Yalnız İtalyan Elçisi yok. Elçinin Carso felâketinde öldüğü söyleniyor...

İçeri girdiğimde Sol Sosyalist Devrimcilerden Karelin Londra'da çıkan *Times* gazetesinin bir yazısını yüksek sesle okuyordu. Yazıda şöyle deniyordu: "Bolşevizmin çaresi kurşundur!" Kadet'lere dönerek bağırdı: "Siz de öyle düşünüyorsunuz, değil mi?"

Sağdan sesler : "Evet! Evet!"

Karelin hiddetle, "Evet, biliyorum, siz de öyle düşünüyorsunuz," diye cevap verdi. "Ama bunu yapacak cesaret yok sizde!"

Bunun üzerine yumuşak kumral sakalı, sarı saçlarıyla bir tiyatro kahramanına benzeyen Skobeliyev, daha çok özür diler gibi, Sovyet *nakaz*'ını savundu. Son sıralardan kopan "İstifa! İstifa!" bağırışları arasında Teresçenko kürsüye geldi. Paris'e gidecek Hükümet ve *Çayika* delegelerinin ortak bir görüşü bulunmasında direndi. Bu görüş kendi görüşü olmalıydı. Orduda disiplinin yeniden kurulması, savaşın zaferle sonuçlanması üzerine bir kaç söz daha... Gürültü, patırdı, ve solun sert eleştirilerinden sonra Cumhuriyet Konseyi hergünkü gündemine geçti.

Bolşeviklerin sandalyeleri orada, Konseyi bıraktıkları günlerden beri boş duruyor; Konseyin canını alıp götürmüşler gibi. Merdivenlerden inerken sert tartışmalara rağmen hiç bir gerçek sesin dışarıdan bu yüksek ve soğuk salona giremiyeceğini, bu yüzden Geçici Hükümetin de eski Miliukov Hükümetinin çarptığı aynı kayalara çarptığını düşünüyordum... Vestiyer, paltomu tutarken şöyle mırıldanıyordu: "Zavallı Rusya'ya ne oldu bilmiyorum. Menşevikler, Bolşevikler. *Trudoviki*'ler... İşte Ukrayna, işte Finlandiya, işte Alman emperyalistleri ve işte İngiliz emperyalistleri... Ben kırk beş yaşındayım ve bütün ömrümce buradaki kadar çok lâf edildiğini hiç bir yerde görmedim."

Koridorda Profesör Şatski'ye rastladım. Temiz bir frak giymiş, esmer yüzlü bir adam. Kadet Partisinin toplantılarında çok etkili. Herkesin dilinde olan Bolşevik yürüyüşü üzerine ne düşündüğünü sordum. Gülümseyerek omuzlarını silkti.

"Davar onlar... *canaille!*" diye cevap verdi. "Cesaret edemiyecekler. Eğer cesaret edecek olurlarsa ortadan silinirler. Bir bakıma da iyi olur. Çünkü böylelikle kendi kendilerini yok etmiş olurlar ve Kurucu Mecliste de bir kuvvetleri olmaz...

Fakat, dostum, Kurucu Meclise sunacağım hükümet biçimi üzerindeki plânımın ana çizgisini, izin verirseniz, size anlatayım. Bu Konseyin, Geçici Hükümetle birlikte çalışarak kurucu bir proje hazırlamak üzere seçtiği komisyonun başkanıyım... Amerika'da olduğu gibi bizde de iki yasama meclisi olacak. Alt mecliste mahallî temsilciler bulunacak; yukarı mecliste serbest meslek sahipleri, *Zemstvo*'lar, kooperatifler olacak... Sendikalar da..."

Dışarda Batıdan sert ve ıslak bir rüzgâr esiyor. Ayakkabımın altındaki soğuk çamur içine kadar işlemiş. İki *yunker* takımı kollarını sallaya sallaya Morskaya'ya doğru yürüyor. Uzun kaputlarının altından çıkan ayaklarını yerlere sert sert vuruyorlar; Çarlık zamanından kalma eski bir asker türküsü tutturmuşlar. İlk köşebaşında Şehir Milisinin silâhlandırılmış olduğunu, ellerinde yeni tabancalar bulunduğunu gördüm; küçük bir gurup durmuş onlara bakıyor. Nevski'nin köşesinde Lenin tarafından yazılmış bir broşür satın aldım: "Bolşevikler iktidarda kalabilecekler mi?" Bozukluk yerine kullanılan pullardan verdim. Her zamanki tramvaylar geçiyor, yurttaşlar ve askerler asılmışlar üzerine, salkım salkım... Yol boyunca, üzerlerinde asker elbiseleri bir takım erler, sigara ve ay çiçeği tohumu satıyorlar...

Çiğ bir alaca karanlık. Nevski'ye doğru öbek öbek insanlar gazete almak için birbirleriyle itişip kakışıyorlar; nerede bir düz yer bulunursa oraya yapıştırılmış çeşit çeşit çağrıların (5) ve beyannamelerin içinden çıkmaya çalışıyorlar: *Çayika*'nın, Köylü Sovyetlerinin, "ılımlı" Sosyalist partilerin, Ordu Komitelerinin çıkarttığı, korkutan, küfreden, işçilerin ve askerlerin dışarı çıkmamalarını, Hükümeti desteklemelerini isteyen bir sürü çağrı ve beyanname...

Zırhlı bir otomobil canavar düdüğü öttürerek yukarı aşağı gidip geliyor. Her köşebaşında, her boş arsada, sımsıkı birikmiş guruplar; öğrenciler ve askerler aralarında tartışıyorlar.

Karanlık birdenbire çöküyor. Seyrek sokak lâmbaları yanıyor, insan selleri durmadan gidip geliyor... Petrograd'da, her karışıklıktan önce, her zaman böyle olur...

Şehir sinirli. Herhangi keskin bir sese karşı uyanık. Ama Bolşeviklerden daha ses yok; askerler kışlalarında, işçiler de fabrikalarda... Kazan Katedralinin yakınlarındaki bir sinemaya gittik. Kötü bir İtalyan aşk ve entrika filimi. Sinemanın önlerinde bir takım bahriyeliler ve askerler. Ekrana çocuklar gibi şaşkın şaşkın bakıyorlar. Neden bu kadar hızlı hareketler yapıldığını, neden bu kadar çok insanın canına kıyıldığını anlamıyorlar...

Oradan çıkınca hemen Smolni'ye gittim. Üst kattaki 10 numaralı odada Askerî Devrimci Komite devamlı toplantı halindeydi. Toplantıya on sekiz yaşında, seyrek saçlı, Lazimir adında bir delikanlı başkanlık ediyordu. Yanımdan geçerken durdu ve oldukça kaba bir şekilde elimi sıktı. Sevinçle gülerek, "Peter - Paul müstahkem mevkii de şimdi bize katıldı," dedi. "Hükümetin Petrograd'a gelmesini emrettiği bir alaydan bir dakika önce haber aldık. Askerler durumdan kuşkulanmışlar, Gaçina'da treni durdutmuşlar ve bize bir heyet göndermişler. 'Ne oluyor?' diye bize sordular. 'Söyliyecekleri bir şey var mı? Biz kararımızı verdik: İktidar Sovyetlere..!' Askerî Devrimci Komite askerlere şu sözleri bildirmelerini istedi : 'Kardeşler! Devrim adına sizi selâmlarız. Yeni bir emre kadar bulunduğunuz yerde kalın!' "

Bütün telefonların kesik olduğunu, ancak fabrika ve kışlalarla kurulan bir telefonograf sayesinde bağlantı sağlandığını söyledi...

Kuryeler ve komiserler durmadan girip çıkıyorlar. Kapının dışında şehrin en uzak mahallelerine kadar haber ulaştırmaya hazır bir çok gönüllü var. Üzerinde teğmen üniforması bulunan çingeneye benzer biri Fransızca olarak bana, "Herşey hazır, bir düğmeye basmak kaldı..." dedi.

Sakallı, zayıf bir sivil geçiyor: Podovoyski, ayaklanma stratejisinden anlayan adam; Antonov, traş olmamış, yakası kirli, gözleri uykusuzluktan şiş şiş; Krilenko, kısa boylu, geniş yüzlü, hareketleri sert ve hızlı hızlı konuşan, her zaman gülümsiyen bir asker; Dibenko, kocaman sakallı, ciddî bakışlı bir bahriyeli. Günün adamları bunlar... gelecek günlerin de adamları bunlar olacaklardı...

Aşağıda, Fabrika - Atelye Komiteleri Bürosunda Seratov oturmuş Hükümet depolarına gönderilecek silâh teslimat emirlerini imzalıyor: her fabrikaya yüz elli tüfek verilecek... Delegeler sıra olmuşlar, bekliyorlar. Kırk kişi kadar var.

Holde, ikinci derecedeki bazı Bolşevik liderleriyle konuştum. Biri bana tabancasını gösterdi. "Oyun başlıyor," dedi. Yüzü solgundu. "Biz bir çıkış yapsak da yapmasak da ötekiler ya bizi yok edeceklerini ya da kendilerinin yok olacaklarını biliyorlar..."

Petrograd Sovyeti gece gündüz toplantı halinde. Büyük salona girdiğim zaman Troçki sözlerini bitirmek üzereydi.

"Bir yürüyüş yapmak niyetinde olup olmadığımız soruluyor," dedi. "Bu soruya açık bir cevap verebilirim: Petrograd Sovyeti sonunda iktidarın Sovyetlere geçeceği ânın yaklaştığını biliyor. Bu hükümet dönüşümünü Rusya Sovyetler Kongresi yapacaktır. Silâhlı bir gösteri yapılıp yapılmıyacağı.... Rusya Sovyetler Kongresine elkoyacak olanların bileceği iş...

Geçici Hükümetin eline teslim edilmiş olan hükümetin zavallı, beceriksiz bir hükümet olduğunu, yerini gerçek bir halk hükümetine vermek için tarihin kendisini silip süpüreceği günü beklediğini görüyoruz. Ama, bugün bile, bir çatışmadan kaçınıyoruz. Rusya Kongresinin halkın örgütlenmiş özgürlüğüne dayanan iktidarını ve otoritesini ellerine alacağını umuyoruz. Ama Hükümet, yaşayabileceği yirmi dört saatlik, kırk sekiz saatlik, ya da iki saatlik kısa zamanı bize saldırmakla geçirmek istiyorsa, o zaman biz de onların karşısına karşı - saldırı ile çıkacağız, o vurursa biz de vuracağız, demire çelikle karşı koyacağız!"

Yaşasın sesleri arasında Troçki Sol Sosyalist Devrimcilerin Askerî Devrimci Komiteye temsilci göndermeye razı olduklarını bildirdi.

Sabahın saat üçünde Smolni'den çıkarken kapının her iki yanına da iki makinalı tüfeğin yerleştirilmiş olduğunu ve kuvvetli nöbetçi müfrezelerinin kapıları ve sokakları gözetlediklerini gördüm. Bil Şatov basamakları atlaya atlaya çıktı. "Eh," diye bağırdı, "tamam! Kerenski *yunker*'leri gönderdi, *Soldat* ve *Raboçi Put* gazetelerini kapattı. Ama bizim askerler geldiler, Hükümetin mühürünü söküp attılar. Şimdi de burjuva gazete idarehanelerini kapatmak üzere askerleri gönderiyoruz!" Sevinçle omuzuma vurdu ve içeri koştu...

Ayın 6'ıncı sabahı Dış İşleri Bakanlığında bulunan Sansür Bürosunda bir işim vardı. Bütün duvarlarda halkı "sakin" olmaya çağıran isterik çağrılar... Polkovnikov *prikaz* üzerine *prikaz* yayımlıyordu :

Bölge Askerî Kurmayından yeni emirler gelinceye kadar askerî birliklerin kışlalarında kalmalarını emrediyorum... Üstlerinden emir almadan kendi başlarına hareket eden bütün subaylar isyan suçundan askerî mahkemelere verileceklerdir. Askerlerin başka örgütlerden gelecek emirleri yerine getirmelerini kesin olarak yasaklıyorum...

Sabah gazetesi Hükümetin *Novaya Rus, Zivoye Slove, Raboçi Put* ve *Soldat* gazetelerini kapattığını ve Petrograd Sovyeti liderleriyle Askerî Devrimci Komite önderlerinin tutuklanmasını emrettiğini yazıyordu...

Saray meydanını geçerken bir kaç *yunker* topçu bataryasının Kızıl Kemerin altından doğru çekildiğini, Sarayın önüne yerleştirildiğini gördüm. Genel Kurmayın büyük kırmızı binasında görülmemiş bir hareket var; kapının önünde bir kaç zırhlı otomobil duruyor. İçleri subay dolu otomobiller durmadan gidip geliyorlar... Sansür, sirk oyunları seyreden bir çocuk gibi tedirgin. Kerenski'nin, istifasını vermek üzere şimdi Cumhuriyet Konseyine gittiğini söylediler. Marinski Sarayına koştum. Kerenski'nin, daha çok kendini savunduğu ve düşmanlarını acı bir dille suçladığı heyecanlı ve biraz da tutarsız söylevinin sonuna yetiştim.

"Burada size *Raboçi Put*'da Ulianov Lenin tarafından yazılmış bir makale serisinden bir kaç parça okuyacağım. Ulianov Lenin bir devlet suçlusudur. Şimdi saklanmaktadır. Biz kendisini bulmaya çalışıyoruz... Bu devlet suçlusu proletaryayı ve Petrograd Garnizonunu 16 - 18 Temmuz deneyini tekrarlamaya çağırıyor ve hemen silâhlı bir ayaklanmanın zorunluğu üzerinde duruyor... Bundan başka, öteki Bolşevik liderler de bir çok toplantılara hâkim olmakta ve hemen ihtilâl yapılmasından yana çağrılarda bulunmaktadırlar. Petrograd Sovyetinin bugünkü başkanı olan Bornstein - Troçki'nin çalışmaları üzerinde dikkatle durulmalıdır...

Dikkatinize şunu sunmak zorundayım ki... *Raboçi Put* ve *Soldat* gazetelerindeki bütün yazıların ifadesi ve biçimi tastamam *Novaya Rus*'unkine benzemektedir... Şu ya da bu parti hareketi, bir kısım halkın siyasal cehaleti ve adam öldürme duyusunun sömürülmesi, amacı, neye malolursa olsun, Rusya'yı

kışkırtmak olan bir çeşit örgüt, bir yağma ve imha hareketi üzerinde o kadar çok duracak değiliz; halk yığınlarının bugünkü moral durumunda Petrograd'da başlayacak bir hareketi korkunç kıyımlar izleyecektir, bu da Rusya için ebedî bir leke olarak kalacaktır...

... Ulianov Lenin'in bizzat belirttiği gibi, aşırı sol Sosyal Demokratlar Rusya'da çok elverişli duruma girdiler." (Burada Kerenski Lenin'in yazısından aşağıdaki parçayı okudu) :

Bir kere düşünün... Alman yoldaşlarımızın yalnızca bir Liebnecht'i var; gazeteleri yok, toplanma özgürlükleri yok, Sovyetleri yok... Toplumun bütün sınıfları onlara karşı inanılmaz bir düşmanlık besliyor. Bütün bunlara rağmen Alman yoldaşlar harekete geçmeye çalışıyorlar; oysa bizim bir sürü gazetemiz var, toplanma özgürlüğümüz var, Sovyetlerin çoğu bizden yana. Yine de, bütün dünyadaki proleterler içinde en iyi durumda olan bizler, Alman devrimci örgütlerini desteklemek istemiyoruz...

Sonra Kerenski devam etti :

"Ayaklanmayı örgütleyenler böylelikle, bir yandan, Rusya'da Geçici Hükümet yönetiminde siyasî bir partinin özgür olarak çalışması için en elverişli koşulların bulunduğunu kabul ederken, öte yandan bu Hükümetin başında bulunan Başbakan Kerenski'ye bir yağmacı, burjuvaziye satılmış bir adam gözüyle bakıyorlar...

... İsyanı örgütleyenler Alman proletaryasının yardımına değil, Alman yönetici sınıflarının yardımına koşuyorlar ve Rus sınırlarını Wilhelm ile dostlarının demir yumruklarına açmış oluyorlar... Bu insanların amaçları Geçici Hükümeti çok az ilgilendirir; ama ne olursa olsun, sorumluluğumun bütün bilinciyle, şu kürsüden, bir Rus partisinin bu gibi hareketlerini Rusya'ya yapılan bir ihânet olarak niteliyorum!

... Sağın görüşüne katılarak hemen bir soruşturma yapılmasını ve gerekli tutuklamalara başlanmasını teklif ediyorum." Soldan gürültüler. Kerenski, bütün gücüyle: "Dinleyin beni! Bilinçli ya da bilinçsiz bir ihanet yüzünden içine girmiş olduğumuz bugünkü tehlikeli durumda Geçici Hükümetle, ve başkalarıyla birlikte kendim de, Rusya'nın hayatına, şerefine ve bağımsızlığına ihânet etmektense öldürülmeyi tercih ederiz..."

Bu sırada Kerenski'ye bir kâğıt uzatıldı.

"Şimdi onların alaylara dağıtmakta oldukları beyannameyi almış bulunuyorum. Şöyle diyor." Okur :

Petrograd İşçi ve Asker Sovyeti tehlikededir. Alaylara hemen savaş durumuna geçmelerini ve yeni emirleri beklemelerini emrediyoruz. Bu emrin geciktirilmesi ya da yapılmaması Devrime karşı bir ihanet sayılacaktır. Askerî Devrimci Komite. Başkan adına, Podovoyski. Sekreter, Antonov.

"Bu, aslında, basit halkı bugünkü düzene karşı gelmeğe zorlamak, Kurucu Meclisi parçalamak ve cepheyi Wilhelm'in demir yumruğuna açmak için yapılmış, bir teşebbüstür.

'Basit Halk' deyimini bile bile kullandım. Çünkü bilinçli demokrasi ve onun *Çayika*'sı, bütün ordu örgütleri, özgür Rusya'nın yücelttiği herşey, sağduyu, Büyük Rus Demokrasisinin şerefi ve vicdanı, bu gibi hareketlere karşıdır...

Buraya dua ederek gelmedim; şu anda özgürlüğümüzü savunan Geçici Hükümeti, parlak geleceği olan yeni Rus devletini, doğruyu görme cesaretini göstermemiş olanların dışında herkesin destekliyeceği inancıyla geldim.

... Geçici Hükümet devletin yurttaşlara tanıdığı siyasî hakları kullanma özgürlüğünü hiç bir zaman bozmamıştır... Ama şimdi Geçici Hükümet... şunu ilân eder ki: şu anda Rus halkının özgür iradesine karşı başkaldıran, aynı zamanda Almanlara cepheyi açmak isteyen Rus ulusunun bu elemanları, bu gurupları ve partileri kesin olarak ortadan kaldırılmalıdırlar!..

Petrograd halkı bu adamların karşılarında sağlam bir kuvvet bulunduğunu böylece görsün ve belki de son anda sağduyu, vicdan ve şeref, bunlara sahip olan insanların yüreklerinde muzaffer olsun..."

Bütün bu söylev sırasında salonda korkunç bir gürültü vardı. Başbakan solmuş ve ter içinde kalmış yüzüyle kürsüden inip memurların arasından geçerken sol ve merkezden bir çok sözcü hiddetle bağırarak sağa saldırdı. Sosyalist Devrimcilerden Gotz bile şunları söyledi :

"Bolşeviklerin politikası halkın hoşnutsuzluğunu sömürme bakımından demagokça ve canice. Ama öte yandan halkın bugüne kadar yerine getirilmemiş bir çok istekleri olduğunu da unutmayalım. Barış, toprak ve ordunun demokratlaştırılması sorunları o biçimde ele alınmalıdır ki, hiç bir askerin, köylünün ya da işçinin Hükümetimizin bu sorunları çözmek için bütün gücüyle ve şaşmadan çalıştığına en ufak bir kuşkusu olmasın...

Biz Menşevikler bir kabine buhranı yaratmak istemiyoruz. Geçici Hükümeti bütün enerjimizle, kanımızın son damlasına

kadar savunmaya hazırız. Ama Geçici Hükümet de bütün bu hayatî sorunlara halkın sabırsızlıkla beklediği açık ve kesin cevapları vermelidir..."

Sonra Martov, kızarak şunları söyledi :

"Başbakan, 'Basit Halk' deyimini kullandı. Oysa şu anda sorun - yanlış yola götürülmüş olsalar bile - proletarya ve ordudaki önemli bölümlerin sorunudur. Bu biçim bir konuşma yapmak iç savaşı kışkırtmak demektir."

Solun teklif ettiği günün kararı oya konuldu. Bu oylama aşağı yukarı bir güvensizlik oylaması oldu.

1. Bir Hükümet darbesini amaçlayan ve son günlerde hazırlanmakta olan silâhlı gösteri iç savaşı kışkırtmak ve kıyımlara ve Karşı - İhtilâle elverişli koşulları yaratmak, Kara Yüz Kişiler gibi Devrim düşmanı kuvvetleri seferber etmek tehlikesini gösteriyor. Bu durum ister istemez Kurucu Meclisin toplanmasını olanaksızlaştıracak, askerî bir felâkete, Devrimin ölümüne, yurdun ekonomik hayatının felce uğramasına ve Rusya'nın ortadan kalkmasına yol açacaktır.

2. Acele tedbirlerin alınmasındaki gecikmeler kadar savaş ve genel düzensizliğin de meydana getirdiği nesnel koşullar bu kışkırtmalar için elverişli havayı yaratmış bulunuyor. Herşeyden önce ve derhal toprağı Köylü Toprak Komitelerine intikal ettirmek için bir kararname çıkarılmalı ve dışarıda Müttefiklerden barış şartlarını bildirmelerini ve barış konuşmalarına başlamalarını isteyen enerjik bir politika izlenmelidir.

3. Monarşist gösterilerle ve kıyımcı hareketlerle savaşmak için bu hareketleri bastıracak tedbirler hemen alınmalı ve bu amaçla Petrograd'da, Geçici Hükümetle birlikte çalışan Belediye ve devrimci demokrasi organlarından oluşan bir Kamu Güvenliği Komitesi kurulmalıdır...

Bütün Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimcilerin bu karara katılmış olmaları çok ilginçtir... Kerenski bu kararı görünce durumu anlatmak üzere Avksentiyev'i Kışlık Saraya çağırdı. Bu karar Geçici Hükümete karşı yöneltilmiş bir güvensizlik oyu niteliğinde ise Avksentiyev yeni kabineyi kurabilirdi. Uzlaşıcıların liderleri, Dan, Gotz, ve Avksentiyev son uzlaşmalarını da yaptılar... Bu kararın Hükümeti eleştirme anlamına gelmediğini Kerenski'ye söylediler!

Morskaya ile Nevski'nin birleştiği köşede süngü takmış askerler bütün özel otomobilleri durduruyorlar, içlerinde oturanları dışarı çıkardıktan sonra otomobilleri Kışlık Saraya gönderiyorlardı. Bir sürü halk toplanmış onları seyrediyordu. Askerlerin Geçici Hükümete mi yoksa Askerî Devrimci Komiteye mi bağlı olduklarını kimse bilmiyordu. Kazan Katedralinin çevre-

sinde de aynı şeyler oluyor, otomobiller Nevski'ye doğru geri çevriliyordu. Silâhlı beş ya da altı bahriyeli sinirli sinirli gülerek geldiler ve askerlerden ikisiyle bir şeyler konuştular. Bahriyelilerin kollarındaki bandların üstünde *Avrora* ve *Zarya Svobodi* yazılıydı. Bunlar Baltık Donanmasında Bolşeviklerden yana olan iki kruvazörün adıydı. İçlerinden biri "Kronştad geliyor," dedi... Sanki 1792'de Paris sokaklarındayız ve sanki biri, "Marsilyalılar geliyor," diyor. Çünkü Kronştad'da Bolşevizme inanmış ve bu yolda ölümü göze almış yirmi beş bin bahriyeli vardı...

Raboçi i Soldat yeni çıkmıştı. Birinci sayfası boydanboya beyanname :

ASKERLER! İŞÇİLER! YURTDAŞLAR !

Halk düşmanları dün gece saldırıya geçtiler. Genel Kurmaydaki Kornilovcular çevredeki **yunker**'leri getirtmeye ve gönüllü taburları kurmaya çalışıyorlar. Oranienbaum **yunker**'leri ve Çarskoye Selo gönüllüleri emirleri dinlemediler. Petrograd Sovyetine karşı büyük bir ihanet düzenlenmektedir... Karşı - ihtilâlciler Rus Sovyetler Kongresinin arifesinde Kongreye karşı, Kurucu Meclise karşı, halka karşı bir kampanya açmaya niyetlenmektedir. Petrograd Sovyeti, Devrimi korumaktadır. Askerî Devrimci Komite komplocuların saldırılarını püskürtecektir. Bütün Petrograd Garnizonu ve proletaryası halk düşmanlarına öldürücü yumruğu vurmaya hazırdır.

Askerî Devrimci Komite şunları ilân eder :

1. Bütün alay, tümen ve savaş gemileri komiteleri ile Sovyet komiserleri ve bütün devrimci örgütler sürekli olarak toplantı durumunda bulunacaklar, ve komplocuların plânları üzerine bilgiler toplayacaklardır.

2. Hiç bir asker Komitenin izni olmadan birliğini bırakmıyacaktır.

3. Her askerî birlikten iki, her muhafız Sovyetinden beş delege derhal Smolni'ye gönderilecektir.

4. Petrograd Sovyetlerinin bütün üyeleriyle Rusya Sovyetler Kongresi delegelerinin olağanüstü bir toplantı için hemen Smolni'ye gelmeleri rica olunur.

5. Karşı - Devrim kanlı başını kaldırmış bulunuyor.

Askerlerin ve işçilerin bugüne kadar başardığı bütün işler ve umutları büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır.

Devrim kuvvetleri düşmanlarınkinden çok fazladır.

Halkın dâvası kuvvetli ellerdedir. Komplocular ezilecektir.

Ne duraksayın ne de kuşkulanın! Sağlam, disiplinli ve kararlı olun!

Askerî Devrimci Komite

Petrograd Sovyeti Smolni'de sürekli olarak toplanıyordu. Fırtınanın göbeği orası. Delegeler yerlere kıvrılıp yatıyorlar, sonra yine kalkıp konuşmalara katılıyorlar. Troçki, Kameniev, Volodarski günde altı, sekiz, bazan on saat konuşuyorlar.

Birinci katta 18 numaralı odaya indim. Bolşevik delegeler burada toplanmışlar. Kaba bir ses durmadan konuşuyor. Kimin söylediği belli değil; söyleyen kalabalığın içinde kaybolmuş, görülmüyor: "Uzlaşıcılar bizim tecrit edildiğimizi söylüyorlar. Kulak asmayın onlara. Bir kere başlasın, onlar da bize katılırlar, yoksa yandaşlarını kaybederler..."

Bir kâğıt parçası uzattı : "Nitekim onları sürüklüyoruz da! Şimdi Menşeviklerle Sosyalist Devrimcilerden bir mesaj geldi. Hareketimizi iyi karşılamıyorlar ama Hükümet bize saldırırsa proletaryanın dâvasına karşı gelmeyeceklerini söylüyorlar!" Sevinçli bağırışmalar...

Gece, karanlık bastığı zaman, büyük hol askerler ve işçilerle doldu. Boz renkli, büyük bir insan kalabalığı. Mavi dumanlar arasında durmadan konuşuluyor. Eski *Çayika* yeni Kongreye gelen delegeleri karşılamaya karar vermişti. Kongre *Çayika'nın* ölümü, belki de kurduğu devrimci düzenin yıkılışı olacaktı. Ama bu toplantıda yalnız *Çayika* üyeleri oy verebileceklerdi.

Gotz Başkanlığa geçip Dan konuşmaya başladığı zaman vakit gece yarısını geçiyordu. Bana oldukça korkutucu gelen derin bir sessizlik vardı ortada.

"Çok korkunç saatler yaşıyoruz," dedi Dan. "Düşman Petrograd kapılarında. Demokrasi kuvvetleri bu tehlikeye karşı koymak için örgütlenmeye çalışıyor. Oysa biz başkentin caddelerinde ne zaman kan akacağını bekliyoruz, ve kıtlık yalnız bizim mütecanis Hükümetimizi değil, Devrimin kendisini tehdit ediyor...

Halk yığınları bıkkın ve yorgundur. İhtilâlde hiç bir çıkarları yoktur. Eğer Bolşevikler bir şeye kalkışacak olurlarsa bu Devrimin sonu olur..." (Bağırmalar: "Yalan!") "Karşı - devrimciler başkaldırmak, genel kıyıma başlamak için Bolşevikleri bekliyorlar. Herhangi bir gösteri olursa Kurucu Meclis toplanamaz..." ("Yalan! Utan!" diye bağırmalar.)

"Petrograd Garnizonunun, askerî harekât bölgesinde Genel Kurmayın emrini dinlememesi doğru değil... Genel Kurmayın ve seçtiğiniz *Çayika'nın* emirlerini dinlemelisiniz. Bütün iktidarın Sovyetlerin eline geçmesi.. Bu ölüm demektir. Haydut-

lar ve hırsızlar yağmaya geçmek için fırsat kolluyorlar... Şu sloganları ortaya atacağınız zamanı bekliyorlar: 'Evlere girin, burjuvazinin ayakkabılarını ve elbiselerini alın...' " (Gürültüler, bağırmalar: "Böyle bir slogan yok! Yalan! Yalan!") "Eh, belki başka türlü başlar ama böyle biter!

Çayika'nın elinde harekete geçmek için yeterince kuvvet var. Onun emirlerine itaat edilmelidir... Biz süngülerden korkmayız... *Çayika* Devrimi vücuduyla savunacaktır..." (Bağırmalar: "Onun vücudu ortadan kalkalı çok oluyor!")

Büyük ve sürekli gürültüler. Masaya vururken sesi artık bir çığlık gibi çıkıyor. "Bu işi kışkırtanlar bir cinayet işlemektedirler!"

Bir ses: "Sen o cinayeti çoktan işledin, iktidarı ele geçirip burjuvaziye verdiğin zaman!"

Gotz Başkan zilini çalıyor: "Susun, yoksa dışarı atarım!"

Ses: "Dene de görelim!" (Bravolar, ıslıklar.)

"Şimdi barış politikamıza gelince," (gülüşmeler) "ne yazık ki, Rusya artık savaşın devamını destekleyemez. Bir barışa varılacak, ama bu sürekli bir barış olmayacak - demokratik bir barış olmayacak... Bugün, Cumhuriyet Konseyinde, kan akıtılmasını önlemek üzere günlük bir emir sunduk. Toprağın Toprak Komitelerine bırakılınasını ve hemen barış konuşmalarına başlanmasını istedik..." (Gülüşmeler, ve bağırmalar: "Çok geç!")

Sonra Bolşevikler adına Troçki, bir fırtına gibi coşan alkışlar arasında kürsüye çıktı. Zayıf, sivri yüzü hınzırca bir ifade aldığı zaman sanki bir şeytandı.

"Dan'ın taktikleri doğruluyor ki, halk yığınları - büyük, durgun ve umursamayan yığınlar - kendisiyle birliktir!" (Büyük sevinç gösterileri.) Troçki dramatik bir tavırla Başkana döndü: "Biz toprakların köylüye verilmesini istediğimiz zaman siz buna karşıydınız. Biz de köylülere şunu söyledik: 'Eğer toprağı size vermiyorlarsa siz kendiniz alın!' Ve köylüler bizim sözümüzü dinlediler. Ve şimdi siz gelmiş altı ay önce bizim yaptığımız işi savunuyorsunuz...

Kerenski'nin orduda idam cezalarının ertelenmesi konusunda verdiği emrin kendi insansal ülkülerinden ileri geldiğini sanmıyorum. Ona itaat etmeyen Petrograd Garnizonunun onu bu karara götürdüğünü sanıyorum...

Bugün Dan, Cumhuriyet Konseyinde, kendisini gizli bir Bolşevik ajanı olmakla suçlandıran bir konuşma yaptı... Dan'ın

16 ve 18 Temmuz ayaklanmasına katıldığını söyleyeceği günler de gelecektir... Bugün Dan'ın Cumhuriyet Konseyine sunduğu karar suretinde orduda disiplinin sağlanmasına hiç değinilmedi; oysa, kendi partisinin propagandasında bu konu üzerinde çok durulmuştu.

Hayır. Son yedi aylık tarih halk yığınlarının Menşeviklerden yüz çevirdiklerini gösteriyor. Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler Kadet'leri tuttular, ve sonra iktidara geçince de iktidarı Kadet'lere verdiler..."

Sonra, uzun yüzlü, sert konuşan Lieber, homurtular ve gülüşmeler arasında kürsüye çıktı.

"Marx ve Engels proletaryanın, iktidarı almaya hazır olmadığı sürece iktidara geçmeye hakkı olmadığını söylemiştir. Böyle bir burjuva devriminde... halk yığınlarının iktidarı ele alması Devrimin kötü bir sonu olur... Sosyal demokratik bir kuramcı olan Troçki'nin kendisi de şimdi savunduğu düşünceye karşıydı..." (Bağırmalar: "Yeter! İndirin şunu aşağıya!")

Martov sık sık kesilen sözleri arasında şunları söyledi : "Enternasyonalciler iktidarın demokrasiye geçmesine karşı değiller ama Bolşeviklerin yöntemlerini onaylamıyorlar. Bugün iktidara geçecek zaman değildir..."

Dan yeniden kürsüye çıktı, Askerî Komitenin *İzvestiya* gazetesine bir komiser gönderip gazeteye sansür koymasını protesto etti. Büyük bir gürültü koptu, Martov konuşmaya çalıştı, ama söyledikleri işitilmedi. Ordudan ve Baltık donanmasından gelen delegeler bütün salonda ayağa kalkarak *kendi* hükümetlerinin Sovyetler olduğunu haykırdılar.

Büyük kargaşalık arasında Ehrlih, işçileri ve askerleri sakin olmaya ve gösteri kışkırtmalarına cevap verinemeye çağıran, toprağın köylülere geçmesine ve barış konuşmalarının başlamasına karar verecek bir komitenin kurulmasını isteyen bir karar sureti sundu.

Bunun üzerine Volodarski ayağa fırladı ve *Çayika*'nın Kongre arifesinde Kongrenin yapacağı işleri yapmaya hakkı olmadığını bağırarak söyledi. *Çayika* pratikte ölmüştür, dedi, bu karar sureti yalnızca yitirilmiş bir gücü desteklemek için yapılan bir düzenbazlıktan başka bir şey değildir...

"Biz, Bolşevikler olarak, bu önergeden yana oy kullanmayacağız!" Bunun üzerine Bolşevikler salondan çıktılar ve önerge kabul edildi.

Sabahın saat dördüne doğru dış salonda Zorin'e rastladım. Omuzunda bir tüfek vardı.

Durgun durgun, ama sevinerek, "Harekete geçtik," dedi. (6) "Adalet Bakanı yardımcısıyla Din İşleri Bakanını yakaladık. Şimdi aşağıda, bodrumda hapisteler. Alayın biri telefon santralini, başkası telgrafhaneyi, bir başkası da Devlet Bankasını işgal etmeye gidiyor. Kızıl Muhafızlar ortaya çıktı..."

Smolni'nin basamaklarında, puslu bir karanlık içinde, Kızıl Muhafızları ilk olarak gördük: omuzlarında süngülü tüfekler, işçi elbiseli bir takım delikanlılar, aralarında konuşuyorlar, sinirli sinirli...

Batıda, uzakta, sessiz duran damlardan tek tük silâh sesleri geliyor; *yunker*'ler Neva üzerindeki köprüleri açarak Viborg mahallesindeki fabrika işçileriyle askerlerin şehrin merkezinde bulunan Sovyet kuvvetlerine katılmalarını önlemeye çalışıyorlar; Kronştad bahriyelileri de köprüleri yeniden kapıyorlar...

Arkamızda büyük Smolni; pırıl pırıl; dev bir arı kovanı sanki, durmadan çalışıyor.

BÖLÜM IV

GEÇİCİ HÜKÜMETİN DÜŞÜŞÜ

7 Kasım Çarşamba sabahı çok geç kalktım. Nevski'den aşağı doğru inerken Peter - Paul'den atılan ikindi toplarını işittim. Islak, puslu bir havaydı. Devlet Bankasının kapalı kapılarının önünde süngülü askerler duruyordu.

"Hangi yandansınız?" diye sordum. "Hükümetten mi?"

"Artık Hükümet kalmadı," diye içlerinden biri gülümseyerek cevap verdi. *"Slava Bogu!* Tanrıya şükür!" Bütün öğrendiğim bu kadardı...

Tramvaylar Nevski'de bir aşağı bir yukarı gidip geliyorlar. Erkekler, kadınlar ve küçük çocuklar tramvayların her yanına asılmışlar. Dükkânlar açık; caddedeki kalabalıklarda bir önceki günden daha az tedirginlik var. Geceleyin köylülere, cephedeki askerlere, Petrograd işçilerine seslenen çeşit çeşit çağrılar asılmış her yana. Bir tanesi şöyle :

PETROGRAD MAHALLİ DUMA'SINDAN

Duma'nın 6 Kasım günü yaptığı olağanüstü bir toplantıda bir Halk Güvenlik Komitesinin kurulduğu, bu Komitenin Merkez ve Kısım Duma'ları üyeleriyle birlikte aşağıdaki demokratik devrimci örgütlerden oluştuğu yurttaşlara bildirilir: **Çayika,** Köylü Delegeleri Rusya İcra Komitesi, Ordu örgütleri, **centroflot,** Petrograd İşçi ve Asker Delegeleri Sovyeti (!), Sendikalar Konseyi vb.

Halk Güvenlik Komitesi Mahallî Duma Meclisinde görevli bulunacaktır. Telefon numaraları : 15 - 40, 223 - 7, 138 - 30.

7 Kasım 1917

O zaman anlamamıştım, ama sonradan bunun Duma'nın Bolşeviklere karşı savaş açması demek olduğunu anladım.

Bir *Raboçi Put* gazetesi aldım. Başka satılan gazete de yok gibiydi. Az sonra da beş asker kopek'i vererek bir *Diyen* aldım. Bolşevik gazetesi, elkonulan *Ruskaya Voliya* basımevinde, büyük boyda basılmıştı. Gazetede büyük manşetlerle şunlar yazılıydı : "BÜTÜN İKTİDAR - İŞÇİ, ASKER VE KÖYLÜ SOVYETLERİNE! BARIŞ! EKMEK! TOPRAK!" Gizlenmiş olan Le-

nin'in arkadaşı Zinoviyev'in başyazıda imzası vardı. Yazı şöyle başlıyordu :

Her asker, her işçi, her gerçek sosyalist, her namuslu demokrat bugünkü durum karşısında yalnızca iki yol bulunduğunu anlıyor :

Ya iktidar burjuva - derebey ekibinin elinde kalacaktır; bu, işçilere, askerlere ve köylülere karşı yapılan çeşitli baskıların ve aynı zamanda savaşın sürdürülmesi, ve sonunda açlık ve ölüm demektir.

Ya da iktidar devrimci işçi, asker ve köylülerin eline geçecektir ve derhal âdil bir barış teklif edilecektir. O zaman köylülere toprak, işçilere sanayi denetimi sağlanacak, o zaman açlara da ekmek bulunacak, ve bu saçma savaş bitecektir!..

Diyen'de o geceki olaylar parça parça anlatılıyordu. Bolşevikler telefon santralini, Baltık İstasyonunu, telgrafhaneyi ele geçirmişlerdi; Peterhof *yunker*'leri Petrograd'a gelememişlerdi; Kazaklar kararsızdılar; bazı bakanlar tutuklanmışlardı. Şehir Milisinin başı Meyer vurulmuştu; tutuklamalar, karşı - tutuklamalar, nöbetçi askerlerle *yunker*'ler ve Kızıl Muhafızlar arasında çatışmalar... (1).

Morskaya'nın köşesine gelince Menşeviklerin Askerî Bölüm Sekreteri Yüzbaşı Komberg'e koştum. Gerçekten ayaklanma olup olmadığını sorduğum zaman yorgun argın omuzlarını silkti ve şöyle cevap verdi: *"Çort Zinayet!* Şeytanın bileceği iş! Evet, Bolşevikler iktidarı ele alabilirler, ama üç günden çok ellerinde tutamazlar. Hükümet yönetecek adamları yok. Belki onları bu işi denemeye bırakmak daha da iyi - bu onların sonu olacaktır..."

St. İsak Meydanı köşesinde bulunan askerî otelin önünde silâhlı bahriyeliler nöbet tutuyorlardı. Giriş holünde temiz giyinmiş bir çok subay dolaşıp duruyor, ya da birbirleriyle konuşuyorlar. Bahriyeliler dışarı çıkmalarına izin vermiyorlar...

Birdenbire dışarıdan bir silâh sesi işitildi. Bu sesi bir çok dağınık silâh sesleri izledi. Dışarı fırladım. Rus Cumhuriyeti Konseyinin bulunduğu Marinski Sarayında olağanüstü bir şeyler oluyordu. Geniş meydan boyunca bahriyeliler çaprazlama bir hat tutmuşlardı. Silâhları hazır durumda. Otelin damına bakıyorlar.

"Provokotziya! Üstümüze ateş edecekler!" diye bağırdı içlerinden biri. Başka biri de kapıya doğru koştu.

Sarayın Batı köşesinde büyük bir zırhlı otomobil duruyordu, üzerinde kızıl bir bayrak. Bayrağın üstünde kırmızı harflerle şunlar yazılı: S.R.S.D. *(Sovyet Raboçi Soldatski Deputatov).* Bütün silâhlar St. İsak'a doğrultulmuştu. Novaya Ulitza'nın ağ-

zında bir barikat kurulmuştu: sandıklar, fıçılar, eski somyalar, arabalar... Bir kereste yığını Moyka rıhtımının sonunu kapatmıştı. Yakınlardaki bir odun deposundan getirtilen odunlarla binanın önünde bir sığınak yapılmaya çalışılıyordu.

"Çatışma olacak mı?" diye sordum.

Bir asker sinirli sinirli, "Az sonra," diye cevap verdi. "Buradan uzaklaş, Yoldaş, vurulursun. Şu yandan gelecekler." Amirallik binasını gösteriyordu.

"Kim gelecek?"

"Söylemem kardeş," diye cevap verdi, ve yere tükürdü.

Saray kapısının önünde bir asker ve bahriyeli kalabalığı vardı. Bir bahriyeli Rus Cumhuriyet Konseyinin artık kalmadığını söylüyordu: "İçeri girdik," dedi, "ve bütün kapıların önüne yoldaşları dizdik. Karşı - ihtilâlci Kornilov'cuya çıktım. Başkan sandalyasında oturuyordu. 'Konsey kalmadı,' dedim, 'hemen koş git evine!' dedim."

Güldüler. Elimde gazeteleri sallaya sallaya basın galerisinin kapısına kadar gidebildim. Güler yüzlü, iriyarı bir bahriyeli beni durdurdu. İzin kâğıdını gösterdiğim zaman yalnızca şunu söyledi: "Tanrı olsan, Yoldaş, yine de buradan geçemezsin!" Kapının penceresinden bir Fransız gazetecisinin şaşkın yüzünü ve hareketlerini görüyordum; gazeteciyi içeri kilitlemişlerdi.

Ön taraflara doğru, bir takım askerlerin ortasında, kısa boylu, general üniforması giymiş kır saçlı biri duruyordu. Yüzü kıpkırmızıydı.

"Ben General Alekseyev'im!" diye bağırıyordu. "Bir üstünüz ve bir Cumhuriyet Konseyi üyesi olarak geçmeme izin vermenizi istiyorum!" Muhafız başını kaşıdı, gözucuyla tedirgin tedirgin baktı; yaklaşan bir subaya işaret etti. Subay Generalin kim olduğunu anlayınca şaşırdı ve ne yaptığını bilmeden önünde selâm durdu.

"Vaşe Vuysokoprevoskhoditelstvo - Sayın Generalim," dedi, ellerini eski rejim zamanında olduğu gibi iki yanına sertçe yapıştırdı. "Saraya girmek kesin olarak yasaklanmıştır. Ben izin veremem..."

Bir otomobil geldi. İçinde Gotz'u gördüm. Büyük bir memnunlukla gülüyordu. Az sonra başka bir otomobil geldi. Önde askerler oturuyorlardı. Arkası Geçici Hükümet üyeleriyle doluydu. Askerî Devrimci Komitenin Litvanyalı üyesi, Peters, meydanı geçerek koşa koşa geldi.

"Galiba bu bayları dün gece topladınız?" dedim.

Hayal kırıklığına uğramış bir okul öğrencisi haliyle, "Eh, öyle," diye cevap verdi. "Aptallar, biz daha bir karara varmadan çoğunu salıverdiler..."

Voskresenski Prospekt'e doğru bahriyeliler dizilmişti. Arkalarında askerler... Göz alabildiğine uzayan bir sıra asker...

Amirallik binası yolundan Kışlık Saraya gittik. Kışlık Saraya girilecek bütün yerleri nöbetçiler kapamışlardı. Sarayın Batıya bakan yüzü boydan boya asker kordonu altında. Çevrede bir çok meraklı yurttaş. Uzakta, Saray avlusundan odun çıkarıp ana kapının önüne yığan askerler. Başka bir hareket yok.

Nöbetçilerin Hükümetten yana mı Sovyetten yana mı olduklarını anlamadık. Smolni'den aldığımız kâğıtlar geçmiyordu artık, ama biz yine önemli bir adam tavrı takınarak kordonun başka bir yanına yanaştık, Amerikan pasaportlarımızı göstererek, "Resmî bir işimiz var!" dedik, ve aralarından geçtik. Sarayın kapısında, kırmızı ve sırma yakalıklı, parlak düğmeli, mavi üniformasını giymiş tanıdık bir *şvetzar* paltolarımızı aldı. Biz yukarı kata çıktık. Halı döşeli, karanlık loş koridorlarda bir kaç hademe dolaşıp duruyordu; Kerenski'nin kapısında genç bir subay bıyıklarını çiğneyerek yukarı aşağı gidip geliyordu. Başbakanla konuşup konuşamıyacağımızı sorduk. Eğilerek selâm verdi ve topuklarını birbirine vurdu.

Fransızca, "Hayır, maalesef!" dedi. "Aleksandr Feodoroviç şu anda çok meşgul bulunuyorlar..." Bir an bize baktı. "Aslında kendileri burada yok..."

"Nerede?"

"Cepheye gittiler (2). Ve biliyor musunuz, otomobilinde yeterince benzin bile yoktu. İngiliz Hastahanesine bir adam gönderip bir miktar ödünç benzin almak zorunda kaldık."

"Bakanlar buradalar mı?"

"Odaların birinde toplantı halindeler... Ama hangi odada, bilmiyorum."

"Bolşevikler geliyorlar mı?"

"Elbette. Elbette geliyorlar. Onların gelmekte olduklarını bildiren telefonu her an bekliyorum. Ama biz de hazırız. Sarayın önünde *yunker*'ler duruyorlar. Şu kapının ötesindeler."

"İçeri girebilir miyiz?"

"Hayır. Katiyen. İzin yok." Birden hepimizin elini sıktı ve uzaklaştı. Yasaklanan kapıya döndük. Holün ortasına geçici bir bölme yapılmış, kapısı dışardan kilitlenmişti. Bölmenin ar-

kasından bir takım sesler geliyordu ve biri gülüyordu. Sarayın bu büyük holünden başka her yeri bir mezar sessizliği içindeydi. Eski *şvetzar*'lardan biri koşa koşa geldi. "Hayır, oraya giremezsiniz."

"Kapı neden kilitli?"

"Askerleri içerde tutmak için," diye cevap verdi adam. Bir kaç dakika sonra, birer bardak çay ikram etmek istediğini söyledi ve yeniden holün baş taraflarına doğru gitti. Biz kapının kilidini açtık.

İçeride bir kaç asker nöbet tutuyordu. Bir şey söylemediler bize. Koridorun sonunda, büyük, süslü bir kapı ve kapının kenarlarında altın işlemeli kornişler ve büyük kristal avizeler. Bu avizelerin arkasında koyu renk bir kaç avize daha. Bir parke döşemenin her iki yanına pis örtüler ve battaniyeler yayılmış. Askerler oraya buraya serilip yatmışlar. Her yan sigara izmaritleri, ekmek parçaları, bezler, pahalı Fransız içki şişeleriyle dolu. Omuzlarında *yunker* okullarının kırmızı apoletleri bulunan bir takım askerler, sigara dumanı ve yıkanmamış insan kokularının boğucu havası içinde, oraya buraya gidip geliyorlar. Bir tanesinin elinde, saray mahzenlerinden çıkarıldığı belli olan beyaz bir Fransız şarabı. Biz aralarından geçerken hayretle baktılar. Odadan odaya geçtik. Sonunda büyük Hükümet salonuna geldik. Salonun uzun ve pis pencereleri meydana bakıyordu. Duvarlarda kalın yaldızlı çerçeveler içinde eski savaş sahnelerini gösteren tablolar..: "12 Ekim 1812", "6 Kasım 1812" ve "16 - 18 Ağustos 1813"... Tablolardan birinin üst sağ köşesi yırtılmış.

Burası artık büyük bir kışlaydı. Yerle duvarların görünüşünden haftalardanberi böyle olduğu anlaşılıyordu. Pencere kenarlarına makineli tüfekler yerleştirilmişti. Döşeklerin arasında tüfekler çatılmıştı.

Biz tablolara bakarken sol kulağımdan doğru bir alkol kokusu geldi burnuma; bir ses akıcı bir Fransızcayla şunları söylüyordu: "Resimlere hayranlıkla baktığınıza göre yabancı olacaksınız." Kısa boylu, şişman bir adamdı. Şapkasını çıkardığı zaman çıplak kafasını da gördük.

"Amerikalı, ha? Memnun oldum. Ben Kıdemli Yüzbaşı Vladimir Artzibaşev. Emredin." Biri kadın olan dört yabancının, saldırı bekleyen bir ordunun savunma düzeni içinde gezmesi ona çok garip gelmişe benziyordu. Rusya'nın durumundan yakınmaya başladı.

"İş yalnız bu Bolşeviklerle bitmiyor," dedi. "Rus ordusunun güzel gelenekleri de yıkıldı. Çevrenize bakınız. Bütün bunlar subay okullarından gelme. Hiç bir efendilik izi görüyor musunuz onlarda? Kerenski subay okullarını herkese açtı. Her asker, sınavını verirse, subay olabiliyor. Elbette ki, bir çoklarını Devrim zehirlemiştir bunların..."

Bir sonuca varmadan konuyu değiştirdi: "Rusya'dan kaçmak istiyorum. Amerikan ordusuna girmeye karar verdim. Lütfen Konsolosluğunuza gidip benim için gerekli hazırlıkları yapabilir misiniz? Size adresimi vereyim." Bizim karşı koymamıza rağmen bir kâğıdın üzerine adresini yazdı ve kendisini birden daha rahat hisseder gibi oldu. Adres hâlâ yanımda: *"Oranienbaumskaya Shkola Praporshtchikov 2, Staraya Peterhof."*

Bize odaları gezdirirken her şeyi anlatıyordu: "Bu sabah erkenden bir geçit resmi yaptık," dedi. "Kadın kıtaları Hükümete bağlı kalmaya karar verdiler."

"Kadın askerler sarayda mı?"

"Evet, arka odalarda. Bir karışıklık çıkarsa onlara bir şey olmasın diye oraya yerleştirdik." İçini çekti: "Doğrusu büyük bir sorumluluk," dedi.

Bir süre pencerede durduk. Sarayın önündeki meydana baktık. Uzun kaputlu üç *yunker* takımı duruyordu. Uzun boylu, enerjik bir subay onlara bir şeyler söylüyordu. Tanıdım kendisini : Geçici Hükümetin Baş Askerî Komiseri Stankaviç. Bir kaç dakika sonra takımlardan ikisi sert bir sesle silâhlarını omuzlarına astı, üç kere kesik kesik bağırdı. Sallana sallana meydanı geçtiler,Kızıl Kemerin altından geçerek sessiz şehrin içinde kayboldular.

"Telefon santralini almaya gidiyorlar," dedi biri. Yanımızda üç askerî okul öğrencisi duruyordu. Onlarla konuşmaya başladık. Bize halktan çektiklerini anlattılar ve adlarını verdiler : Robert Olev, Aleksi Vasiliyenko ile Erni Sahs adında bir Estonyalı. Ama şimdi artık subay olmak istemiyorlarmış, çünkü artık halk subayları sevmiyormuş. Gerçekten ne yapacaklarını bilmeyen bir halleri vardı. Mutlu olmadıkları açıktı.

Ama az sonra övünmeye başladılar : "Eğer Bolşevikler gelecek olurlarsa onlara nasıl dövüşüleceğini göstereceğiz. Onlar savaşmaya cesaret edemezler, korkaktırlar. Ama, olur ya, bizden üstün çıkarlarsa hepimiz son kurşunu kendimize sıkacağız..."

Tam bu sırada pek uzaktan gelmediği anlaşılan silâh ses-

leri işitildi. Meydanda bulunan halk yüzükoyun yerlere yatarak kaçışmaya başladı. Köşebaşlarını tutmuş olan *izvoşçiki*'ler her yana dört nala saldırdı. Sarayda bir gürültüdür koptu. Askerler oraya buraya koşuşuyorlar, silâhlarını, fişekliklerini alıyorlar ve bağırıyorlardı: "Geliyorlar! Geliyorlar!" Ama az sonra ortalık yeniden sessizleşti. *İzvoşçiki*'ler geri döndüler, yerlere yatmış olanlar ayağa kalktılar. Kızıl Kemerin altından *yunker*'ler göründü: önde birinin koluna arkadaşları girmiş, getiriyorlardı.

Saraydan çıktığımızda vakit oldukça gecikmişti. Meydandaki nöbetçiler çekilmişlerdi. Hükümet binalarının önü sanki boşalmıştı. Akşam yemeği için Hotel France'a gittik. Tam biz çorbamızı içerken garson geldi. Yüzü sapsarı... Binanın arkasındaki büyük yemek salonuna geçmemizi istedi. Öndeki lokantanın ışıklarını söndüreceklermiş. "Çok silâh atılacak," dedi.

Yeniden Morskaya'ya çıktığımızda ortalık kararmıştı. Yalnız Nevski'nin köşesinde bir sokak lâmbası pırıldayıp duruyordu. Altında büyük bir zırhlı otomobil. Motörü işliyor, arkasından dumanlar çıkarıyordu. Küçük bir çocuk otomobilin üstüne çıktı ve bir makinalı tüfeğin namlusuna baktı. Çevrede askerler ve bahriyeliler dolaşıyorlar, anlaşılan bir şeyler bekliyorlardı. Biz de Kızıl Kemere kadar gittik. Burada toplu halde duran bir takım askerler, ışıkları pırıl pırıl yanan Kışlık Saraya bakıyorlar, yüksek sesle bir şeyler konuşuyorlardı.

"Hayır, Yoldaşlar," diyordu biri. "Onlara ateş edemeyiz. Kadın kıtaları var orada. Rus kadınlarına ateş ettiğimizi söylerler sonra."

Yeniden Nevski'ye geldiğimiz zaman köşeden başka bir zırhlı otomobil çıktı. Üstündeki mazgaldan biri başını çıkardı.

"Haydi!" diye bağırdı. "Gidelim. Hücuma geçelim!"

Öteki arabanın şoförü yaklaştı ve sesini işittirmek için bağırdı: "Komite bize bekleyin dedi. Odunların arkasında toplar varmış..."

Burada tramvaylar işlemiyordu. Sokaktan geçen pek az insan vardı. Işık yoktu. Ama bir kaç sokak ileride tramvayların işlediğini, halkın geçtiğini, dükkânların ışıklar içinde olduğunu ve sinemaların elektrikli yazılarının yandığını görüyorduk. Hayat orada eskisi gibi sürüp gidiyordu. Marinski Tiyatrosunda baleye gitmek için önceden bilet almıştık. Bütün tiyatrolar açıktı. Ama tiyatroların dışında durum oldukça belirsizdi...

Polis Köprüsünü kapatan odun yığınlarının üzerinden karanlıkta geçtik ve Strogonov Sarayının önünde bazı askerlerin üç inçlik bir sahra topunu mevzie sokmaya çalıştıklarını gördük. Çeşitli üniformalar giymiş bir takım insanlar gelişi güzel gelip gidiyorlar, bir şeyler konuşuyorlardı.

Sanki bütün şehir Nevski'de dolaşmaya çıkmıştı. Her köşede bir kalabalık toplanıyor, ateşli tartışmalar yapılıyordu. Süngülü askerler sokak başlarında geziyorlar, zengin kürkler içinde ihtiyarlar onlara yumruklarını sallıyorlar, temiz giyinmiş kadınlar çığlıklar atıyorlar... Askerler pek az tartışıyor; daha çok şaşkın şaşkın gülümsüyorlar... Cadde boyunca zırhlı arabalar gidip geliyor, üzerlerinde eski çarların adları yazılı: Oleg, Rurik, Sviyetoslav. Yine üzerlerinde kocaman harflerle *R.S.D.R.P. (Rossiskaya Sotsiyal - Demokratiçeskaya Raboçaya Partiya)* (*). Bir adam, koltuğunun altında bir sürü gazetelerle ortaya çıktı ve halk hemen üzerine saldırdı. Birbirlerini iteka kaka bir ruble, beş ruble, on ruble vererek gazete aldılar. *Raboçi Soldat* gazetesiydi. Proleter Devriminin başarısını, hapiste yatan Bolşeviklerin kurtulduklarını yazıyor ve cephedeki ordu ile geride bulunanları Devrimi desteklemeye çağırıyordu... Dört sayfalık heyecanlı bir gazete; büyük harflerle basılmış; içinde başka bir haber yok...

Sadovaya'nın köşesinde, aşağı yukarı iki bin kişi toplanmıştı. Uzun bir binanın damına bakıyorlardı. Damda ufak bir kıvılcım yanıp sönüyordu.

Uzun boylu bir köylü yıldızı göstererek, "Görüyor musunuz?" dedi. "Bir provakatör işi. Halkın üzerine ateş açacaklar..." Kimse gidip de durumu incelemeyi düşünmedi.

★ ★ ★

Biz Smolni'ye yaklaşırken binanın koskocaman yüzü ışıklar içinde, pırıl pırıldı. Binaya giden her caddede hızlı hızlı yürüyen belli belirsiz insan biçimleri... Otomobiller, motosikletler gelip gidiyor; kocaman bir file benzeyen zırhlı bir otomobil, mazgalında iki kızıl bayrak asılı, canavar düdüğü öttüre öttüre, ağır ağır yürüyor. Hava soğuk; Kızıl Muhafızlar dış kapıda ısınmak için ateş yakmışlar. İç kapıda da başka bir ateş yanıyor. Nöbetçiler bu ateşin ışığında bizim izin kâğıtlarımızı sökmeye çalıştılar ve bize yukardan aşağı baktılar. Kapının iki yanında duran makinalı tüfeklerin örtüleri çıkarılmıştı,

(*) Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi.

mermi kuşakları kabzalarından yılanlar gibi sarkıyordu. Avludaki ağaçların altında gri-kahverengi bir çok zırhlı araba. Motörleri çalışıyor. Uzun, çıplak, az ışıklı salonlarda, ayakların, bağırışların, çağırışların çıkardığı gürültü... Bir korkusuzluk havası var her yanda... Yukarı kattan bir kalabalık aşağıya döküldü: siyah gömlekli, siyah kalpaklı işçiler; çoğunun omuzunda tüfek, üstlerinde kaba, pis renkte kaputları, başlarında gri kürkten yapılma *şapki*'lariyle askerler... Bir lider ya da bir başkası - Lunaçarski, Kameniev - şaşkın şaşkın, kollarında dosyalarla, hep bir ağızdan konuşulan bir gurubun ortasına giriyorlar. Petrograd Sovyetinin olağanüstü toplantısı bitmiş. Kameniev'i durduttum. Kameniev kıpır kıpır bir adam. Geniş, canlı yüzü omuzlarına gömülmüş. Hiç bir giriş yapmadan, hemen o sırada varılmış olan kararın bir kopyasını Fransızca olarak bize hızlı hızlı okudu :

Petrograd proletaryasının ve Garnizonunun muzaffer İhtilâlini selâmlayan Petrograd İşçi ve Asker Delegeleri Sovyeti, bu ayaklanmada yığınların gösterdiği birliği, örgütü, disiplini ve tam işbirliğini önemle belirtir; çok az ihtilâlde bu kadar az kan akmış ve pek az ihtilâl bu kadar iyi olarak başarıya ulaşmıştır.

Sovyet, Devrimin, Sovyetlerin hükümeti olarak İşçi ve Köylü Hükümetini yaratacağı ve bu Hükümetin sanayi proletaryasına tekmil yoksul köylülerin desteğini sağlayacağı, böylelikle yurdu savaşın yarattığı felâketten kurtaracak tek yol olan sosyalizme sağlam adımlarla götüreceği konusundaki inancını belirtir.

Yeni İşçi ve Köylü Hükümeti savaşan ülkelere hemen âdil ve demokratik bir barış teklif edecektir.

Hükümet büyük toprak mülkiyetini hemen kaldıracak ve toprağı köylülere verecektir. Hükümet ürünlerin üretimi ve dağılımı üzerinde işçi denetimini sağlıyacak ve bir devlet tekeli haline gelecek olan bankalar üzerinde denetim kuracaktır.

Petrograd İşçi ve Asker Sovyeti Rusya'nın bütün işçilerini ve köylülerini bütün güçleri ve bağlılıklarıyla Proleter İhtilâlini desteklemeye çağırır. Sovyet, yoksul köylülerle müttefikleri olan şehir işçilerinin sosyalizm için gerekli olan tam devrimci düzeni sağlıyacaklarına emindir...

"O halde dâvayı kazanılmış mı sayıyorsunuz?"

Omuzlarını kaldırdı: "Yapılacak çok iş var. Korkunç derecede çok. Daha yeni başlıyor..."

Merdiven başında Sendikalar Başkan Yardımcısı Riyazanov'a rastladım. Karanlık bir yüzü var. Kır bıyığını ısırıyor: "Çılgınlık!" diye bağırıyor. "Avrupa işçi sınıfı hiç bir şey yapmayacak! Bütün Rusya..." Birine işaret etmek için elini salladı

ve uzaklaştı. Riyazanov da Kameniev de ayaklanmaya girişmekten yana değillerdi ve bu yüzden Lenin'in o korkunç dilinden çekmedikleri kalmamıştı...

Önemli bir toplantı yapılmıştı. Troçki Askerî Devrimci Komite adına Geçici Hükümetin artık varolmadığını ilân etmişti.

"Burjuva Hükümetlerinin karakteri," demişti, "halkı aldatmaktır. Biz, İşçi, Asker ve Köylü Sovyetleriyse tarihte şimdiye kâdar görülmemiş bir şeyi denemeye çalışıyoruz; biz neferlerin, işçilerin ve köylülerin ihtiyaçlarını karşılamaktan başka bir amaç gütmeyen bir iktidar kuracağız."

Lenin ortaya çıkmış, büyük bir sevinçle karşılanmış, dünya sosyal devrimini müjdelemişti... ve Zinoviyev şöyle bağırmıştı: "Uluslararası proletaryaya olan borcumuzu bugün ödüyoruz, ve savaşa, emperyalistlere ve özellikle katil Wilhelm'e korkunç öldürücü darbeyi vurduk..."

Sonra Troçki İhtilâlin başarıya ulaştığına dair telgrafların cepheye gönderildiğini, ama cepheden henüz cevap alınmadığını bildirmişti. Birliklerin Petrograd'a doğru yürüdükleri söyleniyordu... Askerlere doğruyu anlatacak bir heyetin gönderilmesi gerekti.

Bağırışmalar: "Rusya Sovyetler Kongresinin yetkisine tecavüz ediyorsunuz." Troçki soğuk soğuk cevap veriyor: "Evet, Petrograd işçi ve erlerinin ayaklanması Rusya Sovyetleri Kongresinin yönünü şimdiden belirlemiştir!"

İşte biz bu sırada, kapıda bağırıp çağıran kalabalığı yardık ve büyük toplantı salonuna girdik. Beyaz şamdanların altında, sıraların üzerinde, aralıklarda ve duvar köşelerinde, her pencerenin kenarında, dahası kürsünün yanında bile, Rusya'nın her tarafından gelen işçi ve asker temsilcileri oturmuşlar, başkanın zilini büyük bir sessizlik ve ara sıra da korkunç bağırmalar arasında bekliyorlar. Salonda soba yoktu; yalnız yıkanmamış vücutlardan çıkan o boğucu sıcaklık ısıtıyordu salonu. Salondakilerin üzerinde pis bir sigara dumanı yükseliyor, duman ağır havada asılıp kalıyordu. Zaman zaman önemli biri kürsüye çıkıyor ve yoldaşlardan sigara içmemelerini rica ediyor; o zaman herkes, sigara içenler bile, bağırışlara uyarak; "Sigara içmeyiniz, Yoldaşlar!" diyor ve yine sigara içmeğe devam ediyordu. Obukov fabrikasından gelen bir anarşist delege, Petrovski, yanında bana yer açtı. Tıraş olmamıştı ve pisti. Askerî Devrimci Komitede üç gecedenberi uyku uyumadan çalışmıştı.

Plâtformda (sahnede) *Çayika* liderleri oturuyordu. İlk günündenberi yönettikleri Sovyetleri son olarak yöneteceklerdi; çünkü şimdi Sovyetler onlara başkaldırmıştı. Bu adamların titizlikle klavuzluk etmeye çalıştıkları Rus Devriminin ilk dönemi artık bitiyordu... İçlerinde en önemli üç kişi ortada yoktu : Kerenski, İhtilâle katılmamış olan kasabalardan geçerek cepheye gidiyordu; ihtiyar kartal Çeidze küsmüş, kendi Gürcistan dağlarına çekilmiş orada veremden ölmekteydi; ince ruhlu Tseretelli'nin de olup bitenlerden canı sıkkındı ama yeniden dönecek ve kaybedilmiş bir dâva için güzel sözler döktürecektir. Gotz, Dan, Lieber, Bogdanov, Broido, Fillipovski burdalar. Hepsinin yüzleri bembeyaz, gözleri çökmüş ve hepsi de küskün. Önlerinde Rus Sovyetlerinin ikinci *siyezt*'i kıpır kıpır kaynıyor. Üstlerinde Askerî Devrimci Komite durmadan çalışıyor, ayaklanmanın iplerini elinde tutuyor ve ikide birde kolunu uzatarak vuruyor... Saat gecenin 10.40'ı...

Yumuşak yüzlü, çıplak kafalı Dan çıngırağı çalıyor. Üstünde biçimi kalmamış askerî cerrah üniforması var. Birden her yanı bir sessizlik kaplıyor. Boğuk bir sessizlik. Bu sessizliği yalnız kapıdakilerin itişip kakışmaları ve tartışmaları bozuyor.

"İktidar elimize geçmişti," diye üzüntüyle söze başladı. Bir an durdu, sonra hafif bir sesle devam etti: "Yoldaşlar! Sovyetler Kongresi çok olağanüstü şartlar altında ve çok olağanüstü bir anda toplanmaktadır. Bu durumda *Çayika*'nın size neden politik bir söylev vermeyi gereksiz saydığını herhalde anlarsınız. Eğer benim de bir *Çayika* üyesi olduğumu ve şu anda partideki yoldaşlarımın Kışlık Sarayda, bombardıman altında, *Çayika*'nın kendilerine verdiği görevleri yapmak için kendilerini fedâ etmekte olduklarını hatırlayacak olursanız durumu daha iyi anlamış olursunuz." (Karışık gürültüler).

"İkinci İşçi ve Asker Sovyetleri Delegeleri Kongresinin birinci toplantısı açılmıştır, ilân ediyorum!"

Başkanlık Divanı seçimi, gürültü ve kargaşalıklar içinde yapıldı. Avanessov, Bolşeviklerle, Sol Sosyalist Devrimciler ve Menşevik Enternasyonalciler arasında varılan anlaşmada Başkanlık Divanının orantıya dayanmasına karar verildiğini açıkladı. Bir kaç Menşevik protesto etmek üzere ayağa kalktı. Sakallı bir asker onlara bağırdı: "Biz, Bolşevikler, azınlıktayken bize yaptıklarınızı unutmayın!" Sonuç: Başkanlık Divanına 14 Bolşevik, 7 Sosyalist Devrimci, 3 Menşevik ve 1 Enternasyo-

nalci - Gorki'nin Gurubu - seçildi. Sağ ve Merkez Sosyalist Devrimciler adına konuşan Hendelman Başkanlık Divanında görev almayı reddettiklerini söyledi; Menşevikler adına Hinçuk da ayni şeyi açıkladı. Menşevik Enternasyonalciler de, bazı durumlar aydınlanıncaya kadar Başkanlık Divanına katılmayacaklardı. Dağınık alkışlar ve yuhalar... Bir ses: "Dönekler, bir de kendinize sosyalist diyorsunuz!" Ukrayna delegelerinin bir temsilcisi yer istedi, ve aldı. Sonra eski *Çayika* üyeleri yerlerinden kalkarak aşağıya indiler, yerlerine Troçki, Kameniev, Lunaçarski, Madam Kollantay, Nogin geçti... Salon alkıştan inliyordu. Daha dört ay önceye kadar herkesin kötü gözle baktığı ve Hükümetin yakalayıp hapse attığı Bolşevikler, şimdi ihtilâlin bu en ateşli zamanında, bu yüksek yere çıkmayı başarabilmişlerdi!

Günün ödevi, dedi Kameniev, önce iktidarın örgütlenmesi, sonra, savaş ve barış sorunu; üçüncü olarak da Kurucu Meclis. Lozovski ayağa kalkarak açıkladı: Bütün partileri temsil eden büronun vardığı anlaşma gereğince, önce Petrograd Sovyetinin raporu dinlenecek ve tartışılacak, sonra söz *Çayika* ve çeşitli partilerin üyelerine bırakılacak ve gündeme geçilecekti.

Ama tam bu sırada toplantıda bulunanların gürültüsünü bastıran ,tedirgin edici, sürekli bir ses işitildi: silâh sesleri. Toplantıdakiler buğulu pencerelere kuşkuyla baktılar ve hepsi ni bir ateşdir bastı. Söz isteyen Martov kaba kaba bağırdı : "İç savaş başlıyor, Yoldaşlar! İlk iş bu buhranın barış yoluyla çözülmesi olmalıdır. Prensip olarak, ve siyasal açıdan, hemen iç savaşı önleme çarelerini konuşmalıyız. Caddelerde kardeşlerimiz vurulup ölüyorlar! Şu anda, Sovyetler Kongresinin açılışından önce, iktidar sorunu partilerden birinin örgütlediği bir askerî komployla çözülmüş bulunuyor..." Bir an sesi gürültülere karıştı ,işitilmedi. "Bütün devrimci partiler gerçeği görmelidirler! Kongrenin karşılaştığı ilk sorun iktidar sorunudur, ve bu sorun silâh gücüyle caddelerde zaten çözülmüş bulunuyor!.. Bütün demokratik kuvvetlerin tanıyacağı bir iktidar kurmalıyız. Eğer Kongre devrimci demokrasinin sesi olmak istiyorsa gelişen iç savaşın karşısında elini kolunu bağlayıp duramaz. Bunun sonucu Karşı - İhtilâlin tehlikeli bir surette ortaya çıkması olur... Barışçı sonuçlara ancak birleşik demokratik bir otoriteyle varılabilir... Öteki Sosyalist partilerle ve örgütlerle konuşmak üzere bir heyet seçmeliyiz..."

Pencerelerden boğuk boğuk top sesleri geliyor ve delegeler

birbirlerine bağırıyorlardı.. Yeni Rusya, böylece, karanlıklarda patlayan toplar, kinler, korkular, ve her herşeyi göze almış insanların arasından doğuyordu.

Sol Sosyalist Devrimcilerle Birleşik Sosyal Demokratlar Martov'un önergesini desteklediler. Kabul edildi. Bir asker Rusya Köylü Sovyetlerinin Kongreye delege göndermeyi reddettiğini söyledi, resmî bir çağrı ile birlikte bir komitenin gönderilmesini teklif etti. "Bazı delegeler yok," dedi. "Onlara da oy hakkı verilmesini teklif ediyorum." Teklif kabul edildi.

Üzerinde yüzbaşı üniforması bulunan Haraş, heyecanla kürsüye çıktı: "Bu Kongreyi yönetenler politika dolandırıcılarıdır!" diye bağırdı. "Bize iktidar sorununu çözeceğimizi söylediler... Oysa bu sorun bizim arkamızdan, Kongrenin açılmasından önce çözülmüş bulunuyor! Kışlık Saray ateş altında. İndirilen bu darbelerle böyle bir serüveni göze alan politik partinin tabutuna çiviler çakılmış oluyor!" Bağırmalar. Onun arkasından Garra: "Biz burada barışı düşünürken caddelerde kan gövdeyi götürüyor... Sosyalist Devrimcilerle Menşevikler olaylara karışmak istemiyorlar ve bütün kamu kuvvetlerini iktidarı ele geçirmek için girişilen bu teşebbüse karşı koymaya çağırıyorlar..." On İkinci Ordudan gelen ve *Trudoviki*'lerin tem silcisi olan Kuçin: "Ben buraya yalnızca bilgi edinmek üzere gönderildim, ve hemen cepheye dönüyorum. Cephedeki bütün Ordu Komiteleri, Kurucu Meclisten hemen üç hafta önce, iktidarı Sovyetlerin ele geçirmesini orduya saplanmış bir hançer, halka karşı bir cinayet saymaktadırlar...!" Bağırışmalar. "Yalan! Yalancı!" Söylediği sözler yeniden işitilmeye başladığı zaman şunlar duyuldu: "Petrograd'daki bu serüvene bir son verelim! Bütün delegeleri, ülkeyi kurtarmak için bu salonu terketmeye çağırıyorum!" Korkunç gürültüler arasında kürsüden inerken, delegeler üzerine yürüdüler, korkuttular... Sonra, uzun, kumral keçi sakallı bir subay, sakin ve inandırıcı bir sesle şunları söyledi: "Cepheden gelen delegeler adına konuşuyorum. Ordu bu Kongrede iyice temsil edilmemiştir. Bundan başka, ordu Kurucu Meclisin açılışına üç hafta kala Sovyetler Kongresinin toplanmasını gerekli bulmamaktadır..." Gittikçe artan bağırmalar ve sıra vurmalar... "Ordu Sovyetler Kongresinin gereken yetkiye sahip bulunmadığı..." Salondaki bütün askerler ayağa kalktılar.

"Kimin adına konuşuyorsun? Kimi temsil ediyorsun?" diye bağırdılar.

"Beşinci Ordu Sovyetinin Merkez İcra Komitesini. İkinci F... Alayını, Birinci N... Alayını, Üçüncü S... Piyade..."

"Ne zaman seçildin? Sen subayları temsil ediyorsun, askerleri değil! Askerler ne diyor biliyor musun?" Islıklar ve yuhalar.

"Biz, cephe gurubu olarak, olup bitenlerden ve olmakta olanlardan hiç bir suretle sorumlu olmadığımızı ilân ediyor ve Devrimin kurtuluşu için bütün kendini bilen devrimci kuvvetlerin seferber edilmesini zorunlu sayıyoruz! Cephe Gurubu Kongreden çekilecektir... Dövüşülecek yer burası değil, caddelerdir!"

Kıyamet koptu. "Sen Genel Kurmay adına konuşuyorsun, ordu adına değil!"

"Bütün aklı başında askerleri bu Kongreyi terke dâvet ediyorum!"

"Kornilovcu! Karşı - ihtilâlci! Provokatör!" diye bağıran bağırana.

Bunun üzerine Menşevikler adına konuşan Hinçuk, tek barışçı yolun Geçici Hükümetle yeni bir kabine kurulması konusunda konuşmalara başlamak olduğunu söyledi. Bu hareketi toplumun bütün sınıfları destekliyeceklerdi. Bir kaç dakikadan fazla konuşamadı. Sesini yükselterek ve bağıra bağıra Menşeviklerin kararını okudu :

"Bolşevikler başka hiziplere ve partilere danışmadan Petrograd Sovyetinin yardımıyla askerî bir komplo yapmış oldukları için Kongrede kalmayı imkânsız buluyor ve dolayısıyla çekiliyoruz, ve başka gurupları da, bizi izlemeye ve durumu konuşmak üzere toplanmaya çağırıyoruz!"

"Kaçaklar!" Sürekli gürültüler arasında Sosyalist Devrimciler adına konuşan Hendelman'ın Kışlık Saraydaki bombardımanı protesto ettiği işitiliyordu... "Biz bu çeşit anarşiye karşıyız..." O kürsüden inerken zayıf yüzlü, keskin bakışlı genç bir asker plâtforma fırladı ve dramatik bir şekilde elini kaldırdı :

"Yoldaşlar!" diye bağırdı. Herkes sustu. "Benim soyadım Peterson. İkinci Litvanya Piyade Alayı adına konuşuyorum. Ordu Komitelerinden gelen iki delegenin söylediklerini işittiniz; bu sözleri söyleyenler *ordunun temsilcileri olsalardı sözlerinin değeri olurdu...*" Alkışlar. *"Ama onlar askerleri temsil etmiyorlar!"* Yumruğunu salladı. "On İkinci Ordu uzun bir süredir büyük Sovyetin ve Ordu Komitesinin yeniden seçilmesini istiyor, ama tıpkı sizin *Çayika*'nız gibi bizim Komitemiz de Eylül sonuna kadar yığınların temsilcilerini hiç bir toplantıya çağırma-

dı. Böylelikle gericiler de bu Kongreye istedikleri delegeleri gönderdiler. Size şunu hatırlatmak isterim: Litvanya askerleri boyuna şunları söyleyip duruyorlar: 'Kararlara karnımız tok! Lâfa karnımız tok! Biz iş istiyoruz... İktidar bizim elimize geçmelidir!' Bırakın bu uydurma delegeler Kongreyi terketsinler ! Merak etmeyin, ordu onlarla birlik değil!"

Salon alkıştan inledi. Olayların hızından şaşkına dönen ve top seslerinden ürken delegeler toplantının başlarında duraksamışlardı. Ama bir saat içinde kürsüden birbiri arkasına inen darbeler onları birbirlerine perçinlemiş, ve öte yandan da düşündürmüştü: Yalnız başlarına dayanabilecekler miydi? Rusya onlara karşı ayaklanıyor muydu? Ordunun Petrograd'a yürüdüğü doğru muydu? Sonra bu keskin bakışlı genç asker konuşmuş ve o zaman her şeyi anlamışlardı... Erlerin sesiydi bu... Harekete geçen milyonlarca üniformasız işçiler ve köylüler de onlar gibiydiler. Düşünceleri ve duyguları da aynıydı...

Yeni yeni askerler çıktı kürsüye... Gzelşah, cepheden gelen delegeler adına konuşarak ötekilerin Kongreyi yalnızca küçük bir çoğunlukla terketmeye karar verdiklerini, Bolşevik üyelerin ise guruplara göre değil, siyasî partilere göre bölünüşten yana oldukları için *oylamaya bile katılmadıklarını* söylüyor. "Cepheden gelen yüzlerce delege," diyor, "askerler katılmadan seçilmiş bulunuyorlar, çünkü Ordu Komiteleri artık alt kademelerin gerçek temsilcileri değillerdir..." Lukiyanov, Haraş ve Hinçuk gibi subayların Kongrede orduyu değil yüksek komuta heyetini temsil edebileceklerini söylüyor. "Siperlerdeki gerçek askerler bütün kalpleriyle iktidarın Sovyetlere geçmesini istiyorlar ve bunu özlüyorlar!.." Terazinin kefesi ağır basmaya başlıyordu.

Sonra Musevi Sosyal Demokratların organı olan *Bund*'dan Abramoviç söz aldı. Gözlerini kalın gözlüklerinin arkasında kırpıştırıp duruyor, hiddetten tir tir titriyordu.

"Bugün Petrograd'da olup bitenler büyük bir felâketten başka bir şey değildir! *Bund* gurubu Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimcilerin beyannamesine katılıyor ve Kongreyi terkediyor!" Sesini yükseltti ve elini kaldırdı. "Rus proletaryası karşısındaki sorumluluğumuz bizim burada kalmamıza ve bu cinayetlerden sorumlu olmamıza izin vermiyor. Kışlık Saraya karşı açılan ateş kesilmediği için Belediye Duma'sı, Menşevikler, Sosyal Devrimciler ve Köylü Sovyetinin İcra Komitesi Geçici Hükümetle birlikte yok olmaya karar vermişlerdir. Biz de

onlara katılıyoruz! Elimizde silâh olmadığı için tethişçilerin makinalı tüfeklerine göğsümüzle karşı koyacağız... Bu kongreye gelen halk bütün delegeleri..." Sözlerinin geri kalan kısmını yuhalar, tehditler ve küfürler kesti. Elli delege kalkıp dışarı çıkmak için kendilerine yol açmaya çalışırken gürültü patırtı son haddini bulmuştu...

Kameniev hem zili çalıyor, hem de bağırıyordu : "Yerinize oturun! Biz kendi işimize bakalım!" Ve Troçki solgun, sert yüzüyle ayakta duruyor, gür sesini soğukkanlılıkla ve tiksintiyle çıkarıyor: "Bütün bu Sosyalist uzlaşıcılar, bu korkak Menşevikler, Sosyalist Devrimciler, *Bund*'cular.. bırakın hepsi gitsinler! Onlar tarihin çöplüğüne atılacak süprüntülerden başka bir şey değillerdir!"

Bolşevikler adına konuşan Riyazanov şehir Duma'sının isteğiyle, Askerî Devrimci Komitenin konuşma teklif etmek üzere Kışlık Saraya bir heyet gönderdiğini açıkladı. "Böylelikle kan akıtılmasını önlemek için elimizden geleni yapmış bulunuyoruz..."

Hemen oradan dışarıya fırladık. Bir an Askerî Devrimci Komitenin toplandığı odada durduk. Komite delice bir hızla çalışıyordu. Haberciler soluk soluğa içeri girip çıkıyorlar. Her şeyi yapmak yetkisini alan komiserler şehrin dört köşesine dağılıyorlar. Telefonograflar bir yandan durmadan çalışıyor. Kapı açılınca dışarıya sigara dumanıyla karışık berbat bir hava çıkıyor. Abajorlu bir elektrik lâmbasının hafif ışığı altında, saçları darmadağın bir takım insanların bir harita üzerine eğilmiş oldukları görülüyor.. Yoldaş Yosepov Dukvinski açık sarı saçlı, güler yüzlü bir genç. Bizim dışarı çıkmamıza izin veriyor.

Serin geceye çıktığımızda Smolni'nin önünün büyük bir otomobil parkı haline geldiğini görüyoruz: Otomobiller durmadan gelip gidiyor, çıkardıkları gürültülere, uzaktan gelen top sesleri karışıyor. Motör gürültüsüyle birlikte sarsılıp duran büyük bir kamyon duruyor orada. Bir takım insanlar paketler atıyorlar ve kamyondakiler de onları alıp kamyona koyuyorlar. Silâhları var.

"Nereye gidiyorsunuz?" diye bağırdım.

"Şehre... her yana... dört bir yana..!" diye cevap verdi ufak tefek bir işçi. Büyük işler yapan bir insan gibiydi.

İzin kâğıtlarını gösterdik. "Gelin öyleyse!" diye bizi çağırdı. "Ama belki de ateş açarlar..." Kamyona tırmandık. Motör sarsıla sarsıla vitese geçti. Kamyon birden ileri fırladı. Arkaya,

kamyona çıkmak isteyenlerin üzerlerine yuvarlandık hep. Kapıdaki büyük ateşi geçtik. Sonra dış kapının yanındaki büyük ateşi de geçtik. Silâhlariyle çevresinde diz çökmüş duran işçilerin yüzlerinde parlıyor ateş. Sağa sola direksiyon kırarak son hızla Suvorovski Prospekt'e doğru iniyoruz... Kamyondakilerden biri bir kâğıt paketini yırttı, beyannameleri havaya doğru fırlatmaya başladı. Biz de aynı şeyi yaptık. Arkamızda yüzen ve dönen beyaz bir kuyruk bıraka bıraka karanlık sokak boyunca gittik ,durduk. Gecenin geç yolcuları eğilip kâğıtları yerlerden alıyorlar; köşebaşlarında ateş yakmış nöbetçiler kollarını kaldırıp beyannameleri havada yakalamaya çalışıyorlar. Bazan silâhlı kimseler önümüze çıkıyor. *"Stoy!"* diye bağırıyor ve silâhlarını kaldırıyorlar. Ama şoförümüz anlaşılmaz bir şey bağırıyor ve biz gürültüyle geçip gidiyoruz...

Beyannamelerden birini aldım ve caddenin durmadan geçen ışıkları altında şunları okudum:

RUSYA YURTDAŞLARINA !

Geçici Hükümet yerinden atılmıştır. Devlet gücü Petrograd proletaryasının ve Garnizonunun başında bulunan Petrograd İşçi ve Köylü Delegeleri Sovyeti ile Askerî Devrimci Komitenin eline geçmiştir.

Halkın uğrunda çarpıştığı dâva şudur : derhal bir demokratik barışın teklif edilmesi, toprak üzerindeki derebey mülkiyetinin kaldırılması, üretimin işçiler tarafından denetilmesi, bir Sovyet Hükümetinin kurulması... Bu son dâva kesin olarak gerçekleşmiştir.

Askerî Devrimci Komite
Petrograd İşçi ve Asker Delegeleri Sovyeti

Yanımda oturan, Kafkas keçi derisinden kürklü, çekik gözlü Mogol tipinde biri birden bağırdı : "Dikkat! Provokatörler hep pencerelerden ateş ederler!" Znamenski Meydanına döndük. Her yer karanlık ve hemen hemen kimse yok ortalıkta. Meydan, Trubetskoy'un kaba heykeline doğru yükseliyor ve geniş Nevski'ye doğru iniyor. Üç adam, ellerinde silâh, ateşe hazır durumdalar, pencereleri gözetliyorlar. Arkamızda cadde, koşan ve eğilen insanlarıyla hareketli. Artık top sesleri işitmiyoruz. Kışlık Saraya doğru yaklaştıkça caddeler sessizleşiyor ve boşalıyor. Şehir Duma'sı aydınlık içinde. Arkasında bir çok karanlık insan biçimleri. Bir sıra bahriye askeri bizi durdutmak için delicesine bağırdılar. Motörümüz yavaşladı ve kamyondan atladık.

Çok garip bir sahne: Ekaterina kanalının tam köşesinde,

bir ark ışığı altında, Nevski'ye doğru silâhlı bir bahriye kordonu. Dörder kişilik guruplar halinde duran kalabalığın yolunu kesmişler. Üç yüz, dört yüz kişi var; frak giymiş erkekler, süslü kadınlar, subaylar.., her çeşitten ve durumdan insan. Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin Kongre liderlerini tanıdık aralarında : Avksentiyev, Köylü Sovyetlerinin zayıf, kırmızı sakallı başkanı; Sarokin, Kerenski'nin sözcüsü; Hinçuk, Abramoviç; önde beyaz sakallı ihtiyar Şnayder, Petrograd Belediye Başkanı; o sabah tutuklanarak serbest bırakılan Geçici Hükümet İaşe Bakanı Prokopoviç. *Russian Daily News* muhabiri Malkin de aralarında. "Kışlık Saraya ölmeye mi gidiyorsunuz?" diye gülerek bağırdı. Topluluk yerinden kıpırdamıyor; ama önlerde yüksek sesle bir tartışma oluyor. Şnayder ile Prokopoviç askerlere komuta eden iriyarı bir bahriyeliye avazları çıktığı kadar bağırıyorlar :

"Geçmek istiyoruz! Bak bu yoldaşlar Sovyetler Kongresinden geliyorlar! Kartlarına bak istersen! Biz Kışlık Saraya gidiyoruz!"

Bahriyeli çok şaşırmıştı. Kocaman eliyle başını kaşıdı, kaşlarını çattı. "Komiteden emir aldım. Kimseyi Kışlık Saraya bırakmıyacağım," diye homurdandı. "Ama bir yoldaş göndereyim, Smolni'ye telefon etsin..."

"Muhakkak geçeceğiz! Üzerimizde silâh yok bizim! İzin verin vermeyin, yürüyeceğiz!" diye bağırdı ihtiyar Şnayder. Çok heyecanlıydı.

"Emir var..." diye tekrarladı bahriyeli, durgun durgun.

"İsterseniz bizi vurun! Geçeceğiz! İleri!" sesleri her yandan yükseldi. "Ölmeye hazırız. Eğer Rusların ve yoldaşların üzerine ateş edecek yüreğiniz varsa edin! İşte göğüslerimizi açıyoruz silâhlarınıza karşı!"

"Hayır," dedi bahriyeli. Çok ciddiydi. "Geçmenize izin vermiyorum."

"Peki geçersek ne yaparsınız? Ateş eder misiniz?"

"Hayır. Silâhsız insanlara ateş etmem. Silâhsız Ruslara, Rus halkına ateş etmeyiz biz..."

"Yürüyeceğiz! Ne yapacaksınız bakalım?"

"Eh biz de bir şey yaparız elbette!" diye cevap verdi bahriyeli. Biraz canı sıkıldığı belliydi. "Geçmenize izin vermeyiz. Bir şey yaparız elbette."

"Ne yaparsınız? Ne yaparsınız?"

Başka bir bahriyeli atıldı. Çok kızmıştı. "Götünüze bir tek-

me atarız!" diye bağırdı. "Eğer gerekirse ateş de ederiz. Haydi bakalım, hemen evinize gidin ve bizi rahat bırakın!"

Bu söz üzerine büyük bir gürültü ve patırdı koptu. Prokopoviç bir sandık buldu, üstüne çıktı ve şemsiyesini sallayarak söyleve başladı.

"Yoldaşlar, ve yurttaşlar!" dedi. "Bize karşı zor kullanılıyor! Masum kanımızı bu cahil insanların elinde akıtamayız! Burada, caddelerde bu kamçılı adamların elinde ölmek bize yakışmaz..." ("Kamçılı adam" sözüyle ne demek istediğini bir türlü anlayamadım.) "Duma'ya dönelim, yurdu ve Devrimi kurtarmanın yollarını arayalım!"

Bunun üzerine topluluk saygılı bir sessizlik içinde geriye döndü ve yeniden Nevski'ye doğru, yine dörderlik guruplar halinde yürümeye başladı. Biz de bu değişiklikten yararlanarak nöbetçilerin arasından geçtik, Kışlık Saraya doğru yürümeye başladık.

Bulunduğumuz yer kapkaranlıktı. Sert davranışlı askerlerden ve Kızıl Muhafız nöbetçilerinden başka kimseler yoktu ortalıkta. Kazan Katedralinin önünde, caddenin ortasında, üç inçlik bir sahra topu duruyordu. Damların üstüne doğru açtığı ateşten sonra biraz yana dönmüştü. Her kapıda askerler duruyor, yüksek sesle konuşuyorlar ve Polis Köprüsünü gözetliyorlardı. Bir sesin şu sözleri söylediğini işitiyorum: "Belki de yanlış yaptık..." Köşebaşlarında nöbetçiler her geleni durduruyorlar... Bu üç kişilik nöbetçiler çok ilginç; muvazzaf askerlerin başında muhakkak bir Kızıl Muhafız var... Ateş kesilmişti.

Morskaya'ya geldiğimizde birinin bağırdığını işittik: *"Yunker*'ler haber gönderdiler, gelsinler de bizi dışarı çıkarsınlar bakalım diyorlar!" Birtakım sesler komut vermeğe başladı ve koyu karanlıkta kara kara insan biçimlerinin ileri doğru yürüdüklerini gördük. Hiç ses çıkarmadan yürüyorlardı. Ayaklarının yere vuruşunu ve kollarının hareketlerini işitiyorduk yalnızca. İlk sıraya biz de katıldık.

Kara bir nehir gibi, caddeyi doldura doldura, şarkı söylemeden ya da bağırmadan, Kızıl Kemerin altından akıp giderken tam önümdeki adam alçak bir sesle, "Dikkat, Yoldaşlar!" dedi. "Sakın güvenmeyin heriflere, ateş ederler!" Açığa çıkar çıkmaz eğilerek ve birbirimize sokularak koşmaya başladık, Aleksandr sütûnunun arkasında birdenbire toplandık.

"Kaçınızı öldürdüler?" diye sordum.

"Bilmiyorum. Belki on kişi..."

Bir kaç dakika sonra orada yüz kişi kadar toplandığı zaman askerler yeniden güvenlerini kazanır gibi oldular ve hiç emir almadan birdenbire ileri doğru akmaya başladılar. Bu sırada, Kışlık Sarayın pencerelerinden çıkan ışıkların altında, ilk iki ya da üç yüz kişinin Kızıl Muhafızlar olduklarını, aralarında bir kaç dağınık askerin bulunduğunu gördüm. Odundan barikatın üzerinde sürüne sürüne yürüdük ve içeri atladık. Oradaki *yunker*'lerin bırakıp kaçtıkları silâh yığınlarının üzerinde yürürken zafer çığlıkları yükseldi. Ana kapının her iki yanı ordına kadar açıktı. İçeriden sesler geliyordu ve kocaman yığından bir tek ses çıkmıyordu.

İnsan dalgalarına kapılarak sağ giriş kapısına sürüklendik. Kapı büyük, çıplak, kemerli bir odaya açılıyordu. Doğu yanının mahzeni. Mahzenden bir çok koridorlar ve merdivenler çıkıyordu. Çevrede büyük sandıklar duruyor, Kızıl Muhafızlar bunların üzerine delice saldırıyorlar, tüfeklerinin dipçikleriyle vuruyorlar, içindeki halıları, perdeleri, kumaşları, porselenleri, tabakları ,cam eşyayı çıkarıyorlardı... Biri omuzuna koyduğu bronz bir saatle kabara kabara dolaşıyor. Başka biri bulduğu deve kuşu tüyünü şapkasına takmış. Yağma tam başlamıştı ki, biri bağırdı: "Yoldaşlar! Hiç bir şey almıyacaksınız. Bunlar ulusun malıdır!" Yirmi ses birden yükseldi: "Durun! Aldığınız şeyleri yerlerine koyun! Hiç bir şey almıyacaksınız! Ulusun malı onlar." Bir çok eller yağma edilen eşyayı çekip ellerinden aldı. Örtüler ve halılar koltuk altlarından çıkarıldı; iki adam bronz bir saati alıp yerine koydu. Eşyalar kabaca ve acele olarak sandıklara kondu, başlarında nöbetçiler bırakıldı. Bunlar kendiliğinden olanlardı. Koridorlardan ve yukarıdaki merdivenlerden uzaklaştıkça hafifleyen bağırışmalar işitiliyordu : "Devrim disiplini! Ulusun malları..."

Batı yanındaki son kapıya döndük. Burada da düzenin korunmasına çalışılıyordu. İç kapıdan başını uzatan bir Kızıl Muhafız, "Çıkın Saraydan!" diye bağırdı. "Yoldaşlar! Hırsız ve eşkiya olmadığımızı herkese gösterelim. Komiserlerden başka herkes dışarı! Nöbetçiler dikilinceye kadar dışarda bekleyin!"

İki Kızıl Muhafızla bir asker ve bir subay tabanca ellerinde ayakta duruyorlardı. Başka bir asker arkalarındaki masaya oturmuş, önünde kâğıt ve kalem... Uzaktan yakından, "Herkes dışarı! Herkes dışarı!" seslerini işittik ve ordu itişe kakışa, bağıra çağıra kapıdan çıkmaya başladı. Kapıdan birer birer çı-

kanları oracıkta hemen kurulan Komite yakalıyor, askerlerin ceplerini, kaputlarının altını arıyordu. Kendisine ait olmadığı anlaşılan eşya askerin elinden alınıyor, masada oturan adam alınan eşyayı kâğıda yazıyor ,eşya küçük bir odaya götürülüyordu. Böylece toplanan eşya arasında garip olanlar şunlardı: küçük heykeller, mürekkep hokkaları, üzerine Çar arması işlenmiş yatak örtüleri, şamdanlar, küçük bir yağlı boya tablo, kurutma kâğıdı tamponları, altın kabzalı kılıçlar, sabunlar, her çeşit kumaş, battaniyeler... Bir Kızıl Muhafızda üç tüfek vardı, ikisini *yunker*'lerden almıştı. Başka birinde yazılı belgelerle dolu dört dosya... Suçlular, ya hemen teslim oluyorlar ya da çocuklar gibi yalvarmaya başlıyorlardı. Hepsi bir ağızdan konuşuyordu. Komite halkın önderlerine hırsızlığın yakışmayacağını anlatmaya çalışıyordu. Üstlerinde eşya bulunanlardan bazılarının sonradan geri dönüp öteki arkadaşlarını arayanlara yardım ettikleri görülüyordu (3).

Yunker'ler üçerlik ya da dörderlik guruplar halinde gizlendikleri yerlerden ortaya çıkıyorlardı. Komite üyeleri bunları büyük bir dikkatle yakalıyor, üzerlerini ararken onlara şunları söylüyorlardı: "Ah, provokatörler, Kornilov'cular! Karşı - devrimciler! Halk katilleri!" *Yunker*'ler o kadar korktukları halde kendilerine herhangi bir zorbaca hareket yapılmıyordu. Cepleri yağma edilmiş ufak tefek eşyalarla doluydu. Yazıcı bunları da dikkatle kâğıda yazıyor, alınan eşyalar küçük odaya götürülüyordu... *Yunker*'lerin ellerinden silâhları alındı. "Halka karşı bir daha silâh kullanacak mısınız? Söyleyin bakalım!" diye soruluyordu onlara.

Onlar da teker teker, "Hayır," diye cevap veriyorlardı. Bu söz üzerine serbest bırakılıyorlardı.

İçeri girip giremiyeceğimizi sorduk. Komite bir karar veremedi, ama Kızıl Muhafızların en büyüğü yasak olduğunu söyledi. "Kimsiniz siz?" diye sordu. "Sizin hepinizin Kerenski'ci olmadığınızı ben nereden bileyim." (Beş kişiydik. İkimiz kadındı.)

"Pajalst, tavariçi! Yol verin, Yoldaşlar!" Kapıda bir Kızıl Muhafız göründü. Kalabalıkta yol açmaya çalışıyordu. Süngülü Muhafızlar da kalabalığı yarmaya çalışıyorlardı. Arkalarında tek sıra halinde sivil elbiseli yedi sekiz kişi geliyordu. Geçici Hükümet üyeleriydi bunlar. Baştaki Kişkin, suratı asık ve morarmış; arkasında Rutenberg, başını önüne eğmiş, yere bakıyor; sonra Teresçenko, sert sert çevresine bakınıyor; bize de bir süre soğuk soğuk baktı... Hiç ses çıkarmadan geçtiler;

ihtilâlciler onları görmek için toplanıyorlardı; ama kızgın mırıldanışlar pek az işitiliyor. Sonradan öğrendik ki, caddede halk onları linç etmek istemiş, bunu önlemek üzere halkın üzerine ateş açılmış, sonunda bahriyeliler onları sağ salim Peter - Paul hapishanesine götürmüşler...

Bu arada biz de sorgusuz sualsiz Sarayın içerlerine daldık. Hâlâ durmadan gelip gidenler vardı. Büyük yeni daireler bulunuyor, *yunker*'lerin gizli garnizonları aranıyordu. Aslında *yunker* diye bir şey kalmamıştı artık. Yukarı katlara çıktık, odaları dolaştık. Sarayın bu bölümüne Neva'ya bakan öteki dairelerden girilmişti. Büyük devlet dairelerine ait resimler, heykeller, halılar bozulmamış, olduğu gibi duruyor; bürolarda ise masalar ve dolaplar aranmış, kâğıtlar yerlere dökülmüş, yatak odalarında yatak örtüleri alınmış, gardroplar açık bırakılmış. Yağmaya uğrayan daha çok kumaşlardı. Çünkü çalışan halkın en çok muhtaç olduğu madde kumaştı. Möblelerin yığılmış olduğu bir odada iki askerin lüks İspanyol derilerini kesmekte olduklarını gördük. Bu derilerle ayakkabı yapacaklarmış...

Eski saray hademeleri mavi, kırmızı ve sırmalı üniformalarıyla ortalıkta sinirli sinirli dolaşıyorlar, hâlâ eski alışkanlıklarıyla, "Oraya giremezsiniz, *barin!* Yasaktır..." diyorlardı. Sonunda kırmızı perdeli altın ve yakut odasına girdik. Bakanlar gece gündüz burada toplanıyorlardı. *Şvetzari* onları burada Kızıl Muhafızlara teslim etmişti. Yeşil çuhalı uzun masa Bakanların tutuklanmaları sırasında nasılsa öyle duruyordu. Her boş koltuğun önünde kalem, mürekkep ve kâğıt; kâğıtlarda hareket plânlarının hazırlıkları, ilân ve beyanname müsveddeleri... Çoğu yırtılmış, çoğunun bir işe yaramıyacağı anlaşılmış... Öteki kâğıtlarda gelişigüzel çizilmiş birçok geometrik biçimler... Her Bakan hayalî bir plân ortaya atarken kâtipler tarafında umutsuzca yapılmış olacak. Üzerinde Konovalov'un el yazıları bulunan kâğıtlardan birini aldım. Şöyle başlıyor: "Geçici Hükümet, bütün sınıfları, Hükümeti desteklemeye çağırır..."

Şurasını bilmeli ki Kışlık Saray sarılı olduğu sırada Hükümet cephe ve vilâyetlerle muhabere halindeydi. Bolşevikler Savaş Bakanlığını sabahleyin ele geçirmişlerdi, ama ne tavan arasında bir askerî telgraf bürosu olduğunu, ne de Bakanlığı Kışlık Saraya bağlıyan özel bir telefon hattının bulunduğunu biliyorlardı. Tavan arasında genç bir subay buradan bütün yurda çağrılar ve açıklamalar gönderiyordu; sonunda Kışlık Sarayın düş-

tüğünü işitince başına şapkasını giydi ve hiç ses çıkarmadan binadan çıkıp gitti...

İlginç olan başka bir nokta: çevremizdeki askerlerin ve Kızıl Muhafızların davranışlarında uzun bir süre hiç bir değişiklik görmedik. Odadan odaya gezerken küçük bir grup bizi izliyordu sadece, o kadar. Ama sonunda, bir gün önce *yunker*'lerle birlikte bulunduğumuz resim galerisine girdiğimizde yüz kadar insan üzerimize yürüdü. Dev gibi bir asker önümüzde durdu. Kararmış yüzüyle kuşkulu kuşkulu bize bakıyordu.

"Kimsiniz?" diye homurdandı. "Burada işiniz ne?" Ötekiler de çevremizde toplandılar, bize bakıyorlar ve mırıldanıyorlar. *"Provokatori!"* İçlerinden birinin "Yağmacılar!" dediğini işittim. Askerî Devrimci Komitenin verdiği izin kâğıtlarını gösterdim. Asker kâğıtları elimden çekip aldı, evire çevire baktı, bir şey anlamadı. Herhalde okuyup yazma bilmiyordu. Kâğıtları bana geri verdi ve yere tükürdü: *"Bumagi!* Kâğıtlar!" dedi, yüzünü buruşturarak. Çevremizde bulunanlar ineklerin nalbantın çevresinde toplanmaları gibi birbirlerine yaklaşmaya başladılar. Arkalarında bir subay gördüm, çaresizlik içinde ona bağırdım. Omuzuyla yol açа açа bize doğru geldi.

"Ben komiserim," dedi bana. "Siz kimsiniz? Nedir o?" Ötekiler geri çekildiler, beklediler. Kâğıtları uzattım.

Fransızca, "Siz yabancı mısınız?" diye sordu. "Çok tehlikeli..." Sonra kâğıtları alarak kalabalığa döndü. "Yoldaşlar!" diye bağırdı. "Bunlar yabancı yoldaşlar... Amerika'dan gelmişler. Proleter ordusunun devrimci disiplinini kendi yurttaşlarına anlatabilmek için buralara kadar gelmişler!"

"Nereden biliyorsun?" diye cevap verdi iriyarı bir asker. "Bence bunlar tahrikçi. Proleter ordusunun devrimci disiplinini görmeye geldiklerini söylüyorlar ama Sarayın içinde istedikleri gibi dolaşıp duruyorlar. Ceplerinde yağma edilmiş eşya olmadığı nerden belli?"

Ötekiler dişlerini gıcırdatarak ve daha sokularak, *"Pravilno!"* dediler.

Subay, "Yoldaşlar! Yoldaşlar!" dedi. Alnında ter damlaları birikmişti. "Ben Askerî Devrim Komitesinin komiseriyim. Bana güvenmiyor musunuz? Peki öyleyse, bakın bu izin kâğıtlarını imzalayanlar benim de kâğıtlarımı imzalayanlardır!"

Bizi Sarayın alt katına indirdi ve Neva nehrine bakan bir kapıdan dışarı çıkardı. Burada da bir komite dışarı çıkanların

ceplerini arıyordu... "İyi kurtuldunuz!" dedi subay. Yüzündeki terleri siliyordu.

"Kadınlar Taburu ne oldu?" diye sorduk.

"Ha... kadınlar mı?" Güldü. "Hepsi arkadaki bir odada toplanmışlardı. Bunlara ne yapalım diye uzun uzun düşündük. Bir çokları isteri bulıranları geçiriyorlardı. Sonunda hepsini Finlandiya Garına götürdük. Levaşovo'ya giden bir trene bindirdik. Orada kampları var..." (4).

Soğuk ve sinirli gecenin içine daldık. Gece, hareket halinde bulunan karanlık orduların mırıltılarıyla dolu, nöbetçilerle elektrikliydi. Nehrin ötesindeki Peter - Paul yığınından kaba bağırışlar işitiliyor... Kaldırımda Sarayın saçaklarından kopup gelmiş kocaman bir parça. *Avrora*'nın toplarından biri saçağa rastlamış: bombardıman sırasında olan tek hasar..

Saat sabahın üçünü geçiyor; Nevski'de bütün sokak lambaları yeniden yanmaya başlamış, toplar gitmiş. Savaştan kalan tek iz yanan ateşlerin çevresinde toplanan Kızıl Muhafızlarla askerler... şehir sessiz... Tarihte hiç bir zaman bu kadar sessiz olmamıştır bu şehir; o gece ne bir tecavüz, ne bir hırsızlık vakası oldu.

Öte yandan Şehir Duma'sının binası aydınlık içinde. Altın yaldızlı, kırmızı kurdelalı İmparator portrelerinin asılı olduğu Aleksandr Salonuna çıktık. Yüz kadar insan bir plâtformun çevresinde toplanmışlar. Plâtformda Skobeliyev konuşuyor. Kamu Güvenliği Komitesinin genişletilmesini, böylece Bolşeviklere karşı olan bütün elemanları birleştirecek büyük bir örgütün kurulmasını, bu örgüte Yurt ve Devrim Kurtuluş Komitesi adı verilmesini istiyor. Biz onlara bakarken Kurtuluş Komitesi kuruluverdi. Bu Komite ileride Bolşeviklerin en güçlü düşmanı olacak ve gelecek hafta içinde, bazan kendi partizan adıyla, bazan da partizan olmayan Kamu Güvenliği Komitesi adıyla ortaya çıkacaktı.

Hepsi oradaydılar: Dan, Gotz, Avksentiyev, başkaldıran Sovyet delegelerinden bazıları, Köylü Sovyetleri İcra Komitesi üyeleri, İhtiyar Prokopoviç, hattâ Cumhuriyet Konseyi Üyeleri; aralarında Vinaver ve öteki Kadet'ler de var. Lieber Sovyetler Kongresinin resmî bir kongre olmadığını, eski *Çayika*'nın hâlâ iş başında bulunduğunu haykıra haykıra söyledi... Yurt çapında yapılacak bir çağrının müsveddesi hazırlandı.

Bir taksi durdurduk. "Nereye?" "Smolni'ye" dediğimiz zaman *izvoşçik* başını salladı. *"Niyet!"* dedi. "Şeytanlar var yol-

da..." Ancak uzun uzun yürüdükten sonra bizi oraya götürecek bir şoför bulabildik... Otuz ruble istedi ve iki sokak ileride durdu.

Smolni'nin pencereleri hâlâ ışıklar içinde. Otomobiller gelip gidiyor ve hâlâ yanan ateşlerin çevrelerinde nöbetçiler birbirlerine sokulmuşlar, her gelen geçene son haberleri soruyorlar. Koridorlar, gözleri çukura kaçmış, üstü başı kir içinde, oraya buraya koşuşan insanlarla dolu... Komite odalarının bazılarında insanlar yerlere uzanmış yatıyorlar, yanlarında silâhları. Delegelerden bir kısmı Smolni'den ayrıldığı halde toplantı salonları denizler gibi kükreyen insanlarla tıklım tıklım dolu. İçeriye girdiğimizde Kameniev tutuklanan bakanların listesini okuyordu. Teresçenko adı büyük bir alkış kopardı. Sevinçli bağırışmalar ve gülüşmeler oldu; Rutenberg'in adı pek o kadar heyecan yaratmadı; Palçinski'nin adı geçince yuhalar, hiddetli bağırmalar, yaşa sesleri salonu sarstı... Çudnovski'nin Kışlık Saray Komiseri olarak atandığı açıklandı.

Birden dramatik bir sessizlik oldu. Hiddetten sakalı titreyen iriyarı bir köylü plâtforma çıktı ve başkanlık masasına yumruğuyla vurdu.

"Biz Sosyalist Devrimciler Kışlık Sarayda tutuklanan Sosyalist bakanların hemen serbest bırakılmasını istiyoruz. Yoldaşlar! Çarlık istibdadına karşı hayatlarını ve özgürlüklerini tehlikeye atmış olan dört yoldaşın Peter - Paul zindanına atıldıklarını biliyor musunuz? O zindan ki tarihte özgürlüğün her zaman mezarı olmuştur." Gürültüler ve bağırışmalar arasında yumruğunu vurdu ve bağırdı. Başka bir delege yanına geldi ve Başkanlık Divanını işaret etti.

"Bolşeviklerin *Ohrana*'sı devrimci halkın liderlerine işkence yaparken halkın buradaki temsilcileri nasıl bu kadar rahat oturabiliyorlar?"

Troçki eliyle susulmasını işaret ediyordu. "Adı geçen 'Yoldaşlar' Kerenski ile birlikte Sovyetleri ortadan kaldırmak için plânlar hazırlarlarken yakalanmışlardır... Onlara neden yumuşak davranmamız gerekiyor? Onlar 16 ve 18 Temmuzdan sonra bize karşı yumuşak davrandılar mı?" Sesine bir zafer çığlığı havasını vererek bağırdı: *"Oborontsi*'ler ve yumuşak kalbliler artık aramızdan ayrılmış bulunuyorlar. Devrimi savunma ve kurtarma işi yalnız bizim omuzlarımıza yüklenmiştir. Onun için şimdi gerekli olan şey çalışmak, çalışmak... yine çalışmak! Teslim olmaktansa ölmeğe karar verdik!"

Arkasından Çarskoye Selo'dan gelen bir komiser kürsüye

çıktı. Soluyordu. Çamurlar daha üzerinde. "Çarskoye Selo Garnizonu Petrograd kapılarında nöbet bekliyor, Sovyetleri ve Askerî Devrimci Komiteyi korumaya hazır!" Yaşa sesleri göklere çıkıyor. "Cepheden gönderilen taşıt birlikleri Çarskoye'ye varmışlardır; askerler şimdi bizimle birlik; Sovyet iktidarını tanıyorlar, toprağın köylülere hemen verilmesi ve sanayiin işçiler tarafından denetilmesi gerektiğine inanıyorlar. Çarskoye'de bulunan Beşinci Bisiklet Taburu bizdendir..."

Arkasından Üçüncü Taşıt Taburunun delegesi plâtforma çıktı. Büyük sevgi gösterileri arasında *üç gün önce* araç birliklerine nasıl Güney - Batı Cephesinden hareket ederek "Petrograd'ı savunma" emri verildiğini anlattı. Askerler emirden kuşkulanmışlardı; Peredolsk istasyonunda Çarskoye'den gelen Beşinci Tabur temsilcileri ile karşılaşmışlardı; ortak bir toplantı yapılmış, "Araç Birlikleri içinde hiç kimsenin babalarının kanını akıtmak ya da burjuva ve derebey Hükümetini desteklemek istemediği," anlaşılmıştı.

Menşevik Enternasyonalcilerin adına konuşan Kapelinski iç savaşa barışçı bir çözüm yolu bulacak özel bir komitenin seçilmesini teklif etti. "Barışçı çözüm yolu yok," diye bağırdı kalabalık. "Tek çözüm yolu: zafer!" Oylar ezici bir çoğunlukla verilen teklife karşıydı ve Menşevik Enternasyonalciler de, alaylar ve küfürler arasında Kongreyi terkettiler. Artık korku denen şeyden hiç bir iz kalmamıştı. Kameniev plâtformdan bağırdı: "Menşevik Enternasyonalciler 'barışçı çözüm' konusunun öne alınmasını istediler ama Kongreyi terketmek isteyen partilerden yana çıktılar ve günlük açıklamanın ertelenmesinden yana oylarını kullandılar. Açıkça görülüyor ki," diye sözünü bitirdi Kameniev, "bu döneklerin Kongreyi terketmeleri çok önce den kararlaştırılmıştır!"

Toplantıdakiler hiziplerin çekilmesini önemsememeğe karar verdiler. Bütün Rus işçilerine, asker ve köylülere yapılacak çağrıya geçildi.

İŞÇİLERE, ASKERLERE VE KÖYLÜLERE

Rusya İkinci İşçi ve Asker Delegeleri Kongresi açılmıştır. Kongre Sovyetlerin çoğunluğunu temsil etmektedir. Kongrede çok sayıda köylü delegeleri de vardır. Kongre, işçi, asker, ve köylünün büyük çoğunluğunun ve muzaffer Petrograd işçileriyle askerlerin isteklerine uyarak iktidarı ele almıştır.

Geçici Hükümet devrilmiştir. Geçici Hükümet üyelerinden çoğu tutuklanmıştır.

Sovyet iktidarı bütün uluslara hemen demokratik bir barış ve cephelerde hemen ateşin kesilmesini teklif edecektir. Sovyet Hükümeti derebeylerine, Hanedana ve manastırlara ait olan toprakların bedava olarak Toprak Komitelerine verilmesini, üretimde işçi denetiminin sağlanmasını, uygun bir tarihte Kurucu Meclisin toplanmasını, şehirlere ekmek, köylülere en gerekli maddelerin verilmesini, ve Rusya'da yaşayan bütün milletlere gerçek bir bağımsızlık hakkı tanınmasını garanti eder.

Kongre, bütün mahallî iktadarın İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetlerine geçmesini ve Sovyetlerin devrimci düzeni sağlamasını karar altına almıştır.

Kongre, siperlerde bulunan askerleri tedbirli ve azimli olmaya çağırır. Sovyetler Kongresi, yeni Hükümetin bütün uluslara doğrudan doğruya teklif edeceği demokratik barış sonuçlanıncaya kadar, devrimci ordunun Devrimi emperyalizmin bütün saldırılarına karşı nasıl savunacağını bileceğinden emindir. Yeni Hükümet devrimci ordunun ihtiyacı olan her şeyi, zengin sınıflara karşı izleyeceği sağlam vergi politikası ile sağlayacak ve aynı zamanda asker ailelerinin durumunu düzeltecektir.

Askerler! Kornilov'culara, Kerenski'cilere karşı aktif olarak karşı koyun! Uyanık olun! Demiryolcular! Kerenski'nin Petrograd'a gönderdiği asker trenlerinin hepsini durdurun! Askerler, işçiler, memurlar! Devrimin ve demokratik barışın kaderi sizin ellerinizdedir!

Rusya İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri Kongresi
Köylü Sovyetleri Delegeleri

Krilenko yorgunluktan iki yana sallana sallana elinde bir telgrafla kürsüye çıktığı sırada saat sabahleyin tam 5'i 17 dakika geçiyordu.

"Yoldaşlar! Kuzey Cephesinden geliyor. On İkinci Ordu, Sovyetler Kongresine selâmlarını gönderiyor ve bir Askerî Devrimci Komitenin kurulduğunu, bu Komitenin Kuzey Cephesi komutasını ele aldığını bildiriyor!" Kıyamet koptu. Ağlayanlar, birbirlerine sarılanlar. "General Çermissov Komiteyi tanımış... Geçici Hükümet Komiseri Voytinski çekilmiş!"

İşte hepsi bu kadar! Lenin ile Petrograd işçileri ihtilâle karar verdiler; Petrograd Sovyeti Geçici Hükümeti devirdi ve "taklibi - hükümet" sorumluluğunu Sovyetler Kongresine yükledi. Şimdi artık uçsuz bucaksız Rusya'yı kazanmak kalıyordu. Acaba Rus ulusu bu ihtilâlin arkasından gidecek ve ayaklanacak mıydı?

Sabahın saat altısı, ama gece hâlâ ağır ve soğuk. Sessiz caddelerde yalnız hafif bir solgunluk, sönen nöbetçi ateşleri ve Rusya'nın üzerinde doğan korkunç bir günün gölgesi...

BÖLÜM V

İLERİ ATILIŞ

8 Kasım, Perşembe... Coşkunun ve kargaşalığın doruğuna çıkmış bir şehrin üstünde güneş doğdu. Bütün ulus fırtınanın uzun soluklarını alıp veriyor. Yüzeyde herşey durgun; yüzbinlerce insan alıştıkları saatlerde yatmışlar, sabahleyin erkenden kalkıp işlerine gitmişlerdi. Petrograd'da tramvaylar işliyor, dükkânlar ve lokantalar açık, tiyatrolar dolu, bir resim sergisinin ilânları her yanda asılı... Hergünkü yaşamın o karışık ritmi... Savaş zamanlarında bile görülen hareket... Eskisi gibi sürüp gidiyor... Şu toplumsal organizmanın canlılığı kadar şaşırtıcı bir şey yok dünyada... En büyük felâketlerin karşısında bile nasıl dayanıyor, kendini besliyor, giydiriyor, eğlendiriyor...

Her yandan Kerenski üzerine söylentiler: cepheyi ayağa kaldırmışmış, büyük bir orduyla başkent üzerine yürüyormuş. *Volya Naroda*'da Kerenski'nin bir *prikaz*'ı çıktı :

Bolşeviklerin yaptıkları delice teşebbüsün yarattığı düzensizlikler yurdu uçurumun kenarına getirmiştir. Anayurdun içinde bulunduğu korkunç durumdan kurtulabilmesi için bütün irademizle çaba göstermemiz, cesur olmamız ve bu yurda teker teker bağlı kalmamız gerekmektedir.

Yeni Hükümet açıklanıncaya kadar -eğer böyle bir Hükümet kurulacaksa- herkes yerinde kalmalı ve kan ağlayan Rusya'nın karşısında kendine düşen görevi yapmalıdır. Bugünkü ordu örgütlerinde yapılacak en ufak bir kışkırtmanın, cephenin düşmana açılması gibi tamir edilmez felâketlere yol açacağı unutulmamalıdır. Bu bakımdan orduda tam bir düzen sağlanarak ordunun yeni sarsıntılardan korunması ve subaylarla astları arasında tam bir güvenin sürdürülmesi ve böylece asker moralinin her ne pahasına olursa olsun yüksek tutulması zorunludur. Yurdun güvenliği adına bütün seflere ve komiserlere yerlerinde kalmalarını emrediyor ve ben de Geçici Hükümet iradesini açıklayıncaya kadar yüksek komuta mevkiinde kalıyorum...

Bu yazıya duvarlara yapıştırılan şu beyanname ile cevap verildi :

RUSYA SOVYETLER KONGRESİNDEN

Eski Bakanlardan Konovalov, Kiskin, Teresçenko, Maliyantoviç, Nikitin ve başkaları Askerî Devrimci Komite tarafından tutuklanmış-

lardır. Kerenski kaçmıştır. Bütün ordu örgütlerine Kerenski'nin hemen yakalanması ve Petrograd'a gönderilmesi için gereken her tedbiri almaları emredilir.

Kerenski'ye yapılacak her yardım devlete karşı işlenmiş bir suç olarak cezalandırılacaktır.

Frenlerinden kurtulan Askerî Devrimci Komite kıvılcımlar çıkarır gibi durmadan kararname, çağrı, beyanname çıkarıyordu (1)... Kornilov'un Petrograd'a getirilmesi emredildi. Geçici Hükümetin hapse attığı Köylü Toprak Komiteleri üyeleri serbest bırakıldı. Orduda ölüm cezası kaldırıldı. Hükümet memurlarına işlerine devam etmeleri emredildi, çalışmazlarsa şiddetli cezalara çarptırılacakları bildirildi. Her çeşit yağma, gasp ve spekülasyon hareketi yasaklandı. Bu suçların cezası ölümdü. Çeşitli bakanlıklara geçici komiserler atandı: Dış İşlerine, Uritski ve Troçki; İç İşleri ve Adalete, Rikov; Çalışmaya, Şliyapnikov;Maliyeye, Menjinski ;Halk Sağlığına, Madam Kollantay; Ticarete, Yollar ve Ulaştırmaya, Riyazanov; Donanmaya, bahriyeli Korbir; Devlet Basımevi Dairesine, Gerbiçev; Petrograd şehrine, Teğmen Nesterov; Kuzey Cephesine, Pozern...

Ordu, Askerî Devrimci Komiteler kurmaya çağırıldı. Demiryolu işçilerinden düzeni sürdürmeleri ve özellikle şehirlere ve cepheye yapılan yiyecek sevkiyatını geciktirmemeleri istendi... Bu hizmetlerine karşılık Yollar ve Ulaştırma Bakanlığında temsil edileceklerdi.

(Beyannamelerden biri) Kazak kardeşler! Petrograd'a gönderiliyorsunuz. Sizi başkentin devrimci işçi ve askerleriyle savaşa zorlamak istiyorlar. Ortak düşmanımız olan derebeylerle kapitalistlerin söylediklerini bir tek kelimeye bile inanmayın.

Sovyetlerin, Kazakların topraklarını ellerinden alacağını söylüyorlar. Bu yalandır. Devrim ancak büyük Kazak derebeylerinin topraklarını halka vermek için ellerinden alacaktır.

Kazak Delegeleri Sovyetlerini örgütleyiniz! İşçi ve Köylü Delegeleri Sovyetlerine katılınız!

Halka ihanet etmiyeceğinizi ve bütün devrimci Rusya'nın lânetine uğramıyacağınızı gericilere gösteriniz!

Kazak Kardeşler! Halk düşmanlarının hiç bir emrini yerine getirmeyin. Delegelerinizi bizimle konuşmak üzere Petrograd'a gönderin... Petrograd Garnizonunun Kazakları, verdikleri söze bağlı kalarak, halk düşmanlarının umutlarını boşa çıkarmıştır...

Kazak Kardeşler! Rusya Sovyetler Kongresi size kardeş elini uzatıyor. Yaşasın Kazakların Rus askerleri, işçileri ve köylüleri ile kardeşliği!

Öteyandan yüzlerce, çeşit çeşit beyanname duvarlara yapıştırılıyor, dağıtılıyordu. Hepsinde, gazetelerde bile... bağrılıyor,

çağrılıyor, küfrediliyor, işlerin kötüye gittiği anlatılıyor. Baskı makinalarının savaşı başlamıştı artık... çünkü bütün öteki araçlar Bolşeviklerin elindeydi.

Önce Yurt ve Devrim Kurtuluş Komitesinin bütün Rusya'ya ve Avrupa'ya yöneltilen çağrısı :

RUSYA CUMHURİYETİ YURTDAŞLARINA

Petrograd Bolşevikleri devrimci halk yığınlarının iradesine karşı gelerek 7 Kasımda Geçici Hükümet üyelerinin bir kısmını canice tutuklamışlar, Cumhuriyet Konseyini dağıtmışlar ve kanunsuz bir iktidar ilân etmişlerdir. Dış tehlikenin büyük olduğu bir sırada devrimci Rusya'nın Hükümetine karşı girişilen bu zorbalık hareketi anayurda karşı işlenmiş anlatılmaz derecede büyük bir cinayettir.

Bolşevik ayaklanması millî savunma davasına öldürücü bir darbe indirmiş ve herkesin beklediği barış günlerini sonsuzca ertelemiştir.

Bolşeviklerin başlattığı iç savaş, yurdu anarşi felâketlerine, karşı - devrimciliğe götürecek ve Kurucu Meclisi başarısızlığa uğratacaktır. Oysa Kurucu Meclis cumhuriyet rejimini sağlamlaştıracak ve halka sonsuzluğa değin toprağa sahip olma hakkını verecekti.

7 Kasım gecesi kurulan Yurt ve Devrim Kurtuluş Komitesi, Hükümet gücünü sürdüren tek organ olarak, yeni bir geçici hükümet kurma girişimini ele almıştır. Demokratik güçlere dayanacak olan bu yeni geçici hükümet yurdu Kurucu Meclise götürecek ve onu anarşi ve Karşı - Devrimden kurtaracaktır. Kurtuluş Komitesi yurttaşları zorbalık iktidarını tanımamaya çağırır. Onların verecekleri emirlere boyun eğmey niz!

Yurdun ve Devrimin savunulması için harekete geçiniz!

Kurtuluş Komitesini destekleyiniz!

İmzalar: Rusya Cumhuriyeti Konseyi, Petrograd Belediye Duma'sı, **Çayika** (ilk kongrede seçilen), Köylü Sovyetleri İcra Komitesi, Kongreden ayrılan Cephe Gurubu, Sosyalist Devrimciler, Menşevikler, Populist Sosyalistler, Birleşik Sosyal Demokratlar ve **"Yedinstvo"** gurubu...

Sonra Sosyalist Devrimci Partinin, Menşevik *oborontsi*'lerin, Köylü Sovyetlerinin ayrı ayrı beyannameleri: Merkez Komitesinden, *Centroflot*'dan....

Kıtlık Petrograd'ı mahvedecek! (diye bağırıyorlardı). Alman orduları özgürlüğümüzün üzerine basa basa geçecekler. Kara Yüz Kişi'nin kıyımları bütün Rusya'ya yayılacak, eğer biz -bilinçli işçiler, askerler, yurttaşlar- birleşmiyecek olursak...

Bolşeviklerin vaadlerine kapılmayın! Barışın hemen kurulacağı vaadi yalandır! Ekmek vaadi... gülünç! Toprak vaadi.. peri masalı!

Hepsi bunun gibiydi.

Yoldaşlar! Zalimce ve çok aldatılmış bulunuyorsunuz! İktidarı yalnız Bolşevikler ele geçirmişlerdir... Sovyetleri oluşturan öteki Sosyalist partilerden plânlarını gizlemişlerdir...

Size toprak ve özgürlük vaad ediliyor, ama Bolşeviklerin yarattığı anarşiden Devrim düşmanı güçler yararlanacaklar ve sizleri topraklarınızdan ve özgürlüğünüzden edeceklerdir...

Gazeteler de ayni şekilde ateş püskürüyor.

Bizim görevimiz (diyordu **Diyelo Naroda**) bu hainlerin maskelerini işçi sınıfının karşısında aşağıya almaktır. Bizim görevimiz kendi güçlerimizi seferber etmek ve Devrim dâvasını korumaktır!

Son defa *Çayika* adına konuşan *İzvestiya* korkunç bir tehdit savuruyor :

Sovyetler Kongresine gelince, böyle bir Kongre yoktur diyoruz! Bunu yalnızca Bolşevik hizbinin özel bir Konferansı olarak kabul ediyoruz! Ve bu takdirde **Çayika**'nın yetkilerini almaya hakları yoktur...

Novaya Zhin bir yandan bütün Sosyalist partileri birleştirecek yeni bir hükümet öğütlerken, öte yandan, Sosyalist Devrimcilerin ve Menşeviklerin Kongreden ayrılmalarını eleştiriyor ve Bolşevik ihtilâlinin bir şeyi açıkça belirttiğini söylüyor: burjuvazi ile bir anlaşmaya varma umudunun artık boş bir hayal olduğu anlaşılmış bulunmaktadır...

Raboçi Put, Lenin'in Temmuzda yasaklanan *Pravda*'sı yerine çıkıyordu. Gazete şöyle bağırıyordu :

İşçiler, askerler, köylüler! Mart ayında soylular kliğinin zulmünü ortadan kaldırdınız. Dün de burjuva haydutlarının zulmünü yok ettiniz...

İlk görev Petrograd'ı korumaktır.

İkinci görev Petrograd'daki Devrim düşmanı elemanların ellerinden silâhlarını almaktır.

Üçüncüsü, devrimci iktidarı kesin olarak örgütlemek ve onun halkça tutulan programının gerçekleşmesini sağlamaktır...

Bir kaç Kadet organı da ortaya çıkmıştı. Burjuvazi genellikle işlere karışmayan bir tutum almıştı; duruma biraz yukardan bakıyor ve herşeyi alaya alıyordu. Öteki partilere, "Ben size söylemedim mi?" der gibiydi. Bununla beraber Belediye Duma'sında ve Kurtuluş Komitesine yakın çevrelerde yine de nufuzlu Kadet'ler ortalıkta dolaşıyordu. Aslında burjuvazi sinmiş, saatini bekliyordu... Bu saat de pek uzakta değildi. Hiç kimse Bolşeviklerin iktidarda üç günden çok dayanabileceklerini ummuyordu. Buna yalnız Lenin'le Troçki, Petrograd işçileriyle basit erler inanıyorlardı.

O gün öğleden sonra, Nikolay Salonunun bütün muhalefet gu ruplarını toplayan yüksek amfisinde Duma'nın fırtınalı bir top-

lantısını gördüm. Beyaz saç ve sakalıyla şahane görünüşlü ihtiyar Belediye Başkanı Şnayder, Belediye adına olayları protesto etmek amacıyla bir gece önce Smolni'ye yaptığı ziyareti anlatıyor: "Eşit, doğrudan doğruya ve gizli oyla seçilmiş olan ve şehrin tek meşru hükümeti sayılan Duma yeni iktidarı tanımıyacaktır," demiş Troçki'ye. Troçki de şöyle cevap vermiş: "Bunun da meşru bir çaresi bulunur. Duma dağıtılabilir ve yeniden seçime gidilir..." Bu rapor delice gürültüler yarattı.

Duma'ya seslenen ihtiyar adam: "Eğer süngü zoruyla bir hükümeti tanımamız gerekiyorsa tanıyalım; ama ben bir azınlığın zoruyla değil, yalnız halkın çoğunluğunun seçtiği bir hükümeti meşru sayarım!" Bolşevik sıralarının dışında, bütün sıralardan alkışlar yükseldi. Şnayder, yeniden başlayan gürültüler arasında, Bolşeviklerin birçok bölgelere komiserler atamak yoluyla Belediyenin bağımsızlığını ihlâl ettiklerini söyledi.

Bolşeviklerin sözcüsü bağırıyor, sesini işittirmeye çalışıyor, Sovyetler Kongresinin aldığı kararı, Bolşeviklerin hareketini bütün Rusya'nın desteklediğini anlatmaya uğraşıyordu.

"Siz!" diye bağırıyordu. "Sizler Petrograd halkının gerçek temsilcileri değilsiniz!" Çığlıklar. "Hakaret! Hakaret!" İhtiyar Belediye Başkanı büyük bir ciddiyetle, Duma'nın olabildiği kadar serbest oyla seçilmiş olduğunu konuşmacıya hatırlattı. "Evet," diye cevap verdi Bolşevik üye, "ama bu çok önceydi... *Çayika* gibi - Ordu Komitesi gibi..."

"Sovyetlerin yeni bir Kongresi yoktur, olmadı," diye bağırdılar.

"Bolşevik Partisi bu Devrim düşmanları yuvasında daha çok kalamaz..." Gürültüler. "...ve biz Duma'nın yeniden seçilmesini istiyoruz..." Bundan sonra Bolşevikler, "Alman casusları! Kahrolsun hainler!" bağırışları arasında salondan çıktılar.

Kadet'lerden Şingariyov Askerî Devrimci Komite Komiserlerine boyun eğen Belediye memurlarının işlerinden atılmalarını, mahkemeye verilmelerini istedi. Şnayder ayağa kalkarak, Bolşeviklerin Duma'yı dağıtma tehditlerini Duma'nın protesto etmesini ve halkın kanunî temsilcileri olarak yerlerinden ayrılmayı reddettiklerini bildirmesini istedi.

Dışarda Aleksandr Salonunda bütün Kurtuluş Komitesi üyeleri toplanmıştı. Skobeliyev konuşuyordu: "Hiç bir zaman, Devrimin kaderi bu kadar kesinleşmemiş, Rus devletinin varlığı sorunu hiç bir zaman bu kadar kuşku uyandırmamış, tarih hiç

bir zaman bu sorunu bu kadar sert ve kesin olarak ortaya koymamıştır: Rusya ya ölecek ya yaşayacaktır! Devrimin büyük kurtuluş saati gelmiştir ve bunun bilincine varan bizler, canlı devrimci demokratik güçlerin birbirlerine yaklaştıklarını, bu güçlerin örgütleyeceği iradeyle yurdun ve Devrimin kurtuluşu için gereken bir merkezin yaratıldığını görüyoruz..." Ve buna benzer daha birçok sözler. "Yerimizi teslim edeceğimize ergeç ölmeyi tercih ediyoruz!"

Demiryolları İşçileri Sendikasının Kurtuluş Komitesine katıldığı alkışlar arasında bildirildi. Bir dakika sonra posta ve telgraf memurlarının da katıldıkları anlaşıldı; sonra bazı Menşevik Enternasyonalciler alkışlar arasında salona girdiler. Demiryolcular Bolşevikleri tanımadıklarını ve bütün demiryolu şebekesini ellerine aldıklarını, demiryollarını hiç bir yağmacı gücün eline bırakmıyacaklarını söylediler. Telgrafcıların delegesi, Bolşevik Komiser dairede bulunduğu süre operatörlerin çalışmayı açıkça reddettiklerini bildirdi. Postacılar Smolni'ye mektup götürmiyecekler ve Smolni'den mektup kabul etmiyeceklerdi... Smolni'nin bütün telefonları kesilmişti. Uritzki'nin gizli anlaşmaları almak için nasıl Dış İşleri Bakanlığına gittiği ve Neratov'un nasıl onu kapı dışarı ettiği gürültüler arasında bildirildi. Hükümet memurlarının hepsi işleri durdurmuşlardı...

Bu bir savaştı... düşüne taşına plânlanmış, Rus yönteminde bir savaş. Grev ve sabotaj savaşı. Biz orada otururken Başkan bir takım adlar ve atanmalar okudu; filân filân kişiler bakanlıkları dolaşacaklardı; başka biri bankaları ziyaret edecekti; on on iki kişi kışlalara gidecek, askerlerin tarafsız kalmalarına çalışacaktı; "Rus askerleri, kardeş kanı akıtmayınız!" diyeceklerdi; bir komite Kerenski ile konuşmaya gidecekti; daha başkaları vilâyetlere gönderilecek, oralarda Kurtuluş Komitesinin kollarını kuracak, Bolşevik düşmanı elemanları birleştirecekti.

Kalabalığın morali yüksekti. "Bolşevikler aydınlara istediklerini yaptırabilecekler mi? Görürüz!" Hiç bir aykırılık bu toplantıyla Sovyetler Kongresi arasındaki aykırılık kadar açık olamazdı. Ötede, üstü başı yırtık askerler, pis işçiler, köylüler... korkunç yaşama savaşı içinde yoğrulmuş, belleri bükülmüş ve sinmiş yoksullar; burada, Menşevik ve Sosyalist Devrimci liderler: Avksentiyev'ler, Dan'lar, Lieber'ler, eski Sosyalist bakanlardan Skobeliyev'ler, Çernov'lar, şişman Şatski ve

temiz giyinmiş Vinaver gibi Kadet'lerle yanyanalar, aralarında gazeteciler, öğrenciler, aydınlar. Buradakilerin hepsi iyi beslenmiş, üstleri başları tertemiz kişilerdi. Proleter olanlar aralarında üç kişiyi geçmiyordu.

Haberler geldi: Kornilov'un, kendisine şahsen bağlı *Tekinsti* (Yaban Tümen) denen birliği Bikhov'da nöbetçileri öldürmüş, Kornilov kaçmıştı. Kaledin Kuzeye yürüyordu... Moskova Sovyeti bir Askerî Devrimci Komite kurmuş, askerî depoyu ele geçirmek ve işçilere silâh dağıtmak üzere müzakereye girişmişti.

Bu olaylara, akla gelmeyen söylentiler, uydurmalar ve açık yalanlar karıştırılıyordu. Meselâ, eskiden Miliukov'un, sonradan Teresçenko'nun özel sekreteri olan akıllı, genç bir Kadet bizi bir köşeye çekerek Kışlık Sarayın nasıl ele geçirildiğini anlattı.

"Bolşevikleri Alman ve Avusturyalı subaylar yönetiyordu," dedi.

Biz kibarca, "Ya, öyle mi?" dedik. "Nasıl öğrendiniz?"

"Arkadaşlarımdan biri oradaymış, görmüş."

"Alman subayları olduklarını nereden anlamış?"

"Üstlerinde Alman üniformaları varmış!"

Daha böyle yüzlerce saçma, ipe sapa gelmez masal! Bu masallar yalnız Bolşevik düşmanı basın tarafında yayımlanmakla kalmıyor, aynı zamanda aklı başında insanlar da inanıyorlardı bunlara; gerçeklere bağlılıklarıyla tanınan Sosyalist Devrimcilerle Menşevikler bile...

Ama en önemlileri, Bolşeviklerin yaptıkları zorbalık ve terör üzerine uydurulan hikâyelerdi. İşte bir örnek: Kızıl Muhafızlar Kışlık Sarayı yağma etmekle kalmamışlar, *yunker*'lerin ellerinden silâhlarını aldıktan sonra onları öldürmüşler de. Bakanlardan bazılarını gözlerini kırpmadan kurşuna dizmişler; kadın askerlerin ırzına geçmişler. Kadınlardan bir çoğu yapılan işkencelere dayanamayıp intihar etmiş... Duma'daki kalabalık bütün bu hikâyelere inanıyordu. Ama daha kötüsü, öğrencilerin anaları babaları bu korkunç hikâyeleri bütün ayrıntılarıyla (çoğunlukla adları da yazılıyordu) okumuşlardı. Akşama doğru Duma'nın çevresini heyecanlı vatandaşlar doldurmuştu.

Tipik bir olay: Birçok gazeteler Prens Tumanov'un cesedinin Moyka kanalında bulunduğunu yazmışlardı. Bir kaç saat sonra Prens bunu yalanladı, tutuklu olduğunu bildirdi. Sonra basın, cesedin General Denissov'a ait olduğunu yazdı. Yaptığı-

mız araştırmalarda o generalin de hayatta olduğunu ve hiç bir cesedin kanalda bulunmadığını anladık...

Biz Duma'dan çıkarken, iki izci kapının önünde, Nevski'ye giden yolu tıkamış olan büyük bir kalabalığa beyannameler dağıtıyordu (2). Kalabalıktakiler, hemen hemen hep iş adamları, dükkân sahipleri, *çinovniki*'ler... Beyannamelerden biri şöyle :

BELEDİYE DUMA'SINDAN

Belediye Duma'sı 8 Kasım günü yaptığı toplantıda günün olaylarını gözönünde tutarak, aşağıdaki kararlara varmıştır: özel konut yerlerinin dokunulmazlığı bozulamaz; Ev Komiteleri, Petrograd şehri halkını, kendi savunmalarını sağlamak üzere, özel apartımanlara girmek için yapılacak bütün teşebbüsleri silâh karşısında bile yılmadan geri püskürtmeye çağırır.

Liteyni'nin köşesine doğru beş altı Kızıl Muhafız ve bir kaç bahriyeli, gazete satan bir dükkânı çevirmişler, Menşeviklerin yayımladığı *Raboçaya Gazeta* (İşçi Gazetesi) sayılarını teslim etmesini gazeteciden istiyorlardı. Gazeteci yumruklarını sıkarak hiddetle bağırırken bahriyelilerden biri gazeteleri raftan indiriyordu. Çevreye toplanan halk kötü kötü bakıyor, askerlere kızıyor. Ufak tefek bir işçi durumu halka ve gazeteciye soğukkanlılıkla tekrar tekrar anlatmaya çalışıyor: "Gazetede Kerenski'nin bildirisi var. Bildiri bizim Rus halkını öldürdüğümüzü söylüyor. Bu yazı kan akıtılmasına sebep olacak..."

Smolni'de hava yine gergin. Karanlık koridorlarda koşuşan aynı insanlar; silâhlı işçi müfrezeleri; kollarında dosyalarıyla oraya buraya koşarken çevrelerindeki arkadaşlarıyla, adamlarıyla konuşan, onlara olayları açıklıyan, emirler veren liderler.. İnsanlar, kelimenin tam anlamıyla kendilerinden geçmişler; uykusuzluktan, çalışmaktan bir takım garip yaratıklar olmuşlar; traşları uzamış, kirlenmişler; gözlerini amaçlarına dikmişler, son hızla o amaca doğru gidiyorlar. Çok, pek çok şey vardı yapacakları! Hükümeti teslim almak, şehri örgütlemek, Garnizonu kendilerine bağlı tutmak, Duma ve Kurtuluş Komitesiyle savaşmak, Almanları yurda sokmamak, Kerenski'yle yapılacak savaşa hazırlanmak, olup bitenleri vilâyetlere haber vermek, Arkanjel'den Vladivostok'a kadar propoganda yürütmek... Hükümet ve Belediye memurları boyun eğmek istemiyorlardı; Posta ve Telgraf, haberleri ulaştırmıyordu; Demiryolları vagon ve katar isteklerini karşılamıyordu; Kerenski geri geliyordu; Garnizondakilerin hepsine güvenilmezdi; Kazaklar ortaya çıkmak için fırsat kolluyorlardı... Yalnız örgütlenmiş burjuvazi

değil, bütün öteki sosyalist partiler de onlara düşmandı. Sadece Sol Sosyalist Devrimcilerle birkaç Menşevik Enternasyonalci ve Sosyal Demokrat Enternasyonalci onlarla birlikti, ama onlar da ne yapacaklarını pek bilmiyorlardı. Gerçi işçiler ve askerler -ve bilinmeyen sayıda köylüler- onlardan yanaydı ama Bolşevikler de eninde sonunda ellerinde yetişmiş ve eğitilmiş bol eleman bulunmayan bir siyasî hizipti.

Riyazanov ön merdivenlerden çıkarken Ticaret Komiserinin kendi işinden haberi olmadığını alay ederek anlatıyor. Yukarıdaki kahvede bir adam köşeye çekilmiş, kendi kendine oturuyor; başında keçi derisi bir kalpak ve üstünde bir elbise -günlerdir içinde "uyuduğu elbise" diyecektim, eğer uyumuş olsaydı. Yüzünde üç günlük sakal. Pis bir zarfın üzerine hesap yapıyor, arada kalemini ısırıyor. Bu adam Maliye Komiseri Menjinski idi. Bütün bilgisi bir Fransız bankasında çalışırken öğrendiklerinden ibaret... Ve Askerî Devrimci Komitenin odasından çıkarak hemen hemen koşarcasına aşağıya inen ve inerken de ellerindeki küçük kâğıt parçalarına bir şeyler yazan dört kişi... Bunlar Rusya'nın dört bir yanına haber götürecekler, tartışacaklar ve savaşacaklardı... Hangi silâhlarla? Ne bulurlarsa onlarla...

Kongre saat birde toplanacaktı. Büyük toplantı salonu çok önceden dolmuştu. Saat yediye geldiği halde Başkanlık Divanı hâlâ ortalarda yok.. Bolşevik ve Sol Sosyalist Devrimci partiler kendi odalarında toplantı halindeler. Lenin'le Troçki bütün öğleden sonra uzlaşıcı eğilimlerle savaşmışlardı. Bolşeviklerin büyük bir kısmı, bütün Sosyalistleri bir araya toplayan bir ortak hükümet kurulursa bu işten vazgeçmek niyetindeydiler. "Dayanamayız!" diye bağırıyorlardı. "Karşımızdakiler çok. Adamımız az. Yalnız kalacağız ve bütün işler altüst olacak." Kameniev, Riyazanov ve başkaları bu tezi tutuyorlardı.

Ama Lenin ile onu destekleyen Troçki, birer kaya gibi sağlam (*). "Uzlaşıcılar programımızı kabul ederlerse buyursunlar gelsinler: Biz bir santim geri gitmeyiz. Bizim giriştiğimiz işi yürütecek cesareti ve iradesi olmayan yoldaşlar varsa onlar da öteki korkaklar ve uzlaşıcılar gibi çıkıp gidebilirler! Biz, bizi destekleyen işçiler ve askerlerle işimizi yürütürüz."

(*) Lenin, Sovyetlere karşı sorumlu olmak ve asgarî Bolşevik programını kabul etmek şartıyla, bir ortak Sosyalist hükümeti kurulmasına karşı değildi.

Yediyi beş gece Sol Sosyalist Devrimcilerin Askerî Devrimci Komitede kalmaya karar verdikleri anlaşıldı.

"Görüyor musunuz," dedi Lenin, "arkamızdan geliyorlar!"

Az sonra biz büyük holdeki basın masasına otururken burjuva gazetelerine yazı yazan bir anarşist bana "Dışarı çıkıp Başkanlık Divanı ne oldu, bakalım," dedi. Ne *Çayika* bürosunda ne de Petrograd Sovyeti bürosunda kimseler yoktu. Koskoca Smolni içinde bütün odaları dolaştık. Kongreyi yönetenlerin nerede olduklarını kimse bilmiyordu. Biz dolaşırken arkadaşım bana eski devrimci hareketleri, Fransa'da nasıl uzun, tatlı bir sürgün hayatı geçirdiğini anlatıyordu. Bolşeviklerin estetik duygulardan yoksun, basit, kaba, cahil insanlar olduklarını bana gizlice söyledi. Kendisi gerçek bir Rus aydını örneğiymiş... Sonunda Askerî Devrimci Komitenin bulunduğu 17 sayılı odaya geldik. İçeri hızlı hızlı girip çıkanların arasında durduk. Kapı açıldı. Dışarıya, rütbe işareti olmayan bir subay elbisesi giymiş, tıknaz, ablak yüzlü bir adam çıktı. Gülümsüyor gibiydi. İnsan az sonra bu gülümsemenin büyük bir yorgunluk sonunda yüzüne mıhlanmış olduğunu anlıyordu. Bu adam Krilenko'ydu.

Yanımdaki arkadaş temiz giyinmiş, medenî görünüşlü bir gençti. Krilenko'yu görünce büyük bir sevinçle bağırdı, ileri doğru bir adım attı.

"Nikolayi Vasiliyeviç!" dedi elini uzatarak. "Beni hatırlamadın mı, Yoldaş? Hapiste beraberdik."

Krilenko baktı, uğraştı, hatırlamaya çalıştı. Sonunda, "Ha, evet," dedi. Dostça bir bakışla bizim arkadaşı yukarıdan aşağıya süzdü. "Sen S... değil misin? *Zdra'stvuitye!*" Öpüştüler. "Ne arıyorsun burada?" Kolunu arkadaşının omuzuna atmıştı.

"Eh, şöyle bir bakıyorum etrafa... Çok başarılı görünüyorsun."

"Evet," diye cevap verdi Krilenko, bir çeşit sabırla, "Proleter Devrimi büyük bir başarı oldu." Güldü. "Belki... belki de yine hapisanede buluşuruz!"

Koridora çıktığımızda bizim arkadaş anlatmaya devam etti: "Biliyor musun, ben Kropotkin'den yanayım. Bizim için Devrim büyük bir başarısızlıktır; halk yığınlarının yurtseverliğini uyandırmadı Devrim. Bu da elbette halkın ona hazır olmadığını gösteriyor..."

Salonda kopan gürültüden Başkanlık Divanının, aralarında Lenin olmak üzere salona girdiği anlaşıldığı sırada saat tam 8.42 idi. Lenin kısa boylu, sağlam yapılı bir adam. Çıplak ve çı-

kıntılı bir kafası var. Burnu kalkık, ağzı ince, çenesi geniş; o sırada sakalsızdı. Eski sakalı daha yeni belirmeye başlamıştı. Üzerinde eski bir elbise vardı. Pantalonu boyuna göre uzundu. Halkın tapamıyacağı, etkisiz bir adam. Ama halkın sevdiği garip bir lider... yalnızca zekâsından ötürü sevilen bir lider; renksiz, esprisiz, uzlaşma nedir bilmeyen, kendisini herkesten ayıran, gösterişsiz bir lider... Derin görüşleri basit biçimde anlatmak, somut bir durumu incelemek gücü çok üstün...

Kameniev Askerî Devrimci Komitenin faaliyet raporunu okuyor... Orduda idam cezası kaldırılmıştı; serbest propaganda hakkı yeniden verilmişti; politik suçlardan tutuklanan subay ve erler serbest bırakılmıştı; Kerenski'nin tutuklanması ve özel depolarda saklanmış olan besin maddelerine elkonulması için emir verilmişti... Alkışlar.

Bund'un temsilcisi yeniden ortaya çıktı. Bolşeviklerin takındıkları uzlaşmaz davranış yüzünden Devrim mahvolacaktı; bu yüzden *Bund* delegeleri Kongrede artık kalamıyacaklardı. Dinleyicilerin bağırmaları: "Biz sizi dün gece gitti sanmıştık! Kaç kere gideceksiniz?"

Sonra Menşevik Enternasyonalcilerin temsilcisi ortaya çıktı. Gürültüler: "Ne! Siz hâlâ burada mısınız?" Konuşmacı, yalnız Menşevik Enternasyonalcilerden bir kısmının Kongreyi terkettiğini, geri kalanların gitmek niyetinde olmadıklarını söyledi.

"İktidarın Sovyetlere geçmesini Devrim için tehlikeli ve belki de, dahası, öldürücü buluyoruz." - Lâf atmalar - "Ama Kongrede kalmayı ve burada da oyumuzu iktidarın Sovyetlere geçmesine karşı kullanmayı bir görev sayıyoruz!"

Başka konuşmacılar da düzensizce inip çıktılar. Don havzasındaki madencilerden gelen bir delege Kaledin'e karşı tedbir alınmasını, Kaledin'in başkente yapılan kömür ve besin maddeleri ulaşımını kesebileceğini söyledi. Cepheden gelmiş bir kaç asker de alaylarının sevgilerini ve tebriklerini sundular... Şimdi Lenin kürsünün kenarına yapışmış beklerken kalabalığın üzerinde dolaşan gözlerini kırpıştırıp duruyor. Uzun alkışlara boş veren bir hali var. Alkış bir kaç dakika sürdü. Bittiği zaman yalnızca şunları söyledi: "Şimdi artık Sosyalist düzeni kurmaya başlayalım!.. İlk iş barışı gerçekleştirecek pratik tedbirleri almaktır... Bütün savaşan ülkelerin halklarına Sovyet şartlarına göre barış yapmalarını teklif edeceğiz... İlhak yok, tazminat yok. Her ülke kendi kaderini kendi tayin edecek. Aynı

zamanda, vaadlerimizi tutarak bütün gizli anlaşmaları açıklayacağız ve reddedeceğiz... Savaş ve barış sorunu o kadar açıktır ki, herhangi bir giriş yapmayı gereksiz bularak size bütün savaşan ülke halklarına hitaben yayınlıyacağımız bildirinin taslağını hemen okuyabilirim..."

Gülümser gibi görünen geniş ağzı konuşurken daha da genişliyordu; sesi kabaydı - ama kötü de denemezdi, sanki yıllarca konuşmaktan kalınlaşmış gibiydi... Etkisi hiç bir zaman geçmiyecek tekdüze bir sesle devam etti... Sözlerini güçlendirmek için bir parça öne eğildi. Hiç jest yapmıyordu. Bine yakın yüz içten bir hayranlıkla ona bakıyordu.

BÜTÜN SAVAŞAN ULUSLARIN HALKLARINA VE HÜKÜMETLERİNE BİLDİRİ

İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetlerine dayanan 6 ve 7 Kasım Devriminin kurduğu İşçi ve Köylü Hükümeti, bütün savaşan halklara ve bu hakların Hükümetlerine adaletli ve demokratik bir barış için hemen konuşmaya başlamayı teklif eder.

Savaşlardan bıkmış ve yorulmuş olan işçi ve emekçi sınıfların çoğunluğunun istediği ve Rus işçileriyle köylülerin Çarlık Monarşisini yıktıktan sonra katagorik olarak durmadan ileri sürdükleri adaletli ve demokratik bir barış, Hükümetimiz için, ilhaksız (yani, hiç yabancı toprak alınmayacak, başka milletler katılmaya zorlanamayacaklar) ve tazminatsız çabuk bir barışın gerçekleşmesi anlamına gelir.

Rus Hükümeti, bütün ülkeler ve uluslar halklarının yetkili meclislerince barışın bütün şartlarının onaylanmasını beklemeden, en ufak bir gecikmeye meydan vermemek için, barışı amaçlayan kesin adımları atmak istediğini göstermek niyetiyle bu barışı hemen gerçekleştirmeyi bütün savaşan halklara teklif eder.

Yabancı toprakların ilhakı ya da alınması deyimi, Hükümet için genellikle demokratik haklar kavramına ve özellikle işçi sınıfının haklarına uyarak, şu anlama gelir: küçük ya da zayıf bir ulusun, açık, kesin ve kendiliğinden rızası ve isteği olmaksızın büyük ve kuvvetli bir devletle birleştirilmesi... Zorla yapılacak böyle bir ilhakın zamanı, kuvvet zoruyla katılan ya da bir devletin sınırları dışında tutulan ulusun uygarlık derecesi, bu ulus Avrupa'da olsun denizaşırı ülkelerde bulunsun, ilhakı hiç bir suretle haklı göstermez.

Herhangi bir ulus başka bir devletin sınırları içinde zorla kalırsa, bir ulusa kendi isteğine rağmen (bu isteğin basınla, halk mitingleriyle, siyasî parti kararlarıyla, baskıya karşı çıkarılan kargaşalıklar ve isyanlarla anlatımını bulması çok az önemlidir) o ulusu ilhak eden ya da etmek isteyen ya da o ulustan daha kuvvetli olan ulusun silâhlı kuvvetlerinin büsbütün çekilmesinden sonra en ufak bir baskı olmadan yapılacak serbest seçimle millî ve siyasî örgüt biçimi konusunda karar verme hakkı tanınmazsa, böyle bir birleşme bir ilhak -yani- istilâ ve zor hareketi sayılır.

Kuvvetli ve zengin ulusların zayıf ve istilâ altındaki ulusları ara-

larında bölüşmek için savaşı sürdürmelerini Hükümetimiz insanlığa karşı işlenmiş en büyük bir suç sayar, ve Hükümet, ayırımsız bütün uluslara eşit olarak uygun gelecek yukarıdaki şartlarla, bu savaşa bir son verecek olan barış anlaşmasını imzalamaya kesin olarak kararlı olduğunu ilân eder.

Hükümet gizli diplomasiyi kaldırmıştır. Hükümet bütün konuşmaları açıkça halkın gözü önünde yürütmek ve Marttan 7 Kasım 1917' ye kadar süren derebey ve kapitalist Hükümetinin onayladığı ya da imzaladığı bütün gizli anlaşmaları derhal olduğu gibi yayımlamak konusunda kesinlikle kararlı olduğunu bütün ülkeler karşısında ilân eder. Gizli anlaşmaların, bir çokları Rus emperyalistlerine çıkar ve imtiyaz sağlamak amacıyla konulmuş olan maddelerini Hükümet hemen ve tartışmaksızın reddeder.

Bütün Hükümetlere ve halklara barış için genel konuşmalara başlanmasını teklif eden Hükümet bu konuşmaları telgrafla, postayla, ya da çeşitli ülkeler arasında resmî olmayan konuşmalarla ya da onların temsilcileriyle yapılacak bir konferansta yürütmeye hazır olduğunu bildirir. Hükümet hazırlık konuşmalarını kolaylaştırmak için tarafsız ülkelere yetkili temsilcilerini gönderecektir.

Hükümet savaşan ülkelerin bütün Hükümetlerine ve bütün halklarına hemen ateş kesmeyi teklif eder ve aynı zamanda, bu ateşkesin üç ay sürmesini, bu süre içinde, savaşa girmiş ya da savaşa girmeye zorlanmış ayırımsız bütün ulusların temsilcileri arasında gerekli konuşmaların yapılabileceğini, ve aynı zamanda. bütün ülkeler halkları yetkili meclislerinin barış şartlarının kesin kabulü için toplanabileceğini bildirir.

Rusya İşçi ve Köylü Geçici Hükümeti bütün savaşan ülkelerin Hükümetlerine ve halklarına bu barış teklifini sunmakla, bugünkü savaşta yer alan uluslar arasında insanlığa en çok bağlı bulunan ve bu ulusların en önemlileri olan İngiltere, Fransa ve Almanya'nın bilinçli işçilerine de eşit olarak ve özellikle seslenmiş olmaktadır. Bu ülkeler işçilerinin ilerleme ve sosyalizm dâvasına büyük hizmetleri dokunmuştur : İngiltere'deki Çartist hareketi, Fransız proletaryasının yapmış olduğu dünya çapında ,tarihsel önemde bir çok devrimler, ve en son olarak, Almanya'da, bütün dünya işçilerine sürekli ve sağlam bir hareket örneği veren Alman proleterlerinin etkin örgütünün yaratılmasıyla sonuçlanan tarihî savaş... İşte bütün bu tarih anıları, bu ülkeler işçilerinin savaş felaketlerinden ve savaşın sonuçlarından insanlığı kurtarmak için kendilerine düşen görevi anlayacaklarının ve bu işçilerin kesin, enerjik ve sürekli hareketleriyle barış dâvasının başarılı bir sonuca varmasında bize yardım edeceklerinin en kesin garantisidir...

Büyük alkış tufanı kesildiği zaman Lenin yeniden söze başladı :

"Bildirinin onaylanmasını Kongreye teklif ediyoruz. Bizim çağrımız hem Hükümetlere hem de halklaradır; çünkü savaşan ülkelerin yalnızca halklarına yapılacak bir çağrı barışın gerçekleşmesini geciktirebilir. Ateşkes sırasında hazırlanacak barış şartları Kurucu Meclis tarafından onaylanacaktır. Ateşkes için

üç aylık bir süre tespit etmekle bu kanlı savaştan sonra halklara olabildiği kadar uzun bir dinlenme ve temsilcilerini seçme zamanı bırakmak istiyoruz. Emperyalist Hükümetler bu barış teklifine karşı koyacaklardır... Bu konuda kendimizi aldatmıyalım...

6 ve 7 Kasım İhtilâli," diye sözlerini bitirdi, "sosyal devrim çağını açmış bulunuyor... Barış ve sosyalizm adına girişilen işçi hareketi kazanacak ve kendi alınyazısının gereğini yerine getirecektir..."

Önerge üzerine yalnız siyasî partiler temsilcilerinin konuşması ve konuşmaların on beş dakika olarak sınırlanması hemen orada kararlaştırıldı.

Önce Sol Sosyalistler adına Karelin söz aldı : "Bizim partimizin bildiri metni üzerinde herhangi bir değişiklik teklif etmesine imkân yoktur. Bu Bolşeviklerin özel bir belgesidir. Ama oyumuzu bildiriden yana kullanacağız, çünkü bu bildirinin ruhuyla beraberiz..."

Sosyal Demokrat Enternasyonalciler adına konuşan uzun boylu, kanburu çıkmış, miyop Kramarov - muhalefetin soytarısı diye ileride ün kazanacak adam - yalnız Sosyalist partilerden oluşan bir hükümet ,dedi, böyle bir önemli harekete girişecek yetkiye sahiptir. Sosyalist bir koalisyon kurulursa kendi partisi bütün programı destekliyecekti; eğer bu olmazsa yalnızca programın bir kısmını destekliyecekti. Bildiriye gelince, Enternasyonalciler ana noktalarıyla birlikti...

Artan sevinç gösterileri arasında sözcüler ardarda kürsüye çıktılar; Ukrayna Sosyal Demokratları, destekliediler; Litvanya Sosyal Demokratları, destekliediler; Populist Sosyalistler, destekliediler; Polonya Sosyal Demokratları, destekliediler, ama Sosyalist koalisyonu tercih ederlerdi; Letonya Sosyal Demokrasisi, destekledi... İçlerinden biri, "Öncüsü olduğumuz dünya Devrimi" nden söz etti; başka biri, "bütün halkların büyük bir aile olacağı yeni kardeşlik çağı" nı anlattı; bir üye platforma çıkmak istedi. "Bir çelişme var," dedi. "Önce ilhaksız ve tazminatsız bir barış teklif ediyorsunuz, sonra da bütün barış tekliflerini inceleyeceğinizi söylüyorsunuz. Bu onları kabul anlamına gelir..."

Lenin ayağa kalktı. "Biz adaletli bir barış istiyoruz, ama devrimci bir savaştan da korkmuyoruz... Belki de emperyalist Hükümetler çağrımıza cevap vermiyecekler, ama biz ültimatom vermiyeceğiz, çünkü ültimatoma hayır demesi kolaydır... Bütün barış şartlarını incelemeye razı oluyoruz, ama bu,

şartların hepsini kabul edeceğimiz anlamına gelmez... Bazı şartlarımız için sonuna kadar savaşacağız; ama öteki şartlar için savaşa devam etmeyi imkânsız bulacağız... Her şeyden önce savaşı bitirmek istiyoruz..."

Kameniev bildiriden yana olanların kartlarını göstermelerini istediği sırada saat tam 10.35'di. Bir delege karşı oy kullanmaya cesaret etti, ama çevresindekiler atılıp hemen oturttular... Oybirliğiyle kabul...

Birdenbire, ortak bir itilimle, kendimizi ayakta bulduk. Hep bir ağızdan *Enternasyonal* söylenmeye başlandı. Saçları ağarmış ihtiyar bir asker bir çocuk gibi soluyordu. Aleksandra Kollantay durmadan gözyaşlarını siliyordu. Bu büyük ses salonun içinde döndü dolaştı, pencereleri ve kapıları sarstı ve sessiz göğe yükseldi. "Savaş bitti! Savaş bitti!" dedi yanımda oturan genç bir işçi. Gözleri parlıyordu. Ve gürültüler geçtikten sonra, herkes korkulu bir sessizlik içinde ayaktayken, birden salonun arkalarından biri bağırdı: "Yoldaşlar! Özgürlük için canlarını verenleri unutmayalım!" Cenaze marşını söylemeye başladık. Bu marş, ağır, melânkolik, ama yine de bir zafer havası taşıyan, çok Rus ve çok içli bir marştı. *Enternasyonal* ne de olsa yabancı idi. Cenaze marşı, salonda bulunan ve şimdilik belirsiz görüşlerinden yeni bir Rusya ve belki de daha fazlasını kurmakta olan bu karanlık halk yığınlarının ruhuna daha uygun düşüyordu.

Öldünüz bu kaçınılmaz savaşta
Özgürlüğü için, onuru için halkın.
Canınızı, canınızdan çok sevdiklerinizi verdiniz.
Çok çektiniz korkunç zindanlarda,
Zincirlere bağlanarak gittiniz sürgünlere.

Taşırken zincirleri, sızlanmadınız, unutmadınız acı çeken kardeşlerinizi;
Adalet daha güçlüdür kılıçtan çünkü.
Çektiklerinizin hesabı sorulacak bir gün.
Vakti geliyor, istibdat yıkılacak, ayaklanacak halk, büyük ve özgür.
Hoşça kalın kardeşler, soylu bir yol seçtiniz,
Söz veriyoruz mezarlarınızın başında dövüşmeye, çalışmaya, mutluluğu için halkın.

Mars'taki soğuk Kardeşlik Mezarlığında yatan Mart İhtilâli şehitleri bugün için ölmüşlerdi; binlerce ve binlerce insan ha-

pishanelerde, sürgünlerde, Sibirya madenlerinde bugün için ölmüştü. Beklenen o gün ne onların düşündükleri ne de aydınların istedikleri gibi gelmişti; ama gelmişti... Kaba idi, güçlü idi, formüllerden, duygululuktan uzaktı, ama *gerçek*ti...

Lenin Toprak Kararnamesini okuyor :

(1) Toprak üzerindeki mülkiyet karşılıksız olarak derhal kaldırılmıştır.

(2) Bütün derebey mâlikâneleriyle Hanedana, manastırlara, kiliselere ait olan bütün topraklar canlı hayvanları ve kayıtlı mülkleriyle, binaları ve müştemilâtıyla birlikte, Kurucu Meclis toplanıncaya kadar Toprak Komitelerine ve bölge Köylü Delegeleri Sovyetlerine intikal etmiştir.

(3) Bu andan itibaren bütün halka ait olup elkonulmuş bulunan mallara yapılacak herhangi bir zarar ağır bir suç sayılacak ve devrimci mahkemelerce cezalandırılacaktır. Köylü Delegeleri Bölge Sovyeti derebey mâlikânelerinin devralınması sırasında müsadereye tâbi toprakların ebadını tayin etmek, bütün müsadere edilen malların dökümünü yapmak, ve halkın eline geçecek olan toprak üzerinde bulunan çiftlik mallarının, binaların, araçların ,canlı hayvanların ve ürünlerin en sıkı şekilde devrimci olarak korunmasını sağlamak için sıkı düzene gerekli bütün tedbirleri alacaktır.

(4) Kurucu Meclisin alacağı son karara kadar yapılacak büyük toprak reformlarında uygulanacak yöntemler konusunda "Rusya Köylü Delegeleri Sovyeti **İzvestia**'sı yazarlar kurulu tarafından 242 mahallî köylü **nakaz**'ı esas alınarak hazırlanan ve adıgeçen **İzvestia** gazetesinin 88'inci sayısında yayımlanmış (29 Ağustos 1917, sayı 88, Petrograd) olan aşağıdaki **nakaz**'a bakılacaktır. (3)

Orduda görevli bulunan köylülerle Kazakların topraklarına elkonulmıyacaktır.

"Bu," dedi Lenin, "bir 'çerçeve çizmek' den söz eden ve reformları yukarıdan aşağı gerçekleştirmeye çalışan eski Bakan Çernov'un projesi değildir. Bizim projemiz aşağıdan yukarıya doğru gerçekleşecektir. Toprak bölünmesi sorunları yerinde kararlaştırılacaktır. Her köylünün eline geçecek toprak miktarı yerine göre değişecektir...

Geçici Hükümet zamanında *pomiyeşçiki*, Toprak Komitelerinin emirlerini yerine getirmek istemedi. Bu Toprak Komitelerini Lvov teklif etmiş, Şingarov kurmuş ve Kerenski yönetmişti!"

Tartışmaya geçmeden önce bir adam kalabalığı hızla yararak plâtforma geldi ve üzerine çıktı. Bu adam Köylü Sovyetleri İcra Komitesinin üyesi Piyanih'di. Üstübaşı tertemiz bir adamdı.

"Rusya Köylü Delegeleri Sovyetleri İcra Komitesi, bakan

yoldaşlarımız Salazkin ile Mazlov'un tutuklanmasını protesto eder!" Kalabalıkta yüzler sert sert baktı. "Bu arkadaşların hemen serbest bırakılmalarını istiyoruz! Şimdi onlar Peter - Paul kalesinde bulunuyorlar. Hemen harekete geçilmesini istiyoruz! Kaybedecek bir dakikamız bile yok!"

Karmakarışık sakallı, gözleri alev alev yanan bir asker onu izledi. "Burada bir yandan köylülere toprak verilmesini konuşuyor, öteyandan köylülerin seçilmiş temsilcilerine karşı zâlimlerin ve yağmacıların yaptıklarını yapıyorsunuz! Bakın size söylüyorum," yumruğunu kaldırdı, "eğer onların kıllarına dokunacak olursanız tepenizde bir ihtilâlin patlıyacağını bilin!" Kalabalık sinirli sinirli karıştı.

Sonra Troçki ayağa kalktı; soğukkanlı ve zehir gibi. Gücünün bilincine varmış bir insan. Alkışlar. "Askerî Devrimci Komite, Sosyalist Devrimci ve Menşevik bakanlardan Mazlov, Salazkin, Gvozdov ve Maliyantoviç'i serbest bırakmayı dün prensip olarak kabul etmiştir. Eğer onlar hâlâ Peter - Paul'de iseler bu, yapılacak çok işimiz olmasındandır... Bu bakanların Kornilov olayında Kerenski'nin yaptığı haince işlere ne kadar karışmış oldukları incelenineye kadar kendi evlerinde tutuklu kalmaları kararlaştırılmıştır!"

Piyanih, "Hiç bir devrimde böyle şeyler olmamıştır!" diye bağırdı.

"Yanılıyorsunuz," diye cevap verdi Troçki, "böyle şeyler bu devrimde de oluyor. Temmuz günlerinde yüzlerce yoldaşımız tutuklandı. Kollantay Yoldaş doktor raporuyla hapisaneden çıkarıldığı zaman Avksentiyev, kapısına Çar gizli polisine mensup iki ajan dikmiş!" Köylüler alaylı yuhalar arasında mırıldanarak sustular.

Sol Sosyalist Devrimcilerin temsilcisi Toprak Kararnamesi üzerine konuştu. Prensip bakımından Kararname ile birlik olmakla beraber tartışmalar tamamlanmadan oylarını kullanmayacaklardı. Köylü Sovyetlerine danışılmalıydı...

Menşevik Enternasyonalciler de bir parti toplantısı üzerinde dayattılar.

Sonra köylülerin anarşist bir kanadı olan Maksimalistlerin lideri ayağa kalktı: "Böyle bir yasayı daha ilk gün hiç uzatmadan uygulayan politik bir partiyi alkışlamalıyız!"

Kürsüde tipik bir köylü vardı : uzun saçlı ,kocaman kaloşlu ve koyun postundan kürklü. Salonun dört bir yanına selâm veriyordu. "Hepinize iyilikler dilerim, yoldaşlarım, yurt-

taşlarım!" dedi. "Kadet'ler dışarıda ellerini kollarını sallayarak geziyorlar, oysa siz bizim sosyalist köylülerimizi tutukladınız... Ötekileri neden tutuklamıyorsunuz?"

Bu konuşma sinirli köylüler arasında bir tartışma yarattı. Tıpkı bir gece önce askerler arasında geçen tartışmalar gibi... Toprağın gerçek proleterleriydi bunlar...

"Bizim İcra Komitemizde Avksentiyev'le ötekiler var ya, biz onları köylülerin koruyucuları sanırdık... Oysa onlar aynı zamanda birer Kadet'mişler! Tutuklayın onları! Tutuklayın!"

Başka biri: "Bu Piyanih'ler, Avksentiyev'ler de kim oluyor? Bu adamlar köylü değiller! Yalnız kuyruk sallayıcılar!"

Sol Sosyalist Devrimciler yarım saatlik bir ara teklif ettiler. Delegeler dışarıya fırlarken Lenin olduğu yerden ayağa kalktı.

"Zaman kaybetmiyelim, Yoldaşlar! Rusya'ya ait bir çok önemli haberler yarın sabah gazetelerde çıkacak. Geciktirmiyelim işleri!"

Ve ateşli tartışmalar, çatışmalar, ayak sesleri arasında Askerî Devrimci Komiteden gelen bir habercinin sesi yükseldi: "17 numaralı odadan on beş propogandacı isteniyor! Cepheye gidecekler!"

Delegeler ancak iki buçuk saat kadar sonra sallana sallana yerlerine gelebildiler. Başkanlık Divanı plâtforma çıktı ve alaylardan gelen telgrafların okunmasıyla oturum açıldı. Alaylar Askerî Devrimci Komiteye bağlılıklarını bildiriyorlardı.

Toplantı gevşek bir hava içinde gücünü topluyordu. Makedonya Cephesindeki Rus birliklerinden gelen bir delege durumlarının kötülüğünü anlattı. "Biz düşmandan çok 'Müttefiklerimizin dostluklarından çekiyoruz," dedi. Kongreye son süratle yetişebilmiş olan On ve On İkinci Ordu temsilcileri şunu bildirdiler: "Bütün gücümüzle sizi destekliyoruz!" Bir köylü asker, "Mazlov ve Salazkin gibi hain Sosyalistlerin," serbest bırakılmasını protesto etti; Köylü Sovyetlerinin İcra Komitesine gelince ,onların hepsini birden içeri tıkmalıydı! İran'daki Rus Ordusundan gelen bir delege bütün iktidarın Sovyetlere verilmesini istemesi için kendisine talimat verildiğini söyledi... Yerli diliyle konuşan bir Ukraynalı subay: "Bu buhranda milliyetçiliğin yeri yok... *Da zdravstvuyet,* bütün ülkelerde proletarya diktatörlüğü!" Yüksek ve ateşli düşünceler öyle birbiri ardınca akıyordu ki, Rusya artık bu düşüncelere kulağını tıkayamazdı!

Kameniev Bolşevik düşmanı güçlerin her yerde kargaşalık çıkarmaya çalıştıklarını söyledi ve Kongrenin bütün Rusya'daki Sovyetlere yapacağı bir çağrıyı okudu :

Bazı köylü delegelerin de katılmasıyla toplanan Rusya İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri Kongresi, mahallî Sovyetleri, Devrim düşmanı, Yahudi aleyhtarı ve her çeşit kıyımlara karşı durmak için gerekli enerjik tedbirleri hemen almaya çağırır. İşçi, Köylü ve Asker Devriminin şerefi hiç bir kıyıma yer verilmemesini gerektirir.

Petrograd'daki Kızıl Muhafızlar, devrimci Garnizon ve bahriyeliler başkentte tam bir düzen sağlamışlardır.

İşçiler, askerler ve köylüler, her yerde Petrograd işçi ve askerlerini örnek alınız.

Bütün devrimci Rusya'nın ve bütün dünyanın gözleri üzerimizdedir...

Saat ikide Toprak Kararnamesi oya konuldu. Bir tek karşı oy vardı. Bütün köylü delegeler sevinçli...

İşte böylece Bolşevikler duraksıyanlar ve muhalifleri aşarak ileri fırladılar. Rusya'da açık bir programı olan tek parti onlar; ötekiler sekiz ay boyunca sadece konuştular.

Zayıf, üstü başı yırtık, ama iyi konuşan bir asker ayağa kalktı, *nakaz*'ın askerlikten kaçanların köylerdeki toprak dağıtımından yararlanamıyacağı konusundaki maddesini protesto etti. Önce sözleri bağırma ve ıslıklarla karşılandı, ama sonra basit ve akıcı konuşması herkesi susturdu: "Asker istemeye istemeye zorla siperlere adam öldürmeye gönderilmiştir," diye bağırdı. "Siz, kendi barış bildirinizde bu savaşa 'anlamı olmayan korkunç bir savaş' diyorsunuz. Asker Devrime barış ve özgürlük gelecek diye sarıldı. Nerde barış? Kerenski onu yine insan öldürmeye ve öldürülmeye Galiçyalara gönderdi. Barış isteklerine Teresçenko yalnızca güldü... Hangi özgürlük? Kerenski zamanında askerin komiteleri kapatıldı, gazeteleri çıkartılmadı, partisinin sözcüleri hapislere atıldı... Köyündeyse derebeyler Toprak Komitelerine meydan okuyorlar, arkadaşlarını hapse atıyorlardı... Petrograd'da Almanlarla elele veren burjuvazi orduya gönderilen yiyecek ve cephaneyi sabote ediyordu... Ne ayağında postal, ne üzerinde elbise vardı... Onu askerden kaçmaya zorlayan kimdir? Sizin devirdiğiniz Kerenski Hükümeti!" Konuşmanın sonunda alkışlar.

Ama başka bir asker bu sözleri şiddetle reddetti: "Kerenski Hükümeti askerden kaçmak gibi çirkin bir davranışı örtmek için bir perde olamaz! Asker kaçakları, evlerine koşan ve arkadaşlarını ölümle başbaşa bırakan alçaklardır! Her asker kaçağı bir vatan hainidir ve bu yüzden cezalandırılmalıdır..." Bağırmalar, gürültüler, *"Do volno! Tiiş!"* sesleri. Kameniev hemen sorunun çözülmesinin Hükümete bırakılmasını teklif etti. (4)

Sabahın saat 2.30'unda gergin bir sessizlik çökmüştü ortalığa. Kameniev iktidarın anayasasını okuyordu :

Kurucu Meclisin toplanmasına kadar bir Geçici İşçi ve Köylü Hükümeti kurulmuştur. Adı Halk Komiserleri Konseyidir. (5)

Çeşitli kollarda devlet işlerinin yürütülmesi komisyonlara bırakılmıştır. Bu komisyonların kuruluşu, Kongre programının uygulanmasını, işçilerin, çalışan kadınların, bahriyelilerin, askerlerin, köylülerin ve memurların örgütleri ile birlikte çalışmasını sağlıyacak biçimde olacaktır. Devlet gücünü bu komisyonların başkanlarından oluşan bir **collegium**, yani, Halk Komiserleri Konseyi temsil edecektir.

Halk Komiserlerinin çalışmalarını denetleme ve yerlerine başkalarını geçirme hakkı Rusya İşçi, Köylü ve Asker Delegeleri Kongresi ile Merkez Komitesine ait olacaktır.

Hâlâ sessizlik devam ediyor, Kameniev komiserler listesindeki, adları okudukça alkışlar kopuyordu. Hele Lenin ve Troçki'nin adları geçince ortalık sanki yıkıldı.

Konsey Başkanı : Vladimir Uliyanov (Lenin).
İç İşleri : A. I. Rikov.
Tarım : V. P. Miliutin.
Çalışma : A. G. Şliyapnikov.
Askerlik ve Donanma İşleri : V. A. Avsinko (Antonov), N. V. Krilenko ve F. M. Dibenko'dan kurulu bir komite.
Ticaret ve Sanayi : V. P. Nogin.
Halk Eğitimi : A. V. Lunaçarski.
Maliye : I. I. Skvortsov (Stepanov).
Dış İşleri : L. D. Bronştayn (Troçki)
Adalet : G. E. Oppokov (Lomov).
Levazım : E. A. Teodoroviç.
Posta Telgraf : N. P. Avilov (Gliyebov).
Milliyetler Başkanı : İ. V. Çugaşvili (Stalin)
Demiryolları : İleride atanacak.

Salonun kenarlarında süngüler görülüyordu, delegeler arasında da süngülüler vardı. Askerî Devrimci Komite herkesi silâh landırıyordu; Bolşevizm Kerenski ile yapacağı kesin savaş için

silâhlanıyordu; Güney - Doğudan esen rüzgâr Kerenski kuvvetlerinin boru seslerini getiriyordu... Bu sırada kimse evine dönmedi; tersine, yeni gelen yüzlerce delege Kongreye katıldı. Saatlerce yorulmadan ayakta duran ve konuşulanları dikkatle dinleyen sert bakışlı askerler ve işçiler büyük salonu doldurup durdular. Hava, sigara dumanlarıyla insan soluğundan ve kaba elbiselerden çıkan ter kokularıyla ağırlaşmıştı. *Novaya Zhin* gazetesi yazarlarından Avilov, Sosyal Demokrat Enternasyonalcilerle Kongrede kalan Menşevik Enternasyonalciler adına konuşuyordu. Zeki bakışlı genç Avilov üzerindeki temiz frakıyla yadırganıyordu orda.

"Nereye gittiğimizi kendi kendimize sormalıyız... Koalisyon Hükümetinin devrilmesi sol kanat demokrasisinin gücüyle değil, Hükümetin halka barış ve ekmek verme konusundaki başarısızlığıyla açıklanabilir. Ve sol kanat bu sorunları çözümlemeden iktidarda kalamaz...

Bu iktidar halka ekmek sağlayabilecek mi? Buğday kıt. Köylünün çoğunluğu sizinle birlik olmayacak, çünkü siz köylüye ihtiyacı olan makinayı veremiyeceksiniz. Yakıt ve öteki ilk ihtiyaçları sağlamak hemen hemen imkânsız...

Barışa gelince, bunun sağlanması daha da zor olacak. Müttefikler Skobeliyev'le konuşmayı reddettiler. Sizin tarafınızdan yapılacak bir barış konferansı teklifini kabul etmiyeceklerdir... Ne Londra, ne Paris ve ne de Berlin sizi tanımıyacaktır...

Müttefik ülkelerdeki proletaryanın etkili bir yardımına güvenemezsiniz, çünkü bu ülkelerin çoğu devrimci savaştan daha çok uzaktadır. Unutmayın ki, Müttefik Ülkelerin demokrasisi Stokholm Konferansını bile toplayamadı. Alman Sosyal Demokratlarına gelince, bu konuda Stokholm'a gönderdiğimiz delegelerden Goldenberg Yoldaşla konuştum; aşırı solun temsilcileri Almanya'da savaş sırasında bir ihtilâlin imkânsız olduğunu söylemişler..." Burada sözleri sık sık kesildi, ama Avilov devam etti.

"Rusya'nın tecridi ya Rus Ordusunun Almanlar tarafından yenilgiye uğratılması, Avusturya - Almanya gurubuyla Fransız - İngiliz gurubu arasında Rusya'nın zararına bir barış imzalanması, ya da Almanya ile ayrı bir barış yapılması biçiminde sonuçlanacaktır.

Müttefik elçilerinin Rusya'yı terketmeye hazırlandıklarını, Yurt ve Devrim Komitelerinin bütün Rus şehirlerinde kurulmakta olduğunu şimdi öğrenmiş bulunuyorum...

Hiç bir parti bu kadar büyük zorlukların içinden çıkamaz. Yalnız Sosyalist bir koalisyon hükümetini destekleyecek olan halk çoğunluğu Devrimi başarıya ulaştırabilir..."

Bundan sonra iki partinin ortaklaşa aldıkları kararı okudu :

Devrim başarılarını korumak için İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetine dayanan bir hükümetin derhal kurulması zorunluluğunu, ve ayrıca, böyle bir hükümete düşecek görevin olabildiği kadar kısa bir zaman içinde barışı sağlamak, toprağı Toprak Komitelerine intikal ettirmek, sanayi üretimi üzerinde denetimi örgütlemek ve Kurucu Meclisi kararlaştırılan tarihte toplamak olduğunu kabul ederek, Kongre, Kongreye katılan demokrasi guruplarıyla anlaştıktan sonra, böyle bir hükümetin kurulması için bir İcra Komitesi tâyin etmelidir.

Zafere ulaşmış kalabalığın devrimci coşkusuna rağmen Avilov'un soğukkanlı, hoşgören düşünce tarzı onları sarsmıştı. Sözlerinin sonuna doğru bağırmalar, ıslıklar azaldı, ve sözlerini bitirdiğinde bazıları alkışladılar bile.

Arkasından Karelin kürsüye çıktı. O da gençti, korkusuzdu. İçtenliğinden kimse kuşkulanamazdı. Devrimci köylüleri temsil eden ve Bolşevikleri izleyen tek parti olan Mari Spiridonova'nın Sol Sosyalist Devrimcileri adına konuştu.

"Partimiz Halk Komiserleri Konseyine girmeyi reddetmiştir. Çünkü devrimci ordunun Kongreyi terketmiş olan kısmından kendimizi sonuna kadar ayırmak istemiyoruz. Bu ayrılık Bolşeviklerle öteki demokrasi gurupları arasında aracılık etme olağanağımızı büsbütün ortadan kaldırmış bulunacaktır... Şu anda başlıca görevimiz budur. Biz bir Sosyalist koalisyon hükümetinden başka hiç bir hükümeti destekliyemeyiz...

Bundan başka, Bolşeviklerin zorbaca davranışlarını protesto ederiz. Bizim komiserlerimiz görevlerinden atılmışlardır. Tek organımız olan *Znamiya Truda* (İşçi Bayrağı) nın basılması dün yasaklanmıştır...

Merkez Duma'sı sizinle savaşmak için kuvvetli bir Yurt ve Devrim Kurtuluş Komitesi kuruyor. Siz daha şimdiden tecrit edilmiş bulunuyorsunuz, ve öteki demokratik guruplardan hiç biri Hükümetinizi desteklemiyor..."

Ve bunun üzerine Troçki kürsüye çıktı. Kendine güvençli ve kongreye hâkim. Ağzının kenarında yine o alaycı gülümseme,

ama daha çok bir küçümseme. Çınlayan bir sesle konuşuyor, ve büyük kalabalık onu dikkatle dinliyor.

"Partimizin tecrit edilme tehlikesi üzerine söylenen bu sözler yeni değil. İhtilâlin arifesinde de yenilmeniz mukadder denildi. Herkes bize karşıydı; yalnız Sol Sosyalist Devrimcilerin bir kısmı Askerî Devrimci Komitede bizimle birlik oldu. Peki, nasıl oldu da Hükümeti hemen hemen hiç kan akıtmaksızın devirebildik?... Bu olay bizim *tecrit edilmemiş* olduğumuzun en açık bir kanıtıydı. Aslında tecrit edilmiş olan Geçici Hükümetti, bize karşı duran demokratik partilerdi, ve bugün de tecrit edilmiş olan onlardır, sonuna kadar da proletaryadan kopmuş olarak kalacaklardır!

Koalisyonun zorunluluğundan söz ediyorlar. Bir tek koalisyon olabilir: işçilerle askerlerin ve en yoksul köylülerin koalisyonu! Bu koalisyonu gerçekleştirmek şerefi de bizim partimize aittir... Avilov ne çeşit bir koalisyon istiyor? Halka ihanet etmiş olan bir hükûmeti destekleyenlerle mi koalisyon yapacağız? Koalisyon her zaman güç arttırmaz. Meselâ, Dan'ları ve Avksentiyev'leri aramıza alsaydık ayaklanmayı örgütleyebilir miydik?" Kahkahalar...

"Avksentiyev iş göremedi. *Oborontsi*'lerle yapılacak bir koalisyon daha mı çok iş çıkaracak? Toprak Komitelerini tutuklayan Avksentiyev ile köylülerden birini seçmek gerektiği zaman biz köylüleri seçtik. Devrimimiz tarihin klâsik devrimi olarak kalacaktır.

Bizi öteki demokratik partilerle uzlaşmayı reddetmekle suçluyorlar. Bunun suçu bizde mi? Ya da suçu, Karelin'in dediği gibi, 'yanlış anlamaya' mı yükliyeceğiz? Hayır, Yoldaşlar, bir parti Devrimin en ateşli zamanında, daha barut kokuları ortadan kalkmadan gelir de, 'İşte barut, alın kullanın' dediği zaman kendilerine barut sunulanlar düşmandan yana geçerlerse, bu bir yanlış anlama olamaz... Bu, karşısındakine merhametsizce savaş açmak demektir. Ve üstelik savaşı ilân eden de biz değiliz...

Avilov bizi barış çabalarınız başarısızlığa uğrayacak diye korkutuyor - eğer 'tecrit edilmiş' kalırsak. Tekrar ediyorum, Skobeliyev ya da Teresçenko'yla yapılacak bir koalisyon bizim barışı sağlamamıza nasıl yardım eder, anlamıyorum. Ve şöyle de cevap veriyorum: nasıl olursa olsun, eğer Avrupa emperyalist burjuvazi tarafından yönetilmekte devam edecek olursa, devrimci Rusya ister istemez dâvayı kaybeder..."

... Ve Bolşeviklerden yana olanlar içinde de bir takım çatışmalar biçimleniyordu. Kameniev Demiryolları İşçileri Sendikasından gelen sert bakışlı, tıknaz ve düşman tavırlı birini tanıdı. Adam bombasını hemen savurdu :

"Rusya'nın en güçlü örgütü adına konuşma hakkı istiyor ve sizlere şunu söylüyorum : *Vikzhel* beni Sendikanın iktidar anayasasına ait kararını açıklamakla görevlendirmiş bulunuyor. Merkez Komitesi Bolşeviklerin Rusya'daki bütün demokratik kuvvetlerden kendilerini tecrit etmek için yaptıkları çabaları desteklemeyi kesinlikle reddeder!" Salonun her yanında korkunç bir gürültü.

"1905'de, Kornilov günlerinde, demiryolları işçileri Devrimin en iyi koruyucuları olmuşlardır. Ama siz bizi Kongrenize çağırmadınız..." Bağırışmalar: "Eski *Çayika* sizi çağırmadı!" Sözcü aldırmadı. "Bu Kongrenin yasaya uygunluğunu kabul etmiyoruz; Menşeviklerin ve Sosyalist Devrimcilerin ayrılmasından sonra bu toplantının resmî hiç bir niteliği kalmamıştır... Sendika eski *Çayika*'yı destekliyor ve Kongrenin yeni bir Komite seçme hakkı olmadığını ilân ediyor...

İktidar, bütün devrimci demokrasinin yetkili organlarına karşı sorumlu, sosyalist ve devrimci bir iktidar olmalıdır. Böyle bir iktidar kuruluncaya kadar, Devrim düşmanı askerî birliklerin Petrograd'a gönderilmesini reddeden Demiryolları Sendikası, aynı zamanda, *Vikzhel*'in rızası olmayan bir emri yerine getirmeyi yasak etmiştir. *Vikzhel,* Rusya demiryollarının bütün yönetimini de eline almış bulunuyor."

Sona doğru yağdırılan küfürler arasında sesi işitilmez oldu. Ama gerçekten çok sert bir vuruştu bu... Durumun kötülüğü Başkanlık Divanında oturanların yüzünden anlaşılıyordu. Kameniev sadece Kongrenin yasaya uygunluğu konusunda herhangi bir kuşkuya yer olmadığını, dahası, nisabın *Çayika*'nın tesbit ettiği nisabı da - Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin ayrılmalarına rağmen - geçtiğini söyledi.

Sonra iktidar anayasasının oylanmasına geçildi. Oylama sonunda Halk Komiserleri Konseyi ezici bir çoğunlukla seçildiler.

Rus Cumhuriyetinin yeni parlâmentosu olan yeni *Çayika*'nın seçimi yalnızca on beş dakika aldı. Troçki seçim sonucunu ilân etti: seçilmiş olan 100 üyeden 70'i Bolşevikti... Köylüler ve ayrılan partiler için yedek yerler ayrılmıştı. "Programımızı

kabul edecek bütün partiler ve grupların Hükümete katılmasını memnunlukla karşılayacağız," dedi Troçki.

Ve bunun üzerine İkinci Rusya Sovyetler Kongresi dağıldı. Artık delegeler Rusya'nın dört bir köşesine gidebilir ve geçen büyük olayları anlatabilirlerdi...

Şehir Tramvay Sendikasının Sovyet delegelerini evlerine götürmek için Smolni kapısında her zaman beklettiği tramvayda uyuyan vatmanı uyandırdığımızda saat hemen hemen sabahın yedisiydi. Kalabalık tramvayda bir gece önceki neş'e yoktu gibi geldi bana. Bir çokları kuşkuluydular. Belki de kendi kendilerine şöyle diyorlardı: "Şimdi efendi biziz. Bakalım istediklerimizi nasıl yaptıracağız?"

Apartınana girdiğimizde bir takım silâhlı yurttaşlar tarafından durdurulduk ve sorguya çekildik. Duma'nın emirlerini yerine getiriyorlardı...

Apartman sahibi kadın geldi ve pembe ipek bir sabahlığın içinde sallandı.

"Ev Komitesi sizin de öteki kiracılar gibi nöbet tutmanızı istiyor," dedi.

"Ne diye nöbet tutacakmışız?"

"Evi, kadınları ve çocukları korumak için."

"Kimden?"

"Hırsızlardan ve katillerden."

"Peki ya Askerî Devrimci Komiteden gelip silâh aramak isterlerse?"

"İşte zaten onlar için tutuyoruz nöbeti... Ha onlar, ha ötekiler..."

Ben kendisine, Amerikan Konsolosunun bütün Amerikan yurttaşlarına silâh taşımayı - özellikle Rus aydın sınıfının bulunduğu yerlerde - yasak etmiş olduğunu büyük bir ciddiyetle söyledim...

BÖLÜM VI

KURTULUŞ KOMİTESİ

9 Kasım, Pazar.....

Novoçerkask, 8 Kasım.

Bolşevik isyanını ve Bolşeviklerin Geçici Hükümeti devirdiklerini ve Petrograd'da iktidarı ele aldıklarını gözönünde tutan... Kazak Hükümeti bu hareketleri caniyane saydığını ve kesinlikle kabul edilmez bulduğunu ilân eder. Bundan ötürü ,Kazaklar bir koalisyon hükümeti olan Geçici Hükümete her türlü yardımı yapacaklardır. Bu durum karşısında ve Geçici Hükümet iktidara dönünceye kadar, 7 Kasımdan itibaren, Don bölgesinde iktidarı kendi elime alıyorum.

İmza : Ataman Kaledin
Kazak Askerleri Hükümeti Başkanı

Başbakan Kerenski'nin *prikaz*'ı... Gaçina'dan gönderilmiş :

Geçici Hükümetin başkanı ve bütün Rus silâhlı kuvvetlerinin en yüksek komutanı olan ben, hâlen anayurda bağlı bulunan cephedeki alayların başında bulunduğumu ilân ederim.

Yurda ve Devrime ihanet edenlerin çağrısına yanlışlıkla ya da kızgınlıkla uymuş olan Petrograd askerî bölgesi birliklerinin gecikmeden görevleri başına dönmelerini emrediyorum.

Bu emir bütün alaylara, taburlara ve bölüklere okunacaktır.

İmza : Geçici Hükümet Başkanı ve Yüksek Komutan
A. G. KERENSKİ

Kuzey Cephesine komuta eden generale Kerenski'den gelen bir telgraf :

Gaçina şehri Hükümete bağlı alaylar tarafından kan akıtılmaksızın alınmıştır. Kronştad bahriyelilerinin, Semiyonovski ve İsmailovski Alaylarının müfrezeleri karşı koymaksızın silâhlarını teslim ettiler ve Hükümet kuvvetlerine katıldılar.

Tesbit edilmiş olan birliklerin olabildiği kadar sür'atle ilerlemelerini emrediyorum. Askerî Devrimci Komite kendi askerlerine çekilme emri vermiştir...

Güney Batıda otuz kilometre kadar uzakta bulunan Gaçina geceliyin düşmüştü. Yukarıdaki telgrafta adı geçen iki alay müfrezesi - aralarında bahriyeliler yok - başlarında yüzbaşıları olmadan şehir dolaylarında gezerlerken Kazaklar tarafından sarılmışlar ve silâhlarını teslim etmişlerdi ; ancak, Hükümet kuvvetlerine katıldıkları doğru değildi. Bunların çoğu şu anda korkmuş ve utanmış bir durumda Smolni'ye kadar gelmişler, durumu anlatıyorlardı. Kazakların o kadar yakında olduklarını bilmiyorlarmış... Kazaklarla konuşmaya çalışmışlar...

Devrimci cephede büyük bir karışıklık görülüyordu. Güneye giden bütün kasabalarda garnizonlar uzlaşmaz ve kesin bir biçimde ikiye... ya da üçe bölünmüşlerdi; Yüksek Komutanlık, daha güçlüsü olmadığı için, Kerenski'yi tutuyordu; aşağı kademelerin çoğunluğu Sovyetlerden yanaydı. Bunların dışında kalanlarsa oradan oraya geçip duruyorlardı.

Askerî Devrimci Komite Petrograd'ın savunmasını acele olarak Muraviyov'un komutasına bıraktı; yaz aylarında Ölüm Taburlarını örgütlemiş, muvazzaf, hırslı bir subay olan Muraviyov'un o sıralarda, Bolşeviklere yumuşak davranıldığını, bunların ortadan kaldırılması gerektiğini Geçici Hükümete öğütlediği söyleniyordu. Muraviyov kuvvete ve cesarete içtenlikle hayran bir asker olabilirdi...

Sabahliyin aşağıya indiğimde kapımın yanındaki duvara Askerî Devrimci Komitenin iki emrinin yapıştırılmış olduğunu gördüm: bütün dükkânlar her zaman olduğu gibi açılacaktı, bütün boş odalar ve apartmanlar Komitenin emrine verilecekti.

Otuz altı saattenberi Bolşevikler Rus vilâyetlerinden ve dış dünyadan kopmuş bulunuyorlardı. Demiryolcular ve telgrafçılar Bolşeviklerin gönderdikleri haberleri ulaştırmıyorlar, postacılar mektuplarını getirmiyorlardı. Yalnız Çarskoye Selo'da Hükümet telsizi her yarım saatte bir bültenler ve beyannameler yayımlıyordu; Smolni'nin komiserleri ile Şehir Duma'sının komiserleri trenlerde yarış ediyorlardı; propaganda broşürleri ile dolu iki uçak cepheye yollanmıştı.

Ama ihtilâl dalgaları bütün Rusya'da kendiliğinden, bir insanın yapacağından daha hızlı olarak yayılıyordu. Helsingfors Sovyeti destekleme kararı almıştı; Kiyev Bolşevikleri Askerî Depoyu ve Telgrafhaneyi ele geçirmiş, o sırada Kiyev'de toplanmakta olan Kazak Kongresi delegeleri Bolşevikleri aldıkları yerlerden dışarı atmıştılar; Kazan'da bir Askerî Devrimci Komite yerli Garnizon yöneticilerini ve Geçici Hükümet

Komiserini tutuklamıştı; Sibirya'da Krasnoyars'dan, Sovyetlerin mahallî kurumların denetimini ele aldıklarını bildiren haberler geliyordu; Moskova'da bir yandan deri işçilerinin yaptıkları büyük grev ,öte yandan büyük bir lokavt korkutması, durumu büsbütün kötüleştirmişti. Sovyetler büyük bir çoğunlukla Petrograd'daki Bolşevikleri desteklemeye karar vermişlerdi... Bir Askerî Devrimci Komite harekete geçmişti.

Her yerde aynı şey oldu: basit erler ve sanayi işçileri büyük bir çoğunlukla Sovyetleri desteklediler; subaylar, *yunker*'ler ve orta sınıf genellikle Hükümetten yanaydı. Burjuva Kadet'lerle "ılımlı" Sosyalistler de Hükümeti tutuyorlardı. Bütün bu şehirlerde Yurt ve Devrimi Kurtarma Komiteleri kuruldu, iç savaş için silâhlanılmaya başlandı...

Petrograd'da on altı bakanlığın memurları grev yapmışlardı. Grevi Çalışma ve Levazım Bakanlıkları yönetiyordu. Bu iki bakanlığı Sosyalistlerin Hükümeti Ağustosta kurmuştu.

Eğer insanlar tek başlarına ayakta durabilselerdi, o gri soğuk sabahta da "bir avuç Bolşevik" çevrelerinde esen bir sürü fırtınanın ortasında tek başlarına ayakta kalabilirlerdi (1). Köşeye sıkıştırılan Askerî Devrimci Komite birden ileri sıçradı... varlığını kurtarmak için... *"De l'audace, encore de l'audace, et toujours l'audace...* (cesaret, yine cesaret ve her zaman cesaret)." Sabahliyin saat beşte Kızıl Muhafızlar Şehir Basımevine girdiler, Duma'nın bildiri ve protestolarından binlercesini topladılar ve şehrin resmî organı olan *Viyestnik Samupravleniya* (Muhtar Belediye Yönetim Bülteni) ni kapattılar. Bütün burjuva basını durduruldu, eski *Çayika*'nın gazetesi *Golos Soldata* bile.. Ama gazete hemen adını değiştirerek, *Soldatski Golos* yaptı, yüz bin sayı bastı; bağıra bağıra meydan okuyordu.

Geceliyin ihanetlerinin bir örneğini daha veren, gazeteleri kapatan adamlar ülkeyi daha uzun bir süre cehalet içinde bırakamıyacaklardır. Ülke doğruyu bilecektir! O zaman sizlerin değerinizi anlıyacaktır, Sayın Bolşevik Baylar! Göreceğiz..!

Öğleden sonra Nevski'den aşağı doğru inerken Duma binasının önündeki caddenin halkla dolu olduğunu gördük. Orada burada süngülü Kızıl Muhafızlar ve bahriyeliler... Çevrelerini yüzlerce kadın ve erkek sarmış - memurlar, öğrenciler, dükkân sahipleri, *çinovniki*'ler... Hepsi de yumruklarını sallıyorlar, küfürler, tehditler savuruyorlar. Merdivenlerde izciler ve memurlar duruyor, *Soldatski Golos* dağıtıyorlar. Kolunda kırmızı band

bulunan bir işçi, elinde tabanca, basamakların başında, düşman bir kalabalık ortasında duruyor, hiddetten ve sinirden tirtir titriyor ,gazetelerin teslimini istiyor... Tarihte, sanıyorum hiç böyle bir şey olmamıştır. Bir yanda başarıya ulaşmış bir ihtilâli temsil eden oldukça sefil durumda, bir avuç silâhlı işçi ve basit er; öte yanda New York'un kibar caddelerinde gezen halka benzer sinirli bir kalabalık, bağırıyor, küfrediyor: "Hainler! Provokatörler! *Opriçniki*'ler!" (*)

Kapılarda öğrenciler ve subaylar duruyor. Kollarındaki beyaz bandların üzerine kırmızıyla "Kamu Güvenliği Komitesi Milisi" yazılı. Bir çok izci içeri girip çıkıyor. Merdivenin yukarısında kargaşalık var. Yüzbaşı Gomberg basamaklardan iniyor: "Duma'yı dağıtacaklar," diyor. "Bolşevik Komiser şimdi Belediye Başkanının yanında." Yukarı çıktığımız zaman Riyazanov hızla dışarı çıktı. Duma'nın Halk Komiserleri Konseyini tanımasını istemiş, Belediye Başkanı da bu teklifi kesin olarak reddetmiş.

Bürolarda kaynaşan büyük bir kalabalık öteye beriye koşuşuyor, bağırıyor, bir şeyler yapıyor... Hükümet memurları, aydınlar, gazeteciler, yabancı gazete muhabirleri, Fransız ve İngiliz subayları... Şehir Mühendisi sevine sevine onları gösteriyor: "İşte bakın," diyor, "elçilikler bugün için tek iktidar olarak Duma'yı tanıyor. Bolşevik katil ve hırsızlar için iktidar artık bir saat sorunu. Bütün Rusya bize katılıyor..."

Aleksandr Salonunda Kurtuluş Komitesinin büyük bir toplantısı var. Filipovski Başkan. Skobeliyev kürsüde, büyük alkışlar arasında, Komiteye yeni katılanların listesini okuyor : Köylüler Sovyetinin İcra Komitesi, eski *Çayika,* Merkez Ordusu Komitesi, *Centroflot,* Menşevikler, Sovyetler Kongresine gelen Sosyalist Devrimciler ve cephe delegeleri, Sosyalist Devrimciler, Menşeviklerin Merkez Komitesi, Populist Sosyalist partiler, *Zemstvo* gurubu, Köylüler Birliği, Kooperatifler, *Zemstvo*'lar, Belediyeler, Posta Telgraf Sendikaları, Rusya Cumhuriyet Konseyi, Sendikalar Birliği, Tüccar ve İmalâtçılar Birliği..

"... Sovyetler iktidarı demokratik bir iktidar değil, bir diktatörlüktür... Hem de proletarya diktatörlüğü değil proletaryaya karşı olan bir diktatörlüktür. Devrimci coşkuyu duyanlar, ya da nasıl duyulacağını bilenler bugün Devrimin korunması için bize katılmalıdırlar...

(*) On Yedinci Yüzyılda yaşayan Korkunç İvan'ın Yaban Muhafızları.

Günün sorunu yalnız sorumsuz demagogları zararsız hale getirmek değil, Devrim düşmanlığıyla da savaşmaktır... Eğer taşradaki kimi generallerin olaylardan yararlanarak Petrograd üzerine başka niyetlerle yürümeye kalkıştıkları söylentileri doğruysa, bu durum bizim demokratik bir hükümetin temelini atmamız gereğini bir kere daha doğrular... Yoksa soldan gelen kargaşalıkları sağdan gelen karışıklıklar izleyecektir...

Yurttaşların *Golos Soldata* gazetesini satın alırlarken ve gazeteci çocukların da *Raboçiya Gazeta* satarlarken caddelerde tutuklandıkları bir sırada Petrograd Garnizonu tarafsız kalamaz...

Karar alma vakti geçmiştir.. Devrime inançlarını yitirenler çekilsin... Birleşik bir iktidar kurmak için herşeyden önce Devrimin itibarını kurtarmak zorundayız...

Yemin edelim ki ya Devrim kurtulacak... ya da biz yok olacağız!"

Salondakiler ateşli bakışlarla bağıra bağıra ayağa kalktılar. Ortalıkta hiç bir proleter yoktu.

Sonra Vaynştayn şunları söyledi :

"Sakin olmalı ve kamuoyu Kurtuluş Komitesini sağlam olarak desteklemedikçe harekete geçmemeliyiz... Ancak ondan sonra savunmayı bırakıp harekete geçebiliriz!"

Vikzhel temsilcisi, örgütünün, yeni bir hükümet kurulması konusunda teşebbüsü eline aldığını, delegelerinin Smolni'de bu konuyu tartıştıklarını açıkladı... Bu açıklamayı şiddetli bir tartışma izledi; Bolşevikler yeni Hükümete alınacaklar mıydı? Martov alınmasından yanaydı; eninde sonunda, diyordu, onlar da önemli bir siyasî partidir. Bu konuda düşünceler çok bölünmüştü; sağ kanat Menşevikleriyle Sosyalist Devrimciler, aynı zamanda Populist Sosyalistler, kooperatifler ve burjuva elemanları Bolşeviklerin yeni hükümete alınmalarına karşıydılar.

Bir konuşmacı, "Onlar Rusya'ya ihanet ettiler," dedi, "iç savaşa başladılar ve cepheyi Almanlara açtılar. Bolşevikler merhametsizce yok edilmelidir..."

Skobeliyev hem Bolşeviklerin hem de Kadet'lerin Hükümet dışı bırakılmalarını istedi.

Biz genç bir Sosyalist Devrimciyle konuşmaya dalmıştık. Bu genç, Tseretelli ile "uzlaşıcılar" Rus demokrasisine koalisyonu zorla kabul ettirdikleri gece Bolşeviklerle birlikte Demokratik Konferansı terketmişti.

"Siz burada mısınız?" diye sordum.

Gözleri parladı. "Evet!" diye bağırdı. "Perşembe gecesi partimle birlikte Kongreyi terkettim. Ben yirmi yıldır hayatımı, şimdi cahil halkın zulmüne başeğmek için tehlikeye atmadım. Onların yönetimlerine katlanılamaz. Ama köylüleri hesaba katmıyorlar.. Köylüler harekete geçtiklerinde ortadan yok edilmeleri bir dakika işidir."

"Ama köylüler... Bakalım harekete geçecekler mi? Toprak Kararnamesi köylüleri memnun etmiyecek mi? Bundan başka ne isteyebilir köylü?"

"Ha, Toprak Kararnamesi! Bu kararname aslında bizimdir.. Sosyalist Devrimci programının ta kendisi! Bu politikayı benim partim, köylülerin isteklerini yakından ve dikkatle inceleyerek hazırladı. Hakkımızı yediler..."

"Peki, bu madem ki sizin politikanız, neden karşı koyuyorsunuz? Eğer köylülerin isteğine uygunsa halk neden buna karşı gelsin?"

"Anlamıyorsunuz! Köylüler bunun bir hiyle olduğunu... bu hırsızların Sosyalist Devrimci programı çaldıklarını anlamıyacaklar mı sanıyorsunuz?"

Kaledin'in Kuzeye doğru yürüyüşe geçtiğinin doğru olup olmadığını sordum.

Başıyla doğruladı ve acı bir sevinçle ellerini ovuşturdu. "Evet, Bolşeviklerin başımıza ne işler açtığını işte görüyorsunuz. Karşı - İhtilâli ayaklandırdılar. Devrim kaybedildi. Devrim mahvoldu."

"Ama siz Devrimi savunmıyacak mısınız?"

"Elbette savunacağız... kanımızın son damlasına kadar. Ama ne olursa olsun Bolşeviklerle işbirliği yapmıyacağız..."

"Ama Kaledin Petrograd'a gelirse, Bolşevikler de şehri savunurlarsa onlara katılmıyacak mısınız?"

"Elbette katılmıyacağız! Biz de kendi yanımızdan şehri savunacağız, ama Bolşevikleri desteklemiyeceğiz. Kaledin Devrimin düşmanıdır, ama Bolşeviklerin de ondan aşağı kalır yerleri yoktur."

"Siz hangisini tercih edersiniz?.. Kaledin'i mi, Bolşevikleri mi?"

"Tartışılacak bir konu değil bu!" diyerek hemen sözümü kesti. "Size Devrim mahvoldu diyorum. Ve bu suç da Bolşeviklerindir. Ama bana bakın... peki ama bunları neden konuşuyoruz? Kerenski geliyor... Yarından sonra saldırıya geçeceğiz... Smolni daha şimdiden bize delegeler göndermiş, bizi yeni Hü-

kümeti kurmaya çağrıyor. Ama şimdi artık onlar elimize düştüler. Tastamam güçsüz onlar... İşbirliği yapmıyacağız onlarla..."

Dışarda bir silâh patladı. Pencerelere koşuştuk. Kalabalığın hakaretlerine sonunda kızan bir Kızıl Muhafız ateş etmiş ve bir genç kızı kolundan yaralamıştı. Hiddetle bağırıp çağıran halkın arasından kızın bir arabaya konulduğunu gördük. Halkın bağırıp çağırmaları bize kadar geliyordu. Olup bitenleri seyrederken Mihailovski'nin köşesinden bir zırhlı otomobil göründü. Namluları sağa sola dönüyordu. Birden halk, Petrogradlıların her zaman yaptıkları gibi, yere yata kalka, hendeklerde toplanarak ve telefon direklerinin arkalarına saklanarak kaçmaya başladı. Zırhlı otomobil geldi ve Duma'nın merdivenlerine dayandı, mazgaldan başını çıkaran bir adam *Soldatski Golos* gazetelerinin teslimini istedi. İzciler şaşırdılar ve içeri kaçtılar. Az sonra otomobil kararsızca çevrede dolaştı ve Nevski'ye doğru uzaklaştı. Bu sırada yüzlerce kadın ve erkek ayağa kalkıp elbiselerinin tozunu silkmeye başladılar...

Binanın içinde bir çok insan kollarının altında *Soldatski Golos* gazeteleriyle oraya buraya koşuyorlar, gazeteleri saklayacak yer arıyorlardı...

Bir gazeteci elinde bir kâğıtla odaya girdi.

"Krasnov'un bildirisi!" diye bağırdı. Herkes çevresini sardı. "Basalım... Basalım ve çarçabuk kışlalara dağıtalım."

Yüksek Komutanın emriyle Petrograd'da toplanmış olan askerî birliklerin komutanlığına atanmış bulunuyorum.

Yurttaşlar, askerler, Don'un, Kuban'ın, Transbaykal'ın, Amur'un, Yenisey'in değerli Kazakları; yeminlerine bağlı kalan herkese, Kazak yeminine dokundurmamaya kararlı olan sizlere sesleniyorum... Sizleri Petrograd'ı anarşiden, kıtlıktan, zorbalıktan kurtarmaya ve bir avuç insanın Wilhelm'in altınlarına dayanarak Rusya'nın alnına sürdüğü lekeyi silmeye çağırıyorum.

Mart ayının önemli günlerinde bağlılık yemini ettiğiniz Geçici Hükümet devrilmiş değildir, yalnızca toplantılarını yaptığı binadan zor kuvvetiyle atılmıştır. Ama, Hükümet görevlerine bağlı olanların ve cephedeki orduların yardımıyla, bütün Kazakları komutasında toplayan ve moralleri çok yüksek olan ve üstelik Rus halkının iradesine uygun olarak hareket eden Kazaklar Konseyi, 1612'de İsveçliler, Polonyalılar ve Litvanyalıların Moskova'yı tehdit ettikleri günlerde cetleri Don Kazaklarının Moskova'yı kurtardıkları gibi, bugün de yurtlarına hizmet etmeye yemin etmiştir...

Faal Ordu bu canileri korkunç saymakta ve onlardan tiksinmektedir. Barbarca hareketleri, yağmacılıkları, işledikleri cinayetler, Rusya'ya sokmak istedikleri Alman zihniyeti - yenilmiş ama daha teslim

olmamış bulunan bu zihniyet - onları bütün halka karşı yabancı kılmıştır.

Yurttaşlar, askerler, Petrograd Garnizonunun Kazakları! Bana delegelerinizi gönderiniz, böylece kimlerin yurda ihanet ettiğini, kimlerin etmediğini anlıyayım, boş yere masum kanı akıtmıyalım.

Her guruptan, hemen hemen aynı anda, binanın Kızıl Muhafızlar tarafından sarılmış olduğu haberi geldi. Kolunda kırmızı bant bulunan bir subay içeri girdi ve Belediye Başkanını sordu. Bir kaç dakika sonra da çıkıp gitti. İhtiyar Şnayder kıpkırmızı, ve zaman zaman sarararak, odasından çıktı.

"Duma'yı özel bir toplantıya çağırıyorum!" diye bağırdı. "Hemen!"

Büyük salonda herkes durdu. "Bütün üyeler özel toplantıya!"

"Ne var, ne oluyor?"

"Bilmiyorum... bizi mi yakalayacaklar... Duma'yı mı dağıtacaklar.. kapıda duran üyeleri mi tutuklayacaklar...?" diye herkes sorup duruyordu.

Nikolay Salonunda ayakta duracak yer yoktu. Belediye Başkanı, askerlerin kapıları tuttuğunu, bütün giriş çıkışları yasakladığını, bir komiserin Belediye Duma'sını tutuklayıp dağıtma tehdidinde bulunduğunu bildirdi. Üyeler acele acele konuşmaya başladılar, sözlerine galerilerden bile cevap verildi. Serbest oyla seçilmiş Şehir Meclisini hiç bir kuvvet dağıtamazdı; Belediye Başkanının ve bütün üyelerin dokunulmazlığı vardı; zorbalar, provokatörler, Alman casusları hiç bir zaman tanınmıyacaktı; bizi dağıtma tehdidine gelince, bırakın istediklerini yapsınlar.. Ancak cesetlerimizin üzerlerine basarak bu Meclisi ele geçirebilirlerdi, eski çağlarda Roma senatörleri de Gotların gelişini böyle büyük bir gururla beklememişler miydi..?

Karar : bütün Rusya'daki Duma'lar ve *Zemstvo*'lar telgrafla durumdan haberdar edilecek. Karar: Belediye Başkanı ya da Duma Başkanı herhangi bir Askerî Devrimci Komite ya da Halk Komiserleri Konseyi denen heyetin temsilcileriyle herhangi bir ilişki kurmayacak. Karar : kendi seçilmiş Meclisini korumak üzere Petrograd halkına yeni bir çağrıda bulunulacak. Karar: devamlı olarak toplantı halinde olunacak...

Bu sırada bir üye geldi, Smolni'ye telefon ettiğini, Askerî Devrimci Komitenin Duma'yı sarmak için bir emir vermediğini bildirdiğini, askerlerin çekileceklerini söyledi...

Biz aşağı kata inerken Riyazanov ön kapıdan hızla girdi. Heyecanlıydı.

"Duma'yı dağıtacak mısınız?" diye sordum.

"Yok canım, kim söyledi?" diye cevap verdi. "Bir yanlışlık olmuş. Duma'ya dokunulmayacağını bu sabah Belediye Başkanına söyledim..."

Basmakta olan karanlığın içinde, Nevski'ye doğru iki sıra bisikletlinin yaklaştığını gördük. Omuzlarında silâhlar asılıydı. Durdular, kalabalık çevrelerini sardı. Bir çok sorgular...

"Siz kimlersiniz? Nereden geliyorsunuz?" diye sordu, ağzından puro sarkan bir ihtiyar.

"On İkinci Ordudan. Cepheden geliyoruz. Sovyetleri namussuz burjuvalara karşı desteklemek için geldik!"

"Ya!" diye bağırdı kalabalık. "Bolşevik jandarmaları! Bolşevik Kazakları!"

Deri ceketli ufak tefek bir subay basamaklardan indi. "Garnizon dönüyor!" diye kulağıma fısıldadı. "Bolşeviklerin sonu geliyor. Nasıl döndüğünü görmek ister misiniz? Gelin öyleyse benimle!" Mihailovski'ye doğru hızlı hızlı yürümeye başladı. Biz de onu izledik.

"Hangi alay?"

"*Bronneviki*'ler..." Gerçekten durum önemliydi. *Bronneviki'ler* zırhlı oto birlikleriydi. Duruma hâkim olan birlikler bunlardı. *Bronneviki*'leri elinde tutanlar şehri de ellerinde tutarlardı. "Kurtuluş Komitesi Komiserleri ve Duma onlarla konuşacak. Onlar bir karara varmak için toplantı yapıyorlar..."

"Neye karar verecekler? Hangi taraftan dövüşeceklerine mi?"

"Yo! Böyle olmaz o. Onlar hiç bir zaman Bolşeviklere karşı dövüşmezler. Tarafsız kalıp kalmamaya karar verecekler... ve sonra *yunker*'lerle, Kazaklar..."

Büyük Mihailovski Süvari Okulunun karanlık kapısı ardına kadar açılmıştı. İki nöbetçi bizi durdurmak istedi, ama biz hiç aldırmadan hızla yürüdük, bağırıp çağırmalarına kulak asmadık. İçerde, büyük salonun tepesine doğru yalnız bir tek ark lâmbası sönük sönük yanıyor. Salonun kırk sütunu ve pencereleri karanlıkta kaybolmuş. Çevrede, loş insan biçimleri arasında kocaman zırhlı otomobiller var. Bir otomobil, ortada, ışığın altında; çevresinde iki bin kadar yanık yüzlü asker toplanmış; koskocaman binanın içinde kaybolmuşlar gibi. Bir takım adamlar, subaylar, Asker Komiteleri başkanları, konuşmacılar,

otomobilin üstüne çıkmışlar. Ortada mazgalın üstünde bir asker konuşuyor. Bu Hanjunov. Yaz aylarında yapılan Rusya *Bronneviki* Kongresinde başkandı. Hareketli, yakışıklı bir adam. Üzerinde deri bir ceket, omuzunda teğmen apoleti, ayakta durmuş, tarafsızlığı hararetle savunuyor.

"Ruslar için kendi kardeşlerini öldürmek," diyor, "korkunç bir şeydir. Çarlığa karşı omuz omuza çarpışmış ve tarihe geçecek büyük savaşlar vererek düşmanı yenmiş olan askerler arasında iç savaş olmamalıdır! Partiler arasındaki didişmelerden, bize, askerlere ne? Geçici Hükümetin demokratik bir hükümet olduğunu sizlere söyliyeçek değilim; biz burjuvazi ile koalisyon yapmak istemiyoruz - hayır. Biz birleşik bir demokrasi hükümeti istiyoruz, yoksa Rusya mahvolur! Böyle bir hükümet iş başına geçecek olursa iç savaş çıkmaz ve kardeş kardeşi öldürmez!"

Bu sözler herkese akıllıca göründü. Büyük salonda alkışlar ve gürültüler yükseldi.

Bir asker zırhlı otomobilin üstüne atladı. Yüzü beyaz ve gergindi. "Yoldaşlar!" diye bağırdı. "Ben Romanya Cephesinden geliyorum. Sizlere hemen şunu söylemek için geldim: Barış artık gelmeli! Hemen barış yapılmalı! Bize kim barışı getirirse... Bolşevikler mi olur, başka bir hükümet mi, bilmiyorum... ama kim getirirse onun arkasından gideceğiz. Barış! Biz cephedekiler artık savaşacak durumda değiliz. Ne Almanlarla ne de Ruslarla..." Yere atladı, dalgalanan insan yığınlarından bir çeşit kederli ses yükseldi; bir Menşevik *oborentz* otomobilin üstüne çıkıp savaşın Müttefiklerce kazanılıncaya kadar devam etmesi gerektiğini söylediği sırada bu ses bir kızgınlık haline geldi.

"Kerenski gibi konuşuyorsun!" diye bağırdı biri.

Bir Duma delegesi tarafsızlığı savundu. Sinirli sinirli mırıldanarak onu da dinlediler. Adamın kendilerinden olmadığını anlıyorlardı. İnsanların anlamaya, bir karara varmaya bu kadar çalıştıklarını o zamana kadar hiç görmemiştim. Hiç kıpırdamıyorlar. Ayakta durmuşlar, korkunç bir dikkatle dinliyorlar konuşmacıyı. Kaşlarını çatmışlar düşünceli düşünceli, ter damlıyor alınlarından; gözleri, aydınlık çocuk gözleri; yüzleri, masallardaki kahraman yüzleri; iri yarı, dev adamlar...

Şimdi bir Bolşevik konuşuyor... içlerinden biri; öfkeli, kızgın. Onu da ötekilerden çok sevmiyorlar. O da içinde bulundukları ruh durumunu yansıtmıyor. Şu anda onlar basit düşüncelerin üstüne çıkmışlar, sanki Devrimin yaşayıp yaşamaması on-

lara bağlıymış gibi Rusya'yı, sosyalizmi, dünyayı düşünüyorlar...

Konuşmacı konuşmacıyı izledi. Gergin bir sessizlik. Bazan onay, bazan öfke havası içinde tartışmalar yapıldı: katılacak mıyız, katılmıyacak mıyız? Hanjunov arkasını bırakmıyor; sempatik adam... Barıştan çok söz ediyor ama o da bir subay, bir *oborentz* değil mi? Onun arkasından Vasili Ostrov'dan bir işçi çıktı. Ona da, "Sen bize barış getirecek misin, işçi? Onu söyle!" diye bağırdılar. Bulunduğum yere yakın bir yerde, çoğu subay bir takım adamlar tarafsızlıktan yana olanları alkışlamak için bir çeşit gurup yapmışlar. "Hanjunov! Hanjunov!" diye bağırıp duruyorlar. Bolşevikler konuşmaya başlayınca ıslık çalıyorlar.

Birdenbire otomobilin üstündeki Komite adamları ve subaylar büyük bir şaşkınlıkla ve bir takım hareketlerle tartışmaya başladılar. Dinleyiciler bağırıyorlar, ne olduğunu soruyorlar; büyük insan yığını tüm tedirgin. Bir asker kendini zorla subayların elinden kurtardı ve elini havaya kaldırdı.

"Yoldaşlar!" diye bağırdı. "Krilenko Yoldaş burada, bize söz söylemek istiyor!" Bağırmalar, ıslıklar. *"Prosim! Prosim! Dolay!* Başlasın! Konuşsun! İn aşağı!" sesleri arasında Askerî İşler Halk Komiseri, önden ve arkadan yardım eden eller, alttan ve üstten itip kakmalar arasında, otomobilin kenarına tırmandı. Bir an durdu ve radyatöre doğru yürüdü. Ellerini kalçalarına dayadı, çevreye gülerek baktı. Tıknaz, kısa bacaklı bir adam. Başında saç yok. Üniforması da işaretsiz.

Bana yakın olan grup korkunç bir şekilde bağırmaya başladı: "Hanjunov! Hanjunov'u istiyoruz! İn aşağıya! Sus! Kahrolsun hainler!" Her yan birbirine karıştı ve gürledi. Sonra bir sel gibi üzerimize gelmeye başladılar. Yanık yüzlü kocaman insanlar istediklerini yaptıracaklardı.

"Kim o toplantımızı bozanlar?" diye bağırdılar. "Kim orada ıslık çalanlar?" Gurup hemen dağılıverdi, yok oldular... ve bir daha da ortaya çıkmadılar.

"Asker Yoldaşlar," diye söze başladı Krilenko. Sesi kaba kaba çıkıyordu yorgunluktan. "Sizlerle istediğiniz gibi konuşamıyacağım. Kusura bakmayın. Çünkü dört gecedir uyku uyumadım...

Asker olduğumu söylemek gerekmez. Barış istediğimizi de... Kanlı burjuvazi iktidarını bir daha geri gelmemek üzere ortadan kaldıran sizlerin ve bütün kahraman yoldaşların yardımıyla işçi ve köylü Devrimini başarıya ulaştıran Bolşevik Partisi

bütün dünya halklarına barış teklif etmiş ve bunu bugün yapmıştır!" Çılgınca alkışlar.

"Tarafsız kalınanız isteniyor... Hiç bir zaman tarafsız kalmamış olan *yunker*'ler ve Ölüm Taburları bizi caddelerde vururken, Kerenski... ya da kim bilir hangi haydut Petrograd'a getirilmeye çalışılırken tarafsız kalmak... Kaledin Don'dan buraya doğru yola çıktı. Kerenski cepheden geliyor. Kornilov Ağustostaki teşebbüsünü yenilemek için Tekinleri ayaklandırıyor. Şimdi sizi savaşı önlemeye çağıran bütün bu Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler, iktidarlarını iç savaşsız mı yürütebildiler? Temmuzdanberi göz yumulan bu iç savaşta onlar şimdi olduğu gibi o zaman da yine burjuvaların yanında yer almadılar mı?

Eğer kararınızı vermişseniz ben sizi nasıl caydırabilirim? Sorun açıkça ortada: Bir yanda Kerenski, Kaledin, Kornilov, Menşevikler, Sosyalist Devrimciler, Kadet'ler, Duma'lar, subaylar... hepsi de amaçlarının iyi olduğunu söylüyorlar... Öte yanda işçiler, askerler, bahriyeliler, en yoksul köylüler. Hükümet sizin ellerinizde. Efendi sizsiniz. Büyük Rusya sizindir. Onu bir daha geri verecek misiniz?"

Konuşurken zorla ayakta durduğu belliydi; konuştukça, yorgun sesinden, söylediği kelimelerin ardındaki içten heyecan dışarı vuruyordu. Sonunda sallandı, neredeyse düşecekti; onu tutmak için yüzlerce el uzandı, salonun karanlık köşelerinden çarpıp dönen sesler geldi...

Hanjunov yeniden konuşmaya çalıştı. Ama "Oylamaya geçilsin! Oylamaya geçilsin! Oy!" diye bağırdılar. Sonunda karar sureti okundu: *bronneviki*'ler temsilcilerini Askeri Devrimci Komiteden çekecekler ve içinde bulundukları iç savaş durumunda tarafsızlıklarını ilân edecekler. Önergeden yana olanlar sağa, önergeye karşı olanlar sola. Bir an bir duraksama oldu. Sessiz bir bekleyiş ve sonra kalabalık hızla, birbirinin omuzundan atlayarak, sola akmaya başladı... Yüzlerce iri yarı asker, sönük ışık altında, bir tek yığın gibi, pistin üstünde koşuşuyor... Çevremizde duran elli kadar insan şaşırıp kaldılar; bunlar önergeden yana olmakta inat ediyorlardı. Yüksek tavan zafer çığlıklarıyla inlerken onlar arkalarını döndüler ve çıkıp gittiler... içlerinden kimileri de Devrimin arkasını büsbütün bıraktı...

Smolni'de yeni Halk Komiserleri boş durmuyorlardı. İlk kafarname basına verilmiş, o gece şehrin bütün sokaklarına binlercesi dağıtılmış, Güneye ve Doğuya giden her trene konularak balyalarla gönderilmişti.

Köylü delegelerin katılmasıyla toplanan Rusya İşçi ve Asker Delegeleri Kongresinin seçmiş olduğu Rusya Cumhuriyeti Hükümeti adına hareket eden Halk Komiserleri Konseyi aşağıdaki kararları almıştır :

1. Kurucu Meclis seçimleri kararlaştırılan günde, yani 12 Kasımda yapılacaktır,

2. Bütün Seçim Kurulları, Belediyeler, İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetleri ve cephedeki asker örgütleri tesbit edilen günde serbest ve düzenli seçim yapılması için gereken her çabayı göstereceklerdir.

Rusya Cumhuriyeti Hükümeti adına
Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
VLADİMİR ULİYANOV LENİN

Belediye binasında Duma bütün hızıyla çalışıyordu. Biz içeriye girdiğimizde Cumhuriyet Konseyinin bir üyesi konuşuyordu. Konsey, diyordu, kendisini dağılmış saymamaktadır; toplanacak yeni bir yer bulunçaya kadar çalışmalarına devam edemiyor, o kadar. Bu arada Konseyin İhtiyarlar Komitesi *hep birlikte* Kurtuluş Komitesine girmeyi kararlaştırmışlardır... Parantez içinde söyliyeyim, bu toplantı tarihin Rusya Cumhuriyetinden son kez söz edişi oldu.

Sonra bakanlıklardan, *Vikzhel'den*, Posta Telgraf Sendikasından gelen birçok delege belki yüzüncü kere Bolşevik yağmacılar için çalışmamak kararında olduklarını bildirdiler. Kışlık Sarayda bulunmuş olan bir *yunker* kendisinin ve arkadaşlarının ne kadar kahramanca çarpıştıklarını, Kızıl Muhafızlarınsa ne kadar kötü davrandıklarını çok renkli bir biçimde anlattı. Bütün anlatılanlara sorgusuz inanıldı. Biri, Sosyalist Devrimci gazete *Narod*'da çıkan bir yazıyı yüksek sesle okudu. Yazıda Kışlık Sarayda beş yüz bin rublelik zarar ziyan olduğu söyleniyor ve yapılan yağma ve hasar bütün ayrıntılarıyla anlatılıyordu.

Kuryeler zaman zaman telefonla alınan haberleri getiriyorlar. Dört Sosyalist bakan hapisten çıkarılmış. Krilenko Peter - Paul hapishanesine gitmiş, Amiral Verderevski'ye Donanma Bakanının kaçtığını anlatmış, Halk Komiserleri emrinde görev almasını Rusya adına kendisinden rica etmiş, ve ihtiyar denizci bu teklifi kabul etmiş... Kerenski Gaçina'dan Kuzeye doğru ilerliyor, karşısındaki Bolşevik garnizonları birer birer düşüyormuş. Smolni yeni bir kararname çıkarmış, Şehir Duma'sının yiyecek dağıtımı üzerindeki yetkisini genişletmiş.

Bu son onur kırıcı davranış büyük bir öfke yarattı. O Lenin ki müstebittir, yağmacıdır; o Lenin'in komiserleri ki Belediye garajını zaptetmişlerdir, Belediye depolarına girmişlerdir; şim-

di de kalkmış İaşe Komitelerinin işlerine, besin maddeleri dağıtımına burnunu sokmaya kalkıyor! Üyelerden biri, yumruklarını sallayarak, eğer Bolşevikler iaşe işlerine burunlarını sokarlarsa şehrin yiyeceği kesilmelidir, dedi... Özel İaşe Komitesinin temsilcisi olan başka biri, yiyecek durumunun çok ciddî olduğunu açıkladı ve yiyecek maddesi getiren trenlerin bir an önce yola çıkarılması için adamlar gönderilmesini istedi.

Diyodonenko dramatik bir sesle Garnizonun müteredditolduğunu söyledi. Semiyonovski alayı Sosyalist Devrimci Partinin emirlerini yerine getirmeye karar vermişti; Neva'daki torpedobotlarda tayfalar kararsızdılar. Altı üye hemen propogandaya devam görevine atandı.

Bundan sonra ihtiyar Belediye Başkanı kürsüye çıktı: "Yoldaşlar ve yurttaşlar! Peter - Paul'daki mahpusların tehlikede olduklarını şimdi öğrenmiş bulunuyorum. Bolşevik Muhafızlar altı Pavlovsk Okulu *yunker*'inin üzerlerinden elbiselerini almışlar ve onlara işkence yapmışlar. Biri delirmiş. Söylendiğine göre bakanları da linç edeceklermiş!" Salonda bir korku ve tiksinti havası esti. Gri elbiseli, tıknaz, ufak tefek bir kadın kürsüye çıkmak istedi, o zaman hava büsbütün elektriklendi. Kadın keskin ve madenî sesini yükseltti: eski devrimcilerden ve Duma'nın Bolşevik üyelerinden Vera Slutskaya...

Bağırmalara aldırmadan, "Bu bir yalan ve bir provokasyondur!" dedi. "İdam cezasını kaldıran İşçi ve Köylü Hükümeti bu çeşit işlere izin vermez. Bu masalın hemen incelenmesini istiyoruz. Eğer bu anlatılanlarda doğru bir yan varsa Hükümet enerjik tedbirler alacaktır!"

Hemen bütün parti üyelerinden oluşan bir komisyon kuruldu ve başlarında Belediye Başkanı olmak üzere Peter - Paul'daki durumun incelemesine gidildi. Biz de onlarla birlikte dışarı çıkarken Duma'da Kerenski'ye gönderilecek başka bir komisyon kuruluyordu... Başkente girdiği zaman kan akıtılmamaya çalışılması ve bundan kaçınılması gerekiyordu.

Kalenin kapılarındaki nöbetçilere kafa tutup içeri girdiğimizde gece yarısıydı. Seyrek elektrik lâmbalarının sönük ışıkları altında, Çarların yattıkları kilisenin yanından, aylarca her öğle zamanı *Boje Çarina Hrani* (*) çalan çanların ve kubbelerin altından geçtik... Ortalıkta kimseler yok. Karanlıkta yalpa vura vura yürüyen şişman birine çarptık. O da herkes gibi, *"Ya niye znayu,"* diye bizi sorguya çekti.

(*) "Tanrı Çarı Korusun."

Solda Trubetskoy Zindanının karanlık silueti görünüyor. Bu zindanda Çarlık zamanında birçok hürriyet kurbanı can vermiş ya da aklını kaçırmıştı. Geçici Hükümet Çarlık nazırlarını buraya kapatmıştı. Şimdi de Bolşevikler Geçici Hükümet bakanlarını buraya kapatıyorlardı.

Dostça davranan bir bahriyeli bizi Darphanenin yakınında küçük bir evde bulunan komutanlık bürosuna götürdü. Beş altı Kızıl Muhafız, bahriyeli ve asker sigara dumanından gözgözü görmeyen sıcak bir odada çepçevre dizilmişler. Ortada bir semaver kaynıyor. Bizi büyük bir içtenlikle buyur ettiler, çay verdiler. Komutan yoktu; Şehir Duma'sından gelen ve *yunker*'lerin hepsinin öldürüldüğünü iddia eden bir *sabotajniki* (sabotajcı) komisyonunun yanındaymış. Bu olay pek hoşlarına gitmiş gibi. Odanın bir köşesinde çıplak kafalı, yorgun bakışlı ufak tefek bir adam oturuyor. Üzerinde bir frak ve pahalı bir kürk var. Bıyıklarını ısırıyor, köşeye kıstırılmış bir fare gibi çevresine korkuyla bakıp duruyor. Daha yeni tutuklanmış. Askerlerden biri bir ara adama şöyle bir göz attı, "Bakan filân mı?" dedi... Ufak tefek adam bu sözü işitmemezlikten geldi; çok korktuğu belliydi. Oysa odadakiler bir düşmanlık göstermiyorlardı ona.

Adama yaklaştım ve kendisine Fransızca adını sordum. Başını eğerek, "Kont Tolstoy," dedi. "Neden beni tutukladıklarını anlamıyorum. Troitski köprüsünü geçip evime gidiyordum. Bunlardan... bu şahıslardan biri beni yakaladı. Ben Geçici Hükümetin Genel Kurmaya bağlı bir komiseriydim. Hükümet üyesi sayılmam..."

"Bırakın gitsin," dedi bir bahriyeli. "Zararsız bir adam..."

Tutukluyu getiren asker, "Olmaz!" diye cevap verdi. "Komutana soralım."

"Komutan, ha?" diye alay etti bahriyelilerden biri. "Peki ne diye ihtilâl yaptık öyleyse, subaylara boyun eğmek için mi?"

Pavlovski alayından bir *praporşçik* İhtilâlin nasıl başladığını anlatıyor: "6 Kasım gecesi *polk* (alay) Genel Kurmayda görevli. Ben de kimi arkadaşlarla birlikte nöbet tutuyorum; İvan Pavloviç ile başkaları da var. Şimdi adları aklımda değil. Kurmay heyetinin toplandığı odadaki perdelerin arkasına gizlendiler ve birçok şeyler öğrendiler. Meselâ, Gaçina'daki *yunker*'lerin geceleyin Petrograd'a getirileceğini ve sabahleyin yürüyüş için Kazaklara emir verildiğini duydular... Şehirdeki başlıca noktaların güneş doğmadan ele geçirilmesi gerekti. Köprüleri açmalıydı. Ama Smolni'nin nasıl çevrileceğini konuşmaya başladıkla-

rı zaman artık İvan Pavloviç dayanamamış, o sırada girip çıkanların çokluğundan yararlanarak dışarı fırlamış, doğru nöbetçi odasına koşmuş. Öteki arkadaşı onun yerine konuşulanları dinlemiş.

Ben de bir şeylerin olup bittiğinden zaten kuşkulanıyordum. Subay dolu otomobiller durmadan geliyordu. Bakanlar da orada. İvan Pavloviç işittiklerini bana anlattı. Sabahın saat iki buçuğu, Alay Komitesi sekreteri orada. Ona da durumu anlattık, ne yapacağımızı sorduk...

'Gelen giden herkesi yakala!' dedi. Öyle yapmaya başladık. Yarım saat içinde birçok subay ve bir kaç da bakan yakalayıp dosdoğru Smolni'ye gönderdik. Ama Askerî Devrimci Komite hazır değil. Ne yapacaklarını bilmiyorlar. Az sonra, herkesi serbest bırakın ve hiç kimseyi tutuklamayın diye emir geldi. O zaman koşa koşa Smolni'ye gittik, galiba yarım saat sonra bunun bir savaş demek olduğunu onlara zarzor anlatabildik. Genel Kurmaya döndüğümüz sırada saat beşti. İçerdekilerin çoğu gitmişti. Ancak bir kaç kişi yakalayabildik. Garnizonun hepsi yürüyüşe geçmişti..."

Vasili Ostrov'dan gelen bir Kızıl Muhafız ayaklanma günü kendi bölgesinde olup bitenleri bütün ayrıntılarıyla anlatıyor : "Bir tek makinalı tüfeğimiz bile yok elimizde," diyor gülerek, "Smolni'den bir tane alamadık. Kısım Duma'sı *uprava*'sının (Merkez Komitesinin) bir üyesi olan Zalkind Yoldaş, *uprava*'nın toplantı odasında Almanlardan alınmış bir makinalı olduğunu hatırladı. O, ben, bir de başka bir arkadaş odaya girdik. Menşeviklerle Sosyalist Devrimciler toplantıdalar. Biz hemen kapıyı açıp dosdoğru üzerlerine yürüdük. Onlar masada oturuyorlar. Onlar on iki, on beş kişi, biz, üç. Bizi görünce konuşmayı kestiler ve yalnızca baktılar. Biz onlara hiç aldırmadan odanın öteki köşesine gittik, makinalıyı söktük. Zalkind Yoldaş bir parçasını aldı, ben öteki parçasını. Omuzlarımıza attığımız gibi yürüyüp çıktık dışarıya... Bir tek kişi ağzını açıp da bir şey söylemedi!"

"Kışlık Sarayın nasıl ele geçirildiğini biliyor musun?" diye sordu bir üçüncüsü, bahriyeliydi. "Saat on ikiye doğru Neva tarafında hiç bir *yunker* kalmadığını anladık. Bunun üzerine kapıları kırarak içeri girdik ve ayrı ayrı merdivenlerden birer birer ya da küçük mangalar halinde çıkmaya başladık. Merdivenlerin üst başına çıktığımızda *yunker*'ler bizi durdurdular, silâhlarımızı ellerimizden aldılar. Bizimkiler boyuna aşağıdan geli-

yorlar. Bizimkiler yavaş yavaş çoğalınca *yunker*'leri sardık ve silâhlarını ellerinden aldık..."

Tam bu sırada komutan geldi. Güler yüzlü, genç bir gedikli. Kolu askıda ve gözlerinin altında derin uykusuzluk izleri. Önce tutukluya baktı. Tutuklu hemen anlatmaya başladı.

"Haa, anladım," dedi komutan. "Perşembe günü Kurmay Heyetini teslim etmek istemeyen Komiteye dahil olanlardan birisiniz. Ama siz bize lâzım değilsiniz, Yurttaş, özürler dileriz..." Kapıyı açtı ve Kont Tolstoy'a yol gösterdi. Ötekilerden bir kaçı, özellikle Kızıl Muhafızlar homurdandılar; bahriyeli de bahsi kazanmış gibi, "*Vot!* İşte! Ben size söylemedim mi?" dedi.

Komutan o sırada iki askerle meşgul olmak zorunda kaldı. İki asker Kale Garnizonunca seçilmiş, şikâyete gelmişlerdi. Mahpuslar da, diyorlardı, gardiyanların yedikleri kadar yiyorlar. Oysa bir insanı bile doyuracak kadar yiyecek yok. "İhtilâl düşmanlarına neden bu kadar iyi davranılıyor?"

"Biz devrimciyiz, Yoldaşlar, eşkiya değil," diye cevap verdi komutan. Sonra bize döndü. *Yunker*'lere eziyet edildiğini, bakanların korkutulduğunu işittiğimizi söyledik. "Mahpusları bir kere görsek de bütün dünyaya durumu anlatsak...?"

"Olmaz," dedi genç asker, sinirli sinirli. "Mahpusları bir daha rahatsız edemem. Az önce hepsini uykularından uyandırmak zorunda kaldım... Keseceğiz sanıyorlar kendilerini... Zaten *yunker*'lerin çoğu serbest bırakılmıştır. Geri kalanlar da yarın gidecekler." Birden arkasını döndü.

"Peki öyleyse Duma Komisyonuyla konuşabilir miyiz?"

Kendisine bir bardak çay dolduran komutan başını salladı: "Orada, salondalar," dedi, aldırmadan.

Gerçekten de kapının dışında, petrol lâmbasının sönük ışığının altında, ayakta duruyorlardı. Belediye Başkanının çevresinde toplanmışlar, heyecanlı heyecanlı konuşuyorlardı.

"Bay Başkan," dedim, "biz Amerikan gazetecileriyiz. İncelemelerinizin sonucunu bize resmen açıklar mısınız?"

Kibirli başını bize doğru çevirdi.

"Bize verilen raporlar doğru değil," dedi yavaş yavaş konuşarak. "Bakanlar buraya getirilirken neler olduysa o kadar, bunun dışında bir şey yok. Elden geldiği kadar korunmuşlar. *Yunker*'lere gelince, hiç birinde en küçük bir yara bile görmedik..."

Nevski'de, gece yarısı sonrasının boş karanlığı içinde, uzun uzun asker kolları sessiz sessiz yürüyorlar: Kerenski ile dövüş-

meye giden kıtalar bunlar. Koyu karanlıklara gömülü arka sokaklarda, ışıkları sönük otomobiller gelip gidiyor ve Köylü Sovyetinin karargâhı Fontaka Caddesi 6 numaralı evde Nevski'deki kocaman bir binanın bir dairesinde, *İnjenyerni Zamok* (Mühendis Okulu) unda gizli bir takım kaynaşmalar oluyor. Duma ışıklar içinde...

Smolni Enstitüsünde, Askerî Devrimci Komite, çok yük bindirilmiş bir dinamo gibi çevresine ateşler saçıp duruyor...

BÖLÜM VII

DEVRİMCİ CEPHE

10 Kasım, Cumartesi...

Yurttaşlar!

Askerî Devrimci Komite devrimci düzenin herhangi bir şekilde bozulmasına göz yummayacağını ilân eder.

Hırsızlık, haydutluk, saldırı ve katliam teşebbüsleri şiddetle cezalandırılacaktır.

Komite, Paris Komününü örnek alarak, herhangi bir düzensizlik kışkırtıcısını merhametsizce yok edecektir...

Şehirde vukuat yoktu. Ne bir saldırı, ne bir hırsızlık ve ne de bir sarhoş kavgası. Geceleyin silâhlı nöbetçiler sessiz caddelerde geziyorlar, askerlerle Kızıl Muhafızlar köşebaşlarında yaktıkları ateşlerin çevrelerinde gülüyor, şarkı söylüyorlar. Gündüz, büyük kalabalıklar kaldırımlarda toplanıyor, öğrencilerle askerler, tüccarlarla işçiler arasındaki bitmez tükenmez tartışmaları dinliyorlar.

Yurttaşlar sokakta birbirlerini durdurup soruyorlar :

"Kazaklar geliyor mu?"

"Hayır..."

"Son haber ne?"

"Hiç bir şey bilmiyorum. Kerenski nerede?"

"Petrograd'a sadece sekiz verst uzaktaymış diyorlar... Bolşeviklerin *Avrora* zırhlısına kaçtıkları doğru mu?"

"Öyle diyorlar..."

Bağırıp çağıran yalnız duvardaki beyannameler ve bir kaç gazete, suçlamalar, bildiriler, kararnameler...

Büyük bir kâğıtta Köylü Delegeleri Sovyetleri İcra Komitesinin bir bildirisi :

...Bolşevikler Köylü Delegeleri Sovyetinin kendilerini desteklediğini ve kendilerinin köylü delegeler adına konuştuklarını söylemeye kalkıyorlar...

Rusya'nın bütün emekçi sınıfı bilsin ki bu bir yalandır ve RUS KÖYLÜ DELEGELERİ SOVYETLERİ İCRA KOMİTESİNİN ŞAH-

SINDA BÜTÜN EMEKÇİ KÖYLÜLER örgütlenmiş köylülerin emekçi sınıfı iradesinin bu alçakça ihlâline katılışlarını tiksintiyle karşılar...

Sosyalist Devrimci Partinin Askerî Bölümünden :

Bolşeviklerin delice teşebbüsü iflâs etmek üzeredir. Garnizon bölündü... Bakanlıklar grev yaptılar ve ekmek gün geçtikçe azalıyor. Bolşeviklerden başka bütün partiler Kongreden çekilmişlerdir. Bolşevikler yalnız kaldılar...

Bütün aklı başında elemanları Yurt ve Devrim Komiteleri çevresinde toplanmaya ve Merkez Komitesinin ilk çağrısına katılmaya hazırlıklı olmaya çağırıyoruz...

Cumhuriyet Konseyinin dağıttığı bir el beyannamesinde Bolşeviklerin hataları sayılıyor :

Cumhuriyet Konseyi süngü gücü karşısında ayrılmak ve toplantılarına geçici olarak ara vermek zorunda kaldı.

Dudaklarından "özgürlük ve sosyalizm" lâfını düşürmeyen soyguncular kendi istedikleri gibi bir zorbalık egemenliği kurmuşlardır. Geçici Hükümetin üyelerini tutuklamışlar, gazeteleri kapatmışlar, basımevlerini ele geçirmişlerdir... Bu iktidar halk ve Devrim düşmanı sayılmalıdır; onunla savaşmak ve onu devirmek gerekiyor...

Cumhuriyet Konseyi Rusya Cumhuriyeti yurttaşlarını, Konsey yeniden çalışmaya başlayıncaya kadar, Bolşeviklerin devrilmesini ve yurdu Kurucu Meclise götürecek bir hükümet kurulmasını örgütlemekte olan Yurt ve Devrim Komitelerinin çevresinde toplanmaya çağırır.

Diyelo Naroda şunları yazıyor :

Devrim bütün halkın ayaklanmasıdır... Ama bizde kim ayaklandı? Lenin ve Troçki'nin aldattığı bir avuç deli... Çıkardıkları kararnameler ve çağrılar tarihte garip olaylar müzesini zenginleştirmekten başka bir işe yaramıyacak...

Ve Populist Sosyalist *Narodnoya Slavo* (Halkın Sesi) gazetesi de şöyle yazıyordu :

"İşçi ve Köylü Hükümeti" mi? Boş hayal! Ne Rusya, ne de Müttefiklerimizin ülkelerinde kimse bu Hükümeti tanımıyacak... düşman ülkeler bile...

Burjuva basını geçici olarak ortalıktan kaybolmuştu...

Pravda, artık Rusya Sovyet Cumhuriyeti Parlâmentosu olan yeni *Çayika*'nın ilk toplantısını anlatıyor. Tarım Komiseri

Miliutin Köylü İcra Komitesinin, Aralığın 13'ünde bir Rusya Köylü Kongresi toplamaya karar verdiğini açıklıyor.

"Ama biz bekleyemeyiz," diyor. "Köylülerin desteğini kazanmalıyız. Bizim bir Köylü Kongresi toplamamızı ve bunu da hemen yapmamızı teklif ediyorum..." Sol Sosyalist Devrimciler kabul ediyorlar. Rus köylülerine yapılacak çağırının müsveddesi acele hazırlanıyor ve projeyi gerçekleştirmek üzere beş kişilik bir komite seçiliyor.

Toprak dağıtımına ve işçilerin sanayii denetimine ait ayrıntılı plânlar sorunu, bu sorunlar üzerinde çalışan uzmanlar raporu hazırlanıncaya kadar erteleniyor.

Üç kararname okunmuş ve onaylanmıştı (1): Birincisi Lenin'in "Genel Basın Kuralları" idi. Bu kurallara göre yeni Hükümete karşı koymayı ve itaatsizliği kışkırtan, halkı suç işlemeye iteleyen ya da haberleri bile bile değiştiren bütün gazeteler kapatılacaktı; ikincisi, ev kiralarına moratoryum ilân eden kararname idi; üçüncüsü, bir işçi milisi kurulmasını öngören kararname. Bu arada, Belediye Meclislerine, boş apartımanları ve evleri tahsis etme yetkisi veren bir kararname ile demiryolları istasyonlarında marşandiz vagonlarının boşaltılmasını, ihtiyaç maddeleri dağıtımının hızlandırılmasını ve ihtiyacı çok duyulan tekerlekli araçların serbest bırakılmasını emreden kararnameler de çıkmıştı.

İki saat sonra Köylü Sovyetleri İcra Komitesi bütün Rusya'ya aşağıdaki telgrafı gönderdi :

Bolşeviklerin "Milli Köylü Kongresi Örgüt Bürosu" denen derme çatma örgütü, bütün Köylü Sovyetlerini Petrograd Kongresine delege göndermeye çağırmıştır...

Köylü Delegeleri Sovyetlerinin İcra Komitesi şunu bildirir ki, dün olduğu gibi bugün de, emekçi sınıfının ve yurdun kurtuluşu için tek yol olan Kurucu Meclis seçimleri için gerekli kuvvetlerin şu anda vilâyetlerden ayrılmaları tehlikelidir. Köylü Kongresi tarihinin 13 Aralık olduğunu tekrarlarız.

Duma'da herkes heyecan içindeydi: Subaylar gelip gidiyor, Belediye Başkanı Kurtuluş Komitesi liderleriyle konferans halinde bulunuyordu. Bu sırada, bir üye Kerenski'nin bildirisini getirdi. Nevski'ye alçaktan uçan bir uçaktan atılmıştı. Bildiride, teslim olmayanlardan büyük intikam alınacağı söylenmekte ve askerlere hemen silâhlarını bırakıp Mars Meydanında toplanmaları emredilmekteydi.

Bize söylediklerine göre, Başbakan Çarskoye Selo'yu almış,

Petrograd varoşlarından beş mil uzaktaymış. Şehre yarın, bir kaç saat içinde girebilirmiş. Sovyet birlikleri ile Kazaklar birbirlerine yaklaşmışlar, Sovyet birlikleri Geçici Hükümetten yana oluyorlarmış. Çernov bu iki kutup arasında bir yerdeydi. O, "tarafsız" askerleri iç savaşı durduracak bir kuvvet haline getirmeye çalışıyordu.

Şehir Garnizonundaki alayların da Bolşevikleri bıraktıkları söyleniyordu. Smolni'de çoktan kimse kalmamış, hepsi kaçmış... Bütün Hükümet makinası durmuştu. Merkez Bankası memurları Smolni'den gönderilen komiserlerin emrinde çalışmak istememişler, onlara para vermemişlerdi. Bütün özel bankalar kapanmıştı. Bakanlıklar grev yapmıştı. Şu anda bile bir Duma Komitesi tüccarları geziyor, grevlere para topluyordu... (2).

Troçki hemen Dış İşleri Bakanlığına gitmiş, Barış Kararnamesinin yabancı dillere çevrilmesini emretmiş. O anda altı yüz memur yüzüne karşı istifalarını vermişler... Çalışma Komiseri Şliyapnikov bütün Bakanlık memurlarının yirmi dört saat içinde işleri başına dönmelerini emretmiş, aksi halde işlerinden atılacaklarını ve emeklilik haklarını kaybedeceklerini bildirmiş, ama bu emre yalnızca hademeler boyun eğmiş... Özel İaşe Komitesinin bazı kolları Bolşeviklere teslim olmaktansa işleri savsaklamayı kararlaştırmışlar... Telefon santralindeki santral memurlarına yüksek maaş verileceği ve daha iyi durumlar sağlanacağı uzun uzun anlatılmış, ama memurlar, Sovyet karargâhlarının telefonlarını bağlamamakta inat etmişler...

Sosyalist Devrimci Parti Sovyetler Kongresinde kalan bütün üyelerini ve ayaklanmaya katılanları partiden atmaya karar vermişti.

Vilâyetlerden gelen haberler: Moghilev Bolşeviklere karşı olduğunu açıkladı. Kiyev'de Kazaklar Sovyetleri ele geçirdiler ve bütün devrimci liderleri tutukladılar. Otuz bin kişi kadar olan Luga Sovyeti ve Garnizonu Geçici Hükümete bağlılıklarını bildirdi ve bütün Rusya'nın kendi çevrelerinde toplanmasını istedi. Kaledin Don bölgesindeki bütün Sovyetleri ve sendikaları kapattı, askerleri de Kuzeye doğru yürüyor...

Demiryolları işçilerinin bir temsilcisi şunları söyledi: "Dün Rusya'nın her yanına telgraf gönderdik, siyasî partiler arasındaki savaşın bitmesini ve bir Sosyalist koalisyon hükümetinin kurulmasını istedik. Yoksa yarın akşam grev ilân edeceğiz... Sabahleyin bütün partiler bir araya gelerek bu sorunu konuşacaklar. Bolşevikler uzlaşmaya yanaşıyorlar gibi..."

Tıknaz, sağlam yapılı bir adam olan Şehir Baş Mühendisi, "Bu kadar bile kalmaları hayret," diye güldü...

Smolni'ye çıktığımızda Smolni'nin boşaltılmamış olduğunu, eskisinden daha çok hızla çalışıldığını, birçok işçi ve askerin girip çıktığını, her yerde nöbetçilerin bir misli arttırılmış olduğunu gördük. Burjuva ve "ılımlı" Sosyalist gazetelerin yazarlarına rastladık.

Volya Naroda gazetesinden biri, "Atın bizi öyleyse dışarıya!" diye bağırdı. "Bonç - Bröviç basın bürosuna geldi ve hepimize çıkıp gitmemizi söyledi! Bize casuslar dedi!" Gazetecilerin hepsi birden konuşmaya başlamıştı. "Hakaret! Küstahlık! Nerde kaldı basın hürriyeti!"

Sofadaki büyük masaların üzerinde Askerî Devrimci Komitenin yayımladığı bildiriler, çağrılar, kararlar paket paket duruyor. Masanın yanından geçen işçiler ve askerler paketleri alıp dışardaki otomobillere götürüyorlar.

Beyannamelerden biri şöyle başlıyordu :

TEŞHİR EDİYORUZ !

Rus halk yığınlarının içinde bulundukları bu trajik anda Menşeviklerle onları izleyenler ve Sağ Sosyalist Devrimciler işçi sınıfına ihanet etmişlerdir. Kornilov, Kerenski ve Savinkov'dan yana olmuşlardır...

Vatan haini Kerenski'nin emirlerini bastırıp yaymakla, ve bir panik havası yaratmakla bu döneklerin zaferleri üzerine gülünç söylentilerin yayılmasına sebep olmaktadırlar...

Yurttaşlar! Bu yanlış söylentilere inanmayın. Halk devrimini yenecek hiç bir kuvvet yoktur... Başbakan Kerenski ile onu izleyenler hızla yaklaşan hakettikleri cezayı beklemektedirler...

Biz onları halkın önünde teşhir ediyoruz. Onları, eskiden zincire vurmak istedikleri işçilerin, bahriyelilerin ve köylülerin intikamına bırakıyoruz. Onlar halkın kin ve nefret lekelerini hiç bir zaman üzerlerinden silemiyeceklerdir.

Lânet olsun halka ihanet edenlere, yazıklar olsun onlara!...

Askerî Devrimci Komite daha büyük bir yere taşınmıştı: üst katta 17 numaralı oda. Kapıda Kızıl Muhafızlar duruyor. İçerde, parmaklığın önündeki dar bir yerde, üstü başı temiz, dışardan bakışları iyi, ama içleri suç dolu, bir takım adamlar birikmiş: otomobilleri için vesika almak ya da şehirden çıkmak için izin isteyen burjuvalar, aralarında birçok yabancı da var...

Bill Shatov'la Peters görevli. Bütün öteki işlerini bıraktılar, son gelen haberleri okudular bize.

Yüz Yetmiş Dokuzuncu Yedek Alay oybirliğiyle destekleme kararı almış. Putilov rıhtımlarında çalışan beş bin liman işçisi yeni Hükümeti tebrik ediyor. Sendikalar Merkez Komitesi, memnunlukla destekliyor. Reval'deki Garnizon ve filotilla işbirliği yapmak ve asker göndermek üzere Askerî Komiteler seçmişler. Askerî Devrimci Komiteler Pskov ve Minsk'de yönetimi ellerinde tutuyorlar. Çariçin, Don sahilindeki Rovno, Çernigovsk, ve Sivastopol Sovyetlerinden tebrikler... Finlandiya Tümeni, Beşinci ve On İkinci Orduların yeni Komiteleri bağlılıklarını bildiriyorlar...

Moskova'dan gelen haberler birbirini tutmuyor: Askerî Devrimci Komite askerleri şehrin stratejik noktalarını ele geçirmişler; Kremlinde görevli olan iki bölük Sovyetlerden yana olmuş, ama silâh deposu albay Diyabtsev ile *yunker*'lerin elindeymiş. Askerî Devrimci Komite işçiler için silâh istemiş, Diyabtsev sabaha kadar müzakere etmiş, sonunda birdenbire bir ültimatom vererek Sovyet birliklerinin teslim olmalarını ve komitenin dağılmasını istemiş. Çatışma başlamış...

Petrograd'daki Genel Kurmay Smolni'deki komiserlere teslim olmuştu. Teslimi kabul etmeyen *Centroflot,* Dibenko ve bir bölük Kranstad bahriyelileri tarafından ateşe tutulmuştu. Baltık ve Karadeniz savaş gemilerinin desteklediği yeni bir *Centroflot* kurulmuştu.

Ama bütün bu yeni haberlerin altında kötü bir koku, havada bir çeşit tedirginlik vardı. Kerenski'nin Kazakları hızla geliyorlardı; topçuları da vardı. Fabrika - Atelye Komitelerinin sekreteri Skripnik, yüzü asık ve solgun, örgütlerinin bir ordu kadar çok olduğunu bana temin etti ve sonra öfkeyle ekledi : "Bizi canlı yakalayamazlar!" Petrovski yorgun yorgun güldü. "Belki yarın artık uyuruz... uzun bir uyku..." Sıskası çıkmış, kızıl sakallı Lozovski, "Bizim şansımız ne ki?" dedi. "Yalnızız... Tâlimli askerlerin karşısında kuru kalabalık..."

Güneyde ve Güney - Doğuda Sovyetler Kerenski kuvvetleri önünde kaçmışlardı. Gaçina, Pavlovsk, Çarskoye Selo Garnizonları bölünmüştü... yarısı tarafsız kalmayı seçmişler, geri kalanlar da, subaysız olarak korkunç bir düzensizlik içinde başkente doğru dağılmışlardı.

Hollere bültenler yapıştırılıyordu.

KRASNOYE SELO'DAN, 10 KASIM, SABAH SAAT 8.

Bütün Kurmay Başkanlarına, Komutanlara, her yere ve herkese, her yana bildirilir :

Eski Başbakan Kerenski her yere ve herkese bile bile yanlış bir telgraf göndermiş ve Petrograd devrimci birliklerinin silâhlarını bırakarak teslim olduklarını, İhanet Hükümeti olan eski Geçici Hükümete katıldıklarını, Askerî Devrimci Komitenin askerlere çekilme emri verdiğini bildirmiştir. Özgür bir ulusun askerleri ne çekilir ne de teslim olur.

Askerlerimiz, yanlış yola sapmış olan Kazak kardeşlerimizle kendi kuvvetlerimiz arasında kan akıtmamak ve daha uygun bir duruma geçmek için Gaçina'yı bırakmışlardır. Bugün çekildiğimiz mevzilerde Kerenski ile silâh arkadaşları kuvvetlerini on misli arttırsalar bile, telâşlanmaya sebep yoktur. Askerlerimizin morali yüksektir.

Petrograd sakindir.

Petrograd ve Petrograd Bölgesi Savunma Bakanı.

YARBAY MURAVİYEV

Biz Askerî Komiteden çıkarken Antonov içeri girdi. Elinde bir gazete vardı. Rengi ölü gibi sapsarıydı.

"Bunu gönderin," dedi.

BÜTÜN İŞÇİ DELEGELERİ BÖLGE SOVYETLERİNE VE FABRİKA - ATELYE KOMİTELERİNE

Emir :

Krenski'nin Kornilovcu haydutları başkente yaklaşmaktadırlar. Halka ve halkın başarılarına karşı girişilecek herhangi bir karşı - devrimci teşebbüsün merhametsizce ezilmesi için bütün gereken emirler verilmiştir.

Devrim Ordusu ve Kızıl Muhafızların işçilerin acele yardımlarına ihtiyaçları vardır.

MAHALLÎ SOVYETLER VE FABRİKA - ATELYE KOMİTELERİNE ŞUNLARI EMREDİYORUZ :

1. Siper kazmak, barikat yapmak ve tel örgüleri takviye etmek üzere olabildiği kadar çok sayıda işçi gönderilecektir.
2. Bunun için fabrikada işi durdurmak gerekirse bu da yapılacaktır.
3. Elde ne kadar dikenli ve dikensiz tel varsa, siper kazmak ve barikat yapmak için ne kadar araç varsa, bir araya toplanacaktır.
4. Elde ne kadar silâh varsa birlikte getirilecektir.
5. DİSİPLİNE SON DERECEDE UYULACAK VE HERKES DEVRİM ORDUSUNA BÜTÜN İMKÂNLARIYLA YARDIMA HAZIR BULUNACAKTIR.

Petrograd İşçi ve Asker Delegeleri Sovyeti Başkanı,

HALK KOMİSERİ LEON TROÇKİ

Askerî Devrimci Komite Başkanı,

BAŞKOMUTAN PODVOYSKİ

Karanlık ve tatsız gün ışığına çıktığımızda gri ufuktaki fabrika bacalarının hepsi düdüklerini öttürüyor, kaba ve sinirli sesleriyle sanki gelecek felâketi haber veriyorlardı. On binlerce işçi, kadın ve erkek, fabrikalardan çıkıyor; insanların kaynaştığı yoksul mahalleler pis ve fukara sürülerinden on binlercesini kusuyor. Kızıl Petrograd tehlikede! Kazaklar geliyor! Güneyde ve Güney Doğudaki çamurlu yollardan çıkarak Moskovski Kapısına doğru yürüyorlar. Erkekler, kadınlar, çocuklar; silâhlı, sopalı, kazmalı, kürekli; ellerinde tel kangalları, işçi elbiselerinin üstünde fişeklikler... Bir şehrin bu kadar büyük bir güçle ve bu kadar kendiliğinden sokağa döküldüğü görülmemiştir şimdiye dek! Seller gibi akıyorlar; yanlarında bölük bölük askerler, toplar, kamyonlar, arabalar...

Smolni'nin kapısında bir otomobil duruyor. Zayıf bir adam. Kalın gözlükleri kırmızılaşmış gözlerini büyültüyor. Zorla konuşuyor. Elleri eski püskü paltosunun cebinde. Otomobilin çamurluğuna dayanmış. Başka biri de kocaman sakallı bir bahriyeli. Genç, parlak gözleri var. Çevrede sinirli sinirli dolaşıyor. Elinden düşürmediği mavi çelikten kocaman tabancasıyla dalgın dalgın oynuyor. Bu iki kişiden biri Antonov, ötekisi Dibenko.

Bir kaç asker otomobilin basamağına iki asker bisikleti bağlamaya çalışıyor. Şoför çok kızgın. Otomobilin boyası bozulacak diyor. Gerçi o da bir Bolşevik ama otomobil de bir burjuva otomobili. Evet, bisikletleri emirerleri kullanacaktı, ama işte şoförün de meslek aşkı kabarmıştı... Sonunda bisikletleri indirdi aşağıya.

Savaş ve Donanma Halk Komiserleri devrimci cepheyi teftişe gidiyorlardı. Kim bilir neredeydi bu cephe! Onlarla birlikte gidebilir miydik? Elbette ki hayır. Otomobil ancak beş kişi alıyor. İki Komiser, iki er, ve bir şoför. Ama, adını burada Trusişka diye anacağım bir Rus tanıdık hiç aldırmadan otomobile girdi, oturdu. Kimsin diyen yok...

Trusişka'nın bu gezi sonunda bana anlattıklarının doğruluğundan şüphe etmek için bir neden görmüyorum. Suvorovski Prospekt'ten geçerlerken içlerinden biri yemekten söz etmiş. İaşesi doğru dürüst sağlanamayan bir ülkede belki üç ya da dört gündenberi aç olabilirlerdi. Arabayı durdurmuşlar. Para? Savaş Komiseri ceplerini karıştırmış. Bir tek kopek bile bulamamış. Donanma Komiserinde dersen metelik yok, şoförde de öyle. Trusişka para verip biraz yiyecek aldırmış.

Nevski'yi dönerlerken lâstiklerden biri patlamış.

"Şimdi ne yapacağız!" diye sormuş Antonov.

Dibenko tabancasını sallayarak, "Başka bir makinaya el koruz!" demiş. Caddenin ortasına çıkmış, bir askerin yönettiği bir otomobile eliyle durmasını işaret etmiş.

"Bu makinayı bana ver," demiş Antonov.

"Veremem," diye cevap vermiş asker.

"Benim kim olduğumu biliyor musun?" Antonov bir kâğıt çıkarmış, üzerinde kendisinin Rus Cumhuriyeti Ordularının Başkomutanı olduğu ve herkesin kendisine şorgusuz sualsiz itaat etmesi gerektiği yazılı.

"Sen şeytanın kendisi bile olsan bana vız gelir!" demiş asker, kızarak. "Bu makina Birinci Mitralyöz Alayının malı. İçinde cephane var, ve sana da vermem..."

İtalyan bayrağı taşıyan iğri büğrü bir taksinin görünmesiyle bu zorluk çözülmüş (kargaşalık sırasında özel arabaları, el konulmaktan kurtarmak için, yabancı konsolosluklar adına tescil ediyorlardı). Arabanın içinden pahalı kürk giymiş bir yurttaş çıkarılmış ve ekip yoluna devam etmiş.

On mil kadar uzakta bulunan Naryskaya Zastava'ya varıldığında Antonov Kızıl Muhafız komutanını aramış. Onu almışlar şehrin kenarına götürmüşler. Burada beş yüz kadar işçi siper kazmış. Kazakların gelmesini bekliyorlarmış.

"Her şey tamam mı, Yoldaş?" diye sormuş Antonov .

"Her şey tamam, Yoldaş," diye cevap vermiş komutan. "Askerlerin moralı yüksek... Yalnız bir şey yok... Cephane..."

"Smolni'de iki milyar şerit var," demiş Antonov. "Ben senin için bir emir yazayım." Ceplerini karıştırmış. "İçinizde kâğıdı olan var mı?"

Dibenko'da da yokmuş... kuryelerde de yok. Trusişka not defterini uzatmış.

"Hay Allah kahretsin! Kalem de yok!" diye bağırmış Antonov. "Kimde var?" Anlatmaya lüzum yok, Trusişka uzatmış.

Biz, cepheye teftişe gidemeyenler, Çarskoye Selo istasyonuna doğru yürümeye başlamıştık. Biz yürüdükçe kimileri süngülü, kimileri süngüsüz, ama hepsi silâhlı bir takım Kızıl Muhafızların Nevski'ye doğru yürüdüklerini görüyorduk. Kışın erken karanlığı basmaya başlamıştı. Soğuk havada, başlar yukarda, dörder dörder, düzensiz olarak, şarkı söylemeden, önlerinde trampet olmadan yürüyorlar. Yaldızla kabaca, "Barış! Toprak!" yazılı kızıl bir bayrak üzerlerinde dalgalanıyor. Çok gençtiler. Yüzlerinde ölüme gittiklerini bilenlerin ifadeleri vardı... Kaldı-

rımlardaki halk yarı korkuyla, yarı hor bir bakışla, kinli bir sessizlik içinde geçişlerini seyrediyor...

Tren istasyonunda Kerenski'nin ya da cephenin nerede olduğunu bilen birine rastlayamadık. Ama trenler Çarskoye'den öteye gitmiyorlardı.

Bizim bindiğimiz vagon, evlerine dönen köylüler ve pazarcılarla doluydu .Hepsinin ellerinde paketler ve akşam gazeteleri var. Herkes Bolşevik ayaklanmasından söz ediyor. Bu konuşmalar olmasa iç savaşın kudretli Rusya'yı ikiye ayırdığını ve trenin savaş bölgesine gittiğini insana hatırlatacak başka hiç bir şey yok. Hızla basmakta olan karanlığın içinde askerlerin şehre giden çamurlu yollar boyunca yürüdüklerini, kollarını sallayarak konuştuklarını pencereden görüyorduk. Yanımızda bir marşandiz treni durdu. İçi asker dolu. Büyük büyük ateşler yakmışlar. Hepsi bu kadar işte. Arkamızda ufukta şehir pırıl pırıl ışıklar içinde kayboluyor, uzakta bir tramvay bir banliyöye gidiyor...

Çarskoye Selo sessizdi, yalnız öbek öbek askerler orada burada toplanmışlar, hafif sesle konuşuyorlar ve Gaçina'ya giden boş demiryoluna tedirgin tedirgin bakıyorlardı. Hangi taraftan olduklarını içlerinden birkaçına sordum. "Bilmem," dedi biri. "İşin aslını bilmiyoruz ki... Kerenski'nin provokatör olduğu doğru, ama Rusların da Rusları öldürmelerini doğru bulmuyoruz..."

İstasyon komutanının bürosunda güler yüzlü, sakallı bir asker duruyor. Bir Alay Komitesinin kırmızı bandı var kolunda. Smolni'den aldığımız kâğıtlar hemen herkeste bize karşı bir saygı uyandırdı. Asker açıkça Sovyetlerden yana, ama korkuyor.

"Kızıl Muhafızlar iki saat önce buradaydılar, ama gittiler. Bu sabah buraya bir komiser geldi, Kazaklar gelir gelmez o da Petrograd'a döndü."

"Demek Kazaklar buralara kadar geldiler?"

Adam kederli kederli başını eğdi: "Bir çatışma oldu. Kazaklar erken saatlerde geldiler. Adamlarımızdan iki üç yüzünü yakaladılar, yirmi beş kadarını da öldürdüler."

"Şimdi nerede Kazaklar?"

"Buradan çok uzaklaşmadılar. Nerede olduklarını da tam olarak bilmiyorum. Şu yanlarda bir yerdeler..." Kolunu Batıya doğru belli belirsiz uzattı.

Akşam yemeği yedik... Güzel bir akşam yemeği. Petrograd'

dakinden daha iyi ve daha ucuz. İstasyon lokantasında. Yakınlarımızda bir Fransız subayı oturuyordu. Gaçina'dan yürüye yürüye gelmiş. Gaçina'da durum sakinmiş. Şehir Kerenski'nin elindeymiş. "Ah bu Ruslar yok mu!" diye sözüne devam etti. "Çok orijinal insanlar! Ne iç savaş ne iç savaş! Her şey var, savaş yok!"

Şehre çıktık. İstasyon kapısında tüfekleri süngülü iki asker duruyor. İki yüz kadar memur, öğrenci, tüccar çevrelerini sarmışlar, bağıra bağıra askerlerle tartışıyorlar. Askerler haksız yere azarlanan çocuklar gibi sinirli ve küskün.

Uzun boylu bir genç, üzerinde öğrenci üniforması, kaşlarını çatmış, askerlere yapılan saldırıyı yönetiyor.

Azarlayan bir sesle, "Kendi kardeşlerinize karşı silâha sarılmakla," dedi, "katillerin ve hainlerin elinde oyuncak olduğunuzu herhalde anlıyorsunuz."

Asker ciddî ciddî, "Bana bak, kardeş," dedi, "anlamıyorsun. İki sınıf var, görmüyor musun? Proletarya ile burjuvazi. Biz..."

"Ha, evet, biliyorum bu lâfları, merak etme!" diye atıldı öğrenci, kaba kaba. "Sizin gibi cahil köylüler bir kaç hazır lâf öğrenmiyegörsün. Bunların anlamını bilmiyorsunuz bile. Yalnız papağan gibi ezberlemişsiniz." Kalabalık güldü. "Ben Marksist bir öğrenciyim. Ve sana şunu söyliyeyim: uğrunda savaştığın şey sosyalizm değil. Yalnız Almanlara yarayan bir anarşi!"

"Ha, evet, biliyorum," diye cevap verdi asker. Alnından terler akıyordu. "Siz okumuş bir insansınız, belli. Ben basit bir adamım. Ama bana öyle geliyor ki..."

Öteki kızarak askerin sözünü kesti. "Sen Lenin'in gerçekten proleter dostu olduğuna inanıyor musun?"

Asker, canı sıkılarak, "Evet, inanıyorum," diye cevap verdi.

"Peki dostum, Lenin'in Almanya'dan kapalı vagon içinde gönderildiğini biliyor musun? Almanya'dan para aldığını biliyor musun?"

Asker, "Orasını bilmiyorum" diye inatla cevap verdi, "ama Lenin benim ve benim gibi basit insanların istediği şeyleri söylüyor. Bak: İki sınıf var, biri burjuvazi, öteki proletarya..."

"Siz aptalsınız! Bak arkadaş, ben ihtilâlcilikten iki yıl Şluselburg hapisanesinde yatarken siz daha o zaman ihtilâlcileri öldürüyor ve 'Tanrı Çarı Korusun!' diye şarkı söylüyordu-

nuz! Benim adım Vasili Georgeviç Panyin. Hiç işittin mi adımı?"

"Kusura bakma, hiç işitmedim," diye saflıkla cevap verdi asker. "Ama ben okumuş bir adam değilim. Siz belki büyük bir kahramansınızdır."

Öğrenci büyük bir güvenle, "Öyle," dedi. "Ve ben Rusya'yı yıkan ve özgür Devrimimizi yok eden Bolşeviklere karşıyım. Buna ne dersin?"

Asker başını kaşıdı. "Ne diyeyim, bilmem ki" dedi. Kafasından geçenlerin tatsızlığı yüzünden belliydi. "Bana göre iş çok basit... Ama ben ne bileyim, okumuş bir adam değilim ki! Bana göre iki sınıf var: proletarya ile burjuvazi..."

"Yine başladın o aptalca formülü okumaya!" diye bağırdı öğrenci.

"...Yalnız iki sınıf var," diye devam etti asker. "Bir yandan olmayan öte yandandır..."

Caddenin yukarılarına doğru yürüdük. Işıklar az ve seyrek. Çok az insan geçiyor yollardan. Her yerde korkutucu bir sessizlik... Cennetle cehennem arasında, bir çeşit günahtan uzak yer, politik bakımdan "kimsenin olmayan toprak"... Yalnız berber dükkânları pırıl pırıl yanıyor ve dolu. Genel hamamın kapısında insanlar kuyruk olmuşlar. Çünkü Cumartesi... Ruslar Cumartesi akşamları yıkanır ve koku sürerler. Bu hamamlarda Sovyet askerleriyle Kazaklar bir arada yıkanıyorlardı, bunda hiç şüphem yok.

Saray Parkına yaklaştıkça caddeler daha da tenhalaşmaya başladı. Korkmuş bir papaz Sovyet karargâhını gösterdi ve hemen koşarak uzaklaştı. Büyük Dükalık saraylarından birinin parka bakan yüzü. Pencereler karanlık, kapı kilitli. Ellerini pantolonuna sokmuş, tembel tembel dolaşan bir asker kuşkuyla bizi yukarıdan aşağıya bir süzdü. "Sovyet iki gün önce gitti," dedi. "Nereye?" Omuzlarını silkti. *"Niyeznayu.* Bilmiyorum."

Az ileride büyük bir bina var. Çok aydınlık. İçerden bir takım çekiç sesleri geliyor. Biz duraksadığımız sırada bir askerle bir bahriyeli elele tutuşmuş, caddeden doğru geldiler. Smolni'den aldığım kâğıdı gösterdim. "Siz Sovyetlerden misiniz?" diye sordum. Cevap vermediler, korkuyla birbirlerine baktılar.

"Burada ne var?" diye sordu bahriyeli, binayı göstererek.

"Bilmiyorum."

Asker çekine çekine elini uzattı ve kapıyı çatırdatarak aç-

tı. Büyük bir hol. Her yana bayraklar asılmış, her yan çiçeklerle donatılmış. Sandalyalar dizilmiş, bir sahne kuruluyor.

Tıknaz bir kadın, elinde çekiç, ağzına çivi doldurmuş, çıka geldi. "Ne istiyorsunuz?" diye sordu.

Bahriyeli sinirli sinirli, "Bu akşam oyun var mı?" diye sordu.

Kadın sert sert, "Pazar akşamı özel tiyatro var" diye cevap verdi.

Biz askerle bahriyeliyi daha çok konuşturmak istedik, ama korkmuş ve uykusuz kalmış bir halleri vardı. Karanlıklar içinde kayboldular.

İmparatorluk Saraylarına giden büyük karanlık bahçelerde yürüdük. Bahçelerdeki pavyonlar ve süslü köprüler gecenin içinde belli belirsiz. Çeşmelerden hafif hafif sular akıyor. Yapma bir mağaranın önünde, demirden dökülmüş gülünç bir kuğunun ağzından durmadan su akıyor. Birden bir takım insanların bize baktıklarını sezdik, başımızı kaldırınca yeşillikler içindeki bir terastan bir takım silâhlı işçilerin bize dalgın dalgın ve kuşkuyla baktıklarını gördük. Yanlarına çıktım. "Kimsiniz?" diye sordum.

İçlerinden biri, "Biz muhafızız," diye cevap verdi. Bitkindiler. Haftalardanberi gece gündüz tartışmaktan, konuşmaktan yorulmuş gibiydiler.

"Kerenski'nin mi, yoksa Sovyetlerin mi askerlerisiniz?"

Bir an sessizlik oldu, aralarında bakıştılar. Sonra, "Biz tarafsızız," dedi içlerinden biri.

Büyük Ekaterina Sarayının kemerinden geçtik, Sarayın bahçesine girdik, karargâhı sorduk. Sarayın beyaz yüzündeki kapısında duran bir nöbetçi, komutanın içerde olduğunu söyledi.

İki yanlı şöminenin iki eşit olmayan parçaya böldüğü güzel, beyaz Gürcü stilinde döşenmiş bir odada bir takım subaylar ayakta toplanmışlar, ateşli ateşli bir şeyler konuşuyorlar. Renkleri solmuş ve şaşkın bir durumları var. Belki de uyumamışlardı. Göğsü madalyalarla dolu, rütbe işaretinden albay olduğu anlaşılan beyaz sakallı, yaşlıca subaya Bolşeviklerden aldığımız kâğıtları gösterdik.

Şaşırır gibi oldu. "Nasıl sağ salim buraya kadar geldiniz?" diye sordu, kibarca. "Bu sırada caddeler çok tehlikeli. Çarskoye Selo'da siyasî gerginlik arttıkça artıyor. Bu sabah çarpışma oldu ,yarın sabah da olacak. Kerenski saat sekizde şehre girecek."

"Kazaklar nerede şimdi?"

"Şu yanda, yarım mil ötede." Elini salladı.

"Şehri onlara karşı savunacak mısınız?"

"Yok, hayır!" Gülümsedi. "Biz şehri Kerenski kuvvetleri için tutuyoruz." Fena halde bozulduk, çünkü kâğıtlarımızda bizim tam bir devrimci olduğumuz yazılıydı. Albay boğazını temizledi. "Bu kâğıtlara gelince," diye devam etti. "Yakalanırsanız hayatınız tehlikede. Ama çarpışmayı görmek istiyorsanız, size subayların otelinde oda ayırtmaları için emir vereyim. Sabahliyin saat yedide buraya geldiğiniz zaman size yeni izin kâğıtları veririm."

"Demek siz Kerenski'den yanasınız?"

"Tam yanayız denilemez." Albay duraksadı. "Biliyorsunuz ki, Garnizondaki bütün askerler Bolşevikleri tutuyor. Bugünkü çarpışmadan sonra hepsi toplarını alıp Petrograd'a gittiler. Askerlerden hiç birinin Kerenski'yi tutmadığını söyliyebilirsiniz; ama kimileri de ne yandan olursa olsun hiç savaşmak niyetinde değiller. Subayların hemen hepsi ya Kerenski kuvvetlerine katıldılar ya da başlarını alıp gittiler. Biz... öhhöö... gördüğünüz gibi çok zor bir durumdayız..."

Herhangi bir savaş olacağına inanmıyordu...

Albay kibar bir tavırla emir erini yanımıza kattı ve bizi tren istasyonuna gönderdi. Emir eri Güneydenmiş, Besarabya' dan; Fransa'dan göç etmiş bir ana babanın oğlu. "Ah!" diye anlattı. "Tehlikeye ya da zorluklara aldırdığım yok, anamdan üç yıldır uzak oluşum koyuyor bana..."

Soğuk havada, karanlıkta, Petrograd'a doğru giderken trenin penceresinden ,ateşlerin çevresinde kımıldanan asker topluluklarını, dört yol ağızlarında bir araya toplanmış zırhlı otomobilleri, şoförlerinin mazgallardan uzanarak birbirlerine seslendiklerini görüyordum...

Bütün gece boyunca, çorak kırlarda, öndersiz asker ve Kızıl Muhafızlar dolaşıp durdular.. Askerî Devrimci Komite komiserleri de bir guruptan ötekine koşuştular, savunmayı örgütlemeye çalıştılar..

Geride ,şehirde, heyecanlı kalabalıklar Nevski boyunca bir aşağı bir yukarı gidip geliyor. Havada bir şey var. Varşova istasyonundan doğru top sesleri geliyor. *Yunker* okullarında ateşli bir çalışma göze çarpıyor. Duma üyeleri kışladan kışlaya koşuyorlar, tartışıyorlar, yalvarıyorlar, Bolşevik zorbalığı üzerine hikâyeler anlatıyorlar: Kışlık Sarayda *yunker*'ler nasıl kılıçtan

geçirilmiş, kadın askerlerin nasıl ırzına geçmişler, Duma'nın önünde nasıl bir kızı öldürmüşler, Prens Tumanov nasıl öldürülmüş... Duma binasının Aleksandr holünde Kurtuluş Komitesi özel bir toplantı yapıyor, komiserler girip çıkıyorlar ve koşuşuyorlar... Smolni'den kovulan gazeteciler orada, sevinç içindeler. Çarskoye'deki durumu anlattığımız zaman bize inanmıyorlar. Neden, çünkü herkes Çarskoye'nin Kerenski kuvvetleri elinde olduğunu, Kazakların şimdi Pulkovo'da bulunduğunu sanıyor. Kerenski'yi sabahliyin tren istasyonunda karşılamak üzere bir komisyon kuruluyor...

İçlerinden biri, büyük bir gizlilikle, Karşı - İhtilâlin gece yarısı başlıyacağını söyledi. İki bildiri gösterdi; birinde Gotz ile Polkovnikov'un imzaları var. *Yunker* okullarından, hastahanelerde nekahat halinde olanlardan, St. Jorj Şövalyelerinden seferber duruma geçmeleri, Kurtuluş Komitesinden verilecek emirleri beklemeleri isteniyor. Öteki bildiriyi Kurtuluş Komitesinin kendisi yayımlamıştı. Şöyle deniyordu :

Petrograd Halkına!
Yoldaşlar, işçiler, askerler ve devrimci Petrograd yurttaşları!
Bolşevikler bir yandan cephede barış çağrısında bulunurlarken öte yanda cephe gerisinde iç savaşa başlamaktadırlar.
Onların kışkırtıcı çağrılarını dinlemeyin!
Siper kazmayın !
Hainlerin barikatlarını yıkın !
Silâhlarınızı bırakın !
Askerler, kışlalarınıza dönün !
Petrograd'da başlayacak bir savaş... Devrimin ölümü olur!
Özgürlük, toprak, ve barış adına Yurt ve Devrim Kurtuluş Komitesinin çevresinde toplanın !

Biz Duma'dan çıkarken sert bakışlı ve yorgun bir Kızıl Muhafız bölüğü, karanlık ve tenha caddeden aşağıya doğru iniyordu. Yanlarında bir sürü mahpus: Kazaklar Konseyi Mahallî Kolunun üyeleri... bürolarında karşı - ihtilâl hazırlarlarken yakalanmışlar...

Bir asker ,yanında bir çocuk, çocuğun elinde bir kola tenekesi, duvarlara bildiri yapıştırıyor :

Günün durumu gözönüne alınarak Petrograd ile banliyölerinde sıkı yönetim ilân edilmiştir. Sokaklarda ve genellikle açık havada her türlü toplantılar ikinci bir karara kadar yasaklanmıştır.

N. PODVOYSKİ, Askerî Devrimci Komite Başkanı

Yerimize dönüyorduk. Hava karmakarışık seslerle doluydu: otomobil kornaları, bağırmalar, uzaktan gelen silâh sesleri. Şehir diken üstünde, uyumuyor.

Sabahın çok erken saatlerinde, bir kısım *yunker*'ler, Semiyonovski Alayındaki askerlerin elbiselerini giydiler, telefon santralinin önünde duran nöbetçiler değişmeden az önce santralin kapısına geldiler. Bolşevik parolasını söylediler ve hiç şüphe yaratmadan nöbeti devraldılar. Bir kaç dakika sonra, bir teftişe çıkmış olan Antonov göründü. Hemen Antonov'u yakalayıp küçük bir odaya hapsettiler. Yardımcı kuvvet geldiğinde üzerlerine ateş yağdırıldı ve bir kaç kişi öldü.

Karşı - İhtilâl başlamıştı...

BÖLÜM VIII

KARŞI - İHTİLÂL

Ertesi sabah, 11 Kasım Pazar günü, Kazaklar Çarskoye Selo'ya girdiler. Kerenski askerlerin başında, beyaz bir ata binmiş (1), bütün kiliselerin çanları durmadan çalıyor... Şehrin dışındaki küçük bir tepeden, şehrin yaldızlı kuleleri, renkli kubbeleri ve donuk ova boyunca taa Finlandiya körfezine kadar uzayıp giden koskoca ve yaygın başkent görülebiliyor.

Savaş olmamıştı, ama Kerenski büyük bir yanlışlık yapmıştı: sabahın saat yedisinde İkinci Çarskoye Selo Piyadesine haber yollayarak silâhlarını bırakmalarını istemiş. Askerler tarafsız kalacaklarını, ancak silâhlarını da teslim etmiyeceklerini bildirmişler. Kerenski on dakika içinde teslim olmalarını istemiş. Bu ihtar askerleri kızdırmış; çünkü sekiz aydanberi askerler kendilerini kendi Komiteleriyle yönetiyorlardı. Bu emir onlara eski rejimi hatırlatmış... Bir kaç dakika sonra Kazak topçuları kışlalara ateş açmaya başlamışlar, sekiz kişi ölmüş. O dakikadan sonra Çarskoye'de "tarafsız" asker kalmamış...

Petrograd o sabah silâh sesleriyle ve yürüyen asker ayaklarının çıkardığı gürültülerle uyandı. Karanlık havada esen soğuk rüzgâr kar getireceğe benziyordu. Gün ağarırken büyük sayıda *yunker* kuvvetleri Askerî Oteli ve Telgraf Ajansını ele geçirdiler. Sonradan buraları kanlı bir savaşla yeniden ellerinden alındı. Telefon santralini bahriyeliler çevirmişlerdi. Morskaya'nın ortasında fıçılar, sandıklar ve teneke parçalarından yapılma barikatların arkasında yere yatmışlar, ya da Gorohovaya'nın, St. Jorj Meydanının köşesine sığınmışlardı. Kımıldayan her şeye ateş ediyorlardı. Bu sırada Kızıl Haç bayrağını taşıyan bir otomobil gelip geçti. Bahriyeliler otomobile ateş etmediler...

Albert Rhys William telefon santralindeydi. Yaralı taşıyan Kızıl Haç otomobiline binerek sokağa çıktı. Otomobil şehirde bir süre dolaştıktan sonra, karışık yollardan geçerek Mihailovski *yunker* okuluna geldi. Okul Karşı - İhtilâlin karargâhıydı. Avludaki bir Fransız, komutan durumunda gibiydi... Telefon santra-

line bu yoldan cephane ve silâh gönderildi. Bu çeşitten bir çok sahte cankurtaran *yunker*'lerin haberciliğini ve cephane taşıma görevini yapıyordu.

Silâhları alınan İngiliz Zırhlı Taşıt Tümenine ait beş altı zırhlı otomobil de ellerinde bulunuyordu. Louise Bryant, St. İsak Meydanından geçerken, bunlardan biri Donanma Dairesinden çıkmış, telefon santraline doğru gidiyordu. Ulitsa Gogolia köşesinde, tam kızın önünde, makinası stop etti. Tahta sandıkların arkasına gizlenmiş olan bazı bahriyeliler ateş etmeye başladılar. Mazgaldaki makinalı tüfek döndü, tahta yığınlarına ve kalabalığa doğru gelişi güzel ateşe koyuldu. Bayan Bryant'ın bulunduğu kemerli yolda bir çok insanlar vurulup öldü. Aralarında iki çocuk da vardı. Birdenbire bir bağrışma oldu, bahriyeliler fırladılar ve ateş eden otomobile doğru koşmaya başladılar. Devin çevresini sardılar, bağıra bağıra süngülerini mazgallardan içeri sokup çıkarmaya başladılar. Şoför yaralanmış gibi yaptı, onu bıraktılar.., O elbette koşup gidecek, Bolşeviklerin yaptıkları zulümleri anlatacaktı... Ölüler arasında bir de İngiliz subayı vardı.

Az sonra gazeteler bir *yunker* otomobilinde yakalanan başka bir Fransız subayının Peter-Paul hapishanesine gönderildiğini yazıyordu. Fransız Elçiliği bunu hemen inkâr etti, ama subayın kendisini hapisten kurtardığını Belediye Meclisi üyelerinden biri bana söyledi.

Müttefik elçiliklerinin resmî tutumu ne olursa olsun, Fransız ve İngiliz subayları o günlerde, teker teker, oldukça faaliyet gösteriyorlardı; hattâ, Kurtuluş Komitesinin İcra Komitesi toplantılarına danışmanlık yapacak kadar da ileri gidiyorlardı.

Şehrin her mahallesinde *yunker*'lerle Kızıl Muhafızlar arasında bütün gün çarpışmalar oldu. Zırhlı otomobiller arasında savaşlar yapıldı. Yaylım ateşler, tek tek silâh sesleri ve makinalı tüfek takırtıları, uzaktan yakından işitildi durdu. Dükkânların kepenkleri indirilmişti ama hepsinin içinde alış veriş yine devam ediyordu. Dış elektrikleri söndürülmüş olan sinemalarda bile oldukça kalabalık vardı. Tramvaylar işliyordu. Telefonların hepsi de işliyordu; santrali açtığınız zaman insanın kulağına silâh sesleri geliyordu... Smolni ile irtibat kesilmişti, ama Duma ile Kurtuluş Komitesi bütün *yunker* okullarıyla ve Çarskoye'de bulunan Kerenski'yle sürekli olarak konuşabiliyordu.

Sabahın saat yedisinde Vladimir *yunker* okuluna asker, bahriyeli ve Kızıl Muhafızlardan oluşan bir devriye gitmiş. *Yun-*

ker'lere silâhlarını bırakmak için yirmi dakika müsaade vermişler. Ültimatom reddedilmiş. Bir saat sonra *yunker*'ler binadan çıkmak istemişler, fakat Grebetskaya ve Bolşoy Prospekt köşesinden açılan bir yaylım ateşle geriye püskürtülmüşler. Sovyet askerleri binayı sarmışlar ve ateş açmışlar. İki zırhlı otomobil, makinalı tüfekle binayı tarayarak gidip gelmiş. *Yunker*'ler telefon edip yardım istemişler. Kazaklar gelmeye cesaret edemediklerini, çünkü elinde iki top bulunan büyük bir bahriyeli birliğinin, bulundukları kışlayı ateş altında tuttuğunu bildirmişler. Pavlovsk okulu da çevrilmiş. Mihailov *yunker*'lerinin çoğu sokaklarda çarpışıyorlardı...

Saat yedi buçukta üç sahra topu daha getirtildi. *Yunker*'ler kendilerine yapılan yeni bir teslim teklifine ellerinde beyaz bayrak tutan iki Sovyet delegesine ateş açmakla cevap verdiler. İşte o zaman gerçek bir bombardıman başladı. Okulun duvarlarında büyük büyük delikler açıldı. *Yunker*'ler kendilerini umutsuzca savunuyorlardı; bağırarak hücuma kalkan Kızıl Muhafızlar gücünü gittikçe yitiren savunma ateşinin karşısında durmadan eriyordu... Kerenski Askerî Devrimci Komite ile ne olursa olsun konuşmamalarını telefonla emretmişti.

Yenilgilerine ve yerde yığın yığın yatan ölülerine bakıp kızan Sovyet askerleri zaten harap olmuş binaya karşı son bir ölüm kalım savaşı açtılar. Kendi subayları bile, bu korkunç savaşı durduramıyordu. Kirilov adında Smolni'den gönderilmiş bir komiser onları durdutmaya çalıştı; az kalsın linç ediliyordu. Kızıl Muhafızlar iyice kızmışlardı.

Saat iki buçukta *yunker*'ler beyaz bayrak çektiler; eğer kendilerine bir şey yapılmıyacağı garanti edilirse teslim olacaklardı. Söz verildi. Binlerce asker ve Kızıl Muhafız birden bağıra bağıra pencerelerden ve duvarlarda açılmış olan deliklerden içeri daldı. Daha dur demeye vakit kalmadan beş *yunker* süngülenerek öldürüldü. Geriye kalan iki yüz kadarı, dikkati çekmemek için, küçük guruplar halinde ve muhafaza altında Peter-Paul hapisanesine götürüldü. Yolda bir kalabalık kafilenin üstüne saldırdı, sekizden fazla *yunker* öldürüldü... Çatışmada yüzden çok Kızıl Muhafız ve asker ölmüştü...

İki saat sonra Duma bir mesaj aldı. Mesajda galiplerin *İnjiniyerni Zamok* (Mühendis Okulu) na yürüdükleri bildiriliyordu. Birçok üyeler Kurtuluş Komitesinin en son bildirilerini bunlara dağıtmak üzere ellerinde paketlerle dışarı çıktılar. Bir kaçı bir daha dönmedi... Bütün öteki okullar da mukavemet et-

meden teslim oldular ve *yunker*'ler sağlam olarak Peter - Paul hapisanesine ve Kronştad'a gönderildiler.

Telefon santrali ikindiye kadar dayandı. Sonra bir Bolşevik zırhlı otomobili geldi ve bahriyeliler santrali hücumla ele geçirdiler... Korkudan bağırıp çağıran telefoncu kızlar oraya buraya kaçışıyorlardı; *yunker*'ler omuzlarındaki rütbe işaretlerini yırtıyorlardı. İçlerinden biri William'a, paltosunu verirse her istediğini yapacağını söylüyordu... "Bizi öldürecekler! Bizi öldürecekler!" diye bağırıyorlardı; çünkü bir çokları Kışlık Saray'da halka karşı bir daha silâh kullanmıyacaklarına söz vermişlerdi. William, Antonov'u serbest bırakırlarsa aralarını bulmaya çalışacağını söyledi. Buna hemen razı oldular. Antonov ile William, ölmüş arkadaşlarına bakıp kızan bahriyelilere birer söylev verdiler... *Yunker*'ler bir kere daha serbest bırakıldılar... Çoğu paniğe kapılarak dama kaçtı ya da tavan arasında saklandı, sonunda hepsi de toplanarak sokağa indirildi.

Yorulmuş ve kana bulanmış ve sonunda kazanmış olan bahriyelilerle işçiler santral salonuna daldılar. Orada bir çok güzel kız görünce şaşırdılar ve ne yapacaklarını bilemediler. Hiç bir kızın bir yanına bir şey olmadı, hiç bir kıza hakaret edilmedi. Ama kızlar korkarak köşelere kaçtılar. Kendilerine bir şey yapılmadığını görünce içlerindekini dışarıya vurmaya başladılar: "Öf! Pis Cahiller! Aptallar!.." Bahriyelilerle Kızıl Muhafızlar şaşırmışlardı. Kızlar bir yandan paltolarını ve şapkalarını giyerken bir yandan da, "Kaba herifler! Domuzlar!" diye bağırıyorlardı. Çokluk soylu ailelerin çocukları olan *yunker*'lere mermi taşımak ve yaralarını sarmak onlara daha romantik gelmişti! Bunlarsa kaba işçiler ve köylülerdi, "âdi halk" tı...

Askerî Devrimci Komite Komiseri ufak tefek Vişniyak, kızları yerlerine oturtmaya çalıştı. Çok kibar davranıyordu. "Bugüne kadar sizin hakkınızı yediler," dedi. "Telefon İdaresi Belediye Duma'sının elindeydi. Ayda size altmış ruble veriliyor günde on saat, bazan on saatten de çok çalıştırılıyorsunuz... Bundan sonra durum değişecek. Hükümet telefonları Posta ve Telgraf Bakanlığına bağlamak istiyor. Maaşlarınız birdenbire yüzelli rubleye yükselecek ve çalışma saatleriniz azaltılacak. İşçi sınıfının birer üyesi olarak mutlu günler göreceksiniz..."

İşçi sınıfı ha! Yani bu... bu hayvanlarla... *bizim* aramızda benzerlik mi var demek istiyor? Çalışmak mı? Bin ruble verseler çalışmayız! Kızlar kabara kabara ve tiksintiyle salondan çıkıp gittiler...

Binadaki öteki işçiler, memurlar, hat bakıcıları ve işçiler orda kaldılar, ama santralin çalıştırılması gerekti. Telefon çok önemliydi. Yalnız beş altı yetişmiş operatör vardı. Gönüllü olarak çalışmak isteyenler arandı: yüz kadar bahriyeli, asker ve işçi çıktı. Altı kız oraya buraya koşarak, ileri geri giderek, bağırarak ve azarlayarak santralin çalışmasını öğretti onlara... Böylece ara sıra kesintiler olsa bile tellerden yine ses çıkmaya başladı. İlk iş Smolni ile kışlaları ve fabrikaları bağlamak, ikincisi Duma ile *yunker* okullarının hatlarını kesmek oldu... Akşama doğru durum bütün şehirde duyuldu, ve yüzlerce burjuva bağırmaya başladı: "Aptallar! Serseriler! Bu daha ne kadar sürer sanıyorsunuz? Kazaklar gelsin de anlarsınız!"

Karanlık basmak üzereydi. Hemen hemen kimsenin bulunmadığı Nevski'de soğuk, acı bir rüzgâr esiyordu. Yalnız Kazan Katedralinin önünde bir kalabalık toplanmış, durmadan aralarında konuşuyorlar. Bir kaç işçi, bir kaç asker; ötekiler de dükkâncılar, memurlar ve benzerleri...

İçlerinden biri, "Ama Lenin Almanya'yı barışa razı edemiyecek!" diye bağırdı.

Sert bakışlı genç bir asker cevap verdi: "Peki, bu kimin suçu? Kerenski'nin! Kahrolsun Kerenski! Biz istemiyoruz onu. Biz Lenin'i istiyoruz..."

Duma'nın dışında, kolunda beyaz band bulunan bir subay, yüksek sesle küfrede ede, duvarlardaki kâğıtları yırtıyor. Kâğıtlardan birinde şunlar yazılı :

Petrograd Halkına !

Şehir Duma'sının halkı teskin etmek, halkın ekmek ve öteki ihtiyaçlarını sağlamak üzere her çareye baş vurduğu bu tehlikeli saatte Sağ Sosyalist Devrimcilerle Kadet'ler, kendi görevlerini unutarak, Duma'yı Devrim düşmanlarının toplantı yeri haline getirmeye, halkı birbirine düşürmeye, böylece Kornilov - Kerenski zaferini kolaylaştırmaya çalışmaktadırlar. Sağ Sosyalist Devrimciler ve Kadet'ler görevlerini yapacakları yerde Duma'yı İşçi, Asker ve Köylü Sovyetlerine, devrimci barış, ekmek ve özgürlük Hükümetine karşı siyasî bir saldırı meydanı yapmışlardır.

Petrograd yurttaşları, sizler tarafından seçilmiş Bolşevik Belediye üyeleri olan bizler... şunu bilmenizi istiyoruz ki, karşı - devrim faaliyetiyle uğraşmakta olan Sağ Sosyalist Devrimciler görevlerini unutmuşlardır, halkı kıtlığa ve iç savaşa sürüklemektedirler. 183.000 oyla seçilmiş olan bizler Duma'da olup bitenleri bizi seçenlerin dikkatine sunmayı bir görev sayar ve bu durumdan zorunlulukla doğacak olan korkunç sonuçların sorumluluğunu kabul etmediğimizi açıklarız...

Uzaktan hâlâ silâh sesleri geliyor, ama şehir korkunç bir spazm geçirmiş gibi durgun ve soğuk...

Duma'nın Nikolay salonundaki toplantısı sona eriyordu. Sinirli Duma bile biraz gevşemiş gibiydi. Komiserler biribiri ardına telefon santralinin ele geçirilişini, sokak kavgalarını, Vladimir Okulunun alınışını anlatıyorlardı... Trup, "Duma," dedi, "keyfî şekilde kullanılan zor kuvveti ile yaptığı savaşta demokrasiden yanadır; ama, hangi taraf kazanırsa kazansın, Duma her zaman için linçe ve işkenceye karşı olacaktır..."

Uzun boylu, nemrut yüzlü bir Kadet olan Knovski de şunları söyledi: "Meşru Hükümetin askerleri Petrograd'a girdikleri zaman, bu âsileri öldüreceklerdir ve bu da linç sayılmıyacaktır!" Bu söz salonda protestolarla karşılandı. Kendi partisi bile protesto etti...

Bir kuşku ve çöküntü havası vardı. Karşı - İhtilâl bastırılıyordu. Sosyalist Devrimci Partinin Merkez Komitesi kendi subaylarına güvensizliğini belirtmişti; sol kanat denetimi ele geçirmişti; Avksentiyev çekilmişti. Bir kurye Kerenski'yi tren istasyonunda karşılamak üzere giden komitenin tutuklanmış olduğunu bildirdi. Caddelerde Güney ve Güney - Batı yönlerinden gelen boğuk top sesleri işitiliyordu. Kerenski hâlâ ortalarda yoktu...

Yalnız üç gazete çıkıyordu : *Pravda*, *Diyelo Naroda* ve *Novaya Zhin*. Hepsi de yeni "koalisyon" Hükümetine büyük yerler ayırmışlardı. Sosyalist Devrimci gazete, Kadet'lerin ve Bolşeviklerin katılmadığı bir kabine istiyordu. Gorki umutluydu; Smolni bir takım tavizler vermişti. Yalnız Sosyalistlerden oluşan bir hükümet biçimlenmeye başlıyordu... Burjuvalardan başka bütün elemanları kapsayacaktı. *Pravda* alay ediyordu :

Başlıca üyeleri bir takım küçük zavallı gazeteler olan bu siyasî partilerle koalisyon yapmak gülünçtür; bizim anladığımız "koalisyon", proletarya, devrimci ordu ve yoksul köylüler arasında yapılacak koalisyondur.

Duvarlarda *Vikzhel*'in iddialı bir bildirisi. Her iki taraf da anlaşmazsa greve gitmekle korkutuyor :

Bu isyanlardan muzaffer çıkacak, yurdumuzu yıkıntıdan kurtaracak olanlar ne Bolşevikler, ne Kurtuluş Komitesi, ne de Kerenski olacaktır... Bunlar biz olacağız, Demiryolu Sendikacıları...

Kızıl Muhafızlar demiryolları gibi karışık bir **işin içinden** çıkamazlardı. Geçici Hükümete gelince, bu Hükümet de **iktidarı** elinde tutamıyacağını göstermişti...

Bütün demokratik kuvvetlerin güvenine dayanan bir hükümetin... otoritesiyle hareket etmeyen herhangi bir partiye hizmet etmeyi reddediyoruz...

Smolni yorulmak nedir bilmeyen sınırsız bir canlılıkla kaynıyor.

Lozovski, Sendika merkezinde beni Nikolay Hattı demiryolu işçilerinin bir delegesiyle tanıştırdı. Kendisi bana adamlarının büyük toplantılar yaptıklarını, liderlerinin davranışlarını suçladıklarını söyledi.

Masaya yumruğunu vurarak, "Bütün iktidar Sovyetlerindir!" dedi. "Merkez Komitesindeki *oborontsi*'ler Kornilov'un oyununa geliyorlar. Stavka'ya bir heyet göndermeye çalıştılar, ama biz onları Minsk'de yakalattık... Bizim kol bütün Rusya'yı kapsayan bir toplantı istiyor, oysa onlar bunu reddediyorlar..."

Sovyetlerde de, Ordu Komitelerinde de durum aynıydı. Bütün Rusya'daki çeşitli demokratik örgütler birbiri arkasına çatlayıp çözülüyor ve değişiyordu. Kooperatifler iç savaşlara dalmışlardı; Köylü İcra Komitelerinin toplantıları gürültülü tartışmalar içinde dağılıyordu; Kazaklar arasında bile huzursuzluk vardı...

Yukarı katta Askerî Devrimci Komite harıl harıl çalışıyor, hiç ara vermiyordu. İnsanlar durmadan Devrime katılıyorlar; gece gündüz kendilerini bu korkunç makinanın içine atıyorlar; ve sonra yorgun argın, bitkin, öfkeli ve pis, dönüp geliyorlar, kendilerini yerlere atıp uyuyorlar... Kurtuluş Komitesi kanun dışı ilân edilmişti. Yerde paket paket yeni bildiriler duruyordu. (2)

... Garnizonda ya da işçi sınıfı arasında destek bulamayan komplocular her şeyden önce çabuk bir saldırıya güvendiler. Adı ileride açıklanacak olan Kızıl Muhafızlardan bir askerin gösterdiği cesaret sayesinde plânları Asteğmen Blagonravov tarafından vaktinde keşfedildi. Komplonun merkezi Kurtuluş Komitesiydi. Kuvvetlerin başında Albay Polkovnikov bulunuyor ve emirleri, Geçici Hükümetin eski üyelerinden olan ve verdiği şeref sözü üzerine serbest bırakılan Gotz imzalıyordu.

Bu gerçekleri Petrograd halkının dikkatine sunan Askerî Devrimci Komite komploya dahil olanların hepsinin yakalanmasını emreder. Bunlar devrimci mahkeme karşısında hesap vereceklerdir...

Moskova'dan gelen haberlere göre Kazaklarla *yunker*'ler Kremlin'i kuşatmışlar ve Sovyet askerlerine silâhlarını bırakmalarını emretmişler. Sovyet kuvvetleri razı olmuşlar. Kremlin'den çıkarlarken üzerlerine ateş açılmış, öldürülmüşler. Telefon ve telgraf dairelerindeki küçük Bolşevik kuvvetleri yerlerinden atılmışlar. Şu anda şehrin merkezi *yunker*'lerin elindeymiş... Fakat çevrelerinde Sovyet askerleri toplanıyormuş. Yavaş yavaş sokak çatışmaları başlamış. Bütün uzlaşma teşebbüsleri suya düşmüş... Sovyetlerden yana on bin Garnizon askeri ile bir kaç Kızıl Muhafız, Hükümetten yana ise altı bin *yunker* ve iki bin beş yüz Kazak ve iki bin Beyaz Muhafız varmış.

Petrograd Sovyeti toplantı halindeydi. Yandaki odada da yeni *Çayika,* yukarda toplantı halinde olan Halk Komiserleri Konseyinden durmadan gelen kararnameler ve emirler üzerinde çalışıyordu (3). Bunlar, kanunların nasıl onaylanarak yayımlanacağına dair kararname ile işçilere sekiz saatlik iş günü sağlayan ve Lunaçarski'nin "bir halk eğitim sisteminin temeli" ni kuran kanunlarıydı. Her iki toplantıda da ancak bir iki yüz kişi vardı, çoğu da silâhlıydı. Smolni'de hemen hemen kimseler yoktu. Bir kaç nöbetçi kalmıştı. Bunlar da salonlardaki pencerelere binanın yan yüzlerini koruyacak makinalı tüfekleri yerleştirmekle meşguldüler.

Çayika'da bir *Vikzhel* delegesi konuşuyordu :

"Her iki tarafın da askerlerini taşımayı reddediyoruz... Kerenski'ye bir komite gönderdik, Petrograd'a doğru yürümeye devam edecek olursa irtibatını keseceğimizi bildirdik..."

Bütün Sosyalist partilerin yeni bir hükümet kurmak amacıyla bir konferans toplamaları teklifini bir daha tekrarladı.

Kameniev ustaca bir cevap verdi. Bolşevikler böyle bir konferansın toplanmasından çok memnun olacaklardı. Ancak işin önemli olan noktası böyle bir hükümetin yapısı değildi, Sovyetler Kongresi programının kabulüydü... *Çayika* Sol Sosyalist Devrimcilerle Sosyal Demokrat Enternasyonalcilerin yayımladıkları bildirileri incelemiş ve Ordu Komitelerinden ve Köylü Sovyetlerinden gelen delegeler de dahil olmak üzere konferansta orantılı temsil teklifini kabul etmişti.

Büyük salonda Troçki günün olaylarını anlatıyor :

"Vladimir *yunker*'lerine teslim olma fırsatı verdik," diyor. "Biz işleri kan dökmeden yürütmek istedik. Ama mademki artık kan aktı, şimdi bir tek yol kalıyor... merhametsizce savaş. Başka bir yoldan dâvayı kazanacağımızı sanmak çocukluk o-

lur... Kesin bir an yaşıyoruz. Herkes Askerî Devrimci Komite ile işbirliği yapmalı, dikenli tel, benzin, silâh bulunan yerleri bize bildirmelidir... İktidarı ele geçirdik. Şimdi onu tutmalıyız!"

Menşevik Yuffe, kendi partisinin bildirisini okumaya çalıştı; fakat Troçki "prensip sorunları üzerinde herhangi bir tartışmaya" izin vermedi.

"Şimdi biz tartışmalarımızı caddelerde yapıyoruz," diye bağırdı Troçki. "Kesin adım atılmıştır. Hepimiz, ve özel olarak ben, bütün olup bitenlerin sorumluluğunu yükleniyoruz..."

Cephede Gaçina'dan gelen askerler gördüklerini anlattılar. Dört Yüz Seksen Birinci Topçu Alayının Ölüm Taburlarından gelen bir asker, "Son haberler siperlerde duyulur duyulmaz 'İşte bizim Hükümet bu!' diye bağıracaklar," dedi. Peterhof'tan gelen bir *yunker* kendisi ile birlikte iki arkadaşının Sovyetlere karşı silâh kullanmayı reddettiklerini söyledi. Arkadaşları Kışlık Sarayın savunmasından döndüklerinde kendilerini komiser olarak atamışlar, ve Smolni'ye gelerek Devrime hizmetlerini sunmuşlar...

Sonra sinirli ,yorgunluk nedir bilmeyen Troçki yeniden emirler vermeye, soruları cevaplandırmaya başladı.

Bir ara, "Küçük burjuvazi işçileri, askerleri ve köylüleri yenebilmek için elinden gelse şeytanla işbirliği yapacak!" dedi. Son iki gün içinde bir çok sarhoşluk olayları olmuştu. "İçki yok, Yoldaşlar! Görevli nöbetçilerden başka hiç kimse akşam saat sekizden sonra sokağa çıkmayacak. İçki saklanıldığından kuşkulanılan her yer aranacak ve içkiler imha edilecek (4). İçki satanlara acımak yok..."

Askerî Devrimci Komite, Viborg bölümünden gelen delegeleri, sonra Putilov'dan gelen üyeleri görevlendirdi. Ayaklarını çarparak hızla çıkıp gittiler.

Troçki, "Öldürülen her devrimciye karşılık," diyordu, "beş karşı - devrimci öldüreceğiz!"

Yeniden şehirdeyiz. Duma pırıl pırıl. Büyük kalabalıklar girip çıkıyor. Aşağıda holde feryatlar ve ağlamalar; bülten asılan levhanın önünde kalabalık dalgalanıyor. Bültende o günkü savaşta vurulan *yunker*'lerin listesi. Çoğu da ölmüş sanılanlardı, çünkü sonradan bir çoklarının ölmedikleri anlaşıldı. Aleksandr Salonunda Kurtuluş Komitesi ateşli konuşmalara dalmıştı. Subayların sırmalı kırmızı apoletleri göz alıyor: Menşevik ve Sosyalist Devrimci aydınların tanınan yüzleri, ban-

kerlerle diplomatların sert gözleri ve şişman vucütleri, eski rejimin memurları ve güzel giyinmiş kadınlar...

Telefoncu kızlar tanıklık ediyorlardı. Arka arkaya kürsüye çıkarak anlatıyorlardı. Hepsi de süslü, modayı taklide özenen kızlar. Yüzleri sivilceler içinde ve ayaklarındaki papuçlar su alıyor. Petrograd'ın "kibar" insanları, subaylar, zenginler, ünlü politikacılar tarafından alkışlandıkları için yüzleri sevinçten kıpkırmızı. Her kürsüye çıkan kız proletaryanın elinden neler çektiğini anlatıyor; eski gelenekten gelen ve kuvvetli olan her şeye bağlılıklarını açıklıyorlar.

Duma Nikolay Salonunda yeniden toplanmıştı. Belediye Başkanı Petrograd alaylarının yaptıklarına pişman olduklarını büyük bir umut içinde söyledi; yapılan propoganda etkisini gösteriyordu.

... Haberciler girip çıkıyorlar, Bolşeviklerin yaptıkları korkunç işleri anlatıyorlar, *yunker*'lerin bir an önce kurtarılmalarını istiyorlar...

"Bolşevikleri," diyordu Trup, "süngüyle değil, moral gücüyle yeneceğiz."

Bu arada işler devrimci cephede de pek iyi gitmiyordu. Düşman zırhlı trenler getirtmişti, üzerlerinde toplar vardı. Çoğu tâlim görmemiş Kızıl Muhafızlardan oluşan Sovyet kuvvetlerinin ne bir subayı vardı ne de belirli bir plânı. Sovyet kuvvetlerine yalnızca beş bin muvazzaf asker katılmıştı. Garnizonun geri kalan askerleri ya *yunker*'ler ayaklanmasıyla, ya da şehirde düzeni korumakla görevliydiler, bir çokları da ne yapacaklarına daha karar vermemişti. Lenin, geceliyin saat onda, çarpışmaya oybirliğiyle karar veren şehir alaylarından gelen delegelerin toplantısında konuştu. Genel Kurmay görevini yapmak üzere beş kişilik bir Asker Komitesi seçildi ve sabahın erken saatlerinde alaylar savaş düzeninde kışlalarından çıktılar. Ben eve dönerken onlar geçiyorlardı. Sanki istilâya uğramış şehrin boş sokaklarında, süngüler bir hizada, uygun adım yürüyüp gidiyorlar...

Öte yanda, Sodovaya'da, *Vikzhel*'in merkezinde, bütün Sosyalist partilerin yeni bir hükümet kurulması için yapacakları konferansın hazırlıkları yapılıyordu. Merkez Menşevikleri adına konuşan Abramoviç, ne yenen ne de yenilen olacaktır, dedi - olan olmuştur, geçen geçmiştir... Sağ Menşevikler adına konuşan Dan, bütün sol partilerin bu konuda birleştiklerini söyliyerek Bolşeviklere şu şartlarla ateşkes teklifi yapılmasını

istedi: Kızıl Muhafızlar silâhsızlandırılacak, Petrograd Garnizonu Duma'nın emrine verilecek; Kerenski askerleri bir tek kurşun bile atmayacak ve bir tek insan bile tutuklanmayacak; Bolşevikler hariç, bütün Sosyalist partilerden oluşan bir kabine kurulacak. Smolni adına söz alan Riyazanov ile Kameniev bütün partileri kapsayan bir kabineyi kabul edeceklerini bildirdiler, ancak Dan'ın tekliflerini protesto ettiler. Sosyalist Devrimciler de bölünmüşlerdi. Köylü Sovyeti İcra Komitesi ile Populist Sosyalistler Bolşevikleri kabul etmeyi reddettiler... Çetin kavgalardan sonra üzerinde çalışılabilecek bir plân hazırlamak üzere bir komisyon seçildi.

Komisyon bütün gece, ertesi gün ve ertesi gece tartıştı. 9 Kasımda Martov ve Gorki'nin başkanlığı altında yeniden benzer bir uzlaştırma çabası yapıldı; ancak Kerenski kuvvetlerinin yaklaşması ve Kurtuluş Komitesi faaliyetinin artması üzerine sağ kanat Menşeviklerle, Sosyalist Devrimciler ve Populist Sosyalistler birdenbire çekildiler. Ama şimdi *yunker* ayaklanmasının bastırılması üzerine korkmuştular...

12 Kasım Pazartesi bir bekleyiş günü oldu. Bütün Rusya'nın gözü Petrograd kapılarının ötesinde uzayıp giden bozkıra çevrilmişti. Eski düzenin eldeki bütün kuvvetleri yeninin, bilinmeyenin örgütsüz kuvvetiyle karşılaşmıştı. Moskova'da ateşkes ilân edilmişti; iki taraf da konuşmaya oturmuşlar, başkentteki sonucu bekliyorlardı. Sovyetler Kongresine katılmış olan delegeler trenlerle Asya'nın en uzak köşelerindeki yurtlarına dönüyorlar, yeni mesajlarını götürüyorlardı. Mucizeli haberler geniş dalgalar halinde bütün yurt düzeyine yayılıyor, bu haberler kasabaları, şehirleri, ve uzak köyleri harekete getiriyor ve parçalıyor; Sovyetlerle Askerî Devrimci Komiteler Duma'lara, *Zemstvo*'lara, Hükümet Komiserlerine; Kızıl Muhafızlar Beyazlara karşı harekete geçiyorlar , sokak çarpışmaları ve ateşli sözler başlıyordu... Sonuç Petrograd'dan gelecek habere bağlıydı...

Smolni hemen hemen boştu. Duma ise kalabalık ve gürültülü. İhtiyar Belediye Başkanı, yine o kendini beğenmiş haliyle, Bolşevik danışmanların çağrısını protesto ediyordu.

"Duma bir karşı - ihtilâl merkezi değildir," diyordu. "Duma partiler arasında bugün sürüp giden savaşta yan tutmamaktadır. Ama ülkede başka bir meşru iktidar bulunmadığı bir sırada düzeni sağlayacak tek merkez mahallî belediye idareleridir. Barışsever halk bu gerçeği biliyor; yabancı el-

çilikler şehir Belediye Başkanının imzaladığı belgeleri tanıyorlar. Başka türlü bir durumu Avrupalının kafası almaz, çünkü Belediye idaresi yurttaşların çıkarlarını koruyabilecek tek organdır. Şehir, bu konukseverliğinden yararlanmak isteyen bütün örgütlere konukseverliğini göstermek zorundadır. Bu bakımdan Duma kendi binası içinde herhangi bir gazetenin dağıtılmasını önliyemez. Çalışma alanımız genişliyor, hareketlerimizde bütünüyle serbest kalmalıyız. Her iki taraf da haklarımıza saygı göstermelidir...

Biz bütünüyle tarafsızız. *Yunker*'ler telefon santralini işgal ettikleri sırada Albay Polkovnikov Smolni'nin telefonlarının kesilmesini istedi, oysa ben itiraz ettim ve telefonlar işledi..."

Bu söz üzerine Bolşevik sıralarından alaylı gülüşler yükseldi .Sağdan lânetler.

Şnayder, "Öyle olduğu halde," diye devam etti, "bizi karşı - devrimci sanıyorlar ve halka rapor ediyorlar. Son kalan otomobillerimizi de elimizden almakla bizi araçsız bırakıyorlar. Eğer şehirde bir kıtlık olursa suç bizim değil. Protestoların da bir yararı yok..."

Şehir heyetinin Bolşevik üyesi Kobozev'in, Askerî Devrimci Komitenin Belediye otomobillerine el koyup koymadığından haberi yoktu .Bunu sıkıda kalan herhangi bir sorumsuz kişi yapmış olabilirdi.

"Belediye Başkanı," diye devam etti, "siyasî toplantılarımızı Duma'nın dışında yapmamızı istiyor. Ama her Menşevik ve Sosyalist Devrimci burada parti propogandasından başka bir şey yapmıyor. Kapıda kanun dışı gazeteler satılıyor .*İskri* (Kıvılcımlar), *Soldatski Golos* ve *Rabociya Gazeta* halkı ayaklanmaya çağırıyor. Peki, ya biz Bolşevikler de gazetelerimizi burada dağıtmaya başlarsak? Ama bunu yapmıyoruz, çünkü Duma'ya saygımız var. Biz Belediye idaresine saldırmadık, bunu yapmıyacağız. Ama siz halka bir çağrıda bulundunuz, biz de aynı şeyi yapmak zorunda kaldık..."

Arkada oturan Kadet'lerden Şingarov kürsüye geldi ve savcılığa gönderilmesi, ihanet suçundan yargılanması gereken insanlarla kendi aralarında ortak bir dil olamıyacağını söyledi... Bütün Bolşevik üyelerin Duma'dan atılmalarını teklif etti, ama bu teklif oya konulmadı, çünkü üyeler teker teker suçlanamazdı ve hepsi de Belediye idaresinde aktif görev almışlardı...

Sonra iki Menşevik Enternasyonalci, Bolşevik üyelerin yayımladığı çağrının doğrudan doğruya bir katliam kışkırtması olduğunu söyledi. Pinkeviç, "Eğer Bolşeviklere karşı olan her tutum karşı - ihtilâlci oluyorsa," dedi, "demek ki, ben ihtilâl ile anarşi arasındaki ayrılığı bilmiyorum... Bolşevikler başıboş halk yığınlarının heyecanına güveniyorlar; bizim ise moral gücümüzden başka bir şeyimiz yok. Hangi yandan gelirse gelsin katliamlar ve zorbalığı protesto edeceğiz, çünkü bizim görevimiz barışçı bir çözüm yolu bulmaktır."

Nazariyev şöyle dedi: "Halkı Menşeviklerle Sosyalist Devrimcileri öldürmeye çağıran ve caddelerde duvarlara asılmış bulunan 'Teşhir Ediyoruz' başlıklı çağrı siz Bolşeviklerin hiç bir zaman altından kalkamıyacağınız bir suç olarak kalacaktır. Dün girişilen korkunç hareketler bu çağrıyla hazırlamakta olduğunuz işlerin yalnızca bir başlangıcıdır... Ben sizi öteki partilerle uzlaştırmak için çok çalıştım, ama şimdi artık size karşı tiksintiden başka bir şey duymuyorum!"

Bolşevik üyeler ayağa kalkmışlar, hiddetle bağırıyorlardı. Karşılarında kaba, kinci sesler ve sallanan yumruklar...

Holün dışında Şehir Mühendisini görmeye gittim. Menşevik Gomberg, üç dört gazeteci ,orada. Hepsi de neş'eli .

"Görüyorsunuz ya," diyorlardı, "bizden nasıl ödleri kopuyor! Duma'yı tutuklamaya cesaret edemiyorlar. Askerî Devrimci Komiteleri bu binaya bir komiser göndermek istemiyor. Bugün Sadovaya caddesinde bir Kızıl Muhafızın *Soldatski Golos* satan bir gazeteci çocuğu yakalamaya çalıştığını gördüm... Çocuk Muhafıza güldü ve kalabalık da haydutu linç etmek istedi. Daha bir kaç saat oluyor bunu göreli. Kerenski gelmese bile ellerinde hükümet yönetecek adam yok. Saçma! Smolni'de kendi aralarında bile dövüştüklerini sanıyorum."

Bir Sosyalist Devrimci arkadaş beni bir köşeye çekti: "Kurtuluş Komitesinin nerede saklandığını biliyorum," dedi. "Gidip onlarla konuşmak ister misin?"

Bu sırada hava kararmaya başlamıştı. Şehir yeniden normal hayatına dönmüştü: kepenkler kalkmış, ışıklar yanmıştı. Sokakta büyük halk kalabalıkları yukarı aşağı dolaşıyor ve konuşuyordu .

Nevski'de 86 numaralı binaya girdik, bir pasajdan geçerek avluya çıktık. Avlunun her yanı yüksek binalarla çevrili. 229 numaralı apartmanın kapısını dostum özel bir biçimde vurdu. Bir takım koşuşmalar oldu .İçerde bir kapı kapandı, sonra dış

kapı gıcırtıyla açıldı ve bir kadın yüzü belirdi. Bir dakikalık gözlemden sonra bizi içeri aldı. Sessiz, orta yaşlı bir kadın. Birden bağırdı: "Kiril! Tamam!" Yemek odasında masanın üzerinde bir semaver kaynıyordu; bir çok tabaklar, içlerinde ekmek ve ham balık. Perdelerin arkasından üniformalı bir adamla küçük bir odadan işçi elbiseli başka biri çıktı. Bir Amerikalı gazeteciyle tanıştıkları için memnundular. Her ikisi de biraz övünerek ,yakalandıkları takdirde Bolşeviklerin kendilerini öldüreceklerini söylediler. Adlarını vermiyeceklerdi ,ama her ikisi de Sosyalist Devrimciydi.

"Neden," diye sordum, "gazetelerinizde böyle yalan haberler yazıyorsunuz?"

Subay olan kızmadan cevap verdi: "Evet, biliyorum, ama başka türlü ne yapabiliriz?" Omuzlarını silkti. "Halkta belirli bir zihniyet yaratmak zorunda olduğumuzu kabul edersiniz herhalde..."

Öteki sözünü kesti: "Bu yalnızca Bolşeviklerin giriştiği bir serüven. Aydın kişi yok aralarında... Bakanlıklar çalışmıyor... Rusya bir şehir değil, koskoca bir ülke... Ancak bir kaç gün dayanabileceklerini düşünerek, Bolşeviklerin en kuvvetli düşmanı olan Kerenski'ye yardım etmeye karar verdik."

"Çok güzel," dedim. "Ama neden Kadet'lerle işbirliği yapıyorsunuz?"

Yalancı işçi içtenlikle gülümsedi: "Size gerçeği söyliyeyim mi? Şu anda halk Bolşeviklerin arkasından gidiyor. Bizim arkamızdan gelen yok - bugün için. Bir avuç askeri seferber edemeyiz. Silâhımız yok... Bolşevikler belirli bir yere kadar haklıdırlar. Bugün Rusya'da yalnız iki kuvvetli parti var: Bolşevikler ve Kadet'lerin arkasında saklanmış olan gericiler. Bolşevikleri ortadan kaldırdıktan sonra Kadet'lerle hesaplaşacağız..."

"Bolşevikler yeni Hükümete alınacaklar mı?"

Başını kaşıdı. "Bu da bir sorun!" dedi. "Eğer Hükümete alınmayacak olurlarsa belki bugün yaptıklarını yarın da yaparlar. Ne olursa olsun, Kurucu Mecliste bir iktidar dengesi kurma şansı olacaktır. Kurucu Meclis diye bir şey toplanırsa tabiî..."

Subay da, "Sonra," dedi, "Kadet'lerin yeni Hükümete kabulleri sorunu ortaya çıkacak; aynı nedenlerden ötürü. Biliyorsunuz ki, Kadet'ler gerçekte Kurucu Meclis istemiyorlar. Yeter ki, Bolşevikler bugün için temizlenmiş olsunlar." Başını salladı. "Biz,. Ruslar için, politika kolay şey değil. Siz Amerikalı-

lar doğuştan politikacısınızdır. Bütün ömrünüz politika içinde geçmiş. Bize gelince..."

"Kerenski üzerine ne düşünüyorsunuz?" diye sordum.

"Bakın Kerenski Geçici Hükümetin işlediği bütün günahlardan sorumludur," diye cevap verdi ötekisi. "Bizi burjuvaziyle koalisyon yapmaya zorlayan Kerenski'dir. Eğer söylediği gibi çekilmiş olsaydı, bu bulıran Kurucu Meclisten on altı hafta önce başlamış olacaktı, biz ise bunu önlemeye çalıştık."

"Ama yine de aynı yola çıkmadı mı?"

"Evet, ama nereden bilelim? Bizi oyuna getirdiler. Kerenski'ler, Avksentiyev'ler oyuna getirdi. Gotz biraz daha radikal. Ben Çernov'u tutuyorum, gerçek bir devrimcidir o... Bakın Lenin, bugün Çernov'un Hükümete katılmasına itiraz etmiyeceğini bildiriyor.

Biz Kerenski Hükümetinden kurtulmak istedik, ama Kurucu Meclis'in toplanmasını beklemeyi daha doğru bulduk... Bu işin başlangıcında ben Bolşeviklerden yanaydım, ama partimin Merkez Komitesi oybirliğiyle karşı oy kullandı. Ben ne yapabilirdim? Bu bir parti disiplini sorunuydu...

Bolşevik Hükümeti bir hafta sürmez, dağılır; eğer Sosyalist Devrimciler bir kenarda durup beklerlerse Hükümet ötekilerin ellerine geçer. Ama bir hafta bekliyecek olursak, ülke o kadar dağınık bir duruma girer ki, Alman emperyalistleri o zaman zaferi kazanmış olurlar. Bize bağlılıklarını bildiren yalnız iki alayla ayaklanmaya kalkışmamızın nedeni işte bu... Ama askerler bizim aleyhimize döndüler... Ortada yalnız *yunker*'ler kaldı..."

"Ya Kazaklar?"

Subay içini çekti: "Harekete geçmediler. Önce piyade desteği olursa harekete geçeceklerini söylediler. Ayrıca, adamlarımız Krenski ile birlik, dolayısıyla üzerlerine düşen görevleri yapıyorlar ,dediler... Sonra da Kazakların her zaman demokrasinin geleneksel düşmanları olarak suçlandırıldıklarını söylediler... Son sözleri şu oldu: "Bolşevikler elimizden topraklarımızı almıyacaklarına söz veriyorlar. Bizim için bir tehlike yok. Biz tarafsız kalırız.'"

Bu konuşma sırasında bir çok insanlar durmadan içeri girip çıktı. Çoğu omuzlarındaki apoletleri sökmüş subaylardı. Holde onları görüyor, alçak sesle sert sert konuşmalarını işitiyorduk. Bir ara, hafif aralık duran bir perdenin arasından banyoya açılan bir kapı gördük. Banyoda albay üniforması giymiş iri

yarı bir adam tuvalete oturmuş, kucağındaki kâğıtlara bir şeyler yazıyordu. Hemen tanıdım: eski Petrograd Komutanı Albay Polkovnikov. Askerî Devrim Komitesi onu yakalayana bir servet verebilirdi.

"Bizim programımız mı?" dedi subay. "Evet, toprak, Toprak Komitelerine verilecek. İşçiler sanayiin denetiminde bütünüyle temsil edilecekler. Enerjik bir barış programı izlenecek, ama Bolşeviklerin yaptıkları gibi ültimatom vererek değil. Bolşevikler bu ülkede bile verdikleri sözleri tutamazlar... Onları rahat bırakmayız... Köylülerin desteğini kazanmak için bizim toprak programımızı çaldılar. Bu namussuzluktur. Eğer Kurucu Meclisin toplanmasına kadar beklemiş olsalardı..."

Öteki, "Kurucu Meclis o kadar önemli değil!" diye atıldı. "Bolşevikler burada bir sosyalist devlet de kursalar onlarla yine çalışamayız! Kerenski büyük bir hata yaptı. Cumhuriyet Konseyinde Bolşeviklerin tutuklanmasını emrettiğini açıklamakla Bolşeviklere niyetini bildirmiş oldu..."

"Peki," dedim, "şimdi ne yapmak istiyorsunuz?"

İki adam birbirlerine baktılar. "Bir iki gün içinde görürsünüz. Eğer cephede bizden yana yeterince asker varsa Bolşeviklerle uzlaşmıyacağız. Eğer yoksa, belki de uzlaşmak zorunda kalacağız..."

Yeniden Nevski'deyiz. Salkım salkım insan asılı bir tramvayın basamağına biz de atıldık, asılıyoruz. Tramvayın sahanlığı ağırlıktan öne yatmış, yeri kazıyor ve tramvay Smolni'ye giden kilometrelerce yolu bu zavallı yavaşlıkla alıyor...

Temiz giyinmiş, ufak tefek bir adam olan Meşhovski holden iniyor. Dertli bir hali var. Bakanlıklardaki grevler, dedi bize, etkisini gösteriyor. Meselâ Halk Komiserleri Konseyi gizli anlaşmaları açıklamaya söz vermişti; ama sorumlu memur Neratov belgeleri alarak ortadan kaybolmuş. Bu belgelerin İngiliz Elçiliğinde saklı bulunduğu sanılıyormuş...

Ama en kötüsü, bankalar greviydi. Menjinski, "Parasız bir şey olmaz ki," dedi. "Demiryolları işçilerinin, telgraf memurlarının ücretleri verilmeli... Bankalar kapalı; durumun anahtarını elinde bulunduran Merkez Bankası da kapalı. Rusya'da bütün banka memurlarına işlerini bırakmaları için para dağıtıldı...

Ama Lenin Devlet Bankası kasalarının dinamitlenmesi için bir karar çıkarttı. Şimdi de yeni bir kararname var. Özel

bankalar yarın sabah kapılarını açacaklar, açmazlarsa biz açacağız!"

Petrograd Sovyeti son hızla çalışıyor. İçerisi silâhlı insan dolu. Troçki rapor veriyor:

"Kazaklar Krasnoye Selo'dan geriliyorlar." (Keskin, yüksek sevinç bağırışmaları) "Ama savaş daha yeni başlıyor. Polkova' da ağır savaş devam etmekte. Eldeki bütün kuvvetler oraya gön derilmeli...

Moskova'dan kötü haberler geliyor. Kremlin *yunker*'lerin elindeymiş ve işçilerin elinde çok az silâh varmış. Sonuç. Petrograd'a bağlı...

Cephede ,barış ve toprak üzerine alınan kararlar büyük bir sevinç yaratıyor. Kerenski siperleri gezerek Petrograd'ın yakılmakta ve kana bulanmakta olduğuna, kadın ve çocukların Bolşevikler tarafından kılıçtan geçirildiğine dair masallar uyduruyor. Ama kimsenin inandığı yok..

Oleg, Avrora, ve *Respublika* kruvazörleri Neva'da demirledi, topları şehre giriş yerlerini koruyor..."

Kaba bir ses, "Neden sen de orada Kızıl Muhafızların yanında değilsin?" diye bağırdı.

"Şimdi gidiyorum oraya!" diye cevap verdi Troçki ve plâtformdan indi. Yüzü her zamankinden daha solgundu. Salonun kenarından geçerek kapıya doğru yürüdü. Çevresinde onu seven dostları... Hemen dışarda bekleyen otomobile koştu.

Şimdi Kameniev konuşuyor. Uzlaşma konferansında konuşulanları anlatıyor. Menşeviklerin teklif ettikleri ateşkes şartlarının nefretle reddedildiğini söylüyor. Demiryolları Sendikasının bile bu teklife karşı oy kullandığını bildiriyor...

"İktidarı ele geçirdik, bütün Rusya bize katılıyor," diye açıkladı, "şimdi bizden sadece üç şey istiyorlar: 1. İktidarı teslim etmek. 2. Askerleri savaşa devam ettirmek. 3. Köylülere toprağı unutturmak..."

Lenin Sosyalist Devrimcilerin suçlamalarını cevaplandırmak üzere bir an için ortaya çıktı :

"Kendi toprak programlarını çaldığımızı söylüyorlar... Eğer öyleyse önlerinde eğiliyoruz. Bizim için yeterli olan..."

Böylece toplantıdaki gürültü gittikçe artıyor. Önder önderi izliyor. İddialar, tartışmalar... Asker askeri, işçi işçiyi izliyor, herkes ayağa kalkıp aklından ve kalbinden geçeni söylüyor... Dinleyiciler durmadan geliyor ve değişiyor. Zaman za-

man biri gelip filân filân üyenin cepheye gideceğini söylüyor; ötekiler, iyileşmiş olanlar, yaralılar ya da Smolni'ye silâh ve teçhizat almaya gelenler, her yer dolup taşıyor...

Holden çıkarken Askerî Devrimci Komiteden Holzman'ın suratı değişmiş ,aşağıya doğru koşarak indiğini gördüğümüzde, saat sabahın hemen hemen üçüydü.

Elimi yakalayarak, "Tamam!" diye bağırdı. "Cepheden telgraf. Kerenski hapı yuttu. Bakın!"

Bir kâğıt uzattı, kurşun kalemle acele yazılmış... Okuyamıyacağımızı anlayınca yüksek sesle kendisi okumaya başladı :

Pulkovo. Kurmay Başkanlığı. Sabah 2.10

30 Ekim'i 31'e bağlayan gece (*) tarihe geçecektir. Karşı - devrimci Kerenski askerlerinin Devrim başkentine karşı yürüme teşebbüsü kesin olarak geri püskürtülmüştür. Kerenski geriliyor, biz ilerliyoruz. Petrograd askerleri, bahriyelileri ve işçileri ellerindeki silâhlarla demokrasinin iradesini ve otoritesini uygulayabilirler ve uygulayacaklardır da. Burjuvazi devrimci orduyu tecrit etmek istedi. Kerenski Kazak ordusuyla bunu başarmayı denedi. Her iki plân da acı bir yenilgiye uğradı.

Büyük işçi ve köylü hâkimiyeti ülküsü ordunun saflarını sıklaştırdı ve azmini sertleştirdi. Artık bundan sonra Sovyet iktidarının hayalî bir şey değil, yenilmez bir gerçek olduğuna bütün ülke inanacaktır.. Kerenski'nin püskürtülmesi, genel olarak, derebeylerin, burjuvaların ve Kornilov'cuların püskürtülmesidir. Kerenski'nin püskürtülmesi halkın barışsever özgür bir hayata, toprağa, ekmeğe ve iktidara hak kazandığını gösterir. Pulkovo' Birliği indirdiği darbeyle işçi ve köylü devrimi dâvasını kuvvetlendirmiştir .Artık geriye dönüş yok. Önümüzde savaşlar, engeller ve fedakârlıklar var. Ama yol açık ve zafer kesindir.

Devrimci Rusya ve Sovyet iktidarı Komutan Albay Walden'in emrinde harekete geçen Pulkovo birliğiyle övünebilir. Savaşta ölenlerin ölümsüz anısına saygılar! Devrim savaşçılarına, halkın dâvasına bağlı olan askerlere ve subaylara saygılar!

Yaşasın devrimci, halkçı, sosyalist Rusya!

Konsey adına,

L. TROÇKİ, Halk Komiseri...

Zanbenski Meydanını geçip eve giderken Nikolay tren istasyonunun önünde olağanüstü bir kalabalık gördük. Binlerce silâhlı bahriyeli toplanmıştı.

(*) Bu tarihler Eski Takvime göredir. Eskisi sonradan kabul edilen Batı Takviminden 13 gün geridir. Kullandığımız takvime göre yukarıdaki tarihler 12 - 13 Kasımdır. Daha aşağıda da göreceğimiz gibi, günlük bir emir yeni takvime göre tarihlendirilmiştir.

Merdivenlerin üstünde bir *Vikzhel* üyesi ayakta duruyor, askerlere bir şeyler söylüyor :

"Yoldaşlar, biz sizi Moskova'ya götüremeyiz. Biz tarafsızız. Hiç bir tarafın askerini taşıyamayız. Sizi Moskova'ya götüremeyiz. Moskova'da korkunç bir iç şavaş var..."

Bütün kaynaşan meydan adama karşı gürledi; bahriyeliler ileri doğru yürümeye başladılar. İşte tam bu sırada birdenbire başka bir kapı açıldı; iki üç frenci, bir ateşçi ya da ona benzer bir takım insanlar dışarı fırladılar.

"Bu yandan, Yoldaşlar!" diye bağırdı içlerinden biri. "Biz sizi Moskova'ya... isterseniz Vladivostok'a bile götürürüz. Yaşasın Devrim!"

BÖLÜM IX

BAŞARI

Emir. Sayı 1

Pulkovo Birliklerindeki askerlere

13 Kasım, 1917. Sabah saat 9'u 38 dakika geçe.

Pulkovo birliklerine bağlı askerler yaptıkları korkunç bir savaştan sonra karşı - devrimci kuvvetleri bütünüyle bozguna uğratmışlar, bu kuvvetler düzensizce yerlerini bırakarak, Çarskoye Selo'nun himayesinde Pavlovsk II ve Gaçina'ya kadar çekilmişlerdir.

İleri birliklerimiz Çarskoye Selo'nun Kuzey - Doğu ucuyla Aleksandrovskaya İstasyonunu ele geçirmişlerdir. Gaçina birlikleri solumuzda, Krasnoye birlikleri sağımızdaydı.

Pulkovo kuvvetlerine Çarskoye Selo'yu ele geçirmelerini, giriş noktalarını, özellikle Gaçina yönüne düşen girişleri kuvvetlendirmelerini emrettim.

Aynı zamanda Pavlovskoye'ye geçmelerini ve orayı da ele geçirmelerini, böylece Güney yanını kuvvetlendirmelerini ve demiryoluna Dno'ya kadar hâkim olmalarını emrettim.

Askerler elde ettikleri yerleri, siper kazmak ve öteki savunma işlerini yapmak suretiyle kuvvetlendirmek için gereken bütün tedbirleri almalıdırlar.

Colpino ve Krasnoye Birlikleri ile ve aynı zamanda Petrograd'ın savunması için Başkomutanlık Kurmayı ile irtibat kurmalıdırlar.

İmza :
Kerenski'nin Devrim Düşmanı birliklerine karşı savaşan bütün kuvvetlerin başkomutanı
Yarbay MURAVIOV

Salı sabahı. Nasıl oldu bu iş? Daha iki gün önce Petrograd, sokaklarda başıboş gezen, lidersiz çetelerle doluydu; yiyecekleri yoktu, topları yoktu ,bir plânları yoktu. Disiplinsiz ve örgütsüz Kızıl Muhafızları, başlarında subay olmayan askerleri, Kerenski'nin bombardımanına ve Kazak süvarilerine karşı koyacak ve onları bozguna uğratacak kadar kendi seçtiği yüksek komutasına bağlı disiplinli bir ordu haline getiren acaba neydi? (1)

Pazar akşamı Askerî Devrimci Komite komiseri savaş alanından umutsuzca döndükten sonra Petrograd Garnizonu

beş kişilik savaş kurmayını kurmuştu. Bunlardan üçü asker, ikisi subaydı. Hiç birinde Devrim düşmanı eğilimler olmadığı tasdik edilmişti. Eski vatansever Albay Muraviov kuvvetlere komuta ediyordu. Çalışkan bir adamdı, ama hareketlerini de gözden kaçırmamak gerekti. Colpino'da, Obohovo'da Pulkovo ve Krasnoye Selo'da geçici birlikler kurulmuş, bu birlikler her yandan hareketi bastırmaya gelenlerle artmıştı: karışık sınıflardan askerler ,bahriyeliler ve Kızıl Muhafızlar, alayların bir kısmı piyade, süvari ve topçu bir arada, ve bir kaç da zırhlı otomobil...

Gün ağarmış, Kerenski kuvvetleriyle temasa geçilmişti. Dağınık karşılıklı ateşler, teslim olma çağrıları. Sonra savaşın gürültüsü soğuk sessiz havada bütün çıplak ovaya yayılmış, küçük ateşlerinin çevrelerinde toplanmış bekleyen asker guruplarının kulaklarına kadar gelmişti... İşte böyle başlamıştı. Savaşa böyle girmişlerdi. Yollar boyunca akan işçi selleri adımlarını sıklaştırmışlardı. Böylece ,bütün saldırı noktalarında komiserlerin gösterdikleri yerlere yerleşmiş olan öfkeli insan gölgeleri kendiliğinden birbirleriyle kaynaşmışlardı...

Bahriyelilerin nasıl mermileri bitinceye kadar savaştıklarını ve mermileri bitince nasıl hücuma kalktıklarını; tâlim görmemiş işçilerin nasıl saldıran Kazakların üzerlerine atılarak onları atlarından alaşağı ettiklerini; karanlıkta savaş alanı çevresinde toplanmış olan halk yığınlarının nasıl bir dalga gibi kabararak düşmanın üstüne atıldığını savaşa katılanlar bana anlattılar... Pazartesi günü gece yarısından önce Kazaklar yenilmişler. Sonra arkalarında topçularını bırakarak kaçmaya başlamışlar...

BÜTÜN İŞÇİ VE ASKER DELEGELERİ SOVYETLERİNE

12 Kasımda devrimci Ordu Çarskoye Selo'da yaptığı kanlı bir savaşta Kerenski ve Kornilov karşı - ihtilâl birliklerini yenmiştir. Devrimci Hükümet adına bütün alaylara, devrimci demokrasi düşmanlarına karşı saldırıya geçmelerini, Kerenski'yi yakalamak için gereken bütün tedbirleri almalarını, ve aynı zamanda Devrimin başarılarını ve proletaryanın zaferini tehlikeye sokabilecek her türlü serüvene karşı koymalarını emrediyorum.

MURAVİOV

Taşra haberleri...

Sivastopolda mahallî Sovyet iktidarı ele aldı; limanda bulunan savaş gemilerindeki bahriyeliler büyük bir miting yaptılar, subaylarını karşılarına alıp onlara hükümete bağlılık ye-

mini ettirdiler. Nijni Novgorod'da Sovyetler denetimi ellerinde tutuyorlar. Kazan'dan gelen haberlere göre caddelerde savaş lar oluyor, *yunker*'lerle topçu tugayı Bolşevik Garnizona karşı...

Moskova'da korkunç savaşlar... *Yunker*'lerle Beyaz Muhafızlar Kremlin'i ve şehrin merkezini ellerinde tutuyorlar. Her yanlarından Askerî Devrimci Komite askerlerinin ateşi altındalar. Sovyet topçusu Skobeliyev Meydanında mevzilenmiş, Şehir Duma'sı binasını, Vilâyet Konağını ve Metropol Otelini bombardıman ediyorlar. Tverskaya ve Nikitskaya'nın kaldırım taşları sökülüp siper ve barikat yapılmış. Büyük bankalarla yazıhanelerin bulunduğu mahalleler makinalı tüfekle taranıyormuş. Elektrik yokmuş, telefonlar kesilmiş; burjuva halk tavan arasında yaşıyormuş.. Son çıkan bültene göre Askerî Devrimci Komite Kamu Güvenlik Komitesine bir ültimatom vermiş, Kremlin'in derhal teslimini istemiş, aksi halde Kremlin'in bombardıman edileceğini söylemiş.

Basit yurttaş, "Kremlin'i bombardıman etmek mi?" diye bağırıyor, "buna cesaret edemezler!" diyordu.

Volga'dan Uzak Sibiryada Çita'ya, Pskov'dan Karadenizde Sivastopol'a kadar bütün şehirlerde ve küçük köylerde iç savaş başlamıştı. Binlerce fabrikadan, köylü komünalarından, alaylardan ve ordulardan, açık denizlerdeki gemilerden Petrograd'a tebrikler yağıyordu: Halk Hükümeti kutlu olsun deniliyordu.

Novoçerkask'taki Kazak Hükümeti Kerenski'ye şu telgrafı çekti : *"Kazak Hükümeti, Geçici Hükümet ve Cumhuriyet Konseyi üyelerinin mümkün olduğu takdirde Novoçerkask'a gelmelerini ister. Buradan Bolşeviklere karşı yapacağınız ortak savaşı örgütliyebiliriz."*

Finlandiya'da da ortalık karışmıştı. Helsingfors Sovyeti ve *Centrobalt* (Baltık Filosu Merkez Komitesi) ortaklaşa olarak bir sıkıyönetim ilân etmişler, Bolşevik kuvvetlerine karşı yapılacak bütün müdahale teşebbüslerini, ve Bolşeviklerin verecekleri emirlere karşı herhangi bir silâhlı karşı koymayı şiddetle bastıracaklarını bildirmişlerdi. Aynı zamanda Fin Demiryolu Sendikası da Kerenski'nin 1917 Haziranında dağıttığı Sosyalist Diet Meclisinin çıkardığı kanunları yeniden yürürlüğe koymak üzere bütün ülkede genel bir grev çağrısında bulunmuştu.

Sabahleyin erkenden Smolni'ye gittim. Dış kapıdan girdikten sonra uzun tahta kaldırımda yürürken gri, rüzgârsız havada

ilk hafif kar tanelerinin titreye titreye gökyüzünden inmekte olduklarını gördüm. Kapıdaki asker sevinçle gülerek, "Kar!" diye bağırdı. "Sağlık için iyidir!" İçerde, uzun, karanlık hollerde ve soğuk odalarda terkedilmiş bir hal var. Koskoca yığında kımıldanan bir canlı görünmüyor. Derin, tedirgin bir ses geldi kulağıma, çevreme bakındım: yerlerde, duvar kenarlarında insanlar kıvrılmışlar uyuyorlar. Kaba ,pis insanlar, işçiler ve köylüler, çamur içindeler; tek başlarına ya da birlikte uzanmışlar yerlere, ölülerin aldırmazlığıyla... Kimisinde kana bulanmış pis bandajlar... Tüfekler ve fişeklikler her yana yayılmış...

Yukardaki büfede yatanlar o kadar kalabalık ve sıkışık ki, insan güç yürüyebiliyor. Havası çok bozuktu odanın. Buğulu pencerelerden soluk bir ışık sızıyor. Dövme bir semaver, soğumuş, bankonun üstünde duruyor; bir çok bardaklarda çay artıkları. Yanda Askerî Devrimci Komitenin son bülteni, tersine dönmüş, kötü bir el yazısıyla bir şeyler karalanmış: Kerenski'ye karşı savaşta ölen arkadaşlarına bir askerin yazdığı ağıt herhalde, yere yatıp uyumadan önce yazmışlar. Yazı göz yaşlarına benzer bir şeyle bulanmış...

Aleksi Vinogradov
D. Maskvin
A. Voskressenski
D. Leonski
S. Stolbikov
D. Preobrajenski
V. Laydanski
M. Berçikov

Bu arkadaşlar 15 Kasım 1916'da orduya alınmışlardır. Bunlardan ancak üçü sağdır :

Mihail Berçikov
Aleksi Voskressenski
Dimitri Leonski

Uyuyun, savaşcı kartallar, uyuyun, gönlünüz rahat.
Hakettiniz, can kardeşlerimiz, mutluluğu ve
Sonsuz barışı... Mezar toprağının altında
Sımsıkı kapattınız saflarınızı. Uyuyun, Yurttaşlar !

Yalnız Askerî Devrimci Komite uyumadan çalışıyor. İç odadan çıkan Skripnik Gotz'un yakalandığını, ama onun da Avksentiyev gibi Kurtuluş Komitesi Beyannamesini imzalamayı

açıkça reddettiğini söyledi; Kurtuluş Komitesi kendisi de Garnizona Çağrıyı benimsememişti. Skripnik'in söylediğine göre şehirdeki alaylar arasında hâlâ tedirginlik vardı. Volhinski Alayı Kerenski'ye karşı savaşmayı reddetmişti...

Bir kaç "tarafsız" birlik, başlarında Çernov olduğu halde, Gaçina'da bulunuyorlar, Kerenski'yi Petrograd'a saldırmaktan vazgeçirmeye çalışıyorlardı.

Skripnik güldü. "Bugün artık tarafsızlık diye bir şey olamaz," dedi. "Biz kazandık!" Sakallı sivri yüzü hemen hemen dinsel bir coşkuyla parlıyordu. "Cepheden altmıştan fazla delege döndü. Bütün orduların hareketimizi desteklediklerini, yalnız Romanya Cephesindeki ordulardan haber alınamadığını söylüyorlar. Ordu Komiteleri Petrograd'dan gelen haberleri askerlere bildirmiyorlardı, ama şimdi bizim geniş bir kurye şebekemiz oldu..."

Aşağıda, öndeki holde Kameniev daha yeni içeri giriyordu. Yeni bir hükümet kurulması için bütün gece süren toplantı onu yormuştu, ama memnundu. "Sosyalist Devrimciler bizi yeni Hükümete almaya razı oluyor gibiler," diye bana anlatmağa başladı. "Sağ kanat gurupları ihtilâl mahkemelerinden korkuyorlar; bir çeşit paniğe kapılarak, daha ileri gitmeden, bu mahkemeleri dağıtmamızı istiyorlar... *Vikzhel*'in birleşik bir Sosyalist kabine kurma konusundaki teklifini kabul ettik. Bu teklif üzerinde çalışıyorlar. Görüyorsunuz ya, bütün bunlar kazandığımız zaferin sonucu. Sesimiz çıkmadığı zaman bize hiç değer vermiyorlardı; şimdi artık herkes Sovyetlerle bir anlaşmaya varmak istiyor... Bize gerekli olan şey gerçekten kesin bir zafer. Kerenski bir ateşkes anlaşması istiyor ama teslim olması gerek her şeyden önce..." (2)

İşte Bolşevik liderlerinin o günkü havaları. Troçki'ye, dünyaya nasıl bir açıklama yapmak istediğini soran bir gazeteciye Troçki şöyle cevap vermişti: "Şu anda yapılabilecek tek açıklama toplarımızın ağızlarından yapmakta olduğumuz açıklamadır!"

Ancak, bu zafer coşkusunun altında gerçek bir kuşku vardı: para sorunu çözümlenmemişti. Bankalar Askerî Devrimci Komitenin emrine uyarak açılacağı yerde kapalı kalmış, Banka Memurları Sendikası bir toplantı düzenlemiş ve resmî bir grev ilân etmişti. Smolni Devlet Bankasından otuz beş milyon ruble isteyince veznedar kasaları kilitlemiş, yalnız Geçici Hükümet temsilcilerine para vermişti. Gericiler Devlet Bankasını siyasî

bir silâh olarak kullanıyorlardı; meselâ, *Vikzhel* Hükümete ait demiryollarının memurlarına maaş vermek için para isteyince kendilerine Smolni'ye başvurmaları söylenmişti...

Yeni Komiseri görmek üzere Devlet Bankasına gittim. Petroviç adında kırmızı saçlı, Ukraynalı bir Bolşevik. Grev ilân eden memurların bıraktıkları karışık işlerin içinden çıkmaya çalışıyor. Koskoca bankada gönüllü işçiler, askerler ve bahriyeliler ter içinde çalışıyorlar, işlerinin çokluğundan dilleri bir karış dışarı çıkmış. Kocaman hesap defterlerinin üzerlerine eğilmişler, şaşkın şaşkın bakıyorlar...

Duma binası kalabalıktı. Yeni Hükümete karşı hâlâ ufak tefek meydan okumalar... ama seyrek. Merkez Toprak Komitesi köylülere başvurmuş, Sovyetler Kongresinin çıkardığı toprak Kararnamesini tanımalarını emretmiş, yoksa kargaşalık ve iç savaş çıkacağını söylemiş. Belediye Başkanı Şnayder Bolşevik isyanı yüzünden Kurucu Meclis seçiminin belirsiz bir tarihe ertelenmesini istemiş.

İç savaşın korkunçluğu karşısında şaşırıp kalmış olan kafalarda iki sorun en başta geliyor gibiydi: birincisi, kan akıtmayı önlemek üzere bir ateşkes anlaşmasına varmak (3); ikincisi, yeni bir hükümet kurmak. Artık, "Bolşevikleri ortadan kaldırmak" dan söz eden yoktu. Hükümete alınmamalarını isteyenler de azalmıştı. Yalnız Populist Sosyalistlerle Köylü Sovyetleri, Bolşevikleri istemiyorlardı. Smolni'nin en inatçı düşmanı olan Stavka'daki Merkez Ordu Komitesi bile Moghilev'den telefonla şu sözleri söylemişti: "Eğer yeni kabineyi kurmak için Bolşeviklerle bir anlaşmaya varılması gerekiyorsa biz onların *bir uzunluk* olarak kabineye girmelerini kabul ediyoruz."

Kerenski'nin "insanca duygu" larına alaylı bir biçimde dikkati çeken *Pravda,* onun Kurtuluş Komitesine gönderdiği şu haberi yayımlıyordu :

Kurtuluş Komitesinin ve onun çevresinde toplanan bütün demokratik örgütlerin tekliflerine uyarak âsilere karşı bütün askerî harekâtı durdurmuş bulunuyorum. Konuşmalara başlamak üzere Komiteden bir delege gönderilmiştir. Boşuna kan akıtılmaması için gereken bütün tedbirleri alınız.

Vikzhel Rusya'nın her yanına şu telgrafı çekti :

Demiryolu İşçileri Sendikasının, bir anlaşma zorunluğunu kabul eden savaşçı partiler temsilcileriyle düzenlemiş olduğu Konferans, iç savaşta siyasî tedhişçiliğin - özellikle çeşitli devrimci demokrasi partileri arasında - kullanılmasını şiddetle protesto eder ve hangi biçimde

olursa olsun siyasî tedhişin yeni bir hükümetin kurulması amacıyla yapılmakta olan konuşmaların ruhuna aykırı olduğunu bildirir.

Cepheye, Gaçina'ya, Konferanstan heyetler gönderilmişti. Konferansta ise her şey artık yoluna girmiş görünüyordu. Dört yüz üyeden oluşan bir Geçici Halk Konseyinin seçilmesine karar bile verilmişti. Bu üyelerden yetmiş beşi Smolni'yi, yetmiş beşi eski *Çayika*'yı temsil edecek, geri kalan üyelikler ise şehir Duma'ları, sendikalar, Toprak Komiteleri ve siyasî partiler arasında bölüşülecekti. Yeni Başbakan olarak Çernov'un adından söz ediliyordu. Söylentilere göre Lenin ile Troçki dışarda bırakılacaktı...

İkindi üzeri yeniden Smolni'nin önündeydim. Devrimci cepheye bağlı bir cankurtaran arabasının şoförü ile konuşuyordum. Kendisiyle birlikte cepheye gidebilir miydim? Elbette! Şoför gönüllü bir üniversite öğrencisiydi. Caddeden aşağıya doğru giderken kötü bir Almancayla kulağıma şunları söyledi: *"Also, gut! wir mach die Kasernen zu essen gehen!"* Bazı kışlalarda yemek olabileceğini söyledim.

Kiroçnaya'da askerî binalarla çevrilmiş büyük bir avluya girdik ve penceresinden ışık sızan alçak tavanlı bir odanın karanlık basamakları önünde durduk. Uzun, tahta bir masada yirmi kadar asker oturmuş, büyük bir teneke çamaşır kazanından tahta kaşıklarla *Şçi* (lâhana çorbası) içiyorlar ve gülerek konuşuyorlardı.

"Altıncı Yedek İstihkâm Taburunun Tabur Komitesine hoş geldiniz!" diye bağırdı bizim arkadaş ve beni bir Amerikan sosyalisti olarak tanıttı. Bu söz üzerine herkes ayağa kalkıp elimi sıktı, yaşlı bir asker de beni kucakladı ve öptü. Tahta bir kaşık daha bulundu, ben de masaya oturdum. Başka bir teneke kap daha geldi. İçinde *Kaşa* vardı. Kocaman bir siyah ekmek ve yanında her zamanki çay fincanları. Birdenbire bana Amerika üzerine sorular sormaya başladılar: Özgür bir ülkede insanların oylarını *para* ile sattıkları doğru muydu? Öyleyse istedikleri şeyi nasıl elde edebiliyorlardı? Bu "Tammany" de neydi? Özgür bir ülkede küçük bir insan gurubunun bütün bir şehri elinde tuttuğu, kendi çıkarları için sömürdüğü doğru muydu? Halk buna neden göz yumuyordu? Çarlık zamanında bile Rusya'da böyle şeyler olmazdı. Evet, doğruydu, burada her zaman rüşvet yiyenler vardı ,ama bütün bir şehri insanlarıyla birlikte satın almak ve satmak! Hem de özgür bir ülkede! Halkta

devrimci bir duygu yok muydu? Kendi ülkemde halkın kanunla durumu değiştirmeye çalıştığını anlatmaya çalıştım.

Baklanov adında Fransızca konuşan genç bir çavuş başıyla tasdik etti. "Tabiî," dedi. "Ama sizde çok ilerlemiş kapitalist bir sınıf yok mu? O halde kapitalist sınıf kanunları ve mahkemeleri elinde tutar... Ben her şeye inanmaya hazırım, çünkü yurdunuzu bilmiyorum, ama bana inanılmaz gibi geliyor bütün bu anlattıklarınız..."

Çarskoye Selo'ya gitmekte olduğumu söyledim. "Ben de," dedi, Baklanov birdenbire. "Ben... Ben de..." Bütün oradaki askerler Çarskoya Selo'ya gitmeye karar verdiler.

Tam bu sırada kapı vuruldu. Kapı açıldı ve bir albay göründü. Kimse ayağa kalkmadı. Ama herkes albayı selâmladı. "İçeriye girebilir miyim?" diye sordu albay. *"Prosim! Prosim!"* diye cevap verdiler yürekten. Albay içeri girdi. Uzun boylu, güler yüzlü, kibar bir adam. Başında sırma işlemeli, keçi derisinden bir kep vardı. "Yanılmıyorsam Çarskoye Selo'ya gitmek istediğinizi söylüyordunuz," dedi. "Ben de sizinle birlikte gelebilir miyim?"

Baklanov düşündü. "Bana kalırsa bugün burada yapılacak bir şey yok," diye cevap verdi. "Evet, Yoldaş, bizimle birlikte gelirseniz çok memnun oluruz." Albay teşekkür etti ve bir fincan çay doldurarak masaya oturdu.

Baklanov albayın gururunu kırmamak için alçak bir sesle durumu bana açıkladı: "Gördüğünüz gibi ben Komitenin Başkanıyım. Taburu kesin olarak biz denetliyoruz, yalnız harekât halinde bize komuta etmesi için albayı seçtik. Harekât sırasında onun emirlerine itaat etmek zorundayız,ama o da bize karşı kesin olarak sorumlu. Kışladayken herhangi bir işe girişmeden önce bize danışması gerek... Bizim icra subayımız gibi birşey..."

Silâhlar dağıtıldı: tabancalar, tüfekler... "Kazaklara rastlayabiliriz, biliyorsunuz." Hepimiz cankurtaran arabasına dolduk. Yanımıza, cephede dağıtılmak üzere, üç büyük paket gazete aldık. Doğru Liteyni'ye indik ve Zagorodni Prospekt'ten geçtik. Yanımda teğmen apoletli bir genç oturuyordu. Bütün Avrupa dillerini aynı derecede güzel konuşuyor gibiydi. Tabur Komitesinin bir üyesi:

"Ben Bolşevik değilim," diye beni inandırmaya çalıştı. "Ben çok eski bir aileye, soylu bir aileye mensubum. Kendim de, nasıl isterseniz öyle diyin, bir Kadet'im..."

Ben şaşırdım. "Peki ama..." diye başladım.

"Evet, Komitenin bir üyesiyim. Siyasî fikirlerimi gizlemiyorum. Ama ötekiler benim siyasî görüşlerime aldırmıyorlar, çünkü çoğunluğun isteğine karşı gelmiyeceğimi biliyorlar... Bugünkü iç savaş durumunda herhangi bir şekilde harekete geçmeyi reddediyorum, çünkü Rus kardeşlerime karşı silâha sarılmak istemem..."

Ötekiler gülerek ona, "Provokatör! Kornilov'cu!" diye bağırdılar ve omuzuna vurdular...

Altın yazılarla, kocaman İmparatorluk kartallarıyla ve Çar adlarıyla kaplı büyük Moskovski Kemerinin altından geçtik ve ilk karın düşmesiyle grileşmiş olan geniş, düz caddede hızla ilerledik. Cadde Kızıl Muhafızlarla dolu; ihtilâlci cepheye doğru bağıra çağıra ve şarkı söyliyerek gidiyorlar; çoğu daha çocuk denecek yaşta. Kadınların elinde kazmalar, kimilerinde tüfek ve fişeklikler, kimilerinin kollarında da Kızıl Haç işareti... Fukara mahallelerinin çalışmaktan beli bükülmüş kadınları... Kızıl Muhafızlara lâf atarak âdi adımla yürüyen askerler; sert bakışlı bahriyeliler; babalarına analarına yiyecek taşıyan çocuklar; bütün bu insanlar, şosenin taşlarını kalın bir katla örten karla karışık çamurun içinde ayaklarını sürüye sürüye gidip geliyorlar. Arkasına cephane arabasını takmış tıngırdaya tıngırdaya Güneye giden topları, içleri tıklım tıklım silâhlı asker dolu kamyonları, savaş yönünden gelen yaralılarla dolu cankurtaran arabalarını geçiyoruz. Bir keresinde gıcırdaya gıcırdaya yol alan bir köylü arabası gördük; üstünde bir delikanlı, paralanmış midesinin üstüne kıvrılmış, durmadan bağırıyordu. Yolun iki yanındaki tarlalarda kadınlar ve ihtiyar erkekler siperler kazıyor ve dikenli tel dikiyorlardı.

Bulutlar dramatik bir şekilde Kuzeye doğru sıyrıldı ve soluk bir güneş çıktı. Düz, bataklıklı ovanın ötesinde Petrograd parıldadı. Sağda, beyaz, altın yaldızlı, renkli kubbeler ve kuleler; solda, uzun fabrika bacaları, bazılarından siyah duman çıkıyor; şehrin arkasında uzaklarda, alçalan göğün altında, Finlandiya. Her iki yanımızda kiliseler, manastırlar... Ara sıra bir papaz görüyoruz: proleter ordusunun yolda atan nabzına ses çıkarmadan bakıyor.

Pulkovo'da yol ikiye ayrıldı, bizi orada büyük bir kalabalığın ortasında durdurdular. Kalabalığa üç yönden insan akıyor; arkadaşlar karşılaşıyorlar, birbirlerine sarılıyorlar, birbirlerini tebrik ediyorlar, savaşı anlatıyorlar. Dört yol ağzına bakan evlerin yüzleri mermilerle delik deşik, toprak yarım mil

çevreye kadar altüst olmuş. Çarpışmanın burada çok şiddetli olduğu belli... Yakınlarda süvarisiz kalmış Kazak atları aç aç dolaşıyorlar; uzun zamandır ovada ot diye bir şey kalmamıştı. Hemen önümüzde duran çekingen bir Kızıl Muhafız atlardan birine binmeğe çalışıyor, düşüyor, yeniden biniyor, çevredeki binlerce insan onunla çocuklar gibi alay ediyorlar.

Kazakların çekilmiş oldukları soldaki yol bir tepenin üzerinde bulunan küçük bir köye gidiyor. Buradan ova bütün görkemiyle görünüyor: durgun bir deniz griliği, fırtına bulutları ve uzakta binlerce insanını yollara kusan imparator şehri. Solda, uzakta, küçük Krasnoye Selo tepesi, İmparator Muhafız Alayı yazlık kampının geçit resmi alanı ve İmparator Çiftliği. Ortada, uzaklarda, dümdüz bir monotonluk, yalnızca duvarlarla çevrili bir kaç erkek ve kadın manastırı, bir kaç dağınık fabrika, ve tarlaları bakımsız bir kaç büyük bina: bunlar da akıl hastahanesi ve yetimhaneler...

Çıplak tepenin üstüne çıktığımızda, şoför, "Burası," dedi. "İşte Vera Slutskaya burada öldü. Bolşeviklerin Duma üyesi. Bu sabah vuruldu. Zalkind ve başka birisiyle birlikte bir otomobildeydiler. Konuşup gülüşüyorlardı. Birden Kerenski'nin idare ettiği zırhlı trenden biri otomobili gördü ve topu ateşledi. Mermi Vera Slutskaya'ya geldi ve onu öldürdü..."

Sonra Çarskoye'ye geldik .Sovyetlerin toplandığı Saray şimdi en işlek yer. Avluyu Kızıl Muhafızlar ve bahriyeliler doldurmuş, kapılarda nöbetçiler bekliyor, ve habercilerle komiserler durmadan girip çıkıyorlar. Sovyet odasında bir semaver kurulmuş; çevresinde elli ya da daha çok işçi, asker, bahriyeli ve subay çay içiyor ve avazları çıktığı kadar yüksek sesle konuşuyorlar. Bir köşede iki işçi kaba elleriyle bir teksir makinasını işletmeye çalışıyor. Ortadaki masada, iri yarı Dibenko bir haritanın üzerine eğilmiş, birliklerin yerlerini kırmızı ve mavi kalemlerle işaretliyor. Serbest kalan öteki elinde de, her zamanki gibi ,mavi çelikten tabancası. Hemen bir daktilo makinasının başına oturdu ve tek parmağıyla vurarak yazmaya başladı. Arada sırada duruyor ,tabancayı alıyor ve okşaya okşaya şarjörünü çeviriyordu .

Duvarın yanında bir araba duruyordu; üzerinde bir genç uzanmıştı. İki Kızıl Muhafız gencin üzerine eğilmişler, geri kalanların aldırdıkları yok. Gencin göğsünde bir delik vardı; kalbinin her atışında elbisesinden kan fışkırıyordu. Gözleri kapalıydı; sakallı yüzü yeşilimsi beyaz. Hâlâ hafif hafif ve

yavaş yavaş soluk alıyor, her soluk alışta da *"Mir budit! Mir budit!* (Barış geliyor! Barış geliyor!)" diye sayıklıyordu.

Biz içeri girdiğimizde Dibenko başını kaldırıp bize baktı. Baklanov'a, "Hah, Yoldaş," dedi, "Komutanın karargâhına kadar gidip nöbeti alır mısın? Dur bekle, sana bir tavsiye mektubu yazıp vereyim." Daktilonun başına geçti, yavaş yavaş mektupları yazdı.

Çarskoye Selo'nun yeni komutanıyla ben, Ekaterina Sarayına gittik. Baklanov çok heyecanlı ve görevinin önemini anlamış. Aynı süslü, beyaz odada Kızıl Muhafızlar araştırma yapıyorlardı: bizim eski dost albay pencerenin kenarında durmuş bıyıklarını yiyordu. Beni eski bir dost gibi selamladı. Kapının yanına yakın bir masada da bizim Fransız asıllı Besarabyalı. Bolşevikler onlara kalmalarını ve işlerine devam etmelerini söylemişler.

"Ne yapayım?" diye mırıldandı. "Biz içgüdüsel olarak halkın diktatörlüğünü sevmesek bile böyle bir savaşta hiç bir yanda dövüşemeyiz... Ben yalnızca anamdan bu kadar uzakta olduğuma üzülüyorum!"

Baklanov komutandan işi resmen devralıyordu. Albay sinirli sinirli, "İşte masanın anahtarı," dedi.

Kızıl Muhafız söze karıştı. Kabaca, "Para nerede?" dedi. Albay bu söze şaşmış göründü: "Para mı? Para ha? Ha, kasayı demek istiyorsun. İşte orada," dedi albay. "Üç gün önce nasıl aldımsa öyle duruyor. Anahtarlar mı?" Albay omuzlarını silkti. "Bende anahtar yok."

Kızıl Muhafız alayla gülümsedi. "Çok iyi," dedi.

Baklanov, "Kasayı açalım," dedi. "Bir balta getirin. İşte burada da bir Amerikalı Yoldaş var. Kasayı o açsın, bulduklarını yazsın."

Ben baltayı salladım .Tahta kasa boştu.

Kızıl Muhafız öfkeyle, "Yakalayın," dedi. "Bu Kerenski'nin adamı. Parayı çalmış, Kerenski'ye vermiştir."

Baklanov albayı tutuklamak istemiyordu. "Yok, olmaz," dedi. "Ondan önce de burada Kornilov'cular vardı. Suç onda değil."

Kızıl Muhafız, "Namussuz!" dedi. "Ben biliyorum bu adam Kerenski'ci. Eğer siz onu tutuklamazsanız biz tutuklar, Petrograd'a götürür, Peter-Paul hapisanesine tıkarız. Onun yeri orası!" Öteki Kızıl Muhafızlar bu sözleri homurdanarak tasdik ettiler. Bize acıklı acıklı bakan albayı dışarı çıkardılar...

Sovyet sarayının önünde bir kamyon cepheye gitmeye hazırlanıyordu. Başlarında iri yarı bir işçi. Beş altı Kızıl Muhafızla, bir kaç bahriyeli ve bir iki asker kamyonun içine dolmuşlar, bana da işaret ediyorlar, kendileriyle gelmemi istiyorlar. Karargâhtan gönderilen Kızıl Muhafızların koltuklarının altında küçük, oluklu saçtan yapılma bombalar var. İçleri *grubit* dolu. *Grubit,* söylendiğine göre, dinamitten on misli daha kuvvetli ve hassasmış. Bunları kamyonun içine atıveriyorlardı. Üç inçlik bir top dolduruldu, halat parçaları ve tellerle kamyonun arkasına bağlandı.

Tabiî yine bağırmalar arasında yüksek viteste yola çıktık. Ağır kamyon sağa sola yatarak gidiyor. Top bir tekerlekten ötekinin üstüne sıçrıyor, *grubit* bombaları ayaklarımızın altında yuvarlanıp duruyor, kamyonun kenarlarına çarpıyor.

Adı Vladimir Nikolayeviç olan iri yarı Kızıl Muhafız Amerika üzerine sorular yağdırıyor. "Amerika neden savaşa girdi? Amerikan işçileri kendi kapitalistlerini atmaya hazırlar mı? Mooney olayının son durumu ne? Berkman'ı San Fransisko'ya iade edecekler mi?" Bu ve buna benzer bir dolu soru. Çoğuna cevap vermek güç. Sesimi kamyonun gürültüsünün üstüne çıkarmak için avazım çıktığı kadar bağırarak sorulara cevap verirken, bir yandan da birbirimizi tutuyor, biribirine vuran bombalar arasında dansediyorduk.

Ara sıra bir devriye bizi durdurmaya çalışıyordu. Önümüze çıkıyorlar, *"Stoy!"* diye bağırıyorlar ve ateş etmeye hazırlanıyorlardı.

Biz boş veriyorduk. Kızıl Muhafızlar ,"Allah belanızı versin!" diye bağırıyorlardı. "Kimse bizi durduramaz! Biz Kızıl Muhafızlarız!" Biz kimseyi dinlemeden gürültü patırdıyla giderken Vladimir Nikolayeviç de kulağımın dibinde Panama Kanalının uluslararası bir kanal durumuna getirilmesi konusu ve buna benzer sorunlar üzerinde kıyametler koparıyordu...

"Cephe nerede, kardeşler?"

En öndeki bahriyeli durdu ve başını kaşıdı. "Bu sabah", dedi, "yolun yarım kilometre kadar aşağısındaydı. Ama şimdi namussuz hiç bir yerde yok. Yürüdük, yürüdük, yürüdük, yine de bulamadık."

Kamyona çıktılar ve yola devam ettik. Yarım mil kadar daha gittikten sonra Vladimir Nikolayeviç kulağını dikti, şoföre "Dur," diye bağırdı.

"Silâh sesleri!" dedi. "İşitiyor musunuz?" Bir an bir ölüm sessizliği... ve sonra, az önde sol yandan, birbiri arkasına üç el silâh sesi. Burada yolun kenarı sık ormanlıktı. Birden çok heyecanlandık, birbirimize sokulduk, fısıldaşarak konuşmaya başladık; sonunda kamyon silâh seslerinin geldiği yerin hemen hemen karşısına gelip durdu. Yere atladık, çevreye yayıldık; herkeste silâh, sürüne sürüne ormana daldık.

İki arkadaş bu arada topu kamyondan ayırdılar ve ardımızı koruyacak bir duruma getirip yerleştirdiler .

Ormanda ses seda yoktu .Ağaçlarda yaprak kalmamış; ağaç gövdeleri hasta sonbahar güneşi altında sapsarı bir renk almış... Hiç bir şey kımıldamıyordu, yalnız ayaklarımızın altındaki küçük orman havuzcuklarının buzları titriyordu. Bir tuzak mıydı acaba?

Dağınık düzende ileri doğru yürüdük, sonunda ağaçlar seyrekleşmeye başladı. Durduk. İlerdeki küçük bir boşlukta üç asker küçük bir ateşin çevresine oturmuşlardı. Dünyadan habersiz gibiydiler.

Vladimir Nikolayeviç ileri çıktı. *"Zra'zvuitye,* arkadaşlar!" diye selâm verdi. Arkasında bir top, yirmi tüfek ve bir kamyon dolusu grubit bombası, savaşa hazır, bekliyordu. Askerler birden ayağa fırladılar.

"Buralardan ateş eden kim?"

Askerlerden biri, biraz içi rahatlayarak cevap verdi: "Biz, arkadaşlar, burada bir iki tavşana ateş ettik de..."

Kamyon, aydınlık, boş gün ışığında Romanov'a doğru fırladı. İlk dört yol ağzında iki asker önümüze çıktı, silâhlarını salladılar. Yavaşladık ve durduk.

"İzin kâğıtlarınız, Yoldaşlar!"

Kızıl Muhafızlar büyük bir gürültü kopardılar. "Biz Kızıl Muhafızız. Bize izin kâğıdı gerekmez... Hadi çek, aldırma sen onlara!"

Fakat bahriyelinin biri itiraz etti. "Bu yaptığınız yanlış, Yoldaşlar. Devrimci disipline uymalıyız. Ya bir karşı-devrimci bir kamyonla gelip de, 'bize izin kâğıdı gerekmez' dese? Yoldaşlar sizi tanımıyorlar ki."

Bunun üzerine bir tartışma başladı. Bahriyeliler ve askerler birer birer birincinin görüşüne katıldılar. Her Kızıl Muhafız homurdana homurdana pis *bumaga* (kâğıt) ını çıkardı. Hepsi birbirinin eşiydi, yalnız benim kâğıdım Smolni'deki devrimci kurmay tarafından verilmişti. Nöbetçiler kendileriyle birlikte

gelmemi söylediler. Kızıl Muhafızlar buna şiddetle itiraz ettiler, ama ilk konuşan bahriyeli yine diretti: "Bu arkadaş gerçek bir yoldaş, biliyoruz," dedi. "Ama Komitenin emirleri var, bu emirlere uyulması gerekir. Devrimci disiplin bunu gerektirir..."

Bir karışıklık çıkarmamak için kamyondan atladım; bizim kamyondaki arkadaşlar ellerini sallayarak yolun aşağısında kaybolurlarken ben kamyonun arkasından baka kaldım. Askerler önce hafif sesle kendi aralarında konuştular, sonra beni bir duvarın önüne getirip durduttular. Birden aklıma geldi: Sakın bunlar beni kurşuna dizmeğe getirmiş olmasınlar!

Üç yönde de görünürde bir tek insan yoktu .Bir tek hayat işareti, yolun bir çeyrek mil ötesindeki bir *daçya,* eski bir tahta evin bacasından çıkan dumandı. İki asker yolun alt yanına doğru yürümeye başladı. Arkalarından umutsuzca koştum.

"Ama, Yoldaşlar! Bakın! İşte Askerî Devrimci Komitenin mühürü!"

İzin kâğıdıma aptal aptal baktılar ,sonra karşılıklı bakıştılar.

Biri, sersem sersem, "Bu kâğıt başka kâğıt," dedi. "Biz okuma yazma bilmiyoruz ki, kardeş."

Kolunu yakaladım. "Gel öyleyse!" dedim. "Şu eve gidelim. Elbette orada okuma bilen biri vardır." Duraksadılar. "Olmaz," dedi. Öteki beni süzdü. "Neden olmasın?" diye mırıldandı. "Masum bir adamı öldürmek cinayet sayılır."

Evin kapısına kadar gittik ve kapıyı vurduk. Kısa boylu, tıknaz bir kadın kapıyı açtı. Birden korkarak geriye sıçradı ve şaşkın şaşkın mırıldanmaya başladı: "Hiç bir şey bilmiyorum! Hiç bir şey bilmiyorum!" Muhafızlarımdan biri kâğıdı uzattı. Kadın çığlığı bastı. "Yalnız oku, Yoldaş." Kadın, korka korka kâğıdı aldı ,yüksek sesle, hızlı hızlı okudu :

Bu izin kâğıdını taşıyan John Reed Amerikan Sosyal Demokrasisin bir temsilcisi, bir enternasyonalcidir...

İki asker yola çıkıp birine daha danıştılar. "Seni Alay Komitesine götürelim," dediler. Hızla basan alaca karanlıkta çamurlu yol boyunca yürüdük. Ara sıra müfrezelere rastlıyorduk. Durup çevremi sarıyorlar, beni korkuturcasına süzüyorlardı. İzin kâğıdımı elden ele geçiriyorlar, benim öldürülmem gerekip gerekmediğini aralarında şiddetle tartışıyorlardı...

İkinci Çarskoye Selo Piyade Alayına geldiğimizde hava

kararmıştı. Posta yoluna dizilmiş alçak, yaygın binalar... Giriş kapısında gevşek gevşek dolaşan bir çok asker sorular sorup durdular. Bir casus mu? Bir provokatör mü? Yuvarlak bir merdiveni tırmandık, büyük çıplak bir koğuşa çıktık. Ortada kocaman bir soba yanıyor .Yerde sıra sıra yataklar. Belki binlerce asker üstlerinde iskambil oynuyor, konuşuyor, şarkı söylüyor ve uyuyor. Kerenski'nin topları tavanda bir delik açmıştı.

Kapıda durdum. Birden guruplar arasında bir sessizlik oldu, hepsi dönüp bana baktılar. Kımıldamaya başladılar, öfkeli yüzlerle yavaş yavaş üzerime geldiler. Muhafızlarımdan biri, "Yoldaşlar! Yoldaşlar!" diye bağırdı. "Komite! Komite!" Kalabalık durdu, çevremde mırıldanıyorlardı. Zayıf bir genç içlerinden sıyrıldı. Kolunda kırmızı bir band vardı.

Kabaca, "Kim bu adam?" diye sordu. Muhafızlar anlattılar. "Ver kâğıdı!" Dikkatle okudu, bir yandan da bana dikkatli dikkatli bakıyordu. Sonra güldü ve kâğıdı uzattı. "Yoldaşlar, bu bir Amerikan yoldaş. Ben Komitenin Başkanıyım, Alayımıza hoş geldiniz..." Mırıltılar birden bir selâm kükremesi haline geldi ve herkes elimi sıkmak için birbiriyle yarış etmeye başladı.

"Yemek yememişsinizdir, değil mi? Biz burada yedik. Sizinle Subay Kulübüne gidelim; dilinizi konuşanlar da vardır orada..."

Beni avluya çıkardı, oradan başka bir binanın kapısından girdik. Omuzunda teğmen işareti olan, aristokrat görünüşlü bir genç içeri giriyordu. Başkan beni tanıttı, el sıkıştık içeri girdik.

Teğmen güzel bir Fransızcayla, "Benim adım Stepan Georgeviç Morovski, buyurun," dedi. Büyük bir merasim merdiveni süslü giriş holünden yukarı doğru çıkıyordu. Her yanda pırıldayan avizeler. İkinci katta bilardo salonları, kâğıt oyunu salonları, bir kütüphane. Yemek salonuna girdik. Uzun bir masa. Çevresinde yirmi kadar subay oturmuş. Üstlerinde üniformaları, altın ve gümüş saplı kılıçları, İmparatorluk zamanında verilmiş kordela ve madalyalar. Ben içeri girdiğimde hepsi kibarca ayağa kalktılar. Bana albayın yanında yer açtılar. Albay kır sakallı, iri yarı, etkileyici bir adam. Emirerleri gayet güzel servis yapıyorlardı. Hava, Avrupadaki subay gazinolarının havası. Peki ya İhtilâl?

Morovski'ye, "Siz Bolşevik değilsiniz, değil mi?" diye sordum.

Masanın çevresinde bir gülümseme; ama bir ikisinin gizlice emirerini kolladığını gördüm.

"Hayır," dedi bizim arkadaş. "Bu alayda yalnız bir tek Bolşevik subay var. Bu gece o da Petrograd'a gitti. Albay bir Menşeviktir. Bir tek Kadet var, o da Yüzbaşı Herlov. Ben kendim sağ kanattan bir Sosyalist Devrimciyim... Ordudaki subayların çoğunun Bolşevik olmadığını söyliyebilirim, ama benim gibi demokrasiye inanmaktadırlar; asker yığınlarını izlemeleri gerektiğine inanmaktadırlar..."

Yemek bitti, haritalar getirtildi, albay haritaları masanın üzerine yaydı. Geri kalanlar haritayı görmek için çevresine toplandılar.

Albay, kalem işaretlerini göstererek, "Sabahliyin mevzilerimiz buradaydı," dedi. "Vladimir Kiriloviç, senin bölüğün nerede?"

Yüzbaşı Herlov gösterdi: "Verilen emre göre şu yol üzerindeki mevzileri işgal ettik. Saat beşte Krasvin benim yerimi aldı."

Tam o sırada odanın kapısı açıldı ve Alay Komitesinin Başkanı yanında bir askerle içeri girdi. Albayın arkasındaki guruba onlar da katıldılar ve haritaya bakmaya başladılar.

Albay, "İyi," dedi. "Şimdi Kazaklar bizim kesimimizden on kilometre geriye düşmüş oluyorlar. İleri mevzilere geçmenin gerekli olduğunu sanmıyorum. Baylar ,bu gecelik bulunduğunuz hatları tutunuz, mevzilerinizi..."

Alay Komitesinin Başkanı söze karıştı. "İzin verirseniz," dedi, "emirlere göre bütün hızımızla ilerlememiz ve sabahliyin Gaçina'nın Kuzeyinde Kazaklarla çarpışmaya hazırlanmamız gerekiyor. Ezici son bir darbe gerek. Lûtfen uygun olan emirleri veriniz."

Kısa bir sessizlik oldu. Albay yeniden haritaya döndü. "Çok iyi," dedi. Sesi başka türlüydü bu sefer. "Stepan Georgoviç, lütfen..." Mavi kalemle hatları çizdi ,emirlerini verdi. Bu sırada bir çavuş stenoyla not alıyordu. Sonra çavuş çekildi ve on dakika sonra emirleri birer suretle birlikte yazılı olarak getirdi .Komitenin Başkanı emirlerin bir suretini alarak haritayı incelemeye başladı.

"İyi," dedi, ayağa kalktı. Emir suretlerini büktü, cebine koydu. Sonra öteki kopyayı imzaladı, cebinden çıkardığı yuvarlak bir mühürle mühürledi, albaya uzattı...

İşte İhtilâl buydu!

Alayın subay otomobiliyle Çarskoye'deki Sovyet sarayına döndüm. İşçi, asker ve bahriyeli kalabalıkları hâlâ girip çıkıyorlar, kamyonlar, zırhlı arabalar, toplar, hâlâ kapının önüne yığılıyor; daha hâlâ alışılmamış başarının sevinci, gülüşmeler. Altı yedi Kızıl Muhafız kalabalığı yarıyor, ortalarında bir papaz. Kazaklar şehre girdikleri sırada onlara kutsal duayı okuyan İvan adında bir papazmış. Kurşuna dizildiğini sonradan öğrendim.. (4)

Dibenko sağa sola emirler vererek dışarıya çıkıyordu. Bir otomobilin kaldırımda motörü işliyor. Dibenko yalnız başına arkaya oturuyor ve otomobil hareket ediyor... Gaçina'ya, Kerenski'yi yakalamaya gidiyor.

Dibenko akşama doğru şehrin kenarına varmış ve yaya olarak şehre girmiş. Dibenko'nun Kazaklara ne söylediğini kimse bilmiyor; ama olay şu: General Krasnov ile Kurmayı ve binlerce Kazak teslim olmuşlar ,Kerenski'ye de aynı şeyi yapmasını öğütlemişler. (5)

14 Kasım sabahı General Krasnov'un Kerenski ile yaptığı görüşme hakkında verdiği ifadeyi buraya alıyorum :

"Gaçina, 14 Kasım, 1917. Bugün sabah saat üç sularında Yüksek Komutan (Kerenski) beni çağırttı. Çok tedirgin ve sinirliydi.

Bana, 'General,' dedi, 'bana ihanet ettin. Kazakların beni yakalayıp bahriyelilere teslim edeceklerini kesin olarak söylüyorlar.'

'Evet' diye cevap verdim, 'böyle bir şeyden söz ediliyor, ve hiç bir yerde sevilmediğinizi biliyorum.'

'Ama subaylar da aynı şeyleri söylüyor.'

'Evet ,sizden memnun olmayanların çoğu subay zaten.'

'Peki ne yapayım? İntihar mı edeyim!'

'Eğer namuslu bir insansanız elinize beyaz bayrağı alıp Petrograd'a gidin ve Askerî Devrimci Komiteye teslim olun, Geçici Hükümet Başkanı sıfatiyle onlarla konuşun.'

'Peki öyleyse. Bunu yapacağım, General.'

'Yanınıza bir muhafız vereceğim ve bir bahriyelinin de sizinle birlikte gitmesini istiyeceğim.'

'Yok ,yok, bahriyeli istemem .Dibenko'nun burada olduğu doğru mu?'

'Dibenko'nun kim olduğunu bile bilmiyorum.'

'Benim düşmanım.'

'Yapılacak başka bir şey yok. Büyük tehlikeleri göze alacaksınız, fırsatlardan yararlanmasını bilmelisiniz.'

'Peki. Bu gece gideceğim!'

'Bu bir kaçma olur. Soğukkanlı olarak ve açıkça buradan gidin ki, herkes kaçmadığınızı görsün.'

'Güzel .Ama benim yanıma güvenilir bir muhafız vermelisiniz.'

'Olur!'

Dışarı çıktım ve Onuncu Don Alayından Kazak Ruskov'u çağırt-

tım, Yüksek Komutanla birlikte gitmek üzere on Kazak seçmesini emrettim. Kazaklar yarım saat sonra geldiler, Kerenski'nin karargâhında olmadığını, kaçmış olduğunu söylediler.

Alârm işareti verdim ve kendisinin aranmasını emrettim. Gaçina'dan çıkamıyacağını sanıyordum, ama bulunmadı..."

Böylece Kerenski, "Bir bahriyeli elbisesi giyerek," yalnız başına kaçtı ve bu hareketiyle Rus halkının gözünden düştü...

Bir işçinin sürdüğü Kızıl Muhafızlarla dolu bir kamyonun şoför yerinde Petrograd'a döndüm. Gazımız olmadığı için ışıklarımız yanmıyordu. Yollar yerlerine dönen proleter ordularıyla doluydu. Cephedeki yerlerini almaya yeni yedekler gidiyordu. Bizimki gibi kocaman kamyonlar, topçu taburları, arabalar, karanlıkta karmakarışık gidiyor. Hiç birinde de ışık yok, bizimki gibi. Hızla gidiyoruz; çarpmamak için tekerlekleri çatırdatarak sağa sola döndürüyoruz, yayalardan küfürler işitiyoruz.

Ufkun ötesinde başkentin pırıl pırıl yanan ışıkları.. Başkent geceliyin gündüzden daha güzeldir, çorak ovanın ortasında pırlantadan bir duvar gibi yanıp durur.

Kamyonu götüren ihtiyar işçi bir eliyle direksiyonu tutarken öteki eliyle uzakta parıldayan başkenti görmek için camı büyük bir jestle sildi.

"Benim!" diye bağırdı. Yüzü aydınlanmıştı. "Benim Petrograd'ım!"

BÖLÜM X

MOSKOVA

Askerî Devrimci Komite başarının peşini kovaladı :

14 Kasım...

Bütün ordu birliklerine, tümen ve alay Komitelerine, bütün işçi, asker ve köylü delegelerine, herkese ve herkese.

Kazaklar, **yunker**'ler, bahriyeliler ve işçiler arasında varılan anlaşma gereğince Aleksandr Feodoroviç Kerenski'nin bir halk mahkemesine sevki kararlaştırılmıştır. Aşağıda adı yazılı örgütler adına Kerenski'nin tutuklanmasını ve derhal Petrograd'a getirilerek mahkemeye sevki için emir verilmesini istiyoruz.

İmza. :

Ussuri Birinci Süvari Tümeni Kazakları, Petrograd Muvazzaf Hafif Piyade Birliği **yunker**'ler Komitesi; Beşinci Ordu delegesi.

Halk komiseri, DİBENKO

Kurtuluş Komitesi, Duma, Sosyalist Devrimci Parti Merkez Komitesi de - bir yandan Kerenski'nin kendi üyeleri olduğunu gururla ilân ederlerken - Kerenski'nin yalnızca Kurucu Meclise karşı sorumlu olacağını söyliyerek bu bildiriyi şiddetle protesto ediyorlardı.

16 Kasım akşamı iki bin Kızıl Muhafızın Zagorodni Prospekt'den aşağı doğru yürüyüşlerini seyrettim. Önlerinde giden askerî bando *Marseyyez* çalıyordu. Günün olaylarına ne kadar uygundu! Koyu karanlık işçi dizilerinin üstünde kan kırmızısı bayraklar dalgalanıyor. "Kızıl Petrograd" ı savunmuş olan kardeşlerini karşılamaya gidiyorlar. Alaca karanlıkta erkekler ve kadınlar ayaklarını yere vura vura yürüyorlar; süngüleri sallanıyor havada. Işıkları sönük, kaygan çamurlu caddelerden, burjuva kalabalıklarının arasından geçiyorlar. Burjuvalar tiksintiyle, ama korka korka, bakıyorlar onlara...

Herkes onlara karşı: İş adamları, vurguncular, yatırımcılar, toprak sahipleri ,subaylar, politikacılar, öğretmenler, serbest meslek sahipleri, dükkâncılar, memurlar, ajanlar, öteki Sosyalist partiler... Hepsi Bolşeviklere karşı sonsuz bir kin besliyorlar.

Sovyetlerden yana olanlar, yoksul işçiler, bahriyeliler, bütün morali bozulmuş askerler ,topraksız köylüler ve bir kaç da - ama yalnızca bir kaç - aydın...

Kerenski'nin yenilgi haberi, umutsuz sokak savaşlarının birer dalga gibi her yanı kapladığı Rusya'da, en uzak köşelere kadar yayılınca, oralardan yankılar geldi: Kazan, Saratov, Novgorod, Vinnitza'da sokaklarda kan gövdeyi götürmüştü. Moskova'da Bolşevikler toplarını burjuvazinin kalesine çevirmişlerdi: Kremlini dövüyorlardı.

"Kremlini bombardıman ediyorlar!" Haber Petrograd sokaklarında bir çeşit korku ile ağızdan ağıza dolaşıyor. "Beyaz ve pırıl pırıl Moskova" dan gelenler korkunç şeyler anlatıyorlar. Binlerce insan ölmüş; Tverskaya ve Kuznetkski Most alevler içindeymiş; Vasili Blajenni Kilisesi bir yığın taş kalmış; Uspenski Katedrali çöküyormuş; Kremlinin Spaskaya kapısı yıkılmak üzereymiş; Duma yerle bir olmuş... (1)

Bolşeviklerin yaptıkları hiç bir iş, kutsal Rusya'nın kalbine yönetilmiş olan bu korkunç dinsizce hareketten daha kötü olmazdı. Kutsal Ortodoks Kilisesini yıkan ve Rus ulusunun kutsal sığınaklarını yerle bir eden top sesleri dindarların yüreklerine işliyordu...

Eğitim Komiseri Lunaçarski Kasımın 15'inde Halk Komiserleri Konseyinin toplantısında ağladı : "Buna tahammül edemem! Güzelliğin ve geleneğin bu korkunç yok edilişine tahammülüm yok..." diye bağırarak odadan dışarı fırladı.

Öğleden sonraki gazetelerde istifa mektubu çıktı :

Moskova'dan gelen haberlerden orada olup bitenleri yeni öğrenmiş bulunuyorum.

Kutsal St. Basil Katedrali, Assumpsiyon Katedrali bombardıman edilmektedir. Petrograd ve Moskova'daki sanat hazinelerinin toplanmış bulunduğu Kremlin, topçu ateşi altındadır. Binlerce ölü var.

Korkunç savaş bir cinayet haline gelmiştir.

Elde kalan ne? Daha neler olacak?

Buna tahammülüm yok. Bardağım doldu. Bu felâketlere katlanamıyacağım. Beni deliye çeviren düşüncelerin baskısı altında çalışmam mümkün değil!

İşte bundan ötürü Halk Komiserleri Konseyinden ayrılıyorum.

Bu kararın önemini gayet iyi biliyorum. Ama daha fazla tahammül edemem. (2)

Aynı gün Kremlindeki Beyaz Muhafızlar ve *yunker*'ler teslim oldular, kendilerine dokunulmadan Kremlinden çıkmalarına izin verildi. Barış anlaşması şöyleydi :

1. Kamu Güvenlik Komitesi ilga edilmiştir.
2. Beyaz Muhafızlar silâhlarını bırakacaklar ve dağılacaklardır. Subaylar kılıçlarını ve nizamî silâhlarını muhafaza edeceklerdir. Askerî okullarda yalnız eğitim için gerekli silâhlar bulundurulacaktır. Yunker'lerin bütün öteki silâhları teslim edilecektir. Devrimci Komite şahsın hürriyetini ve dokunulmazlığını garanti eder.
3. 2'inci maddede sözügeçen silâhsızlanma sorununu çözümlemek üzere özel bir komisyon kurulmuştur. Komisyon barış konuşmalarına katılan bütün örgütlerin temsilcilerinden kuruludur.
4. Bu barış anlaşmasının imza edildiği andan itibaren her iki taraf ateşkes emri verecek ve her türlü askerî hareketi durduracak, bu emre harfi harfine itaat edilmesini sağlayacak bütün tedbirleri alacaktır.
5. Anlaşma imza edildiği zaman her iki tarafın aldığı bütün esirler serbest bırakılacaklardır.

O günden sonra iki gün şehir Bolşeviklerin yönetiminde kalmış; bodrumlarda saklanmış olan yurttaşlar ölülerini aramak üzere korka korka dışarı çıkıyorlar, sokaklardaki barikatlar kaldırılıyormuş. Böyle olduğu halde Moskova'nın tahribi üzerine anlatılan hikâyeler azalmak şöyle dursun, daha da artıyordu... Bu korkunç hikâyelerin etkisi altında biz de Moskova'ya gitmeye karar verdik.

Petrograd yüzyıldanberi Hükümetin merkezi olduğu halde, eninde sonunda ve hâlâ da yapma bir şehirdi. Moskova gerçek Rusya'ydı, geçmişin ve geleceğin Rusyası. Rus halkının devrim üzerindeki gerçek duygusunu Moskova'da öğrenebilirdik. Hayat orada daha yoğundu.

Geçen haftanın içinde, Petrograd Askerî Devrimci Komitesi, demiryolu işçilerinin alt katlarındaki duygulardan yararlanarak, Nikolay Demiryolunun denetimini eline geçirmiş, tren dolusu bahriyeliyi, Kızıl Muhafızı Güney - Doğuya göndermişti... Smolni bize izin kâğıdı verdi. Bu izin kâğıdı olmadan kimse başkentten dışarı çıkamıyordu... Tren istasyona çekildiği sırada, sırtlarında kocaman yiyecek torbaları, perişan kılıklı bir sürü asker kapılara saldırdı, pencereleri kırdı, kompartımanlara ve bagajlara doldu. Vagonların üstlerine bile çıktılar. Üçümüz zar zor bir kompartımana yaklaşabildik, ama o sırada yirmi kadar da asker içeri doldu... Yalnız dört kişilik oturacak yer vardı; tartıştık, itiraz ettik, kondoktör de bizden yana çıktı... Ama askerler yalnızca güldüler. Bir kaç *burcoy* (burjuva) nın rahatlarını mı düşüneceklerdi? Smolni'den aldığımız kâğıtları gösterdik. Askerlerin durumu birden değişti.

İçlerinden biri, "Gelin, Yoldaşlar!" diye bağırdı. "Bunlar

Amerikan *tavarişi*. Devrimimizi görmek için otuz bin *verst*'ten gelmişler, kim bilir ne kadar yorulmuşlardır..."

Askerler, kibarca ve dostça özür dileyerek kompartımandan çıkmaya başladılar. Az sonra kondoktöre para verip kapıyı kapattırmış olan şişman, iyi giyinmiş iki Rusun bulunduğu başka bir kompartımana zorla girmeye çalıştıklarını işittik...

Akşamın saat yedisine doğru istasyondan çıktık. Odunla işleyen küçük, hafif bir lokomotifin çektiği çok uzun bir tren yavaş yavaş, ve ikide birde durarak ilerliyordu. Tavandaki askerler ayaklarını vuruyor, acıklı köy türküleri söylüyorlardı. Koridor o kadar sıkışıktı ki, geçmeye imkân yoktu. Bütün gece boyunca ateşli siyasî tartışmalar sürüp gitti. Kondoktör, arada sırada görünüyor, alışkanlıkla bilet soruyordu .Bizden başka kimsede bilet yoktu. Yarım saatlik bir didinmeden sonra umutsuzca elini havaya kaldırdı ve bir daha görünmedi. Hava boğucuydu, duman ve pis kokular her yanı sarmıştı. Eğer pencereler kırık olmasaydı geceliyin havasızlıktan boğulacaktık.

Sabahın geç saatlerinde gözlerimizi karla kaplı bir dünyaya açtık. Keskin bir soğuk vardı. Öğleye doğru bir köylü kadın elinde ekmek dolu bir sepet ile, kahve yerine içilen ılık bir sıvı dolu bir teneke kutu, trene bindi. Bundan sonra akşam ortalık kararıncaya kadar, yalnızca tıklım tıklım dolu trenin ikide birde durup hızla kalkmaları, istasyonlarda aç kalabalığın pek az yiyecek bulunan büfelere saldırmaları ve büfelerin içindekileri temizlemeleri... Bu durmalar sırasında bir kere Nogin ile Rikov'un yanına koştum. Bu iki adam Konseyden ayrılmış, kendi Sovyetlerinin önünde teessürlerini bildirmek üzere Moskova'ya dönen iki komiserdi. (*) Daha ilerde Buharin. Kısa boylu, kırmızı sakallı, bağnaz bakışlı bir adam. Buharin için, "Lenin'den daha sol" derler...

Sonra üç kampana vuruşu... Trene koşuyoruz. Tıklım tıklım dolu, gürültülü koridorda iğrile büğrüle yolumuzu buluyoruz... İyi huylu kalabalık, rahatsızlığa alaylı bir sabırla katlanıyor; Petrograd'daki durumdan tutun da İngiliz sendika sistemine kadar herşey üzerinde durmadan tartışıyor, trendeki *burcoy*'larla bağıra bağıra konuşuyor. Biz Moskova'ya varmadan önce, her vagonda yiyecek bulmak ve dağıtmak üzere bir komite örgütlenmiş, bu komiteler siyasî partilere bölünmüş, ve

(*) XI. Bölüme bakınız.

bu partiler ana ilkeler üzerinde çatışmalara başlamışlardı bile...

Moskova istasyonunda kimseler yoktu. Dönüş biletlerimizi almak üzere komiserlik bürosuna gittik. Omuzunda teğmen işareti bulunan durgun bir genç, Smolni'den aldığımız kâğıtları gösterince sinirlendi ve kendisinin Bolşevik olmadığını, Kamu Güvenliği Komitesini temsil ettiğini söyledi... Çok garip bir durum. Şehrin alınması gürültüsü sırasında başarı kazananlar şehrin tek demiryolu istasyonunu unutmuş olacaklardı...

Görünürde hiç bir araba yoktu. Caddenin bir kaç sokak aşağısında küçük bir kızakta uyuyan garip kılıklı bir *izvoşçik*'i uyandırdık. "Şehrin ortasına kaça götürürsün?"

Başını kaldırdı. *"Barin* hiç bir otelde yer bulamıyacaktır," dedi. "Ama sizi yüz rubleye gezdiririm..." Devrimden önce *iki* rubleydi. İtiraz ettik. O yalnızca omuzlarını silkti. "Bu zamanda kızak sürmek için cesaret ister," dedi. Elli rubleden aşağıya indiremedik... Ve sessiz, karlı, yarı aydınlık caddelerden geçerken arabacı bize altı günlük çatışma sırasında başından geçenleri anlattı. "Kızak sürerken, ya da köşede bir müşteri beklerken," diyordu, "birdenbire bir *Bom!* Bir top mermisi, *Bom!* Top mermisi düşüverir. *Ta-ta-ta-ta!* Başka bir yerden bir makineli tüfek... Ben dört nal. Herifler durmadan ateş eder. Güzel, sessiz bir sokak bulur, orada dururum. Azıcık kestiririm. *Bom!* Bir mermi daha. *Ta-ta-ta-ta.* Namussuzlar! Namussuz herifler! B-r-r-r!"

Şehrin merkezinde, karla kaplı caddelerde, bir hastalık sonu durumunun sessizliği var. Yalnız bir kaç sokak lâmbası yanıyor; yalnız bir kaç yaya, kaldırımlarda hızlı hızlı yürüyor. Büyük stepten buz gibi bir rüzgâr esiyor, insanın kemiklerine işliyor. İlk rastladığımız otele girdik. Bürosunda iki mum yanıyor sadece.

"Evet, çok rahat odamız var. Ama bütün pencereleri kırık. Eğer *gosbodin*'i biraz temiz hava rahatsız etmezse..."

Tverskaya'da dükkânların camları kırılmıştı ve caddede mermi çukurlarıyla sökülmüş kaldırım taşları. Hangi otele gittikse hepsi dolu, ya da otel sahiplerinin hepsi korkuyor, "Yok, yok .Odamız kalmadı! Oda yok!" diyorlar. Büyük bankaların ve büroların bulunduğu ana caddelerde Bolşevik topçuları bayâ iş görmüşler. Bir Sovyet memuru anlatıyor: *"Yunker*'leri ve Beyaz Muhafızları bulamayınca onlara yardım edenleri bombaladık..."

Sonunda büyük Hotel National bizi aldı; çünkü biz yabancıydık ve Askerî Devrimci Komite yabancıların bulundukları yerleri korumaya söz vermişti... En üst kata çıktığımız zaman otel müdürü şarapnellerin kırdığı pencereleri bize gösterdi. Görünmeyen bir Bolşeviğe yumruğunu sallayarak, "Hayvanlar!" dedi. "Ama durun! Onların da sırası gelecek; o komik Hükümetleri bir kaç gün içinde düşecek. O zaman biz göstereceğiz onlara!"

Etyemezler lokantasında yemeğimizi yedik. Lokantanın adı insanı duygulandırıyor: "Hiç bir canlıyı yemem!" Duvarlarda Tolstoy'un resmi. Sonra caddeye fırladık.

Moskova Sovyetinin karargâhı eski Genel Valinin Sarayı. Skobeliyev Meydanına bakan beyaz bir bina. Kapıda Kızıl Muhafızlar nöbet bekliyorlar. Geniş bir merdiven. Duvarlarına komite toplantılarının bildirileri, siyasî partilerin açıklamaları yapıştırılmış. Yüksek tavanlı bir sürü hollerden geçtik. Duvarlarda kırmızı kurdelalara sarılmış yaldız çerçeveli resimler vardı... Şahane kristal avizeli ve altın yaldız kornişli büyük devlet salonuna girdik. Hafif bir mırıltı, salonu dolduran dikiş makinalarının çıkardığı gürültüye karışıyor. Büyük büyük kırmızı ve siyah kumaş topları açılmış, yerdeki parkenin ve masaların üzerine yılanlar gibi uzatılmış, masaların üzerinde yüz kadar kadın İhtilâlde ölenlerin cenazeleri için kurdela ve bayrak kesip dikiyorlar. Kadınların yüzü hayatlarının en zor dakikalarını yaşıyorlarmış gibi sert, ve korku içinde; büyük bir ciddiyetle çalışıyorlar, bir çoklarının gözleri ağlamaktan kıpkırmızı... Kızıl Ordunun kayıpları çok...

Bir kenarda duran masada, Razov. Gözlüklü, sakallı, zeki bir adam. Üzerinde siyah bir işçi gömleği. Bizi ertesi sabah yapılacak cenaze töreninde Merkez Komitesi ile birlikte bulunmaya çağırdı.

"Şu Sosyalist Devrimcilerle Menşeviklere bir şey öğretmeye imkân yok!" diye bağırdı. "Uzlaşmaya alışmışlar. Düşünün bir kere! *Yunker*'lerle birlikte cenaze töreni yapmamızı teklif ediyorlar!"

Üzerinde eski bir asker kaputu, başında eski bir kasket, tanıdık bir asker, salonun ötesinden doğru bize geldi; Melniçanski'yi tanıdık. Amerika'da New Jersey'de, Bayonne'da saatçi idi. Standart Oil grevinde bulunmuştu. George Melcher diye bilinirdi. Şimdi Moskova'da Maden İşçileri Sendikasının sekreteriymiş; çarpışma sırasında da Devrimci Komite komiserlerindenmiş.

Üzerindeki eski elbiseyi göstererek, "Görüyorsun ya!" diye bağırdı. "*Yunker*'ler ilk geldikleri zaman Kremlinde bizim çocuklarla beraberdim. Bizi bodruma kapattılar; kaputumu, paramı, saatimi, parmağımdaki yüzüğümü bile aldılar. Bütün kalanlar, bunlar!"

Moskova'yı ikiye ayıran altı günlük kanlı savaşın bir çok ayrıntılarını kendisinden dinledim. Durum Petrograd'daki gibi olmamış; şehir Duma'sı *yunker*'lerle Beyaz Muhafızların komutasını ele almış. Belediye Başkanı Rudnev, Duma Başkanı Minor, Kamu Güvenlik Komitesinin harekâtını yönetmişler. Demokratik eğilimde olan Şehir Komutanı Riyabetsev Askerî Devrimci Komiteye karşı gelmek istememiş; ama Duma kendisini zorlamış... Kremlinin işgalini Belediye Başkanı istemiş "Size ateş etmeye cesaret edemezler," demiş...

Uzun zaman hareketsizlikten morali bozulmuş bir garnizon alayına iki yandan saldırmışlar. Alay toplanmış, ne yapılması gerektiğini konuşmuş. Sonunda alayın tarafsız kalmasına ve eski çalışmasına devam etmesine karar verilmiş. Alayın eski çalışması dediği şey, sokaklarda lâstik ve ay çiçeği satmaktan başka bir şey değildi elbette...

"En kötüsü," dedi Melniçanski, "bir yandan döğüşürken bir yandan da örgütlenme zorunda kalmamız. Karşımızdakiler ne istediklerini biliyorlardı; ama bizim tarafta askerlerin başında Sovyet ve işçiler vardı.. Kimin komuta edeceği üzerinde korkunç tartışmalar yapıldı; bazı alaylar ne yapacaklarına karar vermek için günlerce aralarında konuşup durdular; subaylar da bizi bırakıp gidince elimizde emir verebilecek kurmay heyeti kalmadı..."

Bana çok canlı sahneler anlattı. Havanın soğuk ve kapalı olduğu bir gün Nikitskaya'nın köşesinde duruyormuş. Köşe, makinalı tüfek kurşunlarıyla delik deşikmiş. Bir sürü küçük çocuk toplanmış orada. Bunlar gazete satan başıboş çocuklarmış. Sanki yeni bir bir oyun bulmuşlar gibi bağırıp çağırıyorlarmış. Ateş hafifleyinceye kadar beklemişler. Sonra caddenin karşı kaldırımına geçmeye kalkmışlar... Bir çokları ölmüş, geri kalanlar da oynaya oynaya, birbirlerini ite kaka geriye gelmişler...

Akşamliyin geç vakit *Dvoriyanskoye Sobraniye* (Soylular Kulübü) ne gittik. Moskova'daki Bolşevikler burada toplanmış, Halk Komiserleri Konseyinden ayrılmış olan Nogin ve Rikov'u ve ötekilerin raporunu dinliyorlardı.

Toplantı yeri bir tiyatroydu. Eski rejim zamanında burada amatörler subaylara ve kibar bayanlara son Fransız komedilerini oynarlarmış.

Başlangıçta toplantı yerini aydınlar doldurmuştu. Bunlar şehrin merkezinde yaşayan aydınlardı. Nogin konuştu. Dinleyicilerden çoğu onunla birlik oldu. İşçiler geç vakit geldiler: İşçi sınıfı şehrin dışındaki mahallelerde oturuyordu ve tramvaylar da işlemiyordu. Gece yarısına doğru onarlık, yirmişerlik guruplar halinde sandalyelere vurmaya başladılar. Bunlar iri yarı kaba insanlardı, üzerlerinde kaba elbiseler vardı. Savaştan daha yeni dönmüşlerdi. Bir haftadanberi deli gibi döğüşmüşler, yanlarında bir çok arkadaşlarının öldüklerini görmüşlerdi.

Nogin'e ıslıklar ve öfkeli bağırışmalarla saldırıldığı sırada toplantı daha resmen açılmamıştı bile. Nogin tartışmaya, anlatmaya boşuna uğraştı. Dinlemediler. Halk Komiserleri Konseyini bırakmıştı; savaş daha devam ederken yerinden ayrılmıştı. Burjuva basınına gelince, artık Moskova'da burjuva basını diye bir şey kalmamıştı: Şehir Duma'sı bile dağıtılmıştı (3) Buharin ayağa kalktı. Yabansı ve mantıklı sözlerle saldırdı, vurdu, saldırdı, vurdu... Meraklı bakışlarla dinlediler onu. Karar: ezici bir çoğunlukla, Halk Komiserleri Konseyi çalışmalarını desteklemek... Moskova'nın sesi buydu...

Gece geç vakit boş caddelerden ve İberya kapısının altından geçerek Kremlinin önündeki Kızıl Meydana geldik. Vasili Baljenni Kilisesi bir rüya gibi; parlak, kıvrımlı, süslü kubbeleri, karanlıkta belli belirsiz. En ufak bir yıkıntı görünmüyor... Meydanın karşısında Kremlinin karanlık kuleleri ve duvarları... Yüksek duvarların üstünde gizli alevlerin kırmızı ışıkları titreşip duruyor; bir takım konuşmalar bize kadar geliyor, kazma kürek sesleri işitiyoruz. Meydanı geçiyoruz.

Duvarların dibinde büyük toprak ve taş yığınları yükselmiş. Yığınların tepesine tırmandık. Aşağıya baktığımızda, yüzlerce işçi ve askerin yanan büyük ateşlerin ışığında beş metre derinlikte, elli metre uzunlukta kocaman bir çukur kazdıklarını gördük.

Genç bir asker bizimle Almanca konuştu "Kardeşlik Mezarlığı," dedi. "Yarın buraya Devrim için canlarını vermiş olan beş yüz proleter gömeceğiz."

Bizi çukura indirdi. Kazmalar ve kürekler hızlı hızlı inip kalkıyor, toprak dağ gibi yükseliyor, kimse konuşmuyordu. Ba-

şımızın üstünde gök yıldız dolu. Ve eski İmparatorluk Kremlini yanımızda bir kale gibi yükseliyor.

Bir öğrenci, "Bu kutsal yere," dedi, "Rusya'nın bu en kutsal yerine ,en kutsal insanlarımızı gömeceğiz. Çar mezarlarının bulunduğu bu yerlerde Çarlarımızla halk yanyana uyuyacaklar.." Savaşta aldığı mermi yarasından ötürü kolunu sarmışlardı. Koluna baktı. "Siz yabancılar, bu Orta Çağ monarşisine bu kadar uzun zaman katlandığımız için bizi kim bilir ne kadar ayıplıyorsunuzdur!" dedi. "Ama biz Çarın dünya yüzündeki tek zalim olmadığını biliyorduk; kapitalizm daha kötüydü ve bütün dünyada kapitalizm imparatorluğu vardı..."

Oradan ayrıldığımız sırada çukurda çalışan işçiler yorulmuş, hava soğuk olduğu halde hepsi ter içinde kalmıştı. Yorgun yorgun çukurdan dışarı çıkıyorlardı. Kızıl Meydandan doğru bir çok karanlık insan biçimleri hızlı hızlı geldiler. Çukurlara daldılar ,araçları ellerine aldılar ve kazmaya başladılar, bir tek kelime söylemeden...

Böylece bütün gece halktan gönüllüler değişe değişe hiç durmadan çukur kazdılar ve fecrin soğuk ışığı meydana vurduğu sırada karla kaplı meydan ile Kardeşlik Mezarlığının artık bitmiş olan koyu çukurları birden ortaya çıktı.

Gün doğmadan önce kalktık, Skobeliyev Meydanına giden caddelerden hızlı hızlı yürüdük. Koskoca şehirde bir tek insan görülmüyordu; ama uzaktan yakından, sanki bir rüzgâr yaklaşıyormuş gibi, hafif bir kımıldanış işitiliyordu. Soluk sabah ışığında, küçük bir erkek ve kadın gurubu Sovyet karargâhının önünde toplanmış; ellerinde kızıl bayrak demetleri; bayrakların üzerinde sarı yaldızla, "Moskova Sovyetleri Merkez İcra Komitesi" yazılı. Aydınlık arttı. Uzaktan gelen hareket sesleri derinleşti ve daha yükseldi, sürekli ve büyük bir bas ses haline geldi. Şehir ayağa kalkıyordu. Tverskaya'ya doğru yola çıktık. Başlarımızın üstünde bayraklar dalgalanıyor. Yolumuzun üzerindeki küçük kiliseler kapalı ve karanlıktı. İberyan Virjin Kilisesi de kapalı. Tahta yeni geçen Çarlar Kremlinde taç giymeden önce bu kiliseyi ziyaret ederlermiş. Gece gündüz her zaman açık bulunurdu ve her zaman kalabalıktı. Altın, gümüş, mücevher ikonları her zaman pırıl pırıl yanardı. Oysa şimdi, dediklerine göre, Napolyon'un Moskova'ya girmesinden beri ilk defa olarak kandilleri sönmüş...

Kremlini bombardıman eden o saygısız pis heriflerin yuvası, kutsal Ortodoks Kilisesi de Moskova üzerindeki koruyucu

ışığını artık kesmişti. Kiliseler karanlık, sessiz ve soğuktu; papazlar ortadan kaybolmuşlardı. Kızılların gömme töreninde papaz bulunmayacaktı. Kâfirlerin mezarı başında dua okunmayacaktı. Moskova Metropoliti Tihon az sonra Sovyetleri afaroz edecekti.

Dükkânlar da kapalıydı. Mülksahibi sınıflar evlerinden dışarı çıkmamışlardı - ama başka nedenlerden ötürü... Bu bir halk günüydü. Bugünün geleceği, kayalara çarpan dalgalardan belliydi.

İberya Kapısının altından bir insan nehri akınaya başladı. Geniş Kızıl Meydana binlerce insan yayıldı. Eskiden İberya Kilisesinin önünden geçen herkes haç çıkardığı halde bugün aynı kilisenin önünden geçenler kiliseye dönüp bakmıyorlardı bile.

Kremlin duvarı boyunca toplanmış olan sımsıkı insan kalabalığının arasından kendimize zorla yol açarak toprak yığınlarından birinin üstüne çıktık. Oraya bizden önce bir kaç kişi daha çıkmıştı. Aralarında Muranov vardı. Muranov Moskova Komutanı seçilmişti. Uzun boylu, saf bakışlı ,kibar yüzlü, sakallı bir adam...

Kızıl Meydana açılan bütün caddelerden insan selleri akıyordu: binlerce ve binlerce. Hepsi de yoksul emekçi halk. Askerî Bando *Enternasyonal* çalarak geliyordu. Birdenbire marş kendiliğinden halka yayıldı, deniz dalgacıklarının yayılışı gibi... yavaş ve ağır ağır. Kremlinin duvarından yere kadar büyük bayraklar sarkıtılmış...

Meydanda acı bir rüzgâr esti, bayrakları uçurdu. Şimdi şehrin ayrı ayrı mahallelerinden ayrı ayrı fabrikaların işçileri ölülerini getirmeye başlamışlardı. Kapının altından ellerinde bayraklar ve kan gibi kızıl tabutlarla geçtikleri görülüyor. Kabaca rendelenmiş tahtalardan yapılmış tabutlar. Bu tabutları başlarını önlerine eğmiş, ağlayarak yürüyen kaba insanlar taşıyor. Arkalarında kadınlar bağırıyor, ağlıyor, içlerini çekiyor, ya da ölü gibi beyaz yüzleriyle kaskatı yürüyorlar. Tabutların bazıları açık, kapaklarını arkadan gelenler taşıyor. Bazılarının üzerine altın ya da gümüş işlemeli kumaşlar örtülmüş, ya da tabutun üzerine bir asker kasketi çivilenmiş. Yapma çiçeklerden bir çok buketler de var.

Cenazeler, geçtikçe açılan, sonra yeniden kapanan insan kalabalığı arasından bize doğru yaklaştı. Şimdi kapıdan sonsuz bir bayrak seli akınaya başladı. Üzerlerinde her tonda kırmızı, gümüş rengi, yaldızlı yazılar. Bayrakların tepelerinden

kurdelalar sarkıyor - ve arada anarşistlerin siyah üzerine beyazla yazılmış bayrakları. Bando ihtilâlcilerin cenaze marşını çalıyor. Halk başları açık, ayakta, marşı hep bir ağızdan söylüyor. Cenaze alayındakiler hıçkırıklarını tuta tuta kalın seslerle katılıyorlar marşa...

Fabrika işçilerinin arasında asker bölükleri de var. Onlar da kendi tabutlarını taşıyorlar. Selâm vererek geçen süvari taburları, topçu bataryaları. Bir top arabası, siyah ve beyaz bayraklara sarılı... sanki artık hep böyle kalacakmış gibi. Bayrakların üzerinde şu yazı: "Namuslu, genel, demokratik bir barış istiyoruz!"

Yürüyenler tabutlarıyla birlikte yavaş yavaş mezarın başına kadar geldiler. Tabutları taşıyanlar toprakların üstüne çıktılar ve sonra çukura indiler. Çoğu kadındı. Ölülerin arkasından öteki kadınlar geliyordu: bitkin genç kadınlar ya da yaralı hayvanlar gibi bağıran buruşuk yüzlü ihtiyarlar... Çocuklarını ve kocalarını Kardeşlik Mezarlığına kadar getirmişler... Avutan eller onları tutmaya çalıştıkça onlar da bağırıyordu. Yoksullar birbirlerini böyle seviyorlardı!

Cenaze töreni bütün gün sürdü. Alaylar İberya Kapısından geliyorlar, Nikolskaya yolundan çıkıp gidiyorlardı. Bayrak selleri durmadan akıyordu. Hepsinin üzerinde umut, kardeşlik ve büyük gelecek sözleri... Cenaze alayını elli bin kişi seyrediyor...

Beş yüz tabut çukurlara birer birer indirildi. Hava kararmıştı, ama sarkan ve dalgalanan bayraklar hâlâ gelip geçiyor, bando cenaze marşı çalıyor ve büyük halk topluluğu da marşı söylüyordu. Mezarın üzerindeki ağaçların yapraksız dallarında çelenkler garip, renk renk çiçekler gibi sarkıyor. İki yüz kişi mezara toprak atmaya başladı. Atılan toprakların tabutlardan çıkardığı takırdılar marşa karışıyor...

Işıklar yandı. Son bayraklar da geçti; son ağlayan kadınlar da geçti; dönüp arkalarına korkuyla baktılar. Proleter denizi Kızıl Meydandan yavaş yavaş çekildi...

Dinine bağlı Rus halkının ahret yolculuğunda artık papazlara ihtiyacı kalmadığını birdenbire anladım.

BÖLÜM XI

İKTİDARIN ÖRGÜTLENMESİ (1)

RUSYA'DA YAŞAYAN HALKLARIN HAKLARINA DAİR BEYANNAME

.... Bu yılın Temmuzunda toplanan Birinci Sovyetler Kongresi Rusya'da yaşayan halkların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi hakkını tanımıştı.

Kasımda toplanan İkinci Sovyet Kongresi de Rusya'da yaşayan halkların bu vazgeçilmez hakkını daha kesin ve kararlı olarak doğrulamıştır.

Bu Kongrelerin dileklerini yerine getirmek isteyen Halk Komiserleri Konseyi aşağıdaki ilkeleri, milliyetler sorunu konusundaki çalışmalarına temel olarak almayı kararlaştırmış bulunmaktadır:

(1) Rusya'da yaşayan halklar eşittir ve egemendir.

(2) Rusya'da yaşayan halkların, ayrılmaya ve bağımsız bir devlet kurmaya varacak kadar serbestçe kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakları vardır.

(3) Herhangi ya da bütün millî ve millî - dinî imtiyazlar ve gerilikler kaldırılacaktır.

(4) Rus topraklarında oturan millî azınlıklar ve etnografik guruplar serbest olarak gelişeceklerdir.

Gerekli kanunlar Milliyetler Komisyonunun kurulmasından sonra hemen hazırlanmaya başlanacaktır.

Rus Cumhuriyeti adına
Milliyetler Halk Komiseri
ÇUGAŞVİLİ-STALİN
Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
V. ULİYANOV (Lenin)

Kiyev'deki Merkezî Rada Meclisi Ukrayna'yı hemen bağımsız bir cumhuriyet olarak ilân etti. Finlandiya Hükümetinin Helsingsfors senatosu da aynı şeyi yaptı. Sibirya ve Kafkasya'da birdenbire bağımsız "Hükümetler" kuruldu. Polonya Baş Askerî Komitesi de Rus Ordusundaki Polonya askerlerini çarçabuk topladı, komiteleri kaldırdı ve sert bir disiplin kurdu.

Bütün bu "Hükümet" lerin ve "hareket" lerin iki ortak yanı vardı: hepsinin başında mülksahibi sınıflar bulunuyor, hepsi de Bolşeviklerden korkuyor ve tiksiniyordu.

Bu büyük değişim karışıklığı içinde Halk Komiserleri Konseyi yavaş yavaş sosyalist düzenin iskeletini kuruyordu: Sosyal Sigorta ve İşçi Denetimi Kararnameleri, *Volost* Toprak Komiteleri, Rütbe ve Ünvanların Kaldırılması, Mahkemelerin İlgasıyla Halk Mahkemelerinin Kurulması Yönetmelikleri çıkarıldı (2).

Ordular, filolar durmadan delege gönderiyor, "Yeni halk Hükümetini sevinçle selamlıyorlar" dı.

Bir gün Smolni'nin önünde, cepheden yeni gelmiş, üstleri başları perişan, yırtık bir alay gördüm. Zayıf, soluk yüzlü askerler büyük kapıların önünde toplanmış, sanki içeride Tanrı varmış gibi binanın içine bakıyorlar. Bazıları kapının üstündeki İmparatorluk kartalını gösterip gülüyor. Kızıl Muhafızlar nöbet değiştirmeye geldiler. Bütün askerler başlarını çevirip onlara hayretle baktılar. Onlardan çok söz edildiğini duymuşlar, ama daha görmemişlerdi. İçten güldüler ve nöbetçilere yaklaştılar, yarı alaylı yarı hayran, omuzlarını okşadılar...

Geçici Hükümet artık yoktu. 15 Kasımdan sonra başkent kiliselerinde Geçici Hükümet için artık dua edilmiyordu. Ama Lenin'in *Çayika*'da söylediği gibi, "Bu sadece iktidarın ele geçirilmesine bir başlangıç" tı. Ülkenin ekonomik hayatını hâlâ elinde tutan, şimdilik silâhları elinden alınmış bulunan muhalefet Rusların o büyük ortak çalışma dehasıyla örgütlenmeye, Sovyetleri engellemeye, parçalamaya ve gözden düşürmeye çalışıyordu.

Hükümet memurlarının grevi gayet iyi örgütlenmiş, bankalar ve ticarî kurumlar tarafından finanse edilmişti. Bolşeviklerin hükümet makinasını ele geçirmek için yaptıkları her harekete karşı konulmuştu.

Troçki Dış İşleri Bakanlığına gitmiş; memurlar kendisini tanımamışlar, kapılarını kilitlemişler. Kapılar zorla açılınca istifa etmişler. Troçki arşivlerin anahtarlarını istemiş. Ancak işçiler gelip kilitleri kırmaya başlayınca anahtarları vermişler. Eski Dış İşleri Bakan Yardımcısı Nekratov'un gizli anlaşmaları alıp ortadan kaybolduğu ancak o zaman anlaşılmış...

Şliyapnikov Çalışma Bakanlığını devralmaya çalışıyordu. Bina zehir gibi soğuktu. Sobaları yakacak insan yoktu. Yüzlerce memurun içinden biri çıkıp Bakana odasının nerede olduğunu göstermedi.

13 Kasımda Sağlık Komiseri (Yardım İşleri ve Kamu Kurumları Dairesi) olarak atanan Aleksandra Kollantay bakanlık memurlarının greviyle karşılaştı. (Yalnız kırk kadar memur katılmamıştı.) Hemen o gün büyük şehirlerin yoksul kurumların-

da ne kadar insan varsa birdenbire açlıklarını duydular; aç sakatlar, yetimler delegasyonları mosmor yüzleriyle binayı kuşattılar. Gözlerinden yaşlar akan Kollantay memurları tutuklamak zorunda kaldı ve daireyle kasanın anahtarlarını vermedikçe memurları salıvermedi. Anahtarları alınca gördü ki, eski Bakan Kontes Panina, Kurucu Meclisin emri olmadıkça paraları kimseye teslim etmiyeceğini söylemiş ve kasada ne kadar para varsa alıp gitmiş (3).

Tarım, Levazım, Maliye Bakanlıklarında da aynı şeyler olmuştu: Memurlardan, görevlerinden ve emeklilik haklarından vaz geçmeleri istendiği zaman memurlar ya görevlerine gelmiyorlar ya da sabotaja başvuruyorlardı... Bütün aydın sınıf Bolşevik düşmanı olduğu için Sovyet Hükümeti personel bulamıyordu.

Özel bankalar kapalı kalmakta direniyorlardı. Yalnız arka kapıları vurgunculara açıktı. Bolşevik Komiserleri geldiği zaman memurlar defterleri kapatarak, paraları alıp gidiyorlardı. Devlet Bankasının bütün memurları grevdeydi. Yalnız kasalardan ve paralardan sorumlu olan memurlar çalışıyorlardı. Bu memurlar da Smolni'nin hiç bir emrini yerine getirmiyorlar, Kurtuluş Komitesi ile Şehir Duma'sına bol bol para veriyorlardı.

Bir komiser, bir gün, yanına Kızıl Muhafız alarak, Hükümet masraflarını karşılamak üzere para istemek için bankaya geldi. Birinci keresinde, bankada büyük sayıda Şehir Duma'sı üyeleri, Menşevik ve Sosyalist Devrimci liderler bulunuyordu. Hepsi de bu hareketin ne gibi bir sonuç doğuracağını öyle bir anlattılar ki, komiser korkup gitti. İkinci keresinde elinde bir mektup vardı. Mektubu yüksek sesle okumaya başladı; ama üyelerden biri mektupta tarih ve damga bulunmadığını ve bunun da Rusların "vesika" lara karşı geleneksel saygısına aykırı olduğunu belirtti. Komiser yine eli boş dönmek zorunda kaldı.

Devlet Hazine Bonoları Dairesinin memurları defterlerini imha ettiler, böylece Rusya'nın dış ülkelerle olan, ya da dış ülkelerle ilişkilerine ait, bütün kayıtlar ortadan kalkmış oldu.

Levazım komiteleri, Belediyelere ait Kamu Kurumları İdaresi ya çalışmıyor ya da işleri sabote ediyorlardı. Şehir halkının acele ihtiyaçlarını karşılamak zorunda kalan Bolşevikler kamu hizmetlerini yönetmeye kalkınca bütün memurlar derhal grev ilân ettiler ve Duma Bolşeviklerin "belediye muhtariyetini ihlâl ettiklerine" dair telgraflar yağdırdı Rusya'nın her yanına...

Askerî karargâhlarda, Savaş ve Donanma Bakanlıklarında eski memurlar görevlerine devam etmeye razı olmuşlardı. Ordu Komiteleri, Yüksek Komuta Kurulu, cephedeki askerlerin aleyhine bile olsa, yine de Sovyetlere elinden gelen zorlukları çıkarıyordu. *Vikzhel* Sovyetlere düşmandı, Sovyet askerlerini ulaştırmıyordu; Petrograd'dan çıkacak her tren bu yüzden zorla ele geçiriliyor, demiryolu memurları her defasında tutuklanıyorlardı. Bunun üzerine *Vikzhel,* memurlar serbest bırakılmadığı takdirde derhal genel greve gitme tehdidinde bulunuyordu...

Smolni açıkça güçsüzdü. Gazeteler, yakıt yokluğundan ötürü Petrograd'daki bütün fabrikaların üç hafta içinde kapanacağını yazıyorlardı; *Vikzhel* 1 Ocaktan itibaren trenlerin işlemiyeceğini bildirdi; Petrograd'da yalnız üç günlük yiyecek maddesi vardı ve arkası gelmiyordu; ve cephede ordu açtı... Kurtuluş Komitesi ile çeşitli Merkez Komiteleri ülkenin her yanına bildiriler gönderiyorlar, halkı Hükümet emirlerini önemsememeye çağırıyorlardı. Müttefik elçileriyse ya soğuk bir umursamazlık gösteriyorlardı ya da açıkça düşmandılar...

Bugün kapatılan bir muhalefet gazetesi yarın başka bir adla çıkıyor, yeni rejimi acı bir dille alaya alıyordu (4). *Novaya Zhin* bile yeni Hükümeti "bir demagoji ve güçsüzlük karışımı" olarak niteliyordu.

> Halk Komiserleri Hükümeti (diyordu) lüzumsuz yere gösterdiği acelenin bataklığına her gün biraz daha batıyor. İktidarı kolayca eline geçiren... Bolşevikler iktidarı kullanamıyorlar.
>
> Mevcut hükümet mekanizmasını yönetemedikleri gibi, sosyal tecrübe sahiplerinin teorilerine göre kolayca ve serbestçe işleyebilecek yeni bir hükümet de kuramıyorlar.
>
> Bolşevikler az önceleri kendi büyüyen partilerini yönetecek kadar insan bulamamışlardı.. - Bu iş her şeyden önce, konuşmacıların ve yazarların işiydi. - Karışık ve çeşitli hükümet işlerini yönetecek yetişmiş insanları şimdi nereden bulacaklar?
>
> Yeni Hükümet bir takım işler yapıyor ve korkutuyor, ülkenin her yerine kararnameler gönderiyor. Bu kararnamelerin hepsi de birbirinden radikal, birbirinden "sosyalist". Daha çok çocuklarımızın sersemleştirilmesi için kaleme alınmış olan bu kâğıt üzerinde "sosyalizm" de günün acele sorunlarını çözümlemek için gereken ne istek ve ne de yetenek var!

Bu arada *Vikzhel*'in yeni bir hükümet kurulması için topladığı Konferans gece gündüz çalışıyordu. Her iki taraf ana ilkelerde anlaşmaya varmışlardı; Halk Konseyine kimlerin alınacağı tartışılıyordu; kabine aşağı yukarı kurulmuştu. Çernov Başbakan oluyordu; Bolşevikler büyük bir azınlık olarak kabi-

neye alınıyorlardı. Yalnız Lenin ile Troçki kabineye girmeyeceklerdi. Menşevik ve Sosyalist Devrimci partilerin Merkez İcra Komiteleri ile Köylü Sovyetleri İcra Komitesi Bolşeviklerin "canice politikaları" na şaşmaz bir şekilde karşı olmakla beraber, "kardeş kanı dökülmesini önlemek üzere," Bolşeviklerin Halk Konseyine alınmalarına itiraz etmemeye karar verdiler.

Ama Kerenski'nin kaçması ve Sovyetlerin her yerde başarı kazanması durumu değiştirdi. *Çayika*'nın 16 Kasımda yaptığı toplantıda, Sol Sosyalist Devrimciler, Bolşeviklerin öteki Sosyalist partilerle bir koalisyon hükümeti kurmaları üzerinde direndiler; yoksa Askerî Devrimci Komiteden ve *Çayika*'dan çekileceklerdi. Malkin dedi ki: "Her iki taraftaki yoldaşlarımızın ölmekte olduklarına dair Moskova'dan gelen haberler bizi iktidarın örgütlenmesi sorununu bir daha ortaya atmaya zorladı; bunu yapmak bizim yalnız hakkımız değil görevimizdir de... Burada Smolni Enstitüsünün duvarları içinde, Bolşeviklerle bir arada oturmak ve bu kürsüden konuşmak hakkını elde ettik. Ama parti içi acı savaşlardan sonra, uzlaşmayı reddedecek olursanız, dışarıda açık savaşa geçmek zorunda kalacağız. Demokrasimize, kabul edilebilecek bir uzlaşma şartı sunmak zorundayız..."

Bu ultimatomu konuşmak üzere verilen aradan sonra Bolşevikler şu kararla salona döndüler. Kararı Kameniev okudu :

Çayika 7 Kasım Devriminin başarılarını - yani, Sovyetler Hükümetinin kurulması, barış, toprak, sanayiin işçiler tarafından denetilmesi ve işçi sınıfının silâhlandırılması konularındaki kararnameleri tanıyan İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetlerine dahil bütün Sosyalist parti temsilcilerinin Hükümete girmesini gerekli sayar. Bundan ötürü, **Çayika** bütün Sovyet partilerine Hükümetin kuruluşuna ait konuşmalara başlamayı teklif eder ve aşağıdaki şartların konuşmalarda temel olarak alınmasında direnir:

Hükümet **Çayika**'ya karşı sorumludur. **Çayika** 150 üyeye çıkarılacaktır. Bu 150 üyelik İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetlerine, Köylü Sovyetlerinden gelecek 75 delege, ordu ve donanmanın cephe örgütlerinden gelecek 80 delege, sendikalardan gelecek 40 delege (önemlerine göre bütün Rusya'nın çeşitli sendikalarından 25, **Vikzhel**'den 10, postatelgraftan 5) Petrograd Duma'sındaki Sosyalist guruplardan gelecek 50 delege eklenecektir. Kabinede en az üyelik Bolşevikler için ayrılacaktır. Çalışma, İç İşleri ve Dış İşleri Bakanlıkları Bolşeviklere verilecektir. Petrograd ve Moskova Garnizonlarının komutası Moskova ve Petrograd Sovyetleri delegelerinin ellerinde kalacaktır.

Hükümet bütün Rusya'daki işçilerin sistemli bir şekilde silâhlandırılmasını sağlıyacaktır.

Lenin ile Troçki yoldaşların temsilcilikleri üzerinde direnilmesi kararlaştırılmıştır.

Kameniev açıkladı: "Konferansın teklif ettiği 'Halk Konseyi'," dedi, "420 üyeden oluşacak, bunun 150'si Bolşevik olacaktı. Bundan başka Devrim düşmanı eski *Çayika*'nın delegeleriyle Belediye Duma'larının seçtiği 100 üye bulunacaktı. Bunların hepsi de Kornilov'cu olacaktı elbette. Köylü Sovyetleri Avksentiyev'in tayin ettiği 100 delege gönderecek; 80 kişi de, artık askerleri temsil etmeyen eski Ordu Komitelerinden gelecekti.

Eski *Çayika*'yı kabul etmiyoruz .Aynı zamanda, Belediye Duma'larının temsilcilerini de reddediyoruz. Köylü Sovyetlerinin temsilcilerini, şimdi toplantıya çağırmış olduğumuz Köylü Kongresinin kendisi seçecektir. Kongre, aynı zamanda, yeni bir İcra Komitesi de seçecektir. Lenin ve Troçki'yi uzakta tutma teklifi partimizi başsız bırakmak içindir. Bunu kabul etmiyoruz .Ve, son olarak, 'Halk Konseyi'ni gerekli saymıyoruz: Sovyetler bütün Sosyalist partilere açıktır. Bu partiler *Çayika*'da, halk yığınları içindeki gerçek orantılarına göre, temsil edilmektedir..."

Sol Sosyalist Devrimciler adına konuşan Karelin partisinin Bolşevik kararını destekliyeceğini, ancak köylülerin temsili gibi bazı ayrıntılarda değişiklik yapma hakkını muhafaza edeceğini ve Tarım Bakanlığının Sol Sosyalist Devrimciler için ayrılmasını isteyeceğini söyledi. Bu teklif kabul edildi.

Sonra, Troçki, Petrograd Sovyetinin bir toplantısında yeni Hükümetin kurulması konusunda sorulan bir soruya şu cevabı verdi: "Ben bu konuda bir şey bilmiyorum. Konuşmalara katılmıyorum... Zaten bunların bir önemi olduğunu sanmıyorum..."

O gece Konferansta büyük bir tedirginlik oldu. Şehir Duma'sı delegeleri çekildi.

Smolni'deki Bolşevik saflarında da Lenin'in politikasına karşı kuvvetli bir muhalefet vardı. 17 Kasım gecesi *Çayika* toplantı yapacaktı. Büyük Hol tıklım tıklım doluydu ve hava gergindi.

Bolşeviklerden Larin Kurucu Meclis seçiminin yaklaştığını, artık "politik terörizm"e bir son verilmesi gerektiğini söyledi.

"Basın özgürlüğüne karşı alınan tedbirler değiştirilmelidir. Savaş sırasında bu tedbirler gerekliydi. Ama artık gereklilikleri için ortada bir neden yok. Basın özgür olmalıdır, ancak basın halkı isyana ve ihtilâle kışkırtmamalı, o kadar..."

Kendi partisinden birdenbire ıslıklar ve bağırmalar yükseldi. Larin aşağıdaki karar suretini sundu :

Halk Komiserleri Konseyinin basın hakkında çıkarmış olduğu kararname bundan böyle kaldırılmıştır.

Siyasî baskı tedbirleri yalnızca muhtelif partilerin orantılı olarak temsil edilmekte olduğu **Çayika** tarafından seçilmiş özel bir mahkemenin vereceği karara göre uygulanacaktır; bu mahkemenin evvelce alınmış olan baskı tedbirlerini yeniden gözden geçirme hakkı bulunacaktır.

Bu karar suretini yalnız Sol Sosyalistler değil Bolşeviklerin bir kısmı da alkışladılar.

Lenin'ciler adına konuşan Avanessov, basın sorununun Sosyalist partiler arasında bir uzlaşmaya varılıncaya kadar ertelenmesini acele olarak teklif etti. Bu teklif ezici çoğunlukla reddedildi.

Avenessov devam etti: "Şimdi başarmakta olduğumuz Devrim özel mülkiyete saldırmakta bir an tereddüt etmemiştir; basın sorununu da özel mülkiyet sorunu gibi ele almamız gerekir..."

Sonra Bolşevik karar tasarısını okudu :

Burjuva basını üzerine konulmuş olan baskı tedbirleri yalnız İhtilâl sırasındaki askerî ihtiyaçlardan, İhtilâl düşmanı faaliyeti önlemek ihtiyacından doğmuş değildir. Bu tedbirler, aynı zamanda, basın alanında yeni bir rejime geçme ihtiyacından da doğmuştur. Yeni rejimde basımevlerini ve kâğıtları ellerinde bulunduran kapitalistler kamu oyunun güçlü ve tek yapıcıları olarak kalmıyacaklardır.

Bizim ,aynı zamanda, özel basımevlerine ve kâğıt depolarına da el koymamız gerekmektedir. Bunlar gerek başkentte ve gerekse vilayetlerde Sovyetlerin malı olmalıdırlar. Ancak bu suretle siyasî partilerle guruplar temsil ettikleri fikirlerin fiilî kuvveti orantısında - başka bir deyimle, temsil orantısında - basım imkânlarından yararlanabilirler.

"Basın özgürlüğü" denen şeye dönmek, basımevlerini ve kâğıtlarını yeniden - halkın kafalarını hapseden - kapitalistlere vermek, yeniden kapitalin isteğine teslim olmak, Devrimin en önemli başarılarından vaz geçmek olur ki, bu hiç bir zaman kabul edilemez; başka bir deyişle, böyle bir hareket kesinlikle Devrim düşmanlığı niteliğinde bir tedbir olur.

Çayika, yukarıdaki düşünceye dayanarak, basın alanındaki eski rejimin yeniden kurulmasını amaçlayan bütün teklifleri kesinlikle reddeder, ve küçük burjuva saplantılarının, ya da Devrim düşmanı burjuvazinin çıkarlarına açıkça teslim olma eğiliminin ortaya çıkardığı davranışlara ve ültimatomlara karşı Halk Komiserleri Konseyinin görüşünü destekler.

Sol Sosyalist Devrimcilerden gelen alaylı bağırmalar ve âsi Bolşeviklerden yükselen üzüntülü sesler karar tasarısının okunmasını sık sık kesmişti. Karelin ayağa kalkmış bağırıyordu: "Üç hafta önce Bolşevikler basın özgürlüğünün en ateşli taraf-

tarlarıydılar... Bu karar tasarısında ileri sürülen nedenler eski Kara Yüz Kişilerin ve Çarist rejimin ileri sürdüğü nedenlere benziyor. Onlar da basındakilere 'halkın kafasını hapseden insan lar' derlerdi."

Troçki uzun uzadıya karar tasarısından yana olduğunu anlattı. İç savaş sırasında basın ile, zaferden sonraki basın arasında bir ayırım yaptı. "İç savaş sırasında şiddet kullanma hakkı yalnızca ezilenlere aittir..." (Bağırışlar: "Şimdi ezilen kim? Yamyam!")

"Düşmanlarımız üzerinde henüz zafer kazanmış değiliz. Gazeteler onların ellerinde bir silâhtır. Bu şartlarda gazetelerin kapatılması kanunî bir savunma tedbiridir..." Sonra, basının zaferden sonraki durumuna geçerek şunları söyledi :

"Sosyalistlerin basın özgürlüğü konusundaki tutumu ticaret özgürlüğü konusundaki tutumunun aynı olmalıdır... Rusya' da kurulmakta olan demokrasi hâkimiyeti, özel mülkiyetin basın üzerindeki hâkimiyetini ortadan kaldırmayı gerektirir; özel mülkiyetin sanayi üzerindeki hâkimiyetinin kaldırılması gibi... Sovyetler iktidarı bütün basımevlerini eline geçirmelidir." (Bağırmalar: *"Pravda'nın* ele geçirilmesine ne dersin?")

"Burjuvazinin basın üzerindeki tekeli ortadan kalkmalıdır. Yoksa iktidara geçmenin bizim için hiç bir değeri kalmaz. Her yurttaş gurubu basımevlerini ve gazeteleri kullanabilmelidir.. Matbaa ve gazete herşeyden önce işçilere ve köylülere aittir. Azınlıkta olan burjuvazi partileri ancak onlardan sonra gelir... İktidarın Sovyetlere geçmesi varlık düzeninde kökten değişiklikler yapacak ve bu değişiklik ister istemez basında da görülecektir... Bir yandan bankaları devletleştirirken öte yandan para çevrelerinin çıkardıkları gazetelere göz yumabilir miyiz? Eski rejim ölmelidir artık. Bunun bir kere daha ve son olarak anlaşılması gerekir..." Alkışlar ve öfkeli bağırmalar.

Karelin *Çayika'nın* bu kadar önemli bir sorun üzerinde karar almaya hakkı olmadığını söyledi ve işin özel bir komiteye bırakılmasını teklif etti. Yeniden ve büyük bir direnmeyle, basının özgür olmasını istedi.

Sonra Lenin konuştu. Sâkin, heyecansız, alnı kırışmış, yavaş yavaş konuşuyor, kelimelerini seçiyor: her cümle bir balyoz gibi iniyor: "İç savaş daha bitmemiştir; düşman hâlâ aramızdadır; bu bakımdan basın üzerinde alınmış olan baskı tedbirlerini kaldırmaya imkân yoktur...

Biz Bolşevikler iktidara geçtiğimiz zaman burjuva basınını

kapatacağımızı her vesileyle söylemişizdir. Burjuva gazetelerine göz yummak sosyalistlikten vaz geçmek demektir. İhtilâl yapanlar yerinde sayamazlar, daima ileri gitmelidirler yoksa geriye dönerler. Bugün 'basın özgürlüğü'nden söz edenler geriye dönmektedirler ve sosyalizme doğru gidişimizi engellemektedirler.

Biz kapitalizm boyunduruğunu attık; nitekim birinci İhtilâl de Çarlık boyunduruğunu atmıştı. *Birinci İhtilâlde nasıl monarşist gazeteleri kapatma hakkı var idiyse,* bizim de bugün burjuva basınına baskı yapma hakkımız vardır. Basın özgürlüğü sorununu sınıf savaşının öteki sorunlarından ayırmaya imkân yoktur. Bu gazeteleri kapatacağımızı vaad ettik, kapatacağız. Halkın büyük bir çoğunluğu bizimle birliktir!

Ayaklanma artık bitmiş olduğu için öteki Sosyalist partilerin gazetelerini hiç bir suretle kapatmak niyetinde değiliz. Yalnız bu gazeteler halkı yeni bir ayaklanmaya ve Sovyet Hükümetine karşı itaatsizliğe kışkırtmamalıdırlar. Öte yandan, Sosyalist basının özgürlüğü adına sığınarak burjuvaziden gizlice yardım görmelerine, baskı makinaları, mürekkep ve kâğıt üzerinde tekel kurmalarına müsaade edemeyiz... Bu maddeler Sovyet Hükümetinin malı olmalıdır, ve önce, her partinin oy gücüne göre Sosyalist partilere tahsis edilmelidir..."

Sonra oylamaya geçildi. Larin ile Sol Sosyalistlerin karar sureti 22'ye karşı 31 oyla kaybetti. Lenin'in karar tasarısı 24'e karşı 34 oyla kazandı. Azınlıkta kalanlar arasında Riyazanov ve Lozovski de vardı. Bunlar basın özgürlüğü üzerinde herhangi bir sınırlama teklifine oy vermiyeceklerini söylediler.

Bunun üzerine Sol Sosyalist Devrimciler, artık bundan böyle yapılacak işlerden sorumlu olmayacaklarını söylediler ve Askerî Devrimci Komite ile icra sorumluluğu taşıyan bütün öteki yerlerden çekildiler.

Beş üye - Nogin, Rikov, Miliutin, Teodoroviç ve Şliyapnikov - aşağıdaki açıklamayı yaparak Halk Komiserleri Konseyinden ayrıldılar :

Biz Sovyetlere dahil bütün partilerden oluşmuş bir Sosyalist hükümetten yanayız. Ancak böyle bir hükümet kurulduğu zaman işçi sınıfının ve devrimci ordunun kahramanca savaşı sonunda elde ettiği başarıların garanti edilebileceğine inanıyoruz. Bunun dışında yalnızca bir tek yol kalıyor: siyasî terör yoluyla yalnız Bolşeviklerden oluşan bir hükümetin iktidarda kalması. Halk Komiserleri Konseyi bu yolu seçmiştir. Biz bu politikayı izleyemeyiz ve izlemiyeceğiz. Bu tutumun, bir çok proleter örgütünün siyasî hayattan silinmesi, yerlerine sorumsuz bir rejimin kurulması, Devrimin ve ülkenin mahvolması

ile sonuçlanacağını görüyoruz. Böyle bir politikanın sorumluluğunu üzerimize alamayız. Çayika'nın önünde Halk Komiserleri Konseyindeki görevimizden ayrılıyoruz.

Öteki Komiserler de yerlerinden istifa etmeksizin beyannameyi imzaladılar. Bunlar, Riyazanov, Kızıl Muhafızlar Komiseri Yurebiyev, Basın Dairesinden Derbiçev, Hükümet Basımevinden Arbuzov, Çalışma Komiseri Feodorov, Kararname Hazırlama Kısmı Sekreteri Larin'di.

Aynı zamanda, Kameniev, Rikov, Miliutin, Zinoviyev ve Nogin halka şu açıklamayı yaparak Bolşevik Partisi Merkez Komitesinden çekildiler :

... (Sovyetlerde bulunan bütün partilerden oluşmuş) bir hükümetin kurulması, yeniden kan akıtılmasını, yaklaşan kıtlığı, Devrimin Kaledin'ciler tarafından yok edilmesini önlemek ve Kurucu Meclisin zamanında toplanmasını sağlamak ve Sovyetler Kongresince kabul edilmiş olan programı verimli olarak uygulamak için gereklidir...

Demokrasinin çeşitli partileri akıtılan kana bir an önce son verilmesini isteyen büyük bir proletarya ve asker çoğunluğunun dileklerine rağmen yürütülen Merkez Komitesinin felâketli politikasının sorumluluğunu üzerimize alamayız... Görüşlerimizi işçi ve asker yığınlarına duyurabilmek için Merkez Komitesi üyeliklerinden çekiliyoruz...

Merkez Komitesinden zafer ânında ayrılıyoruz; Merkez Komitesindeki şeflerin izledikleri politika zaferin meyvalarını ve proletaryayı ortadan kaldırmaya doğru giderken biz bu gidişe soğukkanlılıkla seyirci kalamayız.

İşçiler ve Garnizondaki askerler birdenbire tedirgin oldular. Smolni'ye ve Bolşevik saflarındaki çözülmeye sevinen "Yeni Bir Hükümet Kurma Konferansı" na heyetler gönderdiler.

Ama Lenin'cilerin cevabı çabuk ve merhametsiz oldu. Şliyapnikov'la Teodoroviç parti disiplinine uydular ve yerlerine döndüler. Kameniev *Çayika* Başkanlığından alındı, yerine Sverdlov getirildi. Zinoviyev Petrograd Sovyeti Başkanlığından alındı. Ayın 18'i sabahı yüzbinlerce basılan *Pravda* gazetesinde Lenin'in bütün Rus halkına yaptığı sert bir açıklama çıktı :

İkinci Sovyetler Kongresinin çoğunluğu oyunu Bolşevik Partisine vermiştir. Bundan ötürü bu partinin kurduğu bir hükümet yalnızca bir Sovyet hükümeti olabilir. Bolşevik Partisi Merkez Komitesinin yeni Hükümetin kurulmasından bir kaç saat önce - üyelerinin listesini Rusya Kongresine sunmadan - Sol Sosyalist Devrimci gurubun en önemli üyelerinden üçünü, yani, Kamkov, Spiro ve Karelin yoldaşları toplantısına çağırdığı ve onlardan Hükümete katılmalarını istediği herkesçe bilinmektedir. Çok müteessiriz ki, çağırılan yoldaşlar bu teklifimizi redettiler; onların bu davranışını işçi sınıfının önderleri ve bi-

rer devrimci olarak doğru bulmuyoruz; aynı zamanda, Sol Sosyalist Devrimcileri Hükümete almak istiyoruz. Ama, Sovyetler İkinci Rusya Kongresinin çoğunluk partisi olarak, halka karşı hükümet kurma sorumluluğunu da taşıdığımıza inanıyoruz...

... Yoldaşlar! Partimiz Merkez Komitesinin ve Halk Komiserleri Konseyinin bir kaç üyesi, Kameniev, Zinoviyev, Nogin, Rikov, Miliutin ve başkaları, dün, 17 Kasım günü, partimizin Merkez Komitesinden ve son üçü de Halk Komiserleri Konseyinden ayrılmışlardır.. .

Bizi bırakanlar birer kaçak gibi davranmışlardır. Onlar yalnız, kendilerine emanet edilen yerleri boş bırakmakla kalmamışlar, aynı zamanda, Merkez Komitesinin yönetmeliğine de uymamışlar, çekilmeden önce Petrograd ve Moskova parti örgütlerinin kararlarını beklememişlerdir. Bu kaçışı kesinlikle suçluyoruz. Partimizden olan ve partimize sempati besleyen bütün bilinçli işçilerin, askerlerin ve köylülerin, kaçakların bu tutumlarını onaylamıyacaklarına kuvvetle inanıyoruz...

Hatırlarsınız, Yoldaşlar, üç kaçaktan ikisi, Kameniev ile Zinoviyev, Petrograd'daki ayaklanmadan önce, 23 Ekim 1917'de yapılan önemli Merkez Komitesi toplantısında ayaklanmaya karşı oy kullanmışlar, böylece kaçaklar ve grev bozguncuları gibi davranmışlardır; Merkez Komitesinin kararından **sonra** bile Parti işçilerinin toplantısında kampanyalarına devam etmişlerdir... Ama halk yığınlarındaki büyük itilim, Moskova ve Petrograd'daki, cephe ve siperlerdeki ve köylerdeki işçilerin ,askerlerin ve köylülerin gösterdikleri büyük kahramanlıklar bu kaçakları bir tren tekerleği altında kalmış gibi ezmiştir...

İnançları az olanlar, duraksayanlar, kuşkulananlar, burjuvaziden korkanlar, ya da burjuvazinin dolaylı dolaysız suç ortaklarının feryatlarından yılanlar utansınlar! Petrograd, Moskova ve bütün Rusya'da en ufak bir duraksamanın gölgesi bile yoktur...

... Halk yığınlarınca izlenmeyen, pratikte yalnızca Kornilov'cuları, Savinkov'cuları, **yunker**'leri ve daha başkalarını destekleyen küçük aydın guruplarının ültimatomlarına boyun eğecek değiliz...

Bütün ülke bu açıklamaya bir fırtına gibi cevap verdi. Başkaldıranlar hiç bir zaman "görüşlerini işçilere ve askerlere açıkca" söyliyemediler. Halkın "kaçaklara" yaptığı suçlamalar *Çayika*'ya seller gibi akıyordu. Smolni cepheden, Volga'dan, Petrograd fabrikalarından gelen öfkeli heyetlerle günlerce dolup taştı. "Hükümetten ayrılmaya nasıl cesaret edebildiler? Devrimi ortadan kaldırmak için burjuvaziden para almış olmasınlar? Bu adamlar yerlerine dönmeli ve Merkez Komitesinin kararlarına uymalıdırlar!"

Yalnız Petrograd Garnizonunda hâlâ bir kararsızlık vardı. 24 Kasım günü büyük bir asker toplantısı yapıldı. Bütün siyasî parti temsilcileri konuştu. Lenin'in politikası büyük bir çoğunlukla desteklendi ve Sol Sosyalist Devrimcilerden Hükümete katılmaları istendi...

Menşevikler son bir ültimatom daha verdiler ve bütün bakanlarla *yunker*'lerin serbest bırakılmasını, bütün gazetelere tam bir özgürlük tanınmasını, Kızıl Muhafızların ellerinden silâhlarının alınmasını ve Garnizonun Duma emrine verilmesini istediler. Bu isteğe karşı Smolni, bütün Sosyalist bakanların - bir kaçı hariç -, bütün *yunker*'lerin serbest bırakılmış oldukları, burjuva basını dışında basının serbest bulunduğu, Sovyetlerin silâhlı kuvvetlerin komutasını elinde tutacağı cevabını verdi... Ayın 19'unda "Yeni Bir Hükümet Kurma Konferansı" dağıtıldı. Bunun üzerine muhalifler birer birer Moghilev'e kaçtılar, orada Genel Kurmayın kanadı altına sığınarak sonuna kadar durmadan hükümetin birini kurup birini dağıttılar...

Bu arada Bolşevikler *Vikzhel*'in gücünü de yenmeye çalışıyorlardı. Petrograd Sovyetinin bütün işçilere dağıttığı bir bildiride işçilerden *Vikzhel*'i teslim olmaya zorlamaları isteniyordu. *Çayika* köylüler üzerindeki çalışmalarına uyarak, ayın 15'inde, bütün Rusya'daki demiryolu işçilerini Aralıkta kongreye çağırdı; *Vikzhel* ise kendi kongresinin hemen iki hafta sonra toplanmasını istedi. 16 Kasımda *Vikzhel* üyeleri *Çayika*'daki yerlerini aldılar. 2 Aralık gecesi Rusya Demiryolları İşçileri Kongresinin açılış toplantısında *Çayika* şekil bakımından Yollar ve Ulaştırma Komiserliğini *Vikzhel*'e teklif etti. *Vikzhel* bu teklifi kabul etti...

Bolşevikler iktidar sorununu çözdükten sonra dikkatlerini pratik yönetim sorunlarına çevirdiler. Her şeyden önce şehrin, ülkenin ,ordunun beslenmesi gerekiyordu. Bahriyeliler, Kızıl Muhafızlar depoları, tren istasyonlarını, hattâ kanallardaki mavnaları bile aramışlar, özel vurguncuların elinde binlerce pud (*) yiyecek maddesi bulmuşlar ve müsadere etmişlerdi. Taşraya adamlar gönderilmiş, Toprak Komitelerinin yardımıyla büyük tahıl tüccarlarının depolarına el konulmuştu. Silâhlı bahriyeliler beşer bin kişilik guruplar halinde Güneye ve Sibirya'ya gönderilmişti. Hâlâ Beyaz Muhafızların ellerinde bulunan şehirler Beyazların ellerinden alınıyor, böylece *düzenin ve besin maddelerinin* sağlanmasına çalışılıyordu. Sibirya hattında yolcu trafiği iki haftadır durmuştu; çünkü Fabrika - Atelye Komitelerinin topladığı top top kumaşlar ve çubuk demirler, başında bir komiserle Doğuya gönderiliyor, Sibirya köylüleriyle tahıl ve patates karşılığında değiştiriliyordu.

(*) 1 pud 18 kilo.

Kaledin Don'daki kömür madenlerini ele geçirmişti. Yakıt günün en acele sorunuydu. Smolni bütün tiyatro, dükkân ve lokantalardaki elektrikleri kesmişti. Tramvayların sayıları azalmıştı. Yakıt tüccarlarının ellerindeki özel odun depolarına el konulmuştu... Petrograd fabrikaları kömürsüzlükten kapanmak üzere olduğu bir sırada Baltık Donanması bahriyelileri işçilere gemilerin bunkerlerinden iki yüz bin pud kömür vermişti...

Kasım ayının sonuna doğru "şarap *pogrom*'u (katliam)" oldu (5).Şarap depoları yağma edildi. Yağma kışlık Sarayın mahzenlerinden başladı. Caddeler günlerce sarhoş askerlerle dolup taştı... Bunda Devrim düşmanlarının parmağı olduğu kesindi. Alaylara içki depolarının yerlerini gösteren plânlar dağıtılmıştı. Smolni'deki komiserler rica ettiler, tartıştılar, ama büyüyen düzensizliği önliyemediler, sonunda askerlerle Kızıl Muhafızlar arasında çarpışmalar başladı... En sonunda Askerî Devrimci Komite askerlerin üzerine bahriyelileri gönderdi. Bahriyeliler askerlere merhametsizce ateş açtılar. Bir çoklarını öldürdüler. Verilen emir gereğince şarap depolarına girildi, şişeler kırıldı, ya da dinamitle atıldı.

Disiplinli ve iyi ücret alan Kızıl Muhafızlar Sovyet karargâhlarını koruyorlardı. Bunlar eski Milis Kuvvetinin yerini almışlardı. Şehrin bütün mahallelerinde işçi ve askerler seçimle küçük devrimci mahkemeler kurmuşlar, ufak suçları yargılıyorlardı.

Kızıl Muhafızlar vurguncuların hâlâ dalavere çevirdikleri büyük otelleri sarmışlar, yakaladıklarını hapse atmışlardı (6).

Şehrin her zaman tetikte duran kuşkulu işçi sınıfı kendiliğinden büyük bir casus şebekesi de kurmuştu: hizmetçiler burjuva evlerini gözlüyorlar, bütün öğrendiklerini Askerî Devrimci Komiteye bildiriyorlar, Komite de hemen duruma el koyuyordu .Bir subay ayaklanması plânlayan ve Kaledin'i Petrograd'a çağıran, başlarında eski Duma üyelerinden Purişkeviç'in bulunduğu bir takım soylular ve subaylar gurubunun komplosu bu yoldan meydana çıkarılmıştı (7)... Kaledin'e asker ve para gönderen Petrograd Kadet'lerinin komplosu da böyle ortaya çıkmıştı.

Neratov halkın öfkesinden korkarak işinin başına dönmüş ve gizli anlaşmaları Troçki'ye vermişti. Troçki bu anlaşmaları *Pravda*'da yayımlamaya başlayınca dünya birden şaşkına dönmüştü...

Basına konulan sınırlar bir kararnameyle arttırılmıştı (8);

ilânlar yalnız resmî gazetede çıkacaktı. Buna kızan bütün öteki gazeteler yayınlarını kestiler ,ya da kanuna karşı geldiler ve kapatıldılar... Ancak üç hafta sonra kanuna boyun eğdiler.

Bakanlıklardaki grev, eski memurların sabotajları, ve durmuş olan normal hayat yine eskisi gibi devam ediyordu. Smolni' nin arkasında yalnızca büyük, geniş, örgütsüz halk yığınlarının iradesi vardı. Halkla Halk Komiserleri Konseyi ilgileniyor, devrimci halk hareketini yöneltiyor, bildirilerle halka Devrimi anlatıyor; halkı iktidarı kendi ellerine almaya, mülksahibi sınıfların karşı koymalarını zorla kırmaya, hükümet kurumlarını ele geçirmeye çağırıyordu. Devrimci düzen! Devrimci disiplin! Hesapları sağlam tutun ve denetin! Grev yapmayın! Aylaklık etmeyin!

Askerî Devrimci Komite 20 Kasımda bir uyarma yayımladı:

Zengin sınıflar Sovyetler iktidarına, İşçi, Asker ve Köylü Hükümetine karşı koymaktadırlar. Bu sınıflara yakınlık duyanlar hükümet ve belediye memurlarının çalışmalarına engel olmakta, bankalarda grevler yaratmakta, demiryolu, posta ve telgraf ulaşımını kesmeye çalışmaktadırlar...

Bu gibilere ateşle oynadıklarını hatırlatırız. Ülke ve ordu kıtlık tehlikesi karşısındadır. Bütün hizmetleri düzenle yürüterek bu tehlikeyle savaşmak zorundayız. İşçi ve Köylü Hükümeti ülkeye ve orduya gerekli olan her şeyi sağlamak amacıyla gereken tedbiri almaktadır. Bu tedbirlere karşı durmak aynı zamanda halka karşı durmaktır. Zengin sınıflarla onların yardakçılarına hatırlatırız ki, yiyecek maddelerinin naklinde yaptıkları sabotajlara ve provokasyonlara son vermedikleri takdirde bundan zarar görecek olanlar yine kendileri olacaklardır. Yiyecek maddesi alma haklarını kaybedeceklerdir. Ellerinde bulunan bütün ihtiyatlara el konulacaktır. Belli başlı suçluların malları müsadere edilecektir.

Böylece ateşle oynayanlara uyarma görevimizi yapmış oluyoruz.

Kesin tedbirlerin alınması kaçınılmaz olduğu takdirde bütün işçilerin ,askerlerin ve köylülerin bizi toptan destekliyeceklerine inanmış bulunuyoruz.

22 Kasım günü şehrin bütün duvarlarına "OLAĞANÜSTÜ BİLDİRİ" başlıklı bir ilân yapıştırılmıştı :

Halk Komiserleri Konseyi Kuzey Cephesi Kurmayından acele bir telgraf alınmıştır...

"Durumun artık geciktirilmeye tahammülü kalmadı; orduyu açlıktan öldürmeyiniz. Kuzey Cephesi orduları günlerdenberi bir lokma ekmek yememiştir. İki üç gün sonra peksimetleri de kalmıyacaktır. Bugüne kadar verdiğimiz peksimetler dokunulmamış ihtiyatlardan alınıyordu... Cephenin her yanından gelen delegeler, ordunun bir kısmının geriye alınmasının zorunlu olduğunu, yoksa üç yıldanberi siper-

lerde hastalıktan, elbisesizlikten ,ayakkabısızlıktan insan gücünün üstündeki sefaletten kırılan askerlerin açlıktan ölmemek için cepheden kaçmaya başlayacaklarını söylemektedirler..."

Askerî Devrimci Komite durumu Petrograd Garnizonunun ve Petrograd işçilerinin dikkatine sunar. Cephedeki durum çok acele ve kesin tedbirleri gerektirmektedir... Oysa bu sırada hükümet kurumlarının, bankaların, demiryollarının, posta ve telgraf idaresinin yüksek memurları grev halinde bulunmakta ve Hükümetin cepheye iaşe gönderme işini engellemektedirler... Her geçen saat binlerce askerin hayatına mal olabilir. Devrim düşmanı memurlar cephede açlıktan ölen kardeşlerine karşı en namussuzca cinayeti işlemektedirler...

ASKERÎ DEVRİMCİ KOMİTE BU CANİLERİ SON OLARAK UYARMAKTADIR. Herhangi bir karşı koyma ya da muhalefet halinde kendilerine karşı alınacak tedbirler işledikleri suç kadar ağır olacaktır...

Bu uyarma bütün Rusya'da işçiler ve askerler arasında büyük bir öfke yarattı. Başkentteki hükümet ve banka memurları yüzlerce beyanname ve çağrı yayımlayarak (9) kendilerini savundular. İşte bir örnek :

BÜTÜN YURTTAŞLARIN DİKKATİNE

Devlet Bankası kapanmıştır !

NEDEN ?

Çünkü Bolşeviklerin Devlet Bankası üzerinde yaptıkları baskı çalışmamızı imkânsız bir hale getirmiştir. Halk Komiserlerinin ilk hareketi önce on milyon ruble istemek olmuş, sonra 27 Kasımda yirmi beş milyon ruble istemişler ve bu paraların nerelere harcanacağını bildirmemişlerdir.

... Biz, memurlar, millet malının yağma edilmesine razı olamayız. Onun için işi durdurduk.

Yurttaşlar! Devlet Bankasındaki para sizin paranızdır. Sizin emeğiniz, sizin alın teriniz, sizin kanınızla kazanılmış millet parasıdır. Yurttaşlar! Halkın malını hırsızlardan ve bizi baskıdan koruyunuz. O zaman biz de işimize başlarız.

DEVLET BANKASI MEMURLARI

İaşe Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Özel İaşe Komitesi bildiriler yayımladılar ve Askerî Devrimci Komitenin memurların çalışmasına imkân bırakmadığını açıkladılar. Halktan kendilerini Smolni'ye karşı desteklemelerini istediler... Fakat duruma hâkim olan işçilerle askerler bunlara inanmıyorlardı; memurların sabotaj yapmakta oldukları, ordu ile halkı aç bıraktıkları kanısı halkın kafasına yerleşmişti... Buz gibi caddelerde eskisi gibi uzayıp giden ekmek kuyruklarında, Kerenski zamanında olduğu gibi, *Hükümet* suçlandırılmıyor, *çinovniki*'ler, sabotajcılar suçlandırılıyordu; çünkü artık Hükümet ***kendi*** hükümetleri,

kendi Sovyetleriydi. Bakanlıklardaki memurlarsa, bu rejime düşmandılar...

Bu muhalefetin merkezi Duma ile Duma'nın militan organı olan Kurtuluş Komitesi idi. Halk Komiserleri Konseyinin bütün kararlarını protesto eden, Sovyet Hükümetinin tanınmaması için durmadan oy kullanan, Moghilev'de kurulan Devrim düşmanı yeni "hükümet" lerle açıkca işbirliği yapan onlardı... Meselâ, Kurtuluş Komitesi 17 Kasım'da, "Bütün Belediyelere, *Zemstvo*'lara, Köylü, İşçi, Asker ve öteki yurttaşların bütün demokratik ve devrimci örgütlerine" şöyle sesleniyordu :

Bolşeviklerin Hükümetini tanımayın ve onlara karşı savaşın.

Mahallî Ülke ve Devrim Kurtuluş Komiteleri kurun. Bütün demokratik kuvvetleri birleştirin. Böylece Rusya Kurtuluş Komitesinin ulaşmak istediği amaca yardım edin...

Bu sırada Petrograd Kurucu Meclisi için yapılan seçimler Bolşeviklere büyük bir çoğunluk sağladı (10); Menşevik Enternasyonalciler bile Duma'nın yeniden seçilmesi gerektiğini, çünkü Duma'nın artık Petrograd halkının siyasî eğilimini yansıtmadığını söylüyorlardı. Aynı zamanda, işçi örgütlerinden, askerî birliklerden, dolaylardaki köylerden gelen binlerce mektupta Duma'ya "Kornilov'cular" deniyor, üyelerin çekilmeleri isteniyordu. Duma'nın son günleri, Belediye işçilerinin ücretlerini hiç olmazsa geçinebilecek düzeye çıkarmak için yaptıkları acı müracaata verilecek cevabın tartışılmasıyla geçti. İşçiler dilekleri kabul edilmediği takdirde greve gideceklerini söylüyorlardı.

Ayın 23'ünde Askerî Devrimci Komite bir kararname ile Kurtuluş Komitesini resmen dağıttı. Ayın 29'unda Halk Komiserleri Konseyi Petrograd Şehir Duma'sının dağılmasını ve yeniden seçime gidilmesini emretti:

2 Eylülde seçilmiş olan Petrograd Merkez Duma'sının Petrograd halkını temsil etme hakkını kesin olarak kaybettiğini, Petrograd halkının düşünceleri ve dilekleri ile tam bir uyuşmazlık içinde bulunduğunu... ve Duma'da bugün çoğunlukta olan kimselerin politik desteklerini kaybettikleri halde, giriştikleri Devrim düşmanı hareketlerle, yetkilerini işçi, asker ve köylünün iradesine karşı gelmek, Hükümetin normal çalışmasını bozmak ve engellemek amacıyla kullandıklarını gözönünde tutan Halk Komiserleri Konseyi, başkent halkını, mahallî muhtariyet organının politikası üzerindeki kararını bildirmeye çağırmayı bir görev sayar.

Halk Komiserleri Konseyi bu konuda aşağıdaki kararları almış bulunmaktadır :

(1) Mahallî Duma dağıtılacaktır; bu dağılma 30 Kasım 1917 günü olacaktır.

(2) Bugünkü Duma'nın seçtiği ya da tâyin ettiği görevliler yeni Duma temsilcileri gelinceye kadar yerlerinde kalacaklar ve kendilerine verilmiş olan görevleri yapmakta devam edeceklerdir.

(3) Bütün Belediye memurları görevlerini yapmakta devam edeceklerdir; işini terkedenler işlerinden atılmış sayılacaklardır.

(4) Yeni Petrograd Mahallî Duma'sı seçimi 9 Aralık 1917 günü yapılacaktır.

(5) Petrograd Mahallî Duma'sı 11 Aralık günü saat ikide toplanacaktır.

(6) Bu kararnameyi dinlemeyenler ve Belediye mallarına bilerek zarar verenler ya da bu malları tahrip edenler derhal tutuklanacak ve devrimci mahkemelere sevkedileceklerdir.

Duma bu karara derhal cephe aldı, "Üyelerin kanlarının son damlasına kadar durumlarını savunacak"larına dair kararlar yayımladı ve halkı "kendilerinin seçtikleri şehir idaresini" desteklemeye çağırdı. Ama halk umursamadı ya da onlara cephe aldı. Ayın 31'inde Belediye Başkanı Şnayder ve bir kaç üye tutuklandılar, sorguya çekildiler ve sonra serbest bırakıldılar. O gün ve ertesi gün Duma toplantılarına devam etti. Ancak Kızıl Muhafızlar ve bahriyeliler sık sık toplantı salonuna giriyorlar, üyelerden dağılmalarını kibarca rica ediyorlardı. 2 Aralıkta Nikolay salonunda bir üye konuşurken bir subayla birkaç bahriyeli birden salona girdiler ve üyelere salonu terketmelerini, aksi halde zor kullanacaklarını söylediler. Sonunda kullanmak zorunda kaldılar. Üyeler, sonuna kadar protesto etmekle beraber, "kuvvete boyun eğdiler."

On gün sonra seçilen yeni Duma hemen hemen bütün Bolşevik üyelerden oluşuyordu, "Ilımlı" Sosyalistler seçime katılmamışlardı...

Artık sadece bir kaç muhalefet merkezi kalmıştı: bunlar Ukrayna ve Finlandiya "Cumhuriyet" leriydi. Helsingfors ve Kiyev'deki Hükümetler güvenebilecekleri bir ordu kurmaya çalışıyorlar, Bolşeviklerle savaşa girişiyorlar, Rus askerlerinin silâhlarını ellerinden alıp onları sınır dışı ediyorlardı. Ukrayna Rada'sı bütün Güney Rusya'yı eline geçirmiş, Kaledin'e takviye ve iaşe gönderiyordu. Hem Finlandiya hem de Ukrayna, Almanya ile gizli konuşmalara başlamıştı. Her iki Hükümeti de Müttefikler hemen tanımış, onlara büyük paralar vermiş, ve mülksahibi sınıflarla birleşerek bu ülkeleri Sovyet Rusya'ya saldırmak

üzere kullanılabilecek birer Devrim düşmanı merkez haline getirmişti...

Ama Sovyet Hükümetinin karşısındaki en korkunç tehlike içerdeydi ve iki başlıydı: başın biri Kaledin, öteki de General Duhonin'in komutasındaki Moghilev Kurmayı.

Heryerde her zaman hazır bulunan Muraviov, Kazaklara karşı açılan savaşın komutanlığına getirilmiş ve fabrika işçileri arasında toplanan askerlerle bir Kızıl Ordu yaratılmıştı. Don Bölgesine yüzlerce propagandacı gönderilmiş bulunuyordu. Halk Komiserleri Konseyi Kazaklara bir bildiri yayımlamış (11), Sovyet Hükümetinin ne demek olduğunu, mülk sahibi sınıfların, *çinovniki*'lerin, derebeylerin, bankerlerin ve ortaklarının, Kazak prenslerinin, toprak sahipleriyle generallerin Devrimi nasıl yıkmaya çalıştıklarını ve zenginliklerin halkın eline geçmesini nasıl önlediklerini anlatmıştı.

27 Kasımda bir Kazak komitesi Smolni'de Lenin'le Troçki'yi görmeye geldi. Sovyet Hükümetinin Kazak topraklarını Büyük Rusya köylüleri arasında bölmek istediği söylentisinin doğru olup olmadığını sordu. Troçki, "Hayır", dedi. Kazaklar bir süre düşündüler. "Peki," dediler, "Sovyet Hükümeti bizim büyük Kazak derebeylerimizin topraklarını alıp Kazaklar arasında dağıtacak mı?" Bu soruya Lenin şu cevabı verdi: "Bu sizin bileceğiniz iş. Biz emekçi Kazakların girişecekleri her türlü hareketi destekliyeceğiz... İlk yapılacak iş Kazak Sovyetleri kurmaktır; böylece *Çayika*'da da temsil edilmiş olursunuz. O *sizin* de hükümetiniz olur..."

Kazaklar düşüne düşüne ayrıldılar .İki hafta sonra General Kaledin kendi askerleri arasından bir heyeti kabul etti. Heyettekiler, "Kazak derebeylerinin büyük topraklarını emekçi Kazaklar arasında dağıtmaya söz veriyor musunuz?" diye sordular.

Kaledin cevap verdi :"Bunu yalnız benim cesedime basarak yapabilirsiniz." Bir ay sonra, ordusunun kendi gözleri önünde dağıldığını gören Kaledin beynine bir kurşun sıkarak hayatına son verdi. Ve böylece Kazak hareketi de son buldu.

Bu arada eski *Çayika*'cılar, "ılımlı" Sosyalist liderler - Avksentiyev'den Çernov'a kadar - eski Ordu Komitelerinin aktif şefleri ve gerici subaylar Moghilev'de toplanmışlardı. Genel Kurmay Halk Komiserleri Konseyini tanımamakta direniyordu. Ölüm Taburları, St. Jorj Şövalyeleri, cephedeki Kazaklar Genel Kurmayın çevresinde toplanmıştı. Müttefik askerî ateşeleriyle,

Kaledin hareketi ve Ukrayna Rada'sıyla da sıkı ve gizli işbirliği kurulmuştu.

Müttefik Hükümetleri Sovyet Kongresinin genel bir ateşkesmeye gidilmesi hakkındaki 8 Kasım günlü barış kararına hiç cevap vermemişlerdi.

20 Kasımda Troçki Müttefik Elçilerine birer nota sundu (12) :

Bay Elçi, Rusya Sovyetler Kongresinin 8 Kasım tarihinde, Halk Komiserleri Konseyi şeklinde yeni bir Rus Hükümeti kurmaya karar vermiş olduğunu size bildirmekle bahtiyarım. Hükümetin Başkanı Vladimir İlyiç Lenin'dir. Dış işlerinin yönetimi Dış İşleri Halk Komiseri olarak tarafıma verilmiş bulunmaktadır...

Rusya Kongresinin tasdik etmiş olduğu metne, halkların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi esasına dayanan ilhaksız ya da tazminatsız bir ateşkes ve demokratik barış üzerindeki teklifine dikkatinizi çekerken, bu vesikayı bütün cephelerde derhal resmî bir ateşkes ve barış konuşmalarına başlama teklifi, ve aynı zamanda, Rusya Cumhuriyetinin yetkili Hükümeti tarafından bütün savaşan halklara ve Hükümetlere yapılmış bir teklif addetmenizi sizden rica etmekle bahtiyarım...

Sayın Elçi, bu görülmemiş insan kıyımından yorulmuş ve tükenmiş olan bütün öteki halklar gibi barıştan başka hiç bir şey istemeyen sizin halkınıza karşı Sovyet Hükümetinin beslediği derin saygıyı bu vesileyle kabul etmenizi rica ederim.

Aynı gece Halk Komiserleri Konseyi General Duhonin'e aşağıdaki telgrafı çekti :

... Halk Komiserleri Konseyi, dost düşman bütün devletlere gecikmeden bir ateşkes teklifinde bulunmayı zorunlu sayar. Bu karara uyan bir bildiri, Dış İşleri Komiseri tarafından Müttefiklerin Petrograd'da bulunan bütün elçilerine gönderilmiştir.

Yurttaş Komutan, Halk Komiserleri Konseyi... düşman askerî makamlarına derhal çatışmalara son verme teklifinde bulunmanızı ve barış konuşmalarına başlamanızı emreder. Bu ilk konuşmalarda gerekli tâlimatın verilebilmesi için, Halk Komiserleri Konseyi :

1. Düşman ordusu temsilcileriyle ilk konuşmalara başlanabilmesi için yapılan teşebbüslerin telgrafla Konseye bildirilmesini;

2. Halk Komiserleri Konseyinden geçmedikçe hiç bir ateşkes vesikası imzalanmamasını emreder.

Müttefik Elçileri Troçki'nin notasını alaylı bir sessizlikle karşıladılar. Gazetelerde kin ve alay dolu bir takım adsız konuşmalar çıktı. Duhonin'e gönderilen emir açıkça bir ihanet sayıldı...

Duhonin'e gelince: ondan ses seda çıkmadı. 22 Kasım gecesi telefona çağırıldı ve emre itaat edip etmiyeceği kendisinden

soruldu. Duhonin, "Ordunun ve ülkenin desteklediği bir hükümet" tarafından verildiği takdirde emri yerine getirebileceğini söyledi.

Duhonin telgrafla Yüksek Komutanlıktan atıldı, yerine Krilenko tayin edildi. Lenin halka başvurma taktiğine devam ederek bütün alay, tümen ve ordu Komitelerine, ordu ve donanmadaki asker ve bahriyelilere bir radyo mesajı gönderdi, Duhonin'in tutumunu açıkladı, "Cephedeki alaylara, bulundukları yerlerin karşılarındaki düşman birlikleriyle konuşmalara başlamak üzere delegeler seçmelerini" emretti.

Ayın 23'ünde Müttefiklerin askerî ateşeleri, Hükümetlerinden aldıkları tâlimata uyarak, Duhonin'e bir nota verdiler, bu notada, "İtilâf Devletleri arasında imzalanmış bulunan anlaşma şartlarını ihlâl etmemesini," kendisine ciddî olarak ihtar ettiler. Notada, ayrıca, Almanya ile ayrı bir ateşkes anlaşması imzalandığı takdirde bu hareketin Rusya için "çok ciddî sonuçlar doğuracağı" bildiriliyordu. Duhonin'e gönderilen bu nota derhal bütün asker komitelerine de bildirildi.

Ertesi gün Troçki askerî birliklere yeni bir çağrıda bulundu. Müttefik temsilcilerinin verdikleri notanın Rusya'nın iç işlerine açıkça bir müdahale ve, "Çarın imzaladığı anlaşmaları yerine getirmek amacıyla Rus Ordusunu ve Rus halkını savaşa devam etmeye zorlamak üzere yapılmış bir tehdit" olduğunu söyledi.

Smolni'den, Duhonin ile çevresindeki Devrim düşmanı subayları, Moghilev'deki politikacıları suçlayan bildiriler (13) yayımlanıyor, binlerce mil uzayan cephe boyunca milyonlarca öfkeli, kuşkulu asker ayağa kalkıyordu. Bu sırada Krilenko yanına üç sağlam bahriye birliği alarak *Stavka*'ya doğru yola çıktı. Hepsi de intikam almak isteyen askerlerdi (14). Her gittikleri yerde büyük bir sevgiyle karşılanıyorlardı. Merkez Ordu Komitesi Duhonin'i destekleyen bir bildiri yayımladı; bunun üzerine on bin asker hemen Moghilev üzerine yürümeye başladı...

2 Aralıkta Moghilev Garnizonu ayaklandı ve şehri ele geçirdi. Duhonin ve Ordu Komitesi tutuklandı. Askerler yeni Başkumandanı kızıl bayraklarla karşılamaya çıktılar. Krilenko ertesi sabah Moghilev'e girdi. Büyük bir kalabalık Duhonin'in hapsedilmiş olduğu vagonun çevresinde toplanmış, bağırıyordu. Krilenko orada bir söylev verdi, ve askerlerden Duhonin'e dokunmamalarını istedi. Duhonin'in Petrograd'a götürülüp orada Devrim Mahkemesinde yargılanacağını söyledi. Krilenko sözünü

bitirdiği zaman Duhonin birdenbire, sanki kalabalığa söz söyliyecekmiş gibi, pencereden başını uzattı. Ama halk yaban bir gürültüyle vagona hücum etti, ihtiyar generalin üstüne saldırdı, vagondan dışarı sürükledi ve öldürünceye kadar dövdü...

Stavka'daki isyan da böylece sona erdi...

Bundan sonra Sovyet Hükümeti büyük bir güç kazandı ve devleti örgütlemeye başladı. Eski memurların bir çokları Bolşeviklerden yana oldular ve eski partilerin bir çok üyeleri de hükümet hizmetlerine girdiler. Hükümet kararnameyle aylıkları sınırladı. En yüksek aylık alan Halk Komiserlerinin aylıkları beş yüz ruble (aşağı yukarı elli dolar) olarak tesbit edildi... Sendikalar Birliğinin yönettiği hükümet memurları grevi daha fazla devam edemedi, para ve ticaret çıkarcıları grevi desteklemekten vaz geçtiler. Banka memurları işlerinin başlarına döndüler...

BÖLÜM XII

KÖYLÜ KONGRESİ

Kar başladığında Kasımın 18'iydi. Sabahliyin kalktığımız zaman pencere kenarlarının bembeyaz karla kaplı olduğunu gördük. O kadar çok yağıyordu ki, üç metre ilerisini bile göremiyorduk. Çamur kalmamıştı artık; karanlık şehir bir gecede pırıl pırıl oluvermişti. *Droşki*'ler kızak olmuştu. Sert, donmuş sakallarıyla, şişkin elbiseli arabacılar kızakları inişli yokuşlu yollarda sürüp duruyorlardı... İhtilâle ve bütün Rusya'nın bilinmeyen korkunç bir geleceğe doğru gitmesine rağmen karın başlaması şehre bir sevinç getirmişti. Herkes gülüyordu; halk caddelerde koşuyor, havadan inen karlara ellerini kaldırıp gülüyordu. Gri hava kalkmıştı artık. Beyaz karın altında yalnızca yükseklerde barbarca görkemleriyle parlayan yaldızlı ve renkli kubbeler ve kuleler...

Öğle üzeri güneş çıktı, solgun ve buğulu bir güneş... Yağmurlu ayların soğuk algınlıkları ve romatizmaları da kalmamıştı. Şehir hayatı yeniden neşelenmişti ve İhtilâl daha hızla yürüyordu...

Akşamüstü bir *traktir*'de oturdum *(traktir* aşağı sınıfların gittiği bir çeşit kahvedir). Smolni kapılarına bakıyordu. Alçak tavanlı bir yer. Adı, "Tom Amcanın Kulubesi". Buraya çoklukla Kızıl Muhafızlar gelirlerdi. İçerisi çok doluydu. Herkes pis örtülü masaların çevresinde oturmuştu. İçeride sigara dumanından gözgözü görmüyordu. Garsonlar bağıra bağıra dolaşıyorlar : *"Seyhas! Seyhas!* Bir dakika! Geliyor!"

Bir köşede yüzbaşı üniformalı bir subay kahvedekilere söz söylüyor. Hemen hemen her kelimesini kesiyorlar.

"Sizler birer katilden başka bir şey değilsiniz!" diye bağırıyordu. "Sokaklarda kendi Rus kardeşlerinizi vurup öldürüyorsunuz!"

Bir işçi sordu : "Ne zaman yaptık bunu?"

"Geçen Pazar. *Yunker*'ler..."

"Ama onlar bizi öldürmeye kalkmadılar mı?" Biri askıdaki kolunu gösterdi. "Bunu unutacağımı mı sanıyorsun?"

Yüzbaşı avazı çıktığı kadar bağırdı: "Tarafsız kalmalıydınız! Karışmamalıydınız bu işlere! Siz kim oluyorsunuz da meşrû Hükümeti yıkmaya kalkıyorsunuz? Lenin kim? Bir Alman ca..."

"Sen kimsin? Bir Devrim düşmanı! Bir provokatör!" diye bağırdılar.

Yüzbaşı sesini yeniden duyurmaya başlayınca ayağa kalktı : "Peki!" dedi. "Siz kendinizi Rus halkından sayıyorsunuz. Ama siz Rus değilsiniz. Rus halkı köylülerdir. Bekleyin bakalım köylüleri bir kere..."

"Peki!" diye bağırdılar. "Bekliyoruz. Köylüler de konuşacak. Biliyoruz, köylüler de diyecekler ki... Onlar da bizim gibi emekçi değiller mi?"

Herşey eninde sonunda köylülere dayanıyordu. Politika bakımından geri olmakla beraber köylülerin de kendilerine göre bir düşünceleri vardı ve Rus halkının yüzde seksenden çoğu köylüydü. Köylüler arasında ise Bolşevikleri izleyenlerin oranı çok azdı. Sanayi işçileri bu yüzden Rusya'da sürekli bir diktatora kuramazlardı... Köylülerin geleneksel partisi Sosyalist Devrimci Parti idi; bu sırada Sovyet Hükümetini destekleyen partiler arasında köylülerin önderliğini yapabilecek tek parti ise Sol Sosyalist Devrimciler Partisi... Örgütlenmiş şehir proletaryasının merhametine sığınmış olan Sol Sosyalist Devrimcilerin ise köylülerin desteğine ihtiyaçları vardı.

Bu arada Smolni de köylüleri ihmal etmiyordu. Toprak Kararnamesini çıkardıktan sonra yeni *Çayika*'nın ilk işi, Köylü Sovyetlerin İcra Komitesini dinlemeden bir Köylü Kongresi çağrısında bulunmak oldu. Bir kaç gün sonra ayrıntılı bir *Volost* Toprak Komiteleri Yönetmeliği yayımlandı. Arkasından Lenin'in "Köylülere Talimat" ı çıktı (1). Lenin bu talimatta Bolşevik Devrimini ve yeni Hükümeti basit kelimelerle anlatıyordu. 16 Kasımda da Lenin ile Miliutin "Köy Görevlilerine Talimat" ı yayımladılar. Sovyet Hükümeti bu broşürden köylere milyonlarca dağıttı.

1. Görevli olan kimse görevli bulunduğu köye ya da ilçeye vardığı zaman İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetlerinin Merkez İcra Komitelerini ortak bir toplantıya çağıracak ve onlara Toprak Kararnamesi üzerinde bir rapor verecek ve Sovyetlerin üyelerinden oluşan bir ortak toplantı yapılmasını isteyeccektir...

2. Bölgedeki toprak sorununun çeşitli yönlerini inceleyecektir :
   (a) Toprak sahiplerinin malları ellerinden alınmış mıdır? Alınmışsa hangi bölgelerde alınmıştır ?
   (b) El konulan toprakları kim yönetmektedir: eski sahipleri mi, Toprak Komiteleri mi?
   (c) Tarım makinaları ve çiftlik hayvanları ne gibi bir işlem görmüşlerdir ?
3. Köylülerin işlediği topraklar artmış mıdır ?
4. Hâlen işlenmekte olan toprak miktarı Hükümetin en az ortalama olarak tesbit ettiği miktardan ne kadar farklıdır?
5. Görevli, köylülerin toprakları ele geçirdikten sonra, kıtlığı önlemek üzere, işlenen toprak miktarını mümkün olduğu kadar arttırmaları, şehirlere bir an önce buğday göndermeleri gerektiği üzerinde dayatmalıdır.
6. Toprağın büyük toprak sahiplerinden Toprak Komitelerine ve Sovyetlerin tâyin edeceği benzer kurumlara intikali için ne gibi tedbirler düşünülmektedir ya da alınmıştır.
7. Tarım mallarının iyi bir şekilde muhafaza edilmeleri ve örgütlenmeleri işinin, bu mallardan sorumlu bulunacak devamlı memurlardan vücude getirilecek Sovyetler tarafından, uzman tarım bilginlerinin direktifi altında yürütülmesi doğru olur.

Bütün köylerde büyük bir değişim oluyor ve bu değişimi yalnız Toprak Kararnamesinin elektrikleyici etkisi değil, aynı zamanda cepheden dönen binlerce devrimci köylü de yaratıyordu... Köylü Kongresinin toplantıya çağırılmasını iyi karşılayan özellikle bunlardı.

Eski *Çayika* İkinci İşçi ve Köylü Sovyetleri Kongresinin toplanmasında nasıl davrandıysa İcra Komitesi de Köylü Kongresinin Smolni tarafından toplanmasında öyle davrandı ve Kongreyi önlemeye çalıştı. Eski *Çayika,* direnmenin boş olduğunu sonunda anladığı gibi, İcra Komitesi de sonunda kendi örgütüne telgraflar çekerek Kongreye olabildiği kadar tutucu delegeler seçtirilmesi için emirler verdi. O kadar ki, köylüler arasında Kongrenin Moghilev'de toplanacağı söylentisi bile yayıldı ve bu yüzden bazı delegeler oraya gittiler; beri yandan 23 Kasıma doğru Petrograd'da dört yüz delege toplanmış, parti toplantılarına başlanmıştı bile...

İlk toplantı Duma'nın Aleksandr salonunda yapıldı. Birinci oylamada delegelerden yarısından çoğunun Sol Sosyalist Devrimci olduğu anlaşıldı. Bolşevikler beşte bir, tutucu Sosyalist Devrimciler dörtte bir oranındaydı. Geri kalanlar, yalnız, Avksentiyev, Çaykovski ve Peşehonov'un hâkim olduğu eski İcra Komitesine karşı muhalefet bakımından aralarında birleşiyorlardı.

Büyük salon tıklım tıklım dolu ve gürültüden söylenenler anlaşılmıyor. Derin, inatçı bir tatsızlık delegeleri öfkeli guruplara bölmüş. Sağda subay apoletleri, kocaman sakalları ile eski tip ağırbaşlı köylüler; ortada bir kaç köylü, gedikli ve bir kaç asker; ve solda hemen hemen hepsi er elbisesi giymiş delegeler... Sonuncuların hepsi orduda bulunan genç kuşaklar... Balkonları işçiler doldurmuş. Köyden geldiklerini hâlâ unutmamış işçilerdi bunlar.

İcra Komitesi eski *Çayika*'nın yaptığını yapmadı ve Kongreyi kanunsuz saymadı; Resmî Kongrenin 13 Aralıkta toplanacağını, ancak bu Kongrenin "Olağanüstü bir Konferans" olduğunu, alkışlar ve öfkeli sesler arasında ilân etti. Ancak Kongre "Olağanüstü Konferans" başkanlığına Sol Sosyalist Devrimcilerin lideri Maria Spiridonova'yı seçmekle İcra Komitesine karşı olan tutumunu belli etmiş oldu.

Birinci günün büyük bir kısmı *volost* Sovyet temsilcilerinin mi yoksa ilçe ve köylü kurumlarından gelen delegelerin mi Kongrede bulunmaları gerektiği üzerinde yapılan sert tartışmalarla geçti; İşçi ve Asker Kongresinde olduğu gibi ezici çoğunluk mümkün olduğu kadar geniş bir temsilden yana olduğunu açıkladı. Bunun üzerine eski İcra Komitesi salonu terketti.

Delegelerden çoğunun Halk Komiserleri Hükümetine düşman oldukları çarçabuk ortaya çıktı. Bolşevikler adına konuşmak isteyen Zinoviyev ıslıklarla kürsüden indirildi ve gülüşmeler arasında yerine otururken şöyle bağıranlar oldu: "Halk Komiserlerinin nasıl bir bataklığa saplanmış olduklarını görün işte!"

Taşra örgütlerinden gelen Nazariyev adında bir delege, "Biz Sol Sosyalist Devrimciler," diye bağırdı, "bu işçi ve köylü Hükümeti denen kurumda köylüler temsil edilmedikçe bu kurumu tanımayacağız. Bugün için bu Hükümet bir işçi diktatorasından başka bir şey değildir... Biz bütün demokratik güçleri temsil edecek yeni bir hükümetin kurulması üzerinde direniyoruz!"

Gerici delegeler bu eğilimi kurnazca yakaladılar ve, Bolşevik sıralarından yağdırılan bütün protestolara rağmen, Halk Komiserleri Konseyinin Kongreyi denetmek ya da zorla dağıtmak istediğini söylediler... Bu sözleri köylüler öfkeyle karşıladılar...

Üçüncü gün Lenin birdenbire kürsüye çıktı; salon on dakika sanki kudurdu. "İndirin aşağıya!" diye bağırdılar. "Halk

Komiserlerinden hiç birini dinlemiyeceğiz! Hükümetinizi tanımıyoruz!"

Hiç kıpırdamadan ve ses çıkarmadan duruyordu. Masayı iki eliyle yakalamış, küçük gözleriyle salondaki kargaşalığa bakıyordu. Sonunda gösteri, salonun sağ yanı dışında yatışır gibi oldu.

"Ben buraya bir Halk Komiserleri Konseyi üyesi olarak gelmedim," dedi. Ses çıkıp çıkmadığını dinledi. "Ben buraya Bolşevik Partisi tarafından seçilmiş bir delege olarak geldim." Yetki mektubunu uzatarak herkese gösterdi.

"Ama," diye heyecansız sesiyle devam etti. "Rusya'nın bugünkü Hükümetini Bolşevik Partisinin kurduğunu da kimse inkâr edemez..." Bir an bekledi. "Bu bakımdan aynı şey demektir..." Sözün burasında sağdaki sıralardan büyük bir gürültü yükseldi. Ama orta ve sol bekliyor, susuyordu.

Lenin'in söyliyeceği şeyler basitti: "Açıkca söyleyin bana, köylüler, biz *pomeşçiki*'lerin topraklarını kime verdik? İşçilerin sanayi denetimini ellerine geçirmelerini önlemek istiyor musunuz?.. *Pomeşçiki*'ler elbette köylülere karşı gelecek ve fabrikatörler de elbette işçilere karşı koyacaktır. Proletarya haklarının parçalanmasına göz yumacak mısınız? Siz bu savaşta hangi yanda olacaksınız?

Biz Bolşevikler, proletarya partisiyiz... Sanayi proletaryasının partisi olduğumuz kadar, köylü proletaryasının da partisiyiz. Biz, Bolşevikler, Sovyetlerin koruyucusuyuz. İşçi ve Asker Sovyetlerinin olduğu kadar Köylü Sovyetlerinin de koruyucusuyuz. Bugünkü Hükümet bir Sovyet Hükümetidir; biz köylüleri yalnız Hükümete katılmaya çağırmakla kalmadık, Sol Sosyalist Devrimciler temsilcilerinin Halk Komiserleri Konseyine girmelerini de istedik...

Sovyetler halkın en mükemmel temsilcileridir. Sovyetler fabrikalarda, madenlerde, tarlalarda çalışan emekçileri temsil ederler. Sovyetleri ortadan kaldırmak isteyecek herhangi bir kimse anti-demokratik ve Devrim düşmanı bir suçlu sayılır; ve burada şu noktaya dikkatinizi çekmek isterim ki, Sağ Sosyalist Devrimciler ve siz, Bay Kadet'ler, eğer Kurucu Meclis Sovyetleri ortadan kaldırmak isterse biz Kurucu Meclisin bunu yapmasına müsaade etmeyiz!"

15 Kasım günü öğleden sonra İcra Komitesi tarafından çağırılan Çernov Moghilev'den acele geldi. Daha iki ay öncesine kadar aşırı ihtilâlci sayılan ve köylülerce çok sevilen Çernov

Kongrenin tehlikeli bir şekilde sola kaymasını önliyecekti. Çernov gelir gelmez tutuklandı ve Smolni'ye götürüldü. Kısa bir sorgudan sonra serbest bırakıldı.

İlk işi İcra Komitesinin Kongreden çekilmesini acı acı eleştirmek oldu. Komite dönmeye karar verdi ve Çernov salona girdi. Çoğunluğun alkışlarıyla karşılandı. Bolşevikler ıslıkladılar ve yuhaladılar.

"Yoldaşlar! Ben burada yoktum. On İkinci Ordunun, Batı Cephesindeki orduların delegelerinden bir köylü kongresi toplanması konusundaki konferansına katılmıştım; buradaki ayaklanma hakkında pek az şey biliyorum..."

Zinoviyev yerinden kalkarak bağırdı: "Evet, burada yoktun..! Bir kaç dakika için ayrılmıştın!" Korkunç bir gürültü, bağırmalar: "Kahrolsun Bolşevikler!"

Çernov devam etti: "Petrograd üzerine bir ordunun yürümesine yardım ettiğim suçlaması temelsizdir ve bütünüyle yanlıştır. Bu suçlama nereden geliyor? Kaynağını gösterin!"

Zinoviyev: "*İzvestia* ve *Diyelo Naroda* yazıyor! Kendi gazeteleriniz! Kaynak bunlar!"

Çernov'un küçük gözlü, dalgalı saçlı ve kır sakallı geniş yüzü öfkeden kıpkırmızı oldu, ama kendisini tutarak devam etti: "Tekrar ediyorum: burada neler olup bittiğini hemen hemen hiç bilmiyorum. Bu ordudan" (köylü delegeleri gösterdi) "başkalarına yol göstermiş değilim. Onların buraya gelmesine en çok yardımı dokunan da benim!" Gülüşmeler ve "Bravo!" sesleri.

"Dönüşümde Smolni'yi ziyaret ettim. Bana orada bu çeşitten hiç bir suçlamada bulunmadılar... Kısa bir konuşmadan sonra çıktım... Hepsi bu kadar. İsteyenler bu suçlamaları yapabilirler!"

Bu sözler üzerine salonda bir gürültüdür koptu. Bolşeviklerle bazı Sosyalist Devrimciler birden ayağa kalktılar; yumruklarını sallıyorlar ,bağırıyorlardı. Geri kalanlar da bağırıyor, onları yerlerine oturtmaya çalışıyorlardı.

Çernov, "Bu bir tecavüzdür, toplantı değil!" diye bağırdı ve salondan çıkıp gitti. Toplantı gürültü ve düzensizlik yüzünden başka güne bırakıldı...

Bu arada İcra Komitesinin durumu herkesi düşündürüyordu. Komite toplantıyı "Olağanüstü bir Konferans" olarak ilân etmekle İcra Komitesinin yeniden seçimini önlemek istemişti. Ama durum başka bir yandan da yorumlanabilirdi: Sol Sosyalist Devrimciler, Kongrenin İcra Komitesi üzerinde bir yetkisi

olmadığı takdirde İcra Komitesinin de Kongre üzerinde bir yetkisi olamıyacağı kararına vardılar. Kasımın 25'inde Kongre İcra Komitesi, yetkilerini Olağanüstü Konferansın kendi üzerine almasına ve yalnız delege olarak seçilmiş olan İcra Komitesi üyelerinin oy kullanmasına karar verdi.

Ertesi gün, Bolşeviklerin bütün karşı koymalarına rağmen, bu karar delege olarak seçilmiş olsun olmasın İcra Komitesi üyelerinin toplantıda konuşabilecekleri ve oy kullanabilecekleri şeklinde değiştirildi.

Ayın 27'sinde toprak sorunu üzerinde yapılan konuşmalar Bolşeviklerin toprak programı ile Sol Sosyalistlerin toprak programları arasındaki ayrılıkları ortaya çıkardı.

Sol Sosyalist Devrimciler adına konuşan Kolçinski toprak sorununun Devrim içindeki kısa bir tarihçesini yaptı. İlk Köylü Kongresi ,malikânelerin hemen Toprak Komiteleri emrine verilmesinden yana kesin ve resmî bir karar almıştı, dedi. Ama Devrimi yönetenler ve Hükümetteki burjuvalar bu sorunun Kurucu Meclis toplanıncaya kadar çözülemiyeceği üzerinde direndiler... Devrimin ikinci döneminde, yani "uzlaşma" döneminde, Çernov kabineye girdi. Köylüler toprak sorununun artık fiilen çözüleceğine inanmaya başladılar; ama Birinci Kongrenin kesin kararına rağmen İcra Komitesindeki gericilerle uzlaşıcılar herhangi bir şekilde harekete geçilmesini önlediler. Bu politika köylerde düzensizlikler yarattı. Bunlar sabırsızlanan köylülerin doğal davranışlarıydı ve köylülerin enerjileri boş yere başka yönlere çevriliyordu. Köylüler Devrimin tam anlamına varmıştılar; sözleri hayata uygulamaya çalışıyorlardı...

"Bolşevikler toprak sorununda doğru bir yol tuttular; ama köylülere toprakları zorla ele geçirmelerini öğütlemekle büyük bir hata işlediler... Bolşevikler ilk günlerdenberi köylülerin toprakları 'devrimci halk hareketi' iyle ele geçirmeleri gerektiğini söyleyip duruyorlar. Bu, anarşiden başka bir şey değildir; toprak örgütlü bir şekilde ele geçirilmelidir... Bolşevikler için önemli olan Devrim problemlerini en çabuk yoldan çözmekti; Bolşevikler bu sorunların nasıl çözüleceğiyle ilgilenmediler...

Sovyetler Kongresinin çıkardığı Toprak Kararnamesi ilk Köylü Kongresinde kabul edilmiş olan ilkelerden biridir. Peki, yeni Hükümet o Kongrenin ana çizgilerini çizdiği taktikler üzerinde neden yürümedi? Çünkü Halk Komiserleri Konseyi toprak sorununun çözümünü çabuklaştırmak, böylelikle Kurucu Meclise bir şey bırakmamak niyetindeydi...

Aynı zamanda, Hükümet pratik tedbirler almak gerektiğini de anladı ve daha çok düşünmeden Toprak Komiteleri yönetmeliklerini kabul etmekle garip bir durum yaratmış oldu; çünkü Halk Komiserleri Konseyi toprakta özel mülkiyeti kaldırdığı halde, Toprak Komitelerinin tesbit etmiş olduğu yönetmelikler özel mülkiyete dayanmaktadır... Bununla birlikte, yeni kararlar durumu pek değiştirmedi; çünkü Toprak Komiteleri Sovyetlerin verdikleri kararlara aldırmamakta, kendi pratik kararlarını uygulamaktadırlar. Pratik kararlar geniş köylü çoğunluğunun dileklerine dayanan kararlardır...

Bu Toprak Komiteleri toprak sorununun kanun yoluyla çözülmesine çalışmıyorlar, çünkü bu hak yalnızca Kurucu Meclise aittir... Ama Kurucu Meclis Rus köylülerinin dileklerini yerine getirecek mi? Bundan emin değiliz... Şimdilik emin olduğumuz tek şey artık köylülerin devrimci bir karara varmış oldukları ve Kurucu Meclisin toprak sorununu köylülerin istediği şekilde çözmeye zorlanacağıdır.. Kurucu Meclis halkın iradesine karşı gelmeye cesaret edemiyecektir..."

Sözcüyü sonuna kadar dikkatle dinleyen Lenin kürsüye çıktı: "Şu anda yalnız toprak sorununu değil, sosyal devrim sorununu da çözmeye çalışmaktayız. Toprak sorunu sosyal devrimin öteki problemlerinden ayrı olarak çözülemez... Meselâ büyük topraklara ve malikânelere el konulması yalnız Rus toprak sahiplerini değil, yabancı sermayeyi de kışkırtır. Çünkü büyük toprak sahiplerine ait mallar bankalar kanalıyla dış sermayeye bağlı bulunmaktadır...

Rusya'da toprak mülkiyeti Rusya'daki baskının temelidir; köylülerin topraklara el koyması Devrimimizin en önemli adımıdır. Ama Devrimin geçirdiği aşamaların açıkça gösterdiği gibi bu adım öteki adımlardan ayrılamaz. İlk aşama otokrasinin ve çıkarları birbirlerine sıkı sıkıya bağlı olan sanayi kapitalistleriyle toprak sahiplerinin güçlerini yok etmekti. İkinci aşama Sovyetlerin güçlendirilmesi ve burjuvazi ile uzlaşmaya gidilmesi oldu. Sol Sosyalist Devrimciler o sırada uzlaşma politikasına karşı koymamakla, halkın daha yeterince gelişmemiş olduğu teorisini desteklemekle, büyük bir hataya düştüler...

Eğer sosyalizm halkın fikrî gelişmesine elverişli bir düzeye erişmesiyle gerçekleşecekse, daha beş yüz yıl sosyalizm göremeyiz.

... Sosyalist siyasî parti demek işçi sınıfının öncüsü demektir; halkın eğitim bakımından geri oluşu onu durdutmamalıdır;

o, Sovyetleri devrimci inisiyatif organı gibi kullanarak halk yığınlarına önderlik etmelidir... Ama önderlik yapmak için de duraksamamak gerek, Sol Sosyalist Devrimci Yoldaşların tereddütlerden vazgeçmeleri gerek...

Geçen Temmuz ayında halk yığınlarıyla "uzlaşıcılar" arasında bir çok kopmalar oldu; oysa bugün Kasım ayında bile Sol Sosyalist Devrimciler hâlâ Avksentiyev'e ellerini uzatıyorlardı. O Avksentiyev ki, küçük parmağıyla hâlâ halkı oynatmaya çalışmaktadır... Eğer uzlaşma devam edecek olursa Devrim yok olur. Burjuvaziyle uzlaşmaya imkân yoktur; burjuvazinin gücü kesin olarak ortadan kalkmalıdır...

Biz, Bolşevikler, toprak programımızı değiştirmiş değiliz; toprakta özel mülkiyeti kaldırmak fikrimizden vazgeçmedik, vaz geçmeğe de niyetimiz yok. Toprak Komitesi yönetmeliklerini kabul ettik. Bu yönetmelikler özel mülkiyete dayanmaktadır; çünkü halkın isteğini halkın kararlaştırdığı şekilde yerine getirmek böylelikle sosyal devrim için çarpışan bütün elemanları daha çok birbirine yaklaştırmak istiyoruz.

Sol Sosyalist Devrimcileri bu koalisyona çağırıyoruz, ama onlardan artık geriye bakmamalarını, kendi partilerinin içinde bulunan "uzlaşıcılar" dan kopmalarını istiyoruz...

Kurucu Meclis durumuna gelince; benden önceki konuşmacının doğru olarak söylediği gibi, Kurucu Meclis çalışmaları halkın Devrim konusundaki kararlılığına bağlıdır. Benim diyeceğim şu: halkın kararlılığına güveniniz, ama elinizdeki silâhı da unutmayınız!"

Lenin Bolşevik karar tasarısını okudu :

8 Kasım tarihli Toprak Kararnamesini bütünüyle destekleyen Köylü Kongresi... İkinci Rusya İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetlerinin kurduğu Rusya Cumhuriyeti Geçici İşçi ve Köylü Hükümetini tanır.

Köylü Kongresi... köylüleri hep birden bu kararnameyi desteklemeye ve derhal kendilerine uygulamaya çağırır; aynı zamanda, köylüleri, sömürülen köylü - emekçilerin çıkarlarına bütünüyle bağlı olan ve bu çıkarları büyük toprak sahiplerinin, kapitalistlerin ve onların partizanlarıyla uşaklarının her çeşit direnmelerine karşı savunmak istediğini ve buna yetenekli olduğunu, sözleriyle değil, yaptığı işlerle ispat etmiş kimseleri sorumlu mevkilere tâyin etmeye davet eder.

Köylü Kongresi ,aynı zamanda, Toprak Kararnamesini oluşturan bütün tedbirlerin tam olarak gerçekleştirilmesinin ancak 7 Kasım 1917' de başlayan sosyal işçi Devriminin başarıya ulaşmasıyla mümkün olabileceği hususundaki inancını belirtir; çünkü toprakların emekçi köylülere, ellerinden bir daha geri alınmayacak şekilde, kesin olarak intikali, numune çiftliklerinin müsaderesi, ve bunların köylü komünaları haline getirilmesi, büyük toprak sahiplerine ait tarım makinalarına el

konulması, ücret köleliğinin büsbütün ortadan kaldırılması, tarım çıkarlarının gözetilmesi, tarım ve sanayi ürünlerinin bütün Rusya bölgeleri arasında düzenli ve metodlu olarak dağıtılması, bankaların ele geçirilmesi (çünkü, başka türlü, özel mülkiyetin kaldırılmasından sonra toprağın bütün halkın eline geçmesi mümkün değildir) ve devletin işçilere yapacağı her türlü yardım ancak sosyal devrimle başarılabilir...

Bundan ötürü, Köylü Kongresi 7 Kasım İhtilâlini bir sosyal devrim olarak destekler... ve Rus Cumhuriyetinde yapılacak sosyal değişimin, duraksamadan ve gerekli tâdilleriyle birlikte, fiiliyata geçirilmesi konusundaki şaşmaz isteğini belirtir.

Toprak Kararnamesinin tam olarak uygulanmasını ve başarılı olmasını sağlayacak sosyal devrimin zafere ulaşması için zorunlu şart, emekçi köylülerin sanayideki işçi sınıfıyla, bütün ileri ülkelerin proletaryasıyla sıkı bir birlik kurmasıdır. Bundan böyle, Rusya Cumhuriyetinde devletin bütün örgütleri ve idaresi, yukarıdan aşağıya kadar, bu birliğe dayanmalıdır. Burjuvazi ile koalisyona dönülmesi için - burjuva politikası şefleriyle eskiden yapılan kötü uzlaşma tecrübesine dönülmesi için - dolaylı ya da dolaysız, açık ya da gizli olarak yapılacak teşebbüsleri bu birlik ezecektir.

İcra Komitesindeki gericiler artık açıkca ortaya çıkmaya cesaret edemediler. Çernov bir kaç kere aşağıdan alarak ve az çok tarafsızca konuştu. Kendisini plâtformda oturmaya çağırdılar... Kongrenin ikinci gecesi Başkana imzasız bir not verildi: Çernov'un fahri Başkan olması isteniyordu. Ustinov bu notu yüksek sesle okuyunca Zinoviyev birdenbire ayağa fırladı. Bu hareketin eski İcra Komitesinin Kongreye hâkim olmak için çevirdiği bir dalavere olduğunu bağıra bağıra söyledi; bir anda salonun her iki yanı kollarını sallaya sallaya bağırıp çağıran yüzü öfkeli adamlarla doldu... Ama Çernov yine de herkesçe sevilen bir insan olarak kaldı.

Toprak sorunu ile Lenin'in karar tasarısı üzerinde yapılan gürültülü tartışmalar sırasında Bolşevikler iki kere salonu terkedecek duruma geldiler, iki keresinde de liderleri tarafından durduruldular... Kongre bana çıkmazda gibi görünüyordu.

Ama Smolni'de Sol Sosyalist Devrimcilerle Bolşevikler arasında bir seri gizli görüşmeler yapıldığını hiç birimiz bilmiyorduk. Başlangıçta Sol Sosyalist Devrimciler, Sovyetler içinde ve dışında bulunan bütün Sosyalist partilerden oluşacak bir hükümetin kurulmasını, bu hükümetin eşit sayıda işçi ve asker örgütleriyle tamamlanacak bir Halk Konseyine karşı sorumlu olmasını istediler; Lenin ile Troçki hükümet dışında bırakılacak, Askerî Devrimci Komite ve öteki baskı organları dağıtılacaktı.

Ayın 28 inci Çarşamba günü bütün gece süren uzun bir mücadeleden sonra bir anlaşmaya varıldı: 108 üyeden oluşan *Çayika'*

ya Köylü Kongresinin nisbî usulle seçeceği 108 üye daha eklenecekti. 100 delege de doğrudan doğruya ordu ve donanma seçecekti; 50 temsilci de sendikalar tarafından seçilecekti (35 genel sendikalardan, 10 demiryolu işçilerinden, 5 posta - telgraf işçilerinden). Duma'lardan ve *Zemstvo*'lardan vazgeçilmişti. Lenin ile Troçki Hükümette kalıyor, Askerî Devrimci Komite görevine devam ediyordu.

Kongre toplantıları şimdi Köylü Sovyetlerinin merkezi olan Fontanna 6'daki İmparatorluk Hukuk Okulunda yapılıyordu. Çarşamba günü öğleden sonra delegeler büyük salonda toplanmıştılar. Eski İcra Komitesi çekilmiş, aynı bina içerisindeki başka bir odada, Ordu Komitelerinin eski delege ve temsilcilerinden kim kaldıysa onlarla ayrı bir toplantı yapıyordu.

Çernov bir toplantıdan ötekine gidiyor, işleri yakından izliyordu. Bolşeviklerle bir anlaşmaya varılması için konuşmalar yapıldığını biliyor, ama bu konuşmaların sonuçlandığını sanmıyordu.

Ayrı bir toplantıda şu sözleri söyledi : "Bugün, herkesin bütün Sosyalistlerden oluşan bir hükümetin kurulmasından yana olduğu bir sırada, ilk Hükümetin bir koalisyon hükümeti olmadığını, bu Hükümetin içinde yalnızca bir Sosyalistin, yani Kerenski'nin bulunduğunu bir çok kimseler unutuyor. Bu Hükümet, zamanında, halk tarafından seviliyordu; şimdi ise herkes Kerenski'yi suçluyor; herkes Kerenski'yi yalnız Sovyetlerin değil, halk yığınlarının da iktidara getirdiğini unutuyor...

Kamuoyu neden Kerenski'ye karşı ayaklandı? Çünkü yabanlar tapacakları bir tanrı yarattılar ve dualarına boyun eğmeyenleri cezalandırdılar... Şu anda olan da budur... Dün Kerenski idi; bugün Lenin ile Troçki; yarın da başkası...

Kerenski'ye ve Bolşeviklere iktidardan çekilmelerini teklif ettik. Kerenski kabul etti - bugün, saklandığı yerden, Başbakanlıktan istifa ettiğini ilân ediyor; ama Bolşevikler iktidarda kalmak istiyorlar ve ellerindeki iktidarı da nasıl kullanacaklarını bilmiyorlar...

Bolşevikler başarı kazansalar da kazanmasalar da Rusya'nın alınyazısı değişmez... Rus köyleri ne istediklerini çok iyi biliyorlar ve kendi ölçülerinde istediklerini de yapıyorlar... Bizi sonunda kurtaracak olan köylülerdir..."

Bu sırada Ustinov büyük salonda Köylü Kongresi ile Smolni arasında varılan anlaşmayı ilân etti. Delegeler sevinçlerinden deliye döndüler. Birdenbire Çernov ortaya çıktı ve söz istedi.

"Anlıyorum ki," diye başladı, "Köylü Kongresi ile Smolni arasında bir anlaşmaya varılmıştır. Böyle bir anlaşma kanunsuzdur, çünkü gerçek Köylü Sovyetleri Kongresi gelecek hafta toplanacaktır.

Bundan başka, Bolşeviklerin isteklerinizi hiç bir zaman kabul etmiyeceklerini size hatırlatırım..."

Büyük bir kahkaha tufanı sözlerini kesti; durumu anlayan Çernov kürsüden indi ve salondan çıkıp gitti. Bu davranışıyla birlikte halk arasındaki ününü de alıp götürmüş oldu.

29 Kasım Perşembe günü öğleden sonra Kongre olağanüstü bir toplantı yaptı. Havada bir tatil günü sevinci vardı; herkesin yüzü gülüyordu... Gündemde kalan maddeler çabuk çabuk geçildi ve Sol Kanat Sosyalist Demrimcilerin ihtiyar beyaz sakallı Nathanson'u gözlerinden yaşlar aka aka, sesi titreye titreye, Köylü Sovyetleriyle İşçi ve Asker Sovyetleri arasındaki "birleşme" ye ait raporunu okudu. "Birlik" kelimesi her geçtiğinde dinleyiciler kendilerinden geçercesine alkışlıyorlardı... Sonunda Ustinov Smolni'deki delegasyonun Kızıl Ordu temsilcileri ile birlikte geldiğini haber verdi. Herkes ayağa kalkıp alkışladı. Birbiri arkasına bir işçi, bir asker ve bir bahriyeli plâtforma çıktı, onları karşıladı.

Sonra Amerikan Sosyalist Partisi Delegesi Boris Bornstein kürsüye çıktı ve şunları söyledi: "Köylü Kongresiyle İşçi ve Asker Sovyetleri Delegeleri arasında anlaşmaya varıldığı bugün Devrimin büyük günlerinden biridir. Bunun yankısı bütün dünyaya - Paris'e, Londra'ya, okyanusun ötesine - New York'a kadar yayılacaktır..."

Çayika'nın Başkanı Sverdlov onları tebrik etti .Ve köylüler "Yaşasın İç Savaşın sonu! Yaşasın Birleşik Demokrasi!" diye bağıra bağıra binadan dışarı fırladılar.

Karanlık basmıştı; buz tutmuş kar soluk ay ve yıldızların altında parlıyordu. Pavlovski Alayının askerleri, önlerinde bandoları, *Marseyyez* söyliye söyliye uygun adımla kanal boyunca yürüyorlardı. Köylüler de avazları çıktığı kadar bağıran askerlerin arasına karıştılar, Rusya Köylü Sovyetleri İcra Komitesinin büyük bayrağını açtılar. Üzerinde yaldızla şu yazı : "Yaşasın devrimci ve emekçi yığınların birliği!" Bunun arkasından başka bayraklar...

Bir yerden meşaleler çıktı. Geceliyin turuncu turuncu yanıyor, buzda binlerce yansımalar yapıyordu; meşaleler dumanlar çıkara çıkara Fontaka kenarından aşağıya doğru iniyor. Ses

çıkarmadan şaşkın şaşkın bakan kalabalıkların arasından geçiyor...

Büyük geçit resmi böylece bütün şehirde dolaştı, gittikçe büyüdü ve yeni yeni altın yaldızlı bayraklar katıldı törene. Çalışmaktan sırtları iki kat olmuş iki ihtiyar köylü elele vermiş yürüyorlar. Yüzlerinden mutluluk akıyor...

Smolni'ye yakın bir yerde Kızıl Muhafızlar iki yanda sıralanmış duruyorlardı; çok sevinçliydiler.

Smolni'nin merdivenlerinde yüz kadar işçi ve asker toplanmıştı. Meşalelerden çıkan ışıklar ellerindeki bayrakları karanlıktan fırlatıyordu. Merdivenlerden aşağıya bir su gibi aktılar, köylüleri kollarına aldılar ve öpmeye başladılar. Alay bir fırtına gürültüsüyle büyük kapıdan girdi ve merdivenleri çıktı.

Çayika büyük beyaz salonda bekliyordu. Petrograd Sovyeti de oradaydı. Binlerce de seyirci vardı. Herkeste tarihin önemli dakikalarındaki ciddiyet...

Zinoviyev Köylü Kongresiyle varılan anlaşmayı ilân etti. Her yanı sarsan bir gürültü yükseldi, bağırışmalar koridorun aşağılarına yayıldıkça bir fırtına halini aldı. Bu sırada alayın baş tarafı salona girmişti. Plâtformda oturan Başkanlık Divanı ayağa kalktı, üyeler biribirlerine sarılarak köylülere yerlerini gösterdiler; arkada, beyaz duvarda, eskiden Çar portresinin durduğu boş resim çerçevesinin üstünde iki bayrak birbirine sarılmıştı.

Sonra "zafer toplantısı" açıldı. Sverdlov'un söylediği bir kaç hoş geldiniz sözünden sonra Maria Spiridonova kürsüye çıktı. Zayıftı. Gözlükleri ve saçları aşağıya sarkıyordu. Amerikalı bir öğretmene benziyordu. Rusya'nın her yanında en çok sevilen, en kudretli kadındı, Maria Spiridonova...

"Rus işçilerinin önünde tarihin şimdiye kadar görmediği yeni ufuklar açılıyor... Şimdiye kadar girişilen bütün işçi hareketleri yenilgiye uğramıştır. Ama bugünkü hareket uluslararası bir harekettir ve bundan ötürü de yenilmiyecektir..."

Sonra Troçki heyecan içinde, "Hoş geldiniz, köylü Yoldaşlar!" diye başladı. "Buraya konuk olarak değil, Rus Devriminin yüreğini elinde tutan ev sahipleri olarak geldiniz. Milyonlarca işçinin iradesi şimdi bu salonda toplanmış bulunuyor... Şimdi Rus ülkesinin tek sahibi var: o da İşçi, Asker ve Köylü Birliği..."

Müttefik diplomatlardan alaylı bir dille söz etti. Onlar ateşkes çağrısına cevap vermedikleri halde İttifak Devletleri çağrıyı şimdiden kabul etmişlerdi.

Arkasından Krilenko çıktı. Cephedeki durumu anlattı. Duhonin'in Halk Komiserleri Konseyine karşı koymaya hazırlandığını açıkladı. "Duhonin'le yanındakiler, barış yolunu tıkayanlara kibarca davranmıyacağımızı anlamalıdırlar!"

Dibenko toplantıyı donanma adına selâmladı. *Vikzhel* üyesi Kruşenski şunları söyledi: "Bütün gerçek sosyalistler arasında birliğin gerçekleştiği şu andan itibaren bütün demiryolu işçileri ordusu kesin olarak devrimci demokrasinin emrindedir!" Sonra Lunaçarski, hemen hemen ağlar durumda, sonra Sol Sosyalistler adına Proşyan, söz aldılar. En sonunda Martov ve Gorki gurupları üyelerinden oluşan Birleşik Sosyal Demokrat Enternasyonalciler adına Sarahaşvili şunları söyledi :

"Biz Bolşeviklerin uzlaşmaz politikasından ötürü *Çayika*'dan ayrılmıştık. Niyetimiz bütün devrimci demokrasi birliğini gerçekleştirmek için onları bir takım fedakârlıklara zorlamaktı. Artık bu birlik gerçekleşmiştir. Biz *Çayika*'daki yerlerimizi yeniden almayı kutsal bir görev sayıyoruz... *Çayika*'dan ayrılmış olan herkesi yeniden *Çayika*'ya dönmeye çağırıyoruz."

Köylü Kongresinin Başkanlık Divanında itibarlı, ihtiyar bir köylü olan Stahov salonun dört bir yanına selam verdi: "Yeni Rus hayatını ve hürriyetini vaftiz eder, sizleri selâmlarım!"

Gronski, Polonya Sosyal Demokrasisi; Skripnik, Fabrika - Atelye Komiteleri; Tifonov, Selânik'teki Rus askerleri adına söz aldılar...

Aşağıdaki karar tasarısı ileri sürüldüğü ve oybirliğiyle kabul edildiği zaman gece bir hayli ilerlemişti :

Petrograd Sovyeti ile Köylü Kongresi arasında birleşik olağanüstü bir toplantı yapan **Çayika**, İkinci İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri Kongresinin kabul ettiği Toprak ve Barış Kararnamelerini ve aynı zamanda **Çayika**'nın kabul ettiği İşçi Denetimi Kararnamesini tasdik eder... (2)

S O N

EKLER

BÖLÜM I'İN EKLERİ

(1)

Oborontsi — "Savunucular". Savaşın ulusal bir savunma olduğunu ileri sürerek İtilâf Devletlerinin önderliğinin devamına razı oldukları için, bütün "ılımlı" Sosyalist guruplara bu ad verilmiş, ya da onlar bu adı kabullenmişlerdir. Bolşevikler, Sol Sosyalist Devrimciler, Menşevik Enternasyonalciler (Martov gurubu) ve Sosyal Demokrat Enternasyonalciler (Gorki gurubu) İtilâf Devletlerini demokratik savaş amaçlarını açıklamaya ve bu şartları Almanya'ya teklif etmeye zorlamak istiyorlardı.

(2)

DEVRİMDEN ÖNCE VE DEVRİM SIRASINDA ÜCRETLER VE HAYAT PAHALILIĞI

Aşağıdaki ücret ve hayat pahalılığı tablosu, 1917 Ekiminde, Moskova Ticaret Odası ile Çalışma Bakanlığı Moskova Bölümü Ortak Komitesi tarafından hazırlanmış ve *Novaya Zhin*'in 26 Ekim 1917 tarihli sayısında yayımlanmıştır :

Gündelikler - *(ruble ve kopek olarak)*

Meslekler :	Temmuz 1914	Temmuz 1916	Ağustos 1917
Marangoz, doğramacı .	1.60 - 2.0	4.0 - 6.0	8.50
Duvarcı, sıvacı . . .	1.70 - 2.35	4.0 - 6.0	8.0
Boyacı, döşemeci . .	1.80 - 2.20	3.0 - 5.0	8.0
Demirci	1.0 - 2.25	4.0 - 5.0	8.50
Baca temizleyici . .	1.50 - 2.0	4.0 - 5.50	7.50
Anahtarcı	0.90 - 2.0	3.50 - 6.0	9.0
Yardımcı	1.0 - 1,50	2.50 - 4.50	8.0

1917 Mart İhtilâlinden hemen sonra ücretlerin çok yükselmiş olduğu hakkında anlatılan bir çok hikâyelere rağmen, Çalışma Bakanlığı tarafından bütün Rusya'daki şartların bir örneği olarak yayımlanan yukarıdaki tablo ücretlerin İhtilâlden hemen sonra yükselmediğini, ancak yavaş yavaş yükseldiğini göstermektedir. Ortalama olarak ücretler yüzde 500'den biraz fazla artmıştır.

Aşağıdaki tablo Moskova Belediye Duma'sı tarafından hazırlanmıştır. Moskova'da yiyecek Petrograd'dan daha ucuz ve daha boldu :

Yiyecek Fiyatları - *(Ruble ve kopek olarak)*

		Ağustos 1914	Ağustos 1917	Artış yüzdesi
Kara ekmek	(fund)	0.02	0.12	330
Beyaz ekmek	„	0.05	0.20	300
Sığır eti	„	0.22	1.10	400
Dana eti	„	0.26	2.15	727
Domuz eti	„	0.23	2.0	770
Ringa balığı	„	0.06	0.52	767
Peynir	„	0.40	3.50	754
Tereyağ	„	0.48	3.20	557
Yumurta	(düzine)	0.30	1.60	443
Süt	(kruşka)	0.07	0.40	471

Ortalama olarak yiyecek maddelerinin fiyatları yüzde 556, ya da ücretlerden yüzde 51 fazla artmıştı.

Öteki ihtiyaç maddelerinin fiyatları ise çok fazla artmış bulunuyordu.

Aşağıdaki tablo Moskova İşçi Sovyetleri Ekonomik Bölümü tarafından hazırlanmış ve Geçici Hükümet İaşe Bakanlığı tarafından doğruluğu tasdik edilmiştir :

Başka İhtiyaç Maddelerinin Fiyatları - *(ruble ve kopek olarak)*

		Ağustos 1914	Ağustos 1917	Artış yüzdesi
Basma	(arşını)	0.11	1.40	1.173
Pamuklu	„	0.15	2.0	1.233
Elbiselik kumaş	„	2.0	40.0	1.900
Kastor	„	6.0	80.0	1.233

Erkek ayakkabısı	(çifti)	12.0	144.0	1.097
Ayakkabı lâstiği	„	2.50	15.0	500
Erkek elbisesi	(takım)	40.0	400-455	900-1.100
Çay	(fund)	4.50	18.0	300
Kösele		20.0	400.0	1.000
Kibrit	(kutusu)	0.10	0.50	400
Sabun	(pud)	4.50	40.0	780
Gazyağı	(vedro)	1.70	11.0	547
Mum	(pud)	8.50	100.0	1.076
Şeker	(fund)	0.30	4.50	1.400
Odun	(yükü)	10.0	120.0	1.100
Odun kömürü		0.80	13.0	1.525
Çeşitli madenî eşya . . .		1.0	20.0	1.000

Ortalama olarak yukarıdaki ihtiyaç maddeleri yüzde 1.109, yani ücretlerden bir misli fazla artmış bulunuyordu. Aradaki farkı, elbette spekülatörler ve tüccarlar ceplerine indiriyorlardı.

1917 Eylülünde ben Petrograd'a vardığım sırada usta bir işçinin ortalama gündeliği - meselâ, Putilov Fabrikasındaki bir çelik işçisinin gündeliği - yaklaşık olarak 8 rubleydi. Bu sırada kâr hadleri de çok yüksek bulunuyordu... Petrograd dolaylarında bir İngiliz fabrikası olan Thornton Woollen Mills sahiplerinin bana anlattığına göre fabrikada ücretler yüzde 300 arttığı sırada onların kârları yüzde 900'e kadar yükselmiş.

(3)

SOSYALİST BAKANLAR

Geçici Hükümetteki Sosyalistlerin burjuva bakanlarıyla birlikte programı gerçekleştirmek için harcadıkları çaba politikada sınıf savaşının aydınlatıcı bir örneğidir. Lenin bu konuda aşağıdaki açıklamayı yapıyor :

"Hükümetin izlediği politikanın daha fazla tutulamıyacağını anlayan kapitalistler 1848'denberi kapitalistlerin işçi sınıfını bulandırmak, bölmek, ve sonunda güçten düşürmek için kullandıkları bir metoda başvurdular .Bu metod 'koalisyon kabinesi' metodudur. Koalisyon kabinesini burjuvalarla Sosyalist cepheden gelen dönekler kurarlar.

Siyasî özgürlüğün ve demokrasinin devrimci işçi hareketiyle yanyana bulundukları ülkelerde, meselâ, İngiltere ve Fransa'da, kapitalistler bu düzenbazlığa başvururlar ve başarı da kaza-

nırlar. Kabineye giren 'Sosyalist' liderler yalnızca birer göstermelik, birer kukla, kapitalistleri gizleyen bir örtü, işçilerin aldatılmasına yarayan birer araçtırlar. Rusya'daki 'demokratik' ve 'cumhuriyetçi' kapitalistler de bu plânı uygulamaya başladılar. Sosyalist Devrimcilerle Menşevikler bu plânın kurbanları oldular ve 1 Haziranda Çernov, Tseretelli, Skobeliyev, Avksentiyev, Savinkov, Zarundi ve Nikitin ile 'koalisyon kabinesi'ni kurdular." - *Devrim Problemleri.*

(4)

EYLÜLDE MOSKOVA'DA YAPILAN BELEDİYE SEÇİMLERİ

Novaya Zhin 1917 Ekiminin ilk haftasında yapılan seçimin sonuçlarına ait aşağıdaki karşılaştırmalı tabloyu yayımladı ve bu seçimlerin mülk sahibi sınıflarla koalisyon yapmak politikasının iflâsını gösterdiğini yazdı. "Eğer iç savaştan hâlâ kaçınmak mümkünse, bu ancak bütün devrimci demokrasi kuvvetlerinin ortak bir cephe kurmasıyla mümkündür..."

Moskova Merkez ve Yardımcı Duma'ları için yapılan seçim sonuçları

	Haziran, 1917	Eylül, 1917
Sosyalist Devrimciler	58 Üye	14 Üye
Kadet'ler	17 „	30 „
Menşevikler	12 „	4 „
Bolşevikler	11 „	47 „

(5)

GERİCİLERİN CÜR'ETLERİ ARTIYOR

18 Eylül. Kadet'lerden Şulgin, Kiyev gazetelerinin birinde çıkan yazısında, Geçici Hükümetin Rusya'yı bir cumhuriyet olarak ilân etmesi, elindeki iktidarı geniş bir şekilde kötüye kullanmasıdır, diyordu. "Biz ne cumhuriyeti ne de bugünkü Cumhuriyet Hükümetini kabul edebiliriz... Ve Rusya'da bir cumhuriyetin kurulmasını istediğimizden de emin değiliz..."

23. Ekim. Kadet Partisinin Riyazan'da yaptığı bir toplantıda M. Duhonin şunları söyledi : "Martın 1'inde bir meşrutiyet kurduk. Tahtın meşrû vârisi olan Mihail Aleksandroviç'i reddetmemeliyiz..."

27 Ekim. Moskova İş Adamları Konferansının aldığı karar :

"Konferans... Geçici Hükümetin orduda acele olarak aşağıdaki tedbirleri almasında ısrar eder :

1. Her çeşit siyasî propaganda yasaklanacaktır; ordu politikadan uzak bulundurulacaktır.

2. Milliyet düşmanı enternasyonalci fikir ve teoriler, propogandalarında orduların gereksiz olduğunu söylemekte, böylelikle disiplini bozmaktadırlar; bunlar yasaklanmalı ve propogandacılar cezalandırılmalıdır...

3. Ordu Komitelerinin görevleri yalnızca ekonomik sorunları kapsamalıdır. Aldıkları bütün kararları üst subaylar görmeli ve subaylar herhangi bir zaman Komiteleri dağıtabilmelidir..

4. Orduda selam yeniden tesis edilmeli ve mecburî olmalıdır. Subayların tam bir disiplin kurma yetkisi bulunmalı ve verilen cezaları temyiz edebilmelidirler.

5. Askerleri itaatsizliğe kışkırtan harekete katılmak suretiyle orduyu lekeleyen subaylar subaylıktan çıkarılmalıdır... Bu amacı sağlamak üzere Şeref Mahkemeleri yeniden kurulmalıdır...

6. Geçici Hükümet, Komitelerin ve öteki sorumsuz örgütlerin etkisiyle ordudan haksız yere çıkarılmış olan generallerin ve öteki subayların orduya dönmelerini sağlayacak tedbirleri almalıdır..."

BÖLÜM II'NİN EKLERİ

(1)

Kornilov isyanı bundan sonra çıkacak kitapta ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Kitabın adı "Kornilov'dan Brest - Litovsk'a" dır. Kornilov teşebbüsünü yaratan durumdan Kerenski'nin sorumlu olduğu artık açıkça meydana çıkmıştır. Kerenski'yi haklı göstermek isteyen bir çok kimseler, Kerenski'nin Kornilov'un plânlarını bildiğini, bir hiyle ile onu vaktinden önce hücuma geçirerek yendiğini söylerler. Mr. A. J. Sack bile *"The Birth of the Russian Democracy"* adlı kitabında şöyle der :

"Bir çok şeyler... hemen hemen kesindir. Bunlardan birincisi: Kerenski cephedeki bazı birliklerin Petrograd üzerine yürüyeceklerini biliyordu. Bolşevik tehlikesini gören bir Başbakan ve Savaş Bakanı olarak bu birlikleri kendisinin çağırmış olması ihtimali vardır..."

Bu düşüncenin tek yanlış yanı, o sırada "Bolşevik tehlikesinin" henüz ortaya çıkmamış olmasıdır. O sıralarda Bolşevikler Sovyetlerde hâlâ ufak bir azınlıktı ve liderleri de, ya hapisteydi, ya da gizlenmişlerdi.

(2)

DEMOKRATİK KONFERANS

Kerenski'ye bir Demokratik Konferansın toplanması teklif edildiği zaman Kerenski ulusun bütün elemanlarından - o bunlara "zinde kuvvetler" diyordu - oluşan bir toplantı istedi. Konferansa bankerler, imalâtçılar, toprak sahipleri ve Kadet Partisinin temsilcileri de katılacaklardı. Sovyet bu teklifi reddetti ve aşağıdaki temsil listesini sundu. Kerenski bu listeyi kabul etti.

100	delege	Rusya İşçi ve Asker Sovyetleri Delegelerinden
100	„	Rusya Köylü Delegelerinden
50	„	Taşra İşçi ve Asker Sovyetleri Delegelerinden
50	„	Köylü Bölge ve Toprak Komitelerinden
100	„	Sendikalardan
84	„	Cephedeki Ordu Komitelerinden
150	„	İşçi ve Köylü Kooperatiflerinden
20	„	Demiryolu İşçileri Birliğinden
10	„	Posta Telgraf İşçileri Birliğinden
20	„	Ticaret memurlarından
15	„	Doktor, Avukat, Gazeteci gibi Serbest Meslek Sahiplerinden
50	„	Taşra **Zemstvo**'larından
50	„	Polonya, Ukrayna gibi milletlerin Millî Örgütlerinden

Bu oranlar iki üç kere değiştirildi. Delege durumu son olarak şöyle tesbit edildi :

300	delege	Rusya İşçi, Asker ve Köylü Delegelerinden
300	„	Kooperatiflerden
150	„	Cephedeki Ordu Komitelerinden
150	„	Taşradaki **Zemstvo**'lardan
200	„	Sendikalardan
100	„	Millî Örgütlerden
200	„	Muhtelif küçük guruplardan

(3)

SOVYETLERİN GÖREVİ BİTMİŞTİR

Çayika'nın organı olan *İzvestiya*, 28 Eylül 1917'de, son Geçici Hükümet kabinesine ait aşağıdaki yazıyı yayımladı :

"En sonunda, Rus halkının bütün sınıflarının iradesinden, gerçekten demokratik bir Hükümet doğmuş ve gelecekteki liberal parlamanter rejimin ilk şekli kabaca kurulmuş bulunuyor. Önümüzde Kurucu Meclis var. Kurucu Meclis ana kanunların bütün sorunlarını çözecek ve demokratik elemanlardan oluşacaktır. Sovyetlerin görevi bitmiştir; bundan böyle barışçı araçlar kullanacak olan serbest ve başarılı bir halkın önünden, Sovyetlerin bütün devrimci mekanizmalarıyla birlikte çekilecekleri gün yaklaşmaktadır."

23 Ekim tarihli *İzvestiya*'nın başyazısı "Sovyet Örgütlerindeki Buhran" başlığını taşıyordu. Yazı, Rusya'da gezenlerin Sovyet faaliyetinin her yerde azalmakta olduğunu söylediklerine dair bir açıklamayla başlıyordu. Yazar, "Bu normaldir," diyordu. "Çünkü halk daha çok devamlı yasama organlarıyla - Belediye Duma'ları ve *Zemstvo*'larla - ilgilenmektedir.

Sovyetlerin en iyi şekilde örgütlenmiş bulundukları Petrograd ve Moskova'nın önemli merkezlerinde bütün demokratik elemanlar temsil edilmemektedir... Aydınların çoğunluğu katılmıyor, bir çok işçiler de öyle; bazı işçiler politika bakımından geri oldukları için, bazıları da daha çok sendikalarda çalıştıkları için katılamıyorlar... Bu örgütlerin halk yığınlarıyla sıkı sıkıya bağlı olduklarını, halk yığınlarının ihtiyaçlarını daha iyi karşıladıklarını inkâr edemeyiz...

Mahallî demokratik idarelerin daha enerjik olarak örgütlenmesi gerektiği çok önemli bir gerçektir. Şehir Duma'sı genel seçimle yönetimi ele almakta ve mahallî konularda Sovyetlerden daha çok otoriteye sahip bulunmaktadır. Hiç bir demokrat bunda yanlış bir taraf göremez...

... Belediye seçimleri Sovyet seçimlerinden daha iyi ve daha demokratik olarak yönetilmektedir... Belediyelerde bütün sınıflar temsil edilmektedir... Ve Belediyelerde mahallî kendi kendini yönetme örgütlenmeye başlayınca, mahallî Sovyetlerin rolü tabiî olarak sona erecektir...

... Sovyetlere karşı gösterilen ilginin azalmasında iki faktör vardır. Birincisi, halk yığınlarında siyasî ilginin gittikçe azalması; ikincisi, taşradaki mahallî yönetim kurullarının yeni

Rusya'nın örgütlenmesi için gittikçe artan bir çaba harcamaları... Bu ikinci eğilim arttıkça Sovyetlerin de önemi gittikçe ortadan silinmeye mahkûmdur...

Bize örgütümüzün 'cenazesini' kaldırdığımız söyleniyor. Oysa yeni Rusya'nın kurulması için en çok çalışan bizleriz...

Otokrasi ve bütün bürokratik rejim iflas ettiği zaman bütün demokratik kuvvetlerin hiç olmazsa geçici bir sığınağı olsun diye Sovyetleri kuran bizleriz. Şimdi geçici bir sığınak yerine sürekli bir yeni sistem kurmaktayız ve halk da elbet geçici sığınakları bırakıp daha rahat olan sürekli binasına çekilecektir."

(4)

TROÇKİ'NİN RUSYA CUMHURİYETİ KONSEYİNDE VERDİĞİ SÖYLEV

*"Çayika"*nın toplantıya çağırdığı Demokratik Konferansın amacı Kornilov'u ortaya çıkaran şahsa dayanan sorumsuz Hükümeti düşürmek, savaşı bitirebilecek sorumlu bir hükümet kurmak ve Kurucu Meclisin belirli zamanda toplanmasını sağlamaktı. Oysa, Demokratik Konferansın arkasında çevrilen dalavereler ve Yurttaş Kerenski ile Kadet'ler, Menşevik ve Sosyalist Devrimci Parti liderleri arasında yapılan pazarlıklar sonunda konferanstan, resmen açıklanan amacın tam tersi bir sonuç alındı. Kornilovcuların çevresinde ve içinde başlıca rol oynadığı bir iktidar yaratıldı. Rusya Cumhuriyeti Konseyinin bir *yasama* kurulu değil bir *danışma* kurulu olması gerektiği ilân edilmekle Hükümetin sorumsuzluğu resmen açığa vurulmuş oldu. Sorumsuz Hükümet, Devrimin sekizinci ayında saklanmak için, kendine Bulyigin Duma'sı tipinde yeni bir örtü yaratmıştır.

Mülk sahibi sınıflar bu Geçici Konseye öyle bir orantıda katılmışlardır ki, ülkenin her yanında yapılan seçimlerin gösterdiği gibi, bir çoklarının burada bulunmaya bile hakları yoktur. Kadet Partisi, Geçici Hükümetten, düne kadar Devlet Duma'sına karşı sorumlu olmasını istediği halde aynı Kadet Partisi Hükümetin Cumhuriyet Konseyinden bağımsızlığını sağlamış bulunuyor. Mülk sahibi sınıflar Kurucu Mecliste bu Konseydekinden daha az elverişli durumda bulunacaklar, Kurucu Meclis karşısında sorumsuz kalamıyacaklardır.

Eğer mülk sahibi sınıflar bundan altı hafta sonra toplanacak olan Kurucu Meclise gerçekten hazırlanıyorlarsa Hükümetin

bu sırada sorumsuzluğunu tesis etmelerine lüzum yoktur. Gerçek olan şu ki, Geçici Hükümetin politikasına yön veren burjuvazinin amacı Kurucu Meclisi sabote etmektir. İçerde ve dışarda, bütün millî politikamızı denetmekte olan mülk sahibi sınıfların bugün izledikleri politika budur. Hükümetle birlikte hareket eden mülk sahibi sınıfların sanayi, tarım ve iaşe alanlarındaki politikası savaşın yarattığı tabiî örgütsüzlüğü arttırmaktadır. İç savaşı kışkırtan ve genişleyen açlık karşısında kendi politikalarını açıkça izleyen sınıflar Devrimi ortadan kaldırmak ve Kurucu Meclis işini kapatmak niyetindedirler!

Burjuvazi ile Hükümetin izlediği uluslararası politika da daha az alçakça değildir. Kırk aylık savaştan sonra başkent büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır. Bu duruma bir çare olmak üzere Hükümetin Moskova'ya gitmesi plânı ileri sürülüyor. Başkentin bırakılması fikri burjuvaziyi kızdırmıyor. Tersine. Devrim düşmanı komployu kışkırtmak için düşünülmüş genel politikanın tabiî bir parçasıdır bu... Geçici Hükümet, yurt kurtuluşunun barışı gerçekleştirmekte olduğunu anlayacağı, diplomatları ve emperyalistleri atlayarak bütün savaştan bıkmış olan halklara hemen barış yapılması fikrini ortaya atacağı ve savaşın devamını imkânsız kılacağı yerde, Kadet'lerin, karşı - devrimcilerin ve İtilâf Devletleri emperyalistlerinin emirlerine uyarak, anlamsızca amaçsız ve plânsız olarak, bu canice savaşı sürdürmekte ve yeniden binlerce askeri ve bahriyeliyi yararsız bir ölüme mahkûm etmekte, Petrograd'ı bırakmayı ve Devrimi ortadan kaldırmayı tasarlamaktadır. Bolşevik askerler ve bahriyeliler, başkalarının hataları yüzünden öteki askerler ve bahriyelerle birlikte öldükleri bir sırada, Yüksek Komutan denen Kerenski Bolşevik basınını susturmakta devam ediyor. Konseyin belli başlı partileri bu politikaların istekli birer kamuflajı olmaktadırlar.

Sosyal Demokratların Bolşevik hizbi olan bizler, bu İhanet Hükümetiyle hiç bir ortak yanımız olmadığını ilân ederiz. Resmî perdenin arkasında oynayan bu oyunla, halk katillerinin çalışmalarıyla ortak hiç bir yanımız yoktur. Bu işin bir gününü bile doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak örtmeyi kabul etmiyoruz. Wilhelm'in askerleri Petrograd'ı tehdit ederlerken, Kerenski'nin ve Kornilov'un Hükümeti Petrograd'dan kaçmaya ve Moskova'yı bir Karşı - Devrim üssü haline getirmeye hazırlanmaktadır.

Moskova'daki işçilere ve askerlere dikkatli olmalarını ihtar

ediyoruz. Bu Konseyi terkederken bütün Rusya'daki işçilerin, köylülerin ve askerlerin insanlığına ve aklına başvuruyoruz. Petrograd tehlikededir! Devrim tehlikededir! Hükümet tehlikeyi arttırmıştır, hâkim sınıf bu tehlikeyi derinleştirmektedir. Yalnız halkın kendisi yine kendisini ve ülkeyi kurtarabilecektir.

Halka başvuruyoruz. Yaşasın çabuk, namuslu, demokratik barış! Bütün iktidar Sovyetlere! Bütün topraklar halka! Yaşasın Kurucu Meclis!"

(5)

SKOBELİYEV'E VERİLEN "NAKAZ"

Özet

(Çayika tarafından kabul edilen ve Paris Konferansına Rus devrimci demokrasisinin temsilcisi olarak katılacak olan Skobeliyev'e verilen tâlimat).

Barış şu ilkelere dayanmalıdır: "Hiç bir yer ilhak olunmayacak, hiç bir tazminat verilmeyecek, her millet kendi kaderini kendi tâyin edecek."

Toprak Sorunları

(1) Alman askerleri Rusya'da istilâ etmiş oldukları yerlerden çekileceklerdir. Polonya'ya, Litvanya ve Livonya'ya tam olarak kendi kaderlerini kendileri tâyin etme hakkı tanınacaktır.

(2) Türkiye'de Ermenistan'a muhtariyet verilecek, mahallî hükümetler kurulur kurulmaz kendi kaderini - kendi tâyin etme hakkı tanınacaktır.

(3) Alsas Loren sorunu, yabancı kuvvetlerin çekilmesinden sonra yapılacak bir plebisitle çözümlenecektir.

(4) Belçika yeniden kurulacaktır. Yapılan hasarlar uluslararası bir fondan ödenecektir.

(5) Sırbistan ve Karadağ yeniden kurulacak ve bir uluslararası fondan yardım görecektir. Sırbistan'ın Adriyatikte bir mahreci olacaktır. Bosna - Hersek muhtar olacaktır.

(6) Balkanlarda ihtilâflı olan bölgelere geçici olarak muhtariyet tanınacak, sonra plebisit yapılacaktır.

(7) Romanya yeniden kurulacaktır; ancak Dobruca'ya tam bir kendi - kaderini - kendi tâyin etme hakkını tanımaya zorlanacaktır... Romanya, Berlin Andlaşmasının Musevilere ait maddelerini ve Musevileri yurttaşlığa kabule zorlanacaktır.

(8) İtalia İrridenta'ya geçici bir muhtariyet verilecek, sonra devletin bağımsızlığı için plebisit yapılacaktır.
(9) Almanlara sömürgeleri geri verilecektir.
(10) Yunanistan'la İran yeniden kurulacaktır.

Denizlerin Serbestliği

Kapalı denizlere açılan bütün boğazlar, Süveyş ve Panama Kanalları da dahil olmak üzere, tarafsızlandırılacaktır. Ticarî gemicilik serbest olacaktır. Korsanca faaliyet önlenecektir. Ticaret gemilerinin torpillenmesi yasak edilecektir.

Tazminat

Bütün savaşan devletler, dolaylı ya da dolaysız, herhangi bir tazminat istememeyi taahhüt edeceklerdir. Meselâ, savaş esirlerinin bakımı için hiç bir masrafın ödenmesini istemiyeceklerdir. Savaş sırasında alınmış olan tazminat ve yardımlar iade edilmelidir.

Ekonomik Şartlar

Ticaret anlaşmaları barış şartlarının bir parçası olmıyacaklardır. Her ülke ticarî ilişkilerinde bağımsız olacak ve Barış Andlaşmasıyla herhangi bir ekonomik anlaşma yapmaya ya da yapmamaya zorlanamıyacaktır. Öte yandan, Barış Andlaşmasında, savaştan sonra ekonomik abluka uygulamamayı, ve ayrı gümrük târifesi anlaşmaları yapmamayı teahhüt edeceklerdir. İmtiyazlı ticaret hakkı hiç bir ayırım yapılmaksızın bütün ülkelere uygulanacaktır.

Barış Garantileri

Barış her ülkenin millî temsilci kurumu tarafından seçilecek delegeler arasında toplanacak Barış Konferansında kararlaştırılacaktır. Barış bu ülkelerin parlâmentoları tarafından tasdik edilecektir.

Gizli diplomasi kaldırılacaktır; bütün taraflar herhangi bir gizli anlaşma imzalamamayı teahhüt edeceklerdir. Bu gibi andlaşmalar uluslararası kanuna aykırı, dolâyısıyla hükümsüz sayılacaktır. Bütün andlaşmalar, çeşitli ülkelerin parlâmentoları tarafından onaylanmadıkça hükümsüz sayılacaktır.

Karada ve denizde yavaş yavaş bir silâhsızlanmaya gidilecek ve bir milis sistemi kurulacaktır. Başkan Wilson tara-

fından ortaya atılan "Milletler Cemiyeti" fikrinin şu şartlarla uluslararası kanunlara değerli yardımı dokunabilir: (a) bütün uluslar bu cemiyete eşit haklarla girmeye mecbur tutulacaklardır; (b) uluslararası kanunlar demokratlaştırılacaktır.

Barış Yolları

İtilâf Devletleri, düşman kuvvetleri herhangi bir zorla ilhaktan vaz geçtiklerini ilân eder etmez barış konuşmalarına başlamak istediklerini hemen açıklayacaklardır.

İtilâf Devletleri, tarafsız ülkelerin de katılacağı genel bir Barış Konferansı toplanmadıkça herhangi bir barış konuşmasına başlamamayı ve barış andlaşması imzalamamayı teahhüt edeceklerdir.

Stokholm Sosyalist Konferansına konulmuş olan bütün *engeller* kaldırılacaktır ve katılma isteğinde bulunan bütün partilere ve örgütlere hemen pasaport verilecektir.

(Köylü Sovyetleri İcra Komitesi de yukarıdakinden pek az farklı bir *nakaz* yayımladı.)

(6)

RUSYA ZARARINA BİR BARIŞ YAPILMASI

Avusturya'nın Fransa'ya yaptığı barış teklifi hakkında Ribot'nun açıklaması; 1917 yazında İsviçre'de Bern şehrinde toplanan sözüm ona "Barış Konferansı" (bu "konferansa" bütün savaşan ülkelerin büyük para çıkarlarını temsil eden delegeler katılmıştı); bir İngiliz ajanının Bulgar Kilisesi ileri gelenlerinin yardımıyla konuşma teşebbüsü... Bütün bunlar her iki tarafta Rusya zararına bir barış andlaşması yapmak için kuvvetli bir eğilim olduğunu göstermekteydi. *Kornilov'dan Brest-Litovsk'a* adlı kitabımda bu konuyu daha uzun uzadıya ele alacağım ve Petrograd'da Dış İşleri Bakanlığında bulunmuş olan bir kaç gizli belgeyi yayımlayacağım.

(7)

FRANSA'DAKİ RUS ASKERLERİ

Geçici Hükümetin Resmî Raporu

"Rus Devrimine ait haberler Paris'e varır varmaz aşırı eğilimli bir çok Rusça gazete çıkmaya başladı; gerek bu gazeteler

ve gerekse bir çok kimseler askerlerin arasında dolaşmaya, Bolşevik propagandası yapmaya ve Fransız gazetelerinde çıkan çoğunlukla yanlış haberleri yaymaya başladılar. Resmî haberler olmadığı ve durum kesinlikle bilinemedeği için bu kampanya askerler arasında hoşnutsuzluk yarattı. Bunun sonucu olarak Rusya'ya dönmek isteği ve subaylara karşı bir nefret duygusu uyandı.

Sonunda bu eğilim bir ayaklanma haline geldi. Askerler yaptıkları bir toplantıda, artık savaşamayacakları için tâlime de çıkmayacaklarını ilân ettiler. Ayaklananların tecrit edilmelerine karar verildi ve General Zankiyeviç Geçici Hükümete bağlı olan bütün askerlere, bütün cephaneyi alarak Courtine kampından çıkmalarını emretti. Haziranın 25'inde emir yerine getirildi; kampta yalnız Geçici Hükümete 'şartlı olarak' teslim olacaklarını söyleyen askerler kaldı. Dışardaki Rus Orduları Başkomutanı, Savaş Bakanlığı Komiseri Rapp ile askerlere etki yapmak isteyen Courtine kampındaki bir kaç ünlü eski sürgün, askerleri bir kaç kere ziyaret ettiler, fakat bütün bu teşebbüsler başarısızlıkla sonuçlandı, ve sonunda Komiser Rapp başkaldıranların silâhlarını bırakmalarını ve teslim işareti olarak da Clairvaux denen yere uygun adım yürümelerini ısrarla istedi. Bu emre kısmen itaat edildi; ilkin 500 asker çıktı, bunlardan 22'si tutuklandı; 24 saat sonra yaklaşık olarak 6.000 asker onları izledi... 2.000 kadar asker kampta kaldı...

Baskının arttırılmasına karar verildi; istihkakları azaltıldı, paraları kesildi, ve Courtine köyüne giden yolları Fransız nöbetçileri konuldu. General Zankiyeviç bir Rus topçu tugayının Fransa'dan geçtiğini öğrenince, ayaklanan askerlerin sayısını azaltmak üzere bir piyade ve topçu karışımı birlik kurmak istedi. Başkaldıranlara bir heyet gönderildi; heyet bir kaç saat sonra döndü ve konuşmalardan bir sonuç alınamıyacağı anlaşıldı. 1 Eylülde General Zankiyeviç başkaldıran askerlere bir ültimatom göndererek silâhlarını bırakmalarını istedi ve 3 Eylül saat 10'a kadar emrine itaat etmedikleri takdirde topçu ateşi açtıracağı tehdidinde bulundu.

Emre itaat edilmediği için söylenen saatte hafif bir topçu ateşi açıldı. On sekiz mermi atıldı, ve başkaldıranlara bombardımanın daha da şiddetlendirileceği ihtar edildi. 3 Eylül akşamı 160 asker teslim oldu. 4 Eylülde topçu bombardımanı yeniden başladı; saat 11'de 36 mermi atıldıktan sonra başkaldıranlar iki beyaz bayrak çektiler ve silâhlarını bırakarak kamptan

çıkmaya başladılar. Akşama doğru 8.300 asker teslim oldu: kampta kalan 150 asker o gece makinalı tüfeklerle ateş açtılar. 5 Eylülde artık işi bitirmek üzere kampın üzerine ağır bir baraj ateşi açıldı ve askerler kampı yavaş yavaş işgal etmeye başladılar. Başkaldıranlar makinalı tüfekleriyle ağır bir ateş açmışlardı. 6 Eylülde kamp tamamiyle işgal edildi... Başkaldıranların silâhları ellerinden alındıktan sonra 81 kişi tutuklandı..."

Rapor böyleydi. Oysa Dış İşleri Bakanlığında ele geçirilen gizli belgelerden yukarıdaki raporun gerçeğe tam olarak uymadığını öğrendik. İlk olay askerlerin, Rusya'daki arkadaşlarının yaptığı gibi, Komite kurmaya çalıştıkları sırada çıkmıştı. Rusya'ya geri gönderilmelerini istediler, bu istekleri reddedildi. Fransa'daki etkilerinin iyi olmayacağı düşünülerek Selaniğe gönderilmelerine karar verildi. Askerler gitmek istemediler ve böylece çatışma başladı... Başkaldırmadan önce iki ay kadar kampta subaysız kaldıkları ve kötü muamele gördükleri anlaşıldı. Üzerlerine ateş eden "Rus topçu tugayının" adını bulmak için yapılan bütün çabalar boşa çıktı. Bakanlıkta bulunan telgraflar Fransız topçusunun kullanıldığına şüphe bırakmadı...

Askerler teslim olduktan sonra iki yüzden fazlası soğukkanlılıkla kurşuna dizildi.

(8)

TERESÇENKO'NUN SÖYLEVİ (özet)

"... Dış politika millî savunma sorunlarına sıkı sıkıya bağlıdır... Ve böylece, millî savunma sorunlarında toplantıların gizli yapılması zorunlu olduğu gibi, dış politikada da bazan aynı gizliliği yürütmek zorunda kalmaktayız.

Alman diplomasisi kamu oyunu etkilemeye çalışıyor.. Bu bakımdan, devrimci bir kongreden ve yeni bir kış seferinin imkânsızlığından bağıra bağıra sözeden büyük demokratik örgüt yöneticilerinin açıklamaları tehlikelidir... Bütün bu açıklamalar insan hayatlarına mal olmaktadır...

Devletin şerefi ve itibarı sorunlarına dokunmadan yalnızca hükümet mantığından söz etmek istiyorum. Mantık açısından, Rusya'nın dış politikası Rusya *çıkarlarının* gerçek bir şekilde anlaşılmış olmasına dayanmalıdır... Bu çıkarlar ülkemizin yalnız kalamıyacağını ve bugün İtilâf Devletleri safında yer almış olmamızın doğru bir davranış olduğunu gösterir... Bütün insanlık

barış istiyor, fakat anavatanımızın devlet çıkarlarını ihlâl edecek utandırıcı bir barışı Rusya'da hiç bir kimse kabul etmeyecektir!"

Konuşmacı, böyle bir barışın, yüzyıllar boyunca olmasa bile, uzun yıllar boyunca dünyada demokratik ilkelerin zaferini geciktireceğine ve ister istemez yeni savaşlar yaratacağına işaret etti.

"Mayıs günlerini herkes hatırlar. O zaman cephelerimizde girişilen fraternizasyon (*) hareketleri, savaşın yalnızca askerî harekâtın kesilmesi şeklinde basit olarak bitmesi ve ülkemizi utandırıcı ayrı bir barışa sürükleme tehlikesini yaratmıştı... bu yüzden Rus Devletinin bu usulle savaşa son vermesinin ve çıkarlarını garanti altına almasının doğru olmayacağını cephedeki askerlere anlatmak çok zor oldu."

Teresçenko Temmuz harekâtının mucizeli etkisini, dışardaki Rus elçilerine harekâtın ne kadar büyük bir güç kazandırdığını, ve Rus zaferlerinin Almanya'da yarattığı hayal kırıklığını anlattı. Aynı zamanda, sonra gelen Rus yenilgisinin Müttefik ülkelerinde yarattığı hayal kırıklığından da sözetti...

"Rus Hükümetine gelince, Hükümetimiz Mayısta kabul edilen 'hiç bir yer ilhak edilmiyecek ve ceza niteliğinde hiç bir tazminat verilmiyecek' ilkesine sıkı sıkıya bağlıdır. Biz, sadece, halkların kendi kaderlerini kendilerinin tâyin etmesi ilkesinin değil, aynı zamanda emperyalist amaçlardan vaz geçildiğinin ilân edilmesi gerektiğine de inanıyoruz..."

Almanya devamlı olarak barış yapmaya çalışıyor. Almanya'da yalnızca barıştan söz edilmektedir; Almanya savaşı kazanamıyacağını biliyor.

"Rus dış politikasının savaş amaçlarını açıkça belirtmediği şeklinde Hükümete karşı yapılan suçlamaları reddediyorum..."

"İtilâf Devletlerinin nasıl bir amaç güttükleri sorunu ortaya atılacak olursa önce İttifak Devletlerinin de üzerinde anlaştıkları amaçları sormak gerekir...

İtilâf Devletlerini bağlayan anlaşmaları yayımlamamız sık sık isteniyor, fakat halk İttifak Devletlerini bağlayan anlaşmaları bugüne kadar öğrenemediğimizi unutuyor..."

Teresçenko, Almanya'nın bir çok küçük tampon devletler yaratmak yoluyla Rusya'yı Batıdan açıkça ayırmak istediğini söyledi.

(*) Savaşan taraflar askerlerinin savaşmaktan bezerek karşılıklı siperlerde birbirleriyle dostluk kurmaları (çevirenin notu).

"Rusya'nın hayatî çıkarlarına darbe vurmak isteyen bu eğilim önlenmelidir...

Ve bayrağına milletlerin kendi kaderlerini kendileri tâyin etme hakkını yazmış olan Rus demokrasisi, uygar halkların (Avusturya - Macaristan'da) baskı altında tutulmalarına soğukkanlılıkla göz yumacak mıdır?

İtilâf Devletlerinin bizim zor durumumuzdan yararlanacağından, üzerimize kaldırabileceğimizden çok savaş yükü yükleyeceğinden, ve barış sorunlarını bizim aleyhimize çözeceğinden korkanlar tamamiyle yanılıyorlar... Düşmanımız, Rusya'ya kendi mallarını satacağı bir pazar olarak bakıyor. Savaşın sonunda zayıf bir durumda bulunacağız ve sınırlarımız Alman mallarına açık olacaktır. Bu durum sanayi bakımından kalkınmamıza engel olacaktır. Bunu önleyecek tedbirleri şimdiden almamız gerekir...

Açıkca ve samimî olarak söylüyorum: Bizi İtilâf Devletlerine bağlayan kuvvet kombinezonu *Rusya'nın çıkarlarınadır*... Bundan dolayı barış ve savaş konusundaki görüşlerimiz İtilâf Devletlerinin görüşlerine mümkün olduğu kadar açık ve tam bir şekilde uyacaktır... Herhangi bir yanlış anlamayı önlemek üzere şunu samimî olarak söylemeliyim ki, Rusya Paris Konferansına *bir tek görüş sunmalıdır...*"

Teresçenko Skobeliyev'e verilen *nakaz* üzerinde herhangi bir yorumda bulunmak istemedi, yalnızca o sırada Stokholm'de yayımlanmış olan Hollanda - İskandinavya Komitesi Beyannamesine değindi. Bu Beyanname Litvanya ve Livoniya'nın muhtariyetini ilân ediyordu: "Fakat bu açıkça imkânsızdır," dedi Teresçenko, "çünkü Rusya'nın Baltık sahillerinde her mevsimde açık olan serbest limanlara ihtiyacı vardır...

Bu konuda dış politika sorunları, aynı zamanda, iç politikaya sıkı sıkıya bağlıdır; çünkü eğer büyük Rusya'nın her yanında kuvvetli bir birlik duygusu olursa her yerde merkezî Hükümetten ayrılma arzusu ikide birde ortaya çıkmaz... Bu gibi ayrılmalar Rusya'nın çıkarlarına aykırıdır ve Rus delegeleri bu sorunu ortaya atamazlar..."

(9)

İNGİLİZ FİLOSU

Riga Körfezinde yapılan deniz savaşı sırasında, yalnız Bolşevikler değil, Geçici Hükümet de, İngiliz Filosunun Baltık'tan

isteyerek çekildiğini söyledi. Bu davranış İngiliz gazetelerinin açıkça, Rusya'daki İngilizlerin de yarı açık şekilde ifade ettikleri görüşlerin bir sonucuydu. Onlar "Rusya tükenmiştir! Rusya'ya boş verin!" diyorlardı.

Kerenski ile yapılan konuşmaya bakınız (Ek 12).

General. Gurko, Çar zamanında Rus ordularının eski Genel Kurmay Başkanıydı. Çürümüş İmparatorluk Sarayının ünlü bir adamıydı. Devrimden sonra siyasal ve kişisel geçmişinden ötürü sürgüne gönderilen bir kaç kişiden biriydi. Riga Körfezindeki deniz yenilgisi Londra'da Kral George'un General Gurko'yu kabulü ile aynı zamana rastladı. Rus Geçici Hükümeti General Gurko'yu hem tehlikeli bir Alman taraftarı ve hem de gerici sayıyordu.

(10)

AYAKLANMAYA KARŞI YAPILAN ÇAĞRILAR

İşçilere ve Askerlere :

Yoldaşlar! Kara Kuvvet Petrograd'da ve öteki şehirlerde durmadan KARIŞIKLIKLAR VE KATLİAMLAR yaratmaya çalışıyor. Bu Kara Kuvvetlere karışıklık gereklidir, çünkü karışıklık onlara devrimci hareketi kanla bastırmak fırsatı verecektir. Onlar, düzeni kurmak ve halkı korumak bahanesiyle, devrimci halkın az önce önlemeyi başardığı Kornilov hâkimiyetini yeniden kuracaklarını umuyorlar. Bu umutlar gerçekleşirse yazık olur! Eğer Karşı - Devrim başarıya ulaşacak olursa Sovyetleri ve Ordu Komitelerini ortadan kaldıracak, Kurucu Meclisi dağıtacak, toprağın Toprak Komitelerine verilmesini durduracak, halkın acele barış yapılması için beslediği umutlara son verecek ve hapishaneleri devrimci askerlerle ve işçilerle dolduracaktır.

Karşı - devrimcilerle Kara Yüz Kişilerin önderleri, yaptıkları hesaplarda, yiyecek maddelerinin kötü bir şekilde dağıtılmasının câhil halkta yarattığı ciddî hoşnutsuzluğa, savaşın hâlâ devam etmekte olmasına ve genel yaşama zorluklarına güvenmektedirler. Asker ve işçilerin yapacakları her gösteri yürüyüşünün bir *katliamla* sonuçlanacağını, böylece barışçı halkın korkutulacağını ve halkı Kanun ve Düzeni geri getirenlerin kollarına atacağını umuyorlar.

Bu şartlar altında, iyi bir amaçla da olsa, bugünlerde yapılacak herhangi bir gösteri yürüyüşü teşebbüsü bir cinayet ola-

caktır. Hükümetin politikasından memnun olmayan bütün bilinçli işçiler ve askerler eğer gösteriye kalkışacak olurlarsa yalnızca kendilerine ve devrime zarar vermiş olacaklardır.

BUNDAN ÖTÜRÜ *Çayika* HERHANGİ BİR GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜ ÇAĞRISINA UYMAMALARINI BÜTÜN İŞÇİLERDEN RİCA EDER.

İŞÇİLER VE ASKERLER! PROVOKASYONA UYMAYIN! YURDUNUZA VE DEVRİME KARŞI OLAN GÖREVİNİZİ UNUTMAYIN! BAŞARISIZLIĞA MAHKÛM OLAN GÖSTERİ YÜRÜYÜŞLERİYLE DEVRİMCİ CEPHENİN BİRLİĞİNİ BOZMAYIN!

İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri Merkez Komitesi (Çayika)

★ ★ ★

Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi

TEHLİKE YAKLAŞIYOR !

Bütün İşçilere ve Askerlere

(Okuyun ve başkalarına da verin)

İşçi ve Asker Yoldaşlar !

Yurdumuz tehlikededir. Bu tehlike yüzünden özgürlüğümüz ve Devrimimiz de zor günler geçiriyor. Düşman Petrograd kapılarındadır. Düzensizlik her saat biraz daha artıyor. Petrograd'a ekmek getirmek her gün biraz daha zorlaşıyor. Herkes ve herkes, en küçüğünden en büyüğüne kadar, çabasını bir misli daha arttırmalı ve işleri düzenlemeye çalışmalıdır... Yurdumuzu ve özgürlüğümüzü kurtarmalıyız... Orduya daha çok silâh ve daha çok yiyecek göndermeliyiz. Büyük şehirlere ekmek lâzım. Yurda düzen ve örgüt gerekli.

Ve bu korkunç kritik günlerde bir takım söylentiler ortaya atılıyor, bir YERDE bir gösteri yürüyüşü hazırlanıyormuş, BİRİ asker ve işçileri devrimci düzeni ve barışı yok etmeye çağırıyormuş... Bolşeviklerin gazetesi *Raboçi Put* ateşi körüklüyor: câhil halka yaltaklanarak onları memnun etmeye çalışıyor, işçileri ve askerleri baştan çıkarıyor, onları Hükümete karşı kışkırtıyor ve onlara büyük büyük şeyler vaad ediyor... Câhil insanlar bunlara düşünmeden inanıyorlar... Ve, başka bir yandan da başka türlü söylentiler çıkıyor. Kara Kuvvetler, Çarın dostları, Alman

casusları ellerini sevinçle ovuşturuyorlar. Onlar Bolşeviklere katılmaya ve Bolşeviklerle birlikte karışıklıkları iç savaşa doğru körüklemeye hazırdırlar.

Bolşeviklerle onların kandırdıkları câhil asker ve işçiler anlamsızca bağırıyorlar: "Kahrolsun Hükümet! Bütün iktidar Sovyetlere!" Ve Çarın kara uşaklarıyla Wilhelm'in casusları da üzerlerine tüy dikiyorlar: "Yahudileri dövün, dükkâncıları dövün, pazarları yağma edin, dükkânları yıkın, şarap depolarını yağma edin! Kes, yak, yağma et!"

Ve sonra ne olacak? Korkunç bir kargaşalık. Halkın bir kısmıyla öteki kısmı arasında savaş çıkacak. Düzensizlik daha da artacak, ve belki de başkentin sokaklarında yeniden kanlar akacak. Ve sonra... Sonra ne olacak ?

Sonra Petrograd'ın yolu Wilhelm'e açılacak. Petrograd'a ekmek gelmiyecek, çocuklar açlıktan ölecek. Cephedeki ordu desteksiz kalacak, siperlerdeki kardeşlerimiz düşman ateşine terkedilmiş olacaklar. O zaman Rusya da öteki ülkelerdeki bütün prestijini kaybedecek, paramızın değeri kalmayacak; her şey o kadar pahalılaşacak ki, yaşamak imkânsız olacak. Uzun zamandanberi beklenen Kurucu Meclis ertelenecek, zamanında toplanması imkânsızlaşacak. Ve sonra... Devrime Ölüm, Özgürlüğümüze Ölüm...

İstediğiniz bu mu, işçiler ve askerler? Hayır! Eğer öyleyse hemen hainlerin aldattığı câhil halka gidiniz ve onlara da sizlere anlattığımız bütün gerçeği anlatınız!

Herkese şunu söyleyiniz ki, BU KORKUNÇ GÜNLERDE SİZİ HÜKÜMETE KARŞI GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜ İÇİN SOKAĞA ÇAĞIRAN HERKES YA ÇARIN GİZLİ BİR AJANIDIR, PROVOKATÖRDÜR, YA DA HALK DÜŞMANLARININ AKILSIZ BİR YARDIMCISIDIR, YA DA WILHELM'İN SATILMIŞ BİR CASUSUDUR !

Her bilinçli devrimci işçi, her bilinçli köylü, her devrimci asker, Hükümete karşı yapılacak bir gösteri yürüyüşünün ve başkaldırmanın halka zararını anlamış olan herkes, biraraya gelmeli ve halk düşmanlarının özgürlüğümüzü yoketmelerine müsaade etmemelidir.

Menşevik - oborontsi Petrograd
Seçim Bölgesi Komitesi

(11)

MİLİUKOV'UN SÖYLEVİ (özet)

"Öyle anlaşılıyor ki, yurd savunmasının bizim başlıca görevimiz olduğunu ve bunu sağlamak için orduda disiplin ve geride düzen kurmamız gerektiğini herkes kabul etmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek için yalnız işleri takip etmekle yetinmeyen, aynı zamanda kuvvet de kullanan cesur bir iktidar bulunmalıdır... Bütün kötülükler, yerli, gerçek bir Rus dış politikası görüşü yerine Enternasyonalci görüşün geçmesinden doğuyor.

Soylu Lenin Rusya'dan eskimiş Batıyı yeniden diriltecek yeni bir dünyanın doğacağını ve böylece eski doktriner sosyalizmin yerini aç yığınların yeni dolaysız hareketinin alacağını, insanlığı ileri götürerek sosyal cennetin kapılarını kırmaya zorlayacağını söylerken yalnızca soylu Keroyevski'yi taklit etmiş olmaktadır...

Bu adamlar Rusya'nın dağılmasıyla bütün kapitalist rejimin de dağılacağına gerçekten ve içten inanmaktadırlar. Bu görüşten hareket ederek savaş sırasında bilinçsizce bir ihanet yapmaktan çekinmiyorlar, askerlere siperleri bırakmalarını, dış düşmanla çarpışacakları yerde bir iç savaş yaratmalarını ve mülk sahiplerine ve kapitalistlere saldırmalarını hiç çekinmeden söylüyorlar..."

Miliukov'un sözleri burada soldan gelen şiddetli bağırmalarla kesildi. Sosyalistlerin ne zaman böyle bir şey öğütlediklerini soruyorlardı.

"Martov, yalnız proletaryanın devrimci baskısının emperyalist kliklerin kötü niyetini suçlayabileceğini ve önliyebileceğini ve bu kliklerin diktatörlüklerini ortadan kaldırabileceğini söylüyor... Silâhların sınırlanması için Hükümetler arasında bir anlaşmaya varılamıyacağını, ancak bu Hükümetleri silâhsızlandırmak ve askerî sistemi kökten demokratlaştırmakla bunun gerçekleşeceğini söylüyor..."

Miliukov çok sert bir şekilde Martov'a çattı ve sonra Menşeviklerle Sosyalist Devrimcilere döndü. Onları sınıf savaşı ilkesini bırakmadan Hükümete bakan olarak girmekle suçladı.

"Alman ve İtilâf Devletlerinin Sosyalistleri, bu efendileri oldukça açık bir horgörü ile ele aldılar ve bunun Rusya lehine olduğuna karar vererek bize bazı Peygamberleri gönderdiler.

Bizim demokrasimizin formülü çok basittir; dış politika olmıyacak, diplomasi sanatı kalkacak, hemen demokratik bir ba-

rış yapılacak, İtilâf Devletlerine denecek ki, 'Biz hiç bir şey istemiyoruz, bizim uğrunda dövüşecek hiç bir şeyimiz yok!' Ve sonra karşımızdakiler de aynı açıklamaları yapacaklar ve insanlar arasındaki kardeşlik böylece kurulmuş olacak!"

Miliukov Zimmerwald Beyannamesine çattı ve "sizi ebediyen töhmet altında tutacak olan bu mutsuz belge" nin etkisinden Kerenski'nin bile kurtulamadığını söyledi. Skobeliyev'e çattı, Hükümetinin dış politikasına karşı olduğu halde yabancı toplantılarda Rusya'yı temsil etmesinin garip olacağını, herkesin, "Bu bay ne istiyor, onunla ne konuşabiliriz?" diyeceğini söyledi. *Nakaz*'a gelince, Miliukov kendisinin bir pasifist olduğunu, bir Uluslararası Tahkim Kurulunun kurulması, silâhların sınırlandırılması, parlâmentonun gizli diplomasi üzerinde denetiminin bulunması gerektiğine inandığını, bunun gizli diplomasinin kaldırılması demek olmadığını söyledi.

Nakaz'daki sosyalist fikirler konusunda da konuşan Miliukov zafersiz barış, ulusların kendi kaderlerini kendileri tâyin etmeleri, ekonomik savaşın kaldırılması prensiplerini savunan bu fikirlere "Stockholm fikirleri" diyerek şunları söyledi :

"Alman başarıları kendilerine devrimci demokrasi adını verenlerin başarılarıyla doğrudan doğruya orantılıdır. 'Devrimin başarılarıyla' orantılıdır demek istemiyorum; devrimci demokrasinin uğrayacağı yenilgilerin Devrimin zaferleri olduğuna inanıyorum...

Sovyet liderlerinin dışardaki etkileri önemsiz değildir. Bir insanın, bu salonda devrimci demokrasinin dış politikadaki etkisinin, Bakanın Rusya'nın şeref ve haysiyetinden söz etmeye cesaret edemiyeceği kadar kuvvetli olduğuna inanması için, sadece Dış İşleri Bakanının söylevini dinlemesi kâfidir !

Sovyetlerin *nakaz*'ında Stokholm Beyannamesindeki fikirlerin iki yönde geliştirilmiş olduğunu görebiliriz: biri ütopyacılık, ötekisi Alman çıkarları..."

Soldan gelen hiddetli bağırmalarla sözleri kesilen ve Başkandan ihtar alan Miliukov diplomatlar tarafından değil, halk meclisleri tarafından yapılan barış tekliflerinin, ve düşmanın ilhaklarından vazgeçer geçmez barış konuşmalarına başlama düşüncesinin Alman taraftarlığı olduğunda direndi. Kuhlman son günlerde kişisel bir açıklamanın sadece o açıklamayı yapanı bağladığını söylemiştir... "ama, böylelikle, İşçi ve Köylü Delegeleri Sovyetinin arkasından gitmeden önce Almanların arkasından gitmiş olacağız..."

Miliukov, Litvanya ve Livoniya bağımsızlıklarını ele alan bölümlerin Rusya'nın çeşitli bölgelerinde Alman parası ve yardımıyla yapılan milliyetçilik propogandasının belirtileri olduğunu söyledi... Soldan yükselen gürültüler arasında, *nakaz*'ın Alsas - Loren, Romanya ve Sırbistan konularındaki maddelerini Almanya ve Avusturya'daki milliyetler konusundaki maddeleriyle karşılaştırdı. *Nakaz*'ın, düşündüğünü söylemekten çekinerek, dahası, Rusya'nın büyüklüğünü gözönüne almaktan korkarak, Avusturya ve Alman görüşlerini benimsediğini söyledi. Çanakkale Rusya'ya ait olmalıydı...

"Askerin ne için dövüştüğünü bilmediğini ve bunu bildiği zaman dövüşeceğini durmadan söylüyorsunuz... Askerin ne için dövüştüğünü bilmediği doğrudur; ama şimdi siz ona dövüşmek için bir neden olmadığını, ulusal çıkarlarımız bulunmadığını, yabancı amaçlar için çarpıştığımızı söylemiş bulunuyorsunuz..."

Miliukov, Amerika'nın yardımıyla "insanlık dâvasını kurtaracak olan" Müttefikleri övdükten sonra sözlerine şöyle son verdi :

"Bizim korkak ve duraksayan adımlarla yürümeye başladığımız yolda uzun zamandanberi yürüyen ileri Batı demokrasileri, bu insanlık ışıkları, çok yaşasın! Yaşasın bizim cesur Müttefiklerimiz!"

(12)

KERENSKİ İLE KONUŞMA

Associated Press muhabiri atıldı. "Bay Kerenski," diye başladı, "İngiliz ve Fransız halkı Devrimden ötürü hayal kırıklığına uğradılar..."

Kerenski, "Evet, biliyorum," diye yarı şaka sözünü kesti. "Dışarda artık devrim modası geçti de ondan!"

"Rusların artık dövüşmemelerini nasıl izah ediyorsunuz?"

Kerenski şaşırdı: "Bu saçma bir soru. Müttefiklerin içinde ilk önce Rusya savaşa girdi ve uzun zamandır savaşın yükünü taşıyor. Rusya'nın kaybı bütün öteki ulusların kayıplarının toplamından çok daha büyük. Bugün Rusya'nın Müttefiklerden daha büyük kuvvetler ileri sürmelerini istemeye hakkı vardır." Bir an durdu ve soru sahibine baktı. "Siz Ruslar artık niye dövüşmüyor diye soruyorsunuz, Ruslar da -Alman Donanması Riga Körfezine gelmişken- İngiliz Donanması nerede diye soruyor?" Yeniden birdenbire durdu ve birden parladı. "Rus Devrimi yenil-

memiştir ve devrimci ordu da yenilmemiştir. Orduda örgütü bozan Devrim değildir - bu örgütü eski rejim yıllarca önce bozmuştur. Ruslar neden savaşmıyor? Söyliyeyim size. Çünkü halk yığınları yorulmuştur, çünkü Müttefiklerden beklediklerini bulamamışlardır!"

Yukarıya bir kısmı alınan bu konuşma Amerika'ya telle bildirildi; konuşma bir kaç gün sonra Amerika Dış İşleri tarafından "değiştirilmek" üzere geri gönderildi. Kerenski kabul etmedi; ancak sekreteri Dr. David Soskice değişikliği yaptı, konuşmanın Müttefiklere çatan kısımları çıkarıldı ve öylece dünya basınına verildi...

BÖLÜM III'ÜN EKLERİ

(1)

FABRİKA - ATELYE KOMİTELERİNİN ALDIĞI KARAR

İşçi Denetimi

1. (57'nci sayfaya bakınız).

2. Parti örgütleri politikada, sendikalar istihdamda, kooperatifler tüketim, ve edebiyat kulüpleri kültür alanlarında nasıl sıhhatli birer örgüt iseler, İşçi Denetimi örgütü de sınai üretim alanında aynı sıhhatli faaliyetin bir belirtisidir.

3. Fabrikaların iyi ve aralıksız çalışmasında işçi sınıfının kapitalistlerden daha çok çıkarı vardır. İşçi Denetimi, bu bakımdan modern toplumun, bütün halkın çıkarları için, yalnızca kendi maddî kârlarını ya da siyasî imtiyazlarını düşünen fabrika sahiplerinin gelişigüzel kararlarından daha büyük bir güvenlik taşımaktadır. Bundan ötürü proletarya İşçi Denetimini yalnız kendi çıkarı için değil, bütün yurdun çıkarları için de istemektedir ve bu istek hem devrimci köylü hem de devrimci ordu tarafından desteklenmelidir.

4. Tecrübe gösteriyor ki, kapitalist sınıf çoğunluğunun Devrime karşı düşmanca davranışı karşısında, ham maddelerin ve yakıtın iyi bir şekilde dağılımı, aynı zamanda fabrikaların verimli olarak işletilmesi İşçi Denetimi olmadan mümkün değildir.

5. Yalnız işçilerin işe karşı bilinçli tutumlarını besleyecek ve onlara işin sosyal anlamını anlatacak olan kapitalist teşeb-

büsler üzerinde İşçi Denetimi işde sağlam bir disiplinin gelişmesine ve iş verimliliğinin artmasına yarayacak şartları yaratabilir.

6. Sanayiin savaş sanayiinden barış sanayiine çevrilmesi, işgücünün ülke üzerinde ve aynı zamanda çeşitli fabrikalar arasında yeniden dağılımı, büyük sarsıntılar olmadan, ancak işçilerin kendi kendilerini demokratik olarak yönetmesiyle mümkündür... Bundan ötürü İşçi Denetiminin gerçekleşmesi sanayiin seferber halden çıkarılması için zorunludur.

7. Rus Sosyal Demokratik İşçi Partisinin *(Bolşeviki)* ilân etmiş olduğu slogan gereğince İşçi Denetiminin ülke çapında beklenen sonucunun bütün kapitalist teşebbüslere teşmil edilmesi, bunun gelişigüzel ve sistemsiz olarak örgütlenmemesi gerekir. İşçi Denetimi iyice plânlanmalı, ve ülkenin bütün olarak sınaî hayatından ayrılmamalıdır.

8. Ülkenin ekonomik hayatı - sanayii, tarımı, ticareti ve ulaşımı - bir tek birleştirilmiş plâna bağlı olmalı, bu plân büyük halk yığınlarının bireysel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmelidir; seçilmiş temsilciler tarafından onaylanmalı, millî ve mahall örgütler tarafından bu temsilcilerin direktifi altında yürütülmelidir.

9. Plânın tarım işçileriyle ilgili olan kısmı köylü ve tarım işçileri örgütlerinin denetimi altında yürütülmelidir, ücretli işçiler tarafından işletilen sanayi, ticaret ve ulaşım ile ilgili kısmını ise İşçi Denetimi denetlemelidir. İşçi Denetiminin sınai fabrikalar içindeki tabiî organları Fabrika - Atelye Komiteleri ve buna benzer komiteler olacaktır; işçi pazarında da sendikalar bulunacaklardır.

10. Herhangi bir iş kolunda sendikaların işçiler için düzenlemiş oldukları toplu ücret sözleşmeleri belirli bir bölgede çalışan o çeşit iş kolundaki bütün fabrika sahiplerini bağlamalıdır.

11. İşçi büroları, sanayi plânının bütünü çevresinde ve ona göre işleyen sınıf örgütleri olarak, sendikaların denetimi ve yönetimine bırakılmalıdır.

12. Sendikalar, iş sözleşmelerini ya da iş kanunlarını bozan bütün işverenlere karşı ve aynı zamanda herhangi bir iş koludaki tek bir işçi adına, kendi başlarına, kanunî takibata geçmek hakkına sahip olmalıdırlar.

13. İşe girme ve işten çıkarma, tatil, ücret kademeleri, çalışmaktan kaçınma, verim ve ustalık derecesi, sözleşmeleri fes-

hetme sebepleri, idare ile uzlaşmazlık sorunları ile fabrikanın iç hayatını ilgilendiren buna benzer sorunlar, yalnızca Fabrika - Atelye Komitesinin bulgularına göre çözümlenecek ve Komite fabrika yönetiminin herhangi bir üyesini konuşmalara katılmaktan alakoyabilme hakkına sahip olacaktır.

14. Sendikalar, üretim, dağılım ve çalışma üzerindeki İşçi Denetimini ilgilendiren bütün sorunlardan, Fabrika - Atelye Komiteleri kanalıyla ayrı ayrı işletmelerin işçilerine danışmalıdır.

15. Fabrika - Atelye Komitesi, fabrikanın ham madde, yakıt, sipariş, işçi ve teknik eleman (teçhizat dahil) durumunu, ve öteki bütün malzeme ve sözleşmelerini denetlemek ve aynı zamanda fabrikanın genel sanayi plânına bağlılığını sağlamak üzere bir komisyon kurar. Fabrika yönetimi İşçi Denetimi organlarına yarayacak bütün bilgiyi, işi ilgilendiren her türlü hususları Komiteye bildirecek ve ona yardım edecektir; verilecek olan bu bilgilerin doğruluğunu sağlayacak ve Fabrika - Atelye Komitesinin isteği üzerine şirketin defterlerini ibraz edecektir.

16. Fabrika - Atelye Komiteleri, yönetiminin herhangi kanunsuz bir hareketini tesbit ettikleri ya da yalnız işçiler tarafından incelenmesine ya da önlenmesine imkân olmayan bu gibi kanunsuz hareketlerden şüphelendikleri zaman durum o iş kolundan sorumlu Fabrika - Atelye Komiteleri Bölge Merkez Örgütüne getirilecek, o örgüt de durumu genel sanayi plânının uygulanmasından sorumlu kurumlarla tartışacak ve durumu önliyecek yollar bulacak, dahası, fabrikayı müsadereye kadar gidecektir.

17. Çeşitli fabrikaların Fabrika - Atelye Komiteleri birliği çeşitli sanayi kolları temeline göre kurulacak, böylelikle bütün sanayi kolları üzerindeki denetim kolaylaştırılmış ve genel sanayi plânının içine alınmış olacaktır; ve, aynı zamanda, siparişlerin, ham maddelerin ,yakıtın, teknik ve iş gücünün çeşitli fabrikalar arasında verimli bir dağılım plânı *yaratılacak* ve işkollarına göre örgütlenmiş olan sendikalarla işbirliği kolaylaşmış olacaktır.

18. Sendika ve Fabrika - Atelye Komiteleri merkez şehir kurulları, genel sanayi plânını işlemek ve uygulamak ve şehirlerle köyler (işçilerle köylüler) arasındaki ekonomik ilişkileri örgütlemek üzere kurulmuş olan taşra ve bölge kurumlarındaki proletaryanın karşılığıdır. Bunlar aynı zamanda, İşçi Denetiminin kendi bölgelerini ilgilendiren konularda, Fabrika - Atelye Komiteleri ve sendika yönetimlerinin son yetkili katı olacaklar

ve üretim rutininde işçi disiplinini ilgilendiren zorlayıcı yönetmelikler çıkaracaklardır. Bu yönetmelikleri, aynı zamanda, işçilerin kendi oylarıyla da onaylamaları gerektir.

(2)

BURJUVA BASINININ BOLŞEVİKLER ÜZERİNE YAZDIKLARI

Ruskaya Voliya. Ekim 28. "Son karar ânı yaklaşıyor... Bu, Bolşevikler için son karar günüdür. Ya onlar bize... 16 - 18 Temmuz olaylarının bir ikincisini yaratacaklar, ya da, plânları ve niyetleriyle, kendilerini *bilinçlice* millî olan herşeyden ayırmak isteyen boş politikalarıyla, yenildiklerini kabul edeceklerdir...

Bolşeviklerin başarı şansları nelerdir ?

Buna cevap vermek zor, çünkü onların belli başlı desteği... halk yığınlarının cehâletidir. Bunu işliyorlar, hiç bir şeyin durduramıyacağı bir demagoji ile bunun üzerinde çalışıyorlar...

Hükümet bu olaylara karışmalıdır. Cumhuriyet Konseyinin moral desteğini sağlıyarak Bolşevikler karşısında kesin bir durum almalıdır...

Ve eğer Bolşevikler meşrû iktidara karşı bir ayaklanmayı kışkırtacak ve Alman işgalini böylece kolaylaştıracak olurlarsa, onlara âsi ve hain muamelesi yapılmalıdır..."

Novoye Vremya. Kasım 1. "... Neden Hükümet 12 Eylül, ya da 3 Ekim üzerinde durmuyor da 2 Kasım üzerinde duruyor (Sovyetlerin Kongre tarihi) ?

Rusya ilk defa yanıp kül olmuyor, bu korkunç yangının dumanları Müttefiklerimizin gözlerini ilk defa yakmıyor...

Hükümet iktidara geldiğindenberi anarşiyi durdurmak için bir tek karar çıkarmış mıdır, ya da herhangi bir kimse Rus yangınını söndürmeye teşebbüs etmiş midir ?

Yapılacak başka işler vardı...

Hükümet dikkatini daha acele bir soruna çevirmiştir. Bir ayaklanmayı (Kornilov teşebbüsü) bastırmıştır, şimdi herkes bu ayaklanma üzerine şunu soruyor: 'Böyle bir şey var mıydı?' "

(3)

"ILIMLI" SOSYALİST BASININ BOLŞEVİKLER ÜZERİNE YAZDIKLARI

Diyelo Naroda (Sosyalist Devrimci). Ekim 28. "Bolşeviklerin Devrime karşı işledikleri en büyük suç, halk yığınlarının

çektikleri büyük ızdırapları yalnızca devrimci Hükümetin kötü niyetlerine yormalarıdır; oysa, aslında bu felâketler objektif nedenlerden ileri gelmektedir.

Halk yığınlarına büyük vaadlerde bulunuyorlar, ama bunların hiç birini tutamıyacaklarını biliyorlar; halkı yanlış bir yola sürüklüyorlar, bütün dertlerin kaynağı olarak yanlış bir yeri gösteriyorlar...

Bolşevikler Devrimin en tehlikeli düşmanlarıdır...

Diyen (Menşevik). Ekim 30. " 'Basın özgürlüğü' gerçekten bu mudur? *Novaya Rus* ile *Raboçi Put* hergün açıkça ayaklanmayı kışkırtıyor. Bu gazeteler hergün sütunlarında fiilen suç işlemektedirler. Hergün halkı katliama sürüklemektedirler... 'Basın özgürlüğü' bu mudur..?

Hükümet kendisini ve bizi savunmalıdır. Kanlı ayaklanmalar yurttaşların hayatlarını tehlikeye attığı bir sırada Hükümet makinasının pasif kalmaması için direnmeğe hakkımız vardır..."

(4)

"YEDİNSTVO"

Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesinden bir kaç hafta sonra Plehanov'un gazetesi *Yedinstvo* yayımını kesti. Halk arasındaki söylentilerin tersine *Yedinstvo* Bolşevik Hükümeti tarafından kapatılmış değildir; son sayısındaki bir bildiride *yazarları azaldığı* için yayıma devam edemiyeceği bildiriliyordu...

(5)

AYAKLANMAYA KARŞI ÇAĞRI

Merkez Ordu Komitesinden

"... Her şeyden önce, birer halk kuvveti organı olan Cumhuriyet Konseyine ve *Çayika*'ya uyarak Geçici Hükümet tarafından temsil edilen örgütlenmiş halk çoğunluğu iradesinin şaşmaz bir şekilde uygulanması üzerinde dayatıyoruz...

Bir Hükümet buhranının, örgütsüzlük, ülkenin mahvı, ve iç savaş yaratabileceği bir sırada bu iktidarı zorla alaşağı etmek için yapılacak bir gösteri ordu tarafından Devrim düşmanı bir hareket sayılacak ve silâh zoruyla bastırılacaktır...

Özel grupların ve sınıfların çıkarları bir tek çıkara boyun

eğmelidir bu da üretimin arttırılması ve ihtiyaç maddelerinin iyi bir şekilde dağıtılması olmalıdır...

Sabotaj yapanlar, örgütleri bozanlar, ya da düzensizlik çıkaranlar, bütün kaçaklar, aylaklar ,yağmacılar, ordu gerisinde mecburî hizmete tâbi tutulmalıdır...

Geçici Hükümeti, halkın iradesini çiğneyen bu insanlardan, bu Devrim düşmanlarından, cephe gerisinde, cephede, düşman ateşi altındaki siperlerde, iş taburları kurmaya çağırıyoruz..."

(6)

6 KASIM GECESİ OLAYLARI

Akşama doğru Kızıl Muhafızlar burjuva basınının matbaalarını işgal etmeye başladılar. Bu matbaalarda *Raboçi Put, Soldat* ile yüz binlerce sayıda çeşitli bildiriler basılmaya başlandı. Şehir Milisine buraları temizleme emri verildi, ama Milis buralara barikat yapılmış olduğunu ve silâhlı adamların buraları koruduğunu gördü .Matbaalara hücum emrini alan askerler emre itaat etmediler.

Gece yarısına doğru bir albay bir *yunker* takımıyla "Serbest Düşünce" kulübüne geldi. Elinde *Raboçi Put* başyazarını yakalama emri vardı. Birden sokakta bir kalabalık toplandı ve *yunker*'leri linç etmek istedi. Bunun üzerine albay kendisinin ve *yunker*'lerin tutuklanarak Peter - Paul hapisanesinde emniyet altına alınmalarını rica etti. İstediği yapıldı.

Gece yarısı saat 1'de Smolni'den gelen bir asker ve bahriyeli kıtası Telgrafhaneyi işgal etti. 1.35'de Postahane işgal edildi. Sabaha doğru Askerî Otel, ve saat 5'de Telefon Santrali ele geçirildi. Gün doğarken Devlet Bankasının çevresi sarıldı. Saat 10' da Kışlık Sarayın çevresine bir asker kordonu çekildi.

BÖLÜM IV'ÜN EKLERİ

(1)

7 KASIM OLAYLARI

Kerenski sabah saat 4'den gün ışıyıncaya kadar Petrograd Kurmay Karargâhında kaldı, Kazaklara, ve Petrograd içinde ve çevresinde bulunan subay okullarındaki *yunker*'lere oradan emirler gönderdi. Hepsi de harekete geçemeyecekleri cevabını verdiler.

Şehrin komutanı Albay Polkovnikov, herhalde hiç bir plânı olmadan, Kurmay ile Kışlık Saray arasında gidip geldi. Kerenski köprülerin açılması emrini verdi; üç saat hiç bir hareket görülmedi. Sonra bir subayla beş asker kendi kararlarıyla fırladılar, Kızıl Muhafız kordonunu yardılar ve Nikolay Köprüsünü açtılar. Fakat onlar gider gitmez bazı askerler hemen köprüyü yeniden kapadılar.

Kerenski *Raboçi Put* matbaalarının işgalini emretti. Görevi alan subaya bir manga asker verileceği söylendi; iki saat sonra bir takım *yunker* vaad edildi; sonra emir unutuldu.

Postahane ile Telgrafhanenin yeniden ele geçirilmesine teşebbüs edildi; bir iki el ateş edildi, sonra Hükümet askerleri artık Sovyetlere karşı durmayacaklarını bildirdiler.

Yunker'lerden gelen bir heyete Kerenski şunları söyledi : "Geçici Hükümetin Başkanı ve Yüksek Komutan olarak, ben hiç bir şey bilmiyorum. Size hiç bir tavsiyede bulunamam; ama eski bir devrimci olarak sizden, siz genç devrimcilerden, yerlerinizde kalmanızı ve Devrimin kazançlarını korumanızı istiyorum."

★ ★ ★

7 Kasım günü Kişkin'in verdiği emirler :

"Geçici Hükümetin kararıyla... Petrograd'da düzenin yeniden kurulması için olağanüstü yetkilerle görevlendirilmiş bulunarak bütün sivil ve askerî makamların komutasını tamamiyle elime almış bulunuyorum..."

"Geçici Hükümetin bana vermiş olduğu yetkilere dayanarak Albay George Polkovnikov'u Petrograd Askerî Bölge Komutanlığından affettim..."

★ ★ ★

Başbakan yardımcısı Konovalov'un 7 Kasımda imzaladığı *Halka Çağrı :*

"Yurttaşlar! Ana yurdunuzu, Cumhuriyeti ve özgürlüğünüzü koruyunuz. Manyaklar halkın seçmiş olduğu tek hükümet olan Geçici Hükümete karşı ayaklanmış bulunuyorlar...

Geçici Hükümetin üyeleri, ana vatanın selâmeti, düzenin yeniden kurulması, ve Rusya'nın ve Rus halklarının gelecekteki hâkimi olacak olan Kurucu Meclisin toplanması için gereken görevleri yapacaklar, yerlerinde kalacaklar ve işlerine devam edeceklerdir...

Yurttaşlar, Geçici Hükümeti desteklemelisiniz. Otoritesini kuvvetlendirmelisiniz. Bütün özgürlük ve düzen düşmanlarının

ve Çarlık rejimi taraftarlarının, Devrim'in kazançlarını ve anayurdumuzun geleceğini yoketmek, Kurucu Meclisi yıkmak için katıldıkları bu manyaklara karşı geliniz...

Yurttaşlar, düzen ve bütün halkların mutluluğu adına, Geçici Hükümetin otoritesini savunmak üzere Geçici Hükümetin çevresinde örgütleniniz..."

★ ★ ★

Geçici Hükümetin bildisi :

"Petrograd Sovyeti... Geçici Hükümetin yıkıldığını bildirmiş ve, Peter - Paul Kalesinin ve Neva'da demirlemiş bulunan *Avrora* kruvazörünün toplarıyla Kışlık Sarayı döveceğini söyliyerek iktidarın kendisine verilmesini istemiştir.

Hükümet iktidarını ancak Geçici Meclise teslim edebilir; bu bakımdan Hükümet teslim olmamaya, halktan ve ordudan yardım istemeye karar vermiş bulunuyor. *Stavka*'ya bir telgraf çekildi; kuvvetli bir asker kıtasının gönderilmekte olduğu cevabı alındı...

Ordu ve halk, cephe gerisinde isyan çıkarmak isteyen Bolşeviklerin bu sorumsuz teşebbüslerine katılmamalıdır..."

Sabah saat 9'a doğru Kerenski cepheye hareket etti.

Akşama doğru bisikletli iki asker Genel Kurmay Karargâhının önünde durdu ve kendilerinin Peter - Paul Kalesi Garnizonunun temsilcileri olduklarını söylediler. Askerler Kişkin, Rutenburg, Palçinski, General Bagratuni, Albay Paradiyelov ile Kont Tolstoy'un bulundukları Kurmay toplantı odasına girince Kurmayın hemen teslim olmasını istediler; istekleri reddedildiği takdirde Karargâh bombalanacaktı... Bir panik havası içinde geçen iki toplantıdan sonra Kurmay Kışlık Saraya çekildi ve Karargâh Kızıl Muhafızlar tarafından işgal edildi...

Akşamleyin, geç vakit, bir kaç Bolşevik zırhlı arabası Saray Meydanının çevresinde dolaştı ve Sovyet askerleri *yunker*'lere seslenmeye çalıştılar ama başaramadılar...

Saraya karşı ateş yaklaşık olarak akşam saat 7'de başladı...

Gece saat 10'da üç yandan birden topçu bombardımanı başladı; mermilerin çoğu boşa düştü. Yalnız üç küçük şarapnel Sarayın ön yüzüne çarptı...

(2)

KERENSKİ'NİN KAÇIŞI

7 Kasım günü sabah saat 7'de Petrograd'dan ayrılan Kerenski otomobil ile Gaçina'ya vardı, orada özel bir vagon istedi.

Akşama doğru Pskov Vilâyetinin bir kasabası olan Ostrov'daydı. Ertesi sabah Kazakların da katılmasıyla mahallî İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetlerinin özel bir toplantısı yapıldı. Ostrov'da 6.000 Kazak vardı.

Kerenski toplantıda konuştu, Bolşeviklere karşı yardım istedi ve hemen hemen yalnız Kazaklara hitabetti. Asker delegeleri protesto ettiler.

"Neden buraya geldin?" diye bağırışmalar oldu. Kerenski cevap vererek, "Kazaklardan Bolşevik ayaklanmasını bastırmak için yardım istemeye!" dedi. Bu söz üzerine şiddetli protestolar oldu, Kerenski sözüne devam ettikçe gürültüler de arttı. "Kornilov teşebbüsünü ben önledim, Bolşeviklerinkini de ben önliyeceğim!" Gürültüler o kadar arttı ki, Kerenski kürsüden inmek zorunda kaldı...

Asker delegeleri ile Ussuri Kazakları Kerenski'yi yakalamaya karar verdiler, fakat Don Kazakları önlediler, ve Kerenski'yi trenle oradan uzaklaştırdılar... O gün kurulan bir Askerî Devrimci Komite durumdan Pskov Garnizonunu haberdar etmek istedi ama telefon ve telgraf telleri kesilmişti.

Kerenski Pskov'a varamadı. Devrimci askerler başkente asker gitmesin diye demiryolunu kesmişlerdi. Kerenski 8 Ekim gecesi otomobille Luga'ya vardı. Orada yerleşmiş bulunan Ölüm Taburları kendisini iyi karşıladılar.

Ertesi gün trenle Güney - Batı Cephesine gitti ve Karargâhtaki Ordu Komitesini ziyaret etti. Beşinci Ordu Bolşeviklerin başarı haberlerinden çok memnundu ve Ordu Komitesi Kerenski'ye herhangi bir yardım vaadinde bulunamıyacağını söyledi.

Kerenski oradan Moghilev'deki *Stavka*'ya gitti. Oradan Cephenin çeşitli bölümlerinden on alaya Petrograd'a yürüme emrini verdi. Askerler hemen hemen oybirliğiyle bunu reddettiler; yola çıkan alaylar da yolda durduruldular. Sonunda beş bin kadar Kazak Kerenski'yi izledi...

(3)

KIŞLIK SARAYDA YAPILAN YAĞMA

Kışlık Sarayda yağma olmadığını iddia etmiyorum. Gerek Kışlık Sarayın düşmesinden sonra, ve gerekse *önce,* oldukça çok sayıda ufak tefek hırsızlıklar olmuştur. Sosyalist Devrimci ga-

zete *Narod* ile Şehir Duma'sı üyelerinin 500.000.000 ruble değerinde eşya çalındığı iddiaları ise tamamiyle bir mübalağadır.

Saraydaki en önemli sanat hazineleri -tablolar, heykeller, halılar, az bulunan porselenler ve eski silâhlar- Eylül ayında Moskova'ya nakledilmişti. Kremlin'in Bolşevikler tarafından alınmasından on gün sonra bu eserler İmparatorluk Sarayının alt katında iyi bir durumda idi. Ben buna kendim tanıklık ederim...

Kışlık Sarayın alınmasından sonra bir kaç gün Sarayda serbestçe gezmesine müsaade edilen halk arasından bazı kimseler aşağı yukarı 50,000 ruble değerinde gümüş takımları, saatler, yatak örtüleri, bazı eski değerli vazoları ve yarı değerde taşları alıp götürmüşlerdir.

Bunun üzerine Sovyet Hükümeti hemen özel bir komisyon kurdu. Bu komisyonda sanatçılar ve arkeologlar vardı; çalınmış eşyayı bulmakla görevliydiler. Kasım'ın 1'inde iki bildiri yayımlandı :

PETROGRAD YURTTAŞLARI !

7 - 8 Kasım gecesi Kışlık Saraydan çalınmış olan eşyaları bulabilmek için çaba göstermelerini ve bulduklarını Kışlık Saray Komutanlığına getirmelerini bütün yurttaşlardan acele olarak rica ediyoruz.

Çalınmış eşyayı, antikaları alanlar ve bunları sakladıkları anlaşılanlar kanun bakımından sorumlu sayılacaklar ve bütün şiddetiyle cezalandırılacaklardır.

Müzeleri ve Sanat Koleksiyonlarını Koruma Komiserleri
G. YATMANOV, B. MANDELBAUM

★ ★ ★

ALAY VE DONANMA KOMİTELERİNE

7 - 8 Kasım gecesi, Rus halkının öz malı olan Kışlık Saraydan değerli sanat eşyaları çalınmıştır.

Çalınmış olan eşyanın Kışlık Saraya iadesi için her türlü çabayı göstermeye herkesi acele olarak çağırıyoruz.

Komiserler,
G. YATMANOV, B. MANDELBAUM

Yağma edilmiş olan eşyanın aşağı yukarı yarısı bulundu. Bir kısmı da Rusya'dan kaçan yabancıların çantalarından çıktı.

Smolni'nin teklifi üzerine sanatçılardan ve arkeologlardan oluşan bir konferans toplandı. Konferans bir komisyon seçerek bu komisyona Kışlık Saray eşyalarının bir dökümünü yapmak görevini verdi ve Petrograd'daki bütün sarayları, bütün sanat koleksiyonlarıyla devlet müzelerini bu komisyonun emrine verdi. 16 Kasımda Kışlık Saray halka kapatıldı. İçerde döküm yapılıyordu...

Kasımın son haftasında Halk Komiserleri Konseyi tarafından bir kararname yayımlandı. Bu kararnameye göre Kışlık Sarayın adı "Halk Müzesi" ne çevriliyor, Saray sanat ve arkeoloji komisyonlarının yönetimine bırakılıyor, ve bundan böyle Saray duvarları içinde herhangi bir hükümet faaliyeti yasaklanıyordu...

(4)

KADINLAR TABURUNA YAPILAN TECAVÜZ

Kışlık Sarayın Bolşevikler tarafından alınmasından hemen sonra Sarayı savunan Kadınlar Taburunun başına gelenler üzerine Bolşeviklere karşı basında ve Şehir Duma'sında korkunç hikâyeler anlatılmaya başlandı. Kimi kız askerlerin pencerelerden sokağa atıldıkları, geri kalanlardan çoğunun ırzına geçildiği, ve bir çoklarının korkunç olaylar karşısında dayanamayıp intihar ettiği söyleniyordu.

Şehir Duma'sı durumu incelemek üzere bir komisyon kurdu. Komisyon 16 Kasımda Kadınlar Taburunun karargâhı olan Levaşovo'dan döndü. Madam Tirkova'nın verdiği rapora göre kızlar önce Pavlovski Alayı kışlasına alınmışlar, burada bazılarına kötü davranılmış; ama şimdilik kızların çoğu Levaşovo'da idi ve geri kalanlar da şehrin çevresindeki özel evlere dağıtılmış bulunuyordu. Komisyona dahil olan üyelerden Dr. Mandelbaum, hiç bir kadının pencerelerden atılmadığına, hiç bir kadının yaralanmadığına, üçünün ırzına geçildiğine, birinin intihar ettiğine ve intihar etmeden önce "ideallerinde hayal sukutuna uğramış" bulunduğunu bildirdiğine tanıklık etti.

21 Kasımda Askerî Devrimci Komite, kızların, kendilerinden gelen istek üzerine, Kadınlar Taburunu dağıttı. Kadınlar sivil elbiselerini giydiler.

Louise Bryant'ın *Rusya'da Kızıl Altı Ay* adlı kitabında o sıradaki kız askerlerin ilginç bir hikâyesi vardır.

BÖLÜM V'İN EKLERİ

(1)

ÇAĞRILAR VE BİLDİRİLER

Bütün cephe ve ordu gerisi, ordu, tümen, alay ve bölük Komitelerine ve bütün İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetlerine.

Askerler ve devrimci subaylar !

Askerî Devrimci Komite, işçi, asker ve köylülerin çoğunluğu ile anlaşarak, General Kornilov'un ,ve Kornilov fesadına katılanların Peter-Paul Kalesine kapatılmasına ve bir askerî devrimci mahkeme önünde hesap vermek üzere derhal Petrograd'a getirilmesine karar vermiştir...

Bu kararın uygulanmasına karşı koyan herkesi Komite Devrim hâini olarak ilân eder ve bunların bundan böyle vereceği emirleri hükümsüz ve boş sayar.

Petrograd İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetine bağlı Askerî Devrimci Komite

★ ★ ★

Bütün Taşra ve Bölge İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetlerine.

Rusya Sovyetler Kongresinin aldığı karar gereğince Toprak Komitelerinin tutuklanmış olan bütün üyeleri derhal serbest bırakılacaklardır. Onları tutuklamış olan komiserler tutuklanacaktır.

Bu andan itibaren bütün iktidar Sovyetlerindir. Geçici Hükümet Komiserleri yerlerinden atılmışlardır. Muhtelif mahallî Sovyet başkanları devrimci Hükümetle doğrudan doğruya ilişki kurmaya çağırılmışlardır.

Askerî Devrimci Komite

(2)

BELEDİYE DUMA'SININ PROTESTOSU

"En ileri demokratik prensiplere dayanılarak seçilmiş olan Merkez Şehir Duma'sı bu büyük düzensizlik sırasında Belediye işleriyle yiyecek dağıtımı yükünü üzerine almış bulunuyor. Bugün, şu anda, Kurucu Meclis seçimlerine üç hafta kala, ve dış düşman tehdidine rağmen, Bolşevik Partisi tek meşru devrimci

iktidarı silâh zoruyla yerinden indirmekle, Belediye muhtar yönetiminin haklarına ve bağımsızlığına karşı gelmeye teşebbüs etmekte, komiserlerine ve kanunsuz otoritesine boyun eğilmesini istemektedir.

Petrograd Şehir Duma'sı bu korkunç ve trajik anda, seçmenlerinin ve bütün Rusya'nın karşısında haklarına ve bağımsızlığına yapılacak herhangi bir tecavüze boyun eğmiyeceğini, başkent halkının iradesiyle işgal etmiş olduğu sorumlu mevkide kalacağını yüksek sesle ilân eder.

Petrograd Merkez Şehir Duma'sı Rusya Cumhuriyetindeki bütün Duma'ları ve *Zemstvo*'ları Rus Devriminin en büyük kazançlarından biri olan muhtar halk yönetiminin bağımsızlığını ve dokunulmazlığını savunmak için kendi çevresinde toplanmaya çağırır."

(3)

TOPRAK KARARNAMESİ - KÖYLÜ "NAKAZ" I

"Toprak sorunu ancak genel Kurucu Meclis tarafından devamlı olarak çözülebilir.

Toprak sorununun çözüm yolu aşağıdaki şekilde olacaktır :

1. Toprakta özel mülkiyet ebediyen kaldırılmıştır; toprak satılamaz, kiralanamaz, ipotek edilemez, hiç bir suretle el değiştiremez. Bütün dinî topraklar, soylulara ait topraklar, İmparatora, manastırlara, kiliselere ait topraklar, mülkî arazi, vakıf toprakları, özel malikâneler, köy arazileri, köylüye bırakılan topraklar ve başkaları, herhangi bir karşılık ödenmeden müsadere edilmiştir, ve ulusun malı olmuştur, ve bunları işleyen emekçilerin emrine verilmiştir.

Mülkiyet haklarının bu şekilde sosyal bir değişime uğraması yüzünden zarara uğrayanlar, kendilerini yeni şartlara uydurmaları için geçecek zaman içinde kamu yardımına hak kazanırlar.

2. Toprağın altında bulunan bütün zenginlikler - maden cevherleri, petrol, kömür, tuz vb. - ile ulusal değeri olan ormanlar ve sular tamamiyle devletin malıdır. Bütün ikinci derecedeki nehirler göller ve ormanlar, mahallî hükümet organları tarafından yönetilmek şartıyla mahallî idarelere bırakılmıştır.

3. Bilimsel olarak işlenen bütün toprak parçaları - bahçeler, plantasyonlar, çocuk bahçeleri, serler, tohum bahçeleri ve

başkaları - bölünmiyecektir, yalnızca model çiftlikler haline getirilecek ve, büyüklüklerine ve önemlerine göre, devlete ya da mahallî idareye bırakılacaktır.

Binalar, ortak topraklar, özel bahçeleri meyvalıkları olan köyler bugünkü sahiplerinin ellerinde kalacaktır; bu arazinin büyüklükleri ve kullanıldığı zaman verilecek vergisi kanunla tesbit edilecektir.

4. Bütün ahırlar, resmî ve özel hayvan yetiştirme ve kuş besleme kurumları, ve başkaları, müsadere edilmiş ve ulusun malı olmuştur, ve büyüklüklerine ve önemlerine göre devlete ya da mahallî idareye devredilmiştir.

Yukarıdaki konu ilé ilgili bütün tesviye konuları Kurucu Meclisin yetkisi dahilindedir.

5. Müsadere edilmiş olan ve dökümü yapılmış bulunan tarım malları, makinalar ve hayvanlar, niteliğine ve önemine göre, devlete ya da mahallî idareye intikal etmiştir.

Bu gibi makinaların ya da hayvanların müsaderesi köylülerin küçük çaptaki mallarına uygulanmaz.

6. Toprağı kullanma hakkı, toprağı ailelerinin ya da ortaklarının yardımıyla işlemek isteyen her yurttaşa, çalışabildiği süre verilir. Para ile işçi çalıştırmaya müsaade edilmez.

Topluluğa mensup bir üye iki yıl süreyle çalışamıyacak bir halde olursa, topluluk, toprağını ortaklaşa işlemek suretiyle ona yardım edecektir.

İhtiyarlık ya da hastalık dolayısiyle devamlı olarak toprağı kendi başına işleme yeteneğini yitiren çiftçiler topraklarını geri verecekler ve karşılığında Hükümetten bir emekli maaşı alacaklardır.

7. Toprağın kullanışı eşit olacaktır; yani, toprak mahalli şartlara, iş ünitesine ve bireyin ihtiyacına göre emekçiler arasında bölüştürülecektir.

Toprağın kullanılış şekli bireyler tarafından tesbit edilebilir: köyler ve köylerde oturanlar tarafından kararlaştırılacağı şekilde, ev olarak, çiftlik olarak, ortaklaşa, ya da köy topluluğu tarafından işletilebilir.

8. Bütün topraklar müsadere edildikten sonra toprak, Genel Halk Toprak Fonu'unda toplanacaktır. Toprağın emekçilere dağıtımı, köyün demokratik örgütlerinden başlıyarak merkez taşra kurumlarına kadar - *şehir ve köy dernekleri buna katılmazlar* - mahallî ve merkezî yönetim organlarınca yürütülür. Top-

rak Fonu, nüfusun artışına, verimin yükselmesine ve köy ekonomisine göre zaman zaman yeniden dağıtıma tâbi tutulur.

Tahsis edilen toprak sınırlarının değişmesi halinde ilk tahsis merkezi değişmez olarak kalır.

Topluluktan ayrılan kimselerin toprakları Toprak Fonuna iade edilir; ancak, çekilen kimselerin yakın hısımları, ya da onlar tarafından gösterilecek dostları, o toprakların yeniden dağıtımı sırasında rüçhan hakkına sahip olacaklardır.

Topraklar Toprak Fonuna iade edildiği sırada toprağın gübrelenmesi ya da ıslahı için yapılmış olup karşılığı alınmamış bulunan bir masraf varsa bu masraf da iade edilir.

Toprak Fonunun mahallî nüfusun ihtiyacını karşılamadığı yerlerde, nüfus fazlası başka topraklara nakledilir.

Göçlerin örgütlenmesi, masraflarının karşılanması, gerekli makina ve hayvanların sağlanması devletin görevidir.

Göçler şu sıra'ya göre yürütülecektir: önce, göçmek isteyen topraksız köylüler, sonra, topluluğun istenmiyen üyeleri (kaçaklar vb.) ve en sonra anlaşma ile arazilerini verenler göç edecektir.

Bilinçli Rus köylülerinin büyük çoğunluğunun tartışmasız iradesinin ifadesi olan bu *nakaz*'da yazılı olan her şey geçici bir kanun olup ,Kurucu Meclisin toplanmasına kadar ,Bölge Köylü Delegeleri Sovyetleri tarafından tesbit edileceği şekilde, mümkün olduğu kadar acele olarak, ve bazı bölümleri de yavaş yavaş, uygulanır."

(4)

TOPRAK VE ASKER KAÇAKLARI

Hükümet asker kaçaklarının toprak sahibi olmaları konusunda herhangi bir karar almaya zorlanmadı. Savaşın son bulması ve ordunun terhisi otomatik olarak asker kaçağı sorununu ortadan kaldırdı...

(5)

HALK KOMİSERLERİ KONSEYİ

Halk Komiserleri Konseyi başlangıçta yalnız Bolşeviklerden oluşmuştu. Ama kusur büsbütün Bolşeviklerde değildir. 8 Kasımda Bolşevikler, Sol Sosyalist Devrimcilere sandalyalar teklif ettiler, onlar kabul etmediler.

BÖLÜM VI'NIN EKLERİ

(1)

ÇAĞRILAR VE SUÇLAMALAR

Bütün Yurttaşlara ve Sosyalist Devrimci Partinin Askerî Örgütlerine :

Bolşeviklerin anlamsız teşebbüsleri tam bir fiyasko ile sonuçlanmak üzeredir. Garnizon tarafsız kalmıştır... Bakanlıklar çalışmıyorlar, ekmek azalıyor. Bir avuç Bolşevikten başka bütün partiler Sovyetler Kongresini terketmişlerdir. Bolşevikler yalnız kaldılar! Her çeşit kötüye kullanma, barbarlık ve yağma, Kışlık Sarayın bombardımanı, gelişi güzel tutuklamalar.. Bolşevikler tarafından işlenen bütün bu suçlar bahriyelilerin ve askerlerin çoğunluğunu kendilerine karşı çevirmiştir. *Centroflot* Bolşevik emirlerine itaat etmiyor...

Bütün aklı başında elemanları Yurt ve Devrimi Kurtarma Komitesinin çevresinde toplanmaya; Parti Merkez Komitesinin ilk çağrısında hazır olmak için gereken tedbirleri almaya; Bolşeviklerin giriştikleri bu serüvenden yararlanmaları kesin olan karşı - devrimcilerin yapacakları harekete karşı koymaya, ve cephenin zayıfladığı bu sırada fırsattan yararlanmak isteyecek olan dış düşmana karşı tetikte bulunmaya çağırıyoruz...

Sosyalist Devrimci Parti Merkez Komitesinin
Askerî Bölümü

★ ★ ★

Pravda'dan :

"Krenski kimdir?

Bir eşkiya. Yeri Kornilov ve Kişkin'le birlikte Peter - Paul zindanı.

Kendisine inanmış olan işçilere, askerlere ve köylülere ihanet etmiş bir cani.

Kerenski mi? Askerlerin katili!

Kerenski mi? Köylüleri darağacına gönderen bir adam!

Kerenski mi? İşçileri boğan adam!

Şimdi özgürlüğü öldürmek isteyen ikinci Kornilov da işte böyle bir adam!"

BÖLÜM VII'NİN EKLERİ

(1)

İKİ KARARNAME

Basın üzerine

Devrimin bu kesin saatinde ve onu hemen izleyen günlerde, Geçici Devrimci Komite her çeşit eğilimdeki karşı - devrimci basına karşı bir takım tedbirler almak zorunda kalmıştır.

Yeni Sosyalist iktidarın bu suretle basın özgürlüğüne karşı harekete geçerek kendi programının temel ilkelerini çiğnediği, her yanda, hemen bağırılmaya başlandı.

İşçi ve Köylü Hükümeti, bu özgürlük maskesinin arkasında basından aslan payını almak ve böylelikle halkın kafasını zehirlemek ve yığınların bilincini bulandırmak isteyen zengin sınıfların çıkarlarının saklı olduğuna halkın dikkatini çeker.

Herkes bilir ki, burjuva basını burjuvazinin en güçlü silâhlarından biridir. Özellikle şu anda, işçi ve köylü iktidarının perçinlenmeye başladığı sırada, burjuva basınının, bombalardan ve makinalı tüfeklerden zarar görmediği bir zamanda, basını düşmanın eline bırakmak mümkün değildir. Bundan ötürü, sarı ve yeşil basının halkın *genç zaferi* üzerine fırlatacakları pislikleri önlemek amacıyla geçici ve olağanüstü tedbirler alınmış bulunuyor.

Yeni düzen perçinlenir perçinlenmez, basına karşı alınmış olan bütün *yönetici* tedbirler kaldırılacaktır; basına kanun karşısında sorumluluk sınırları içinde kalmak şartiyle, en geniş ve en ileri kanunlara göre tam bir özgürlük tanınacaktır...

Kritik anlarda bile alınacak basın özgürlüğünü kısıtlayıcı tedbirlerin ancak zorunluluk sınırları içinde kabul edilebileceğini gözönünde bulunduran Halk Komiserleri Konseyi şu kararları almıştır :

1. Aşağıdaki katagorilere giren gazeteler kapatılacaktır : (a) İşçi ve Köylü Hükümetine karşı direnmeyi ya da itaatsizliği kışkırtanlar; (b) haberleri değiştirerek açıkça ve bilerek karışıklık yaratanlar; (c) kanunlarla cezalandırılacak suçları kışkırtanlar.

2. Halk Komiserleri Konseyinin vereceği bir kararla herhangi bir basın organı geçici olarak ya da her zaman için kapatılacaktır.

3. İşbu kararname geçici olup normal hayat şartları yeniden kurulduğu zaman özel bir *ukaz*'la yürürlükten kaldırılacaktır.

Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
VLADİMİR ULİANOV (LENİN)

★ ★ ★

İşçi Milisi Üzerine

1. Bütün İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri birer İşçi Milisi kuracaklardır.

2. Bu İşçi Milisleri tamamiyle İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetlerinin emrinde olacaktır.

3. Askerî ve sivil makamlar işçilerin silâhlanması ve teknik cihazlarla teçhiz edilmesi için her türlü yardımı yapacaklar ve dahası, Hükümetin Ordu Dairesine ait silâhları bile sağlayacaklardır.

4. Bu kararname telgrafla bildirilecektir.

Petrograd, 10 kasım, 1917.

İç İşleri Halk Komiseri
A. I. RİKOV.

Bu kararname bütün Rusya'da Kızıl Muhafız kıtalarının kurulmasını hızlandırdı, bu kıtalar Sovyet Hükümetinin iç savaşta en güçlü silâhı oldu.

(2)

GREV FONU

Hükümet ve banka memurlarının grev fonu Petrograd ve başka şehirlerdeki bankalar ve ticaret evleri ve aynı zamanda Rusya'da çalışan yabancı şirketler tarafından sağlanmıştı. Bolşeviklere karşı greve katılanlara maaşları olduğu gibi ve bazı hallerde de daha fazlası bile veriliyordu. Bolşeviklerin iktidara iyice oturmuş olduklarını anlar anlamaz parayı sağlayanlar grev tahsisatını kestiler ve sonunda da grev yürümedi.

BÖLÜM VIII'İN EKLERİ

(1)

KERENSKİ'NİN İLERLEYİŞİ

Kasımın 9'unda Kerenski ile Kazakları Gaçina'ya vardılar. Uzlaşmaz şekilde ikiye ayrılmış olan Garnizon hemen teslim oldu. Gaçina Sovyetinin üyeleri teslim oldular. Önce ölümle tehdit edildiler. Sonra iyi davranmaları yüzünden serbest bırakıldılar.

Kazak ileri karakollarına hemen hemen kimse karşı koymadı, onlar da Pavlovsk, Aleksandrovsk ve öteki istasyonlara kadar ilerlediler ve ertesi sabah, 10 kasım sabahı, Çarskoye Selo dolaylarına vardılar. Garnizon hemen ikiye ayrıldı: subaylar Kerenski'ye bağlı kaldılar; askerlerin bir kısmı ile assubaylar "tarafsızlıklarını" ilân ettiler; erlerin çoğu Bolşeviklerden yana çıktı. Lidersiz ve örgütsüz olan Bolşevik askerler başkente çekildiler. Mahallî Sovyet de Pulkovo köyüne çekildi.

Çarskoye Selo Sovyetinden altı üye Kazaklara propoganda yapmak için, yanlarına bir otomobil dolusu beyanname alarak, Pulkovo'dan hareket ettiler. Bütün gün bir Kazak kışlasından ötekine giderek propoganda yaptılar, tartıştılar ve açıklamalarda bulundular. Akşama doğru bazı subaylar onların orada olduklarını haber aldı. Hepsini yakalayıp General Krasnov'un önüne getirdiler. General onlara, "Önce Kornilov'a karşı çarpıştınız, şimdi de Kerenski'ye karşı çarpışıyordunuz. Hepinizi kurşuna dizdireceğim!" dedi.

Krasnov kendisinin Petrograd Bölgesi Başkomutanı tayin edildiğini bildiren emri onlara okuduktan sonra Bolşevik olup olmadıklarını sordu. Hepsi de "Evet" cevabını verdi. Bunun üzerine Krasnov odadan çıkıp gitti. Az sonra bir subay geldi ve hepsini serbest bıraktı ve kendilerine General Krasnov'un emriyle serbest bırakıldıklarını söyledi...

Bu sırada Petrograd'dan boyuna heyetler geliyordu; Duma'dan, Kurtuluş Komitesinden ve en sonunda, *Vikzhel*'den. Demiryolu İşçileri Birliği iç savaşı durdutmak için bir anlaşmaya varılması üzerinde direndi ve Kerenski'nin Bolşeviklerle uğraşmaktan ve Petrograd üzerine yürümekten vaz geçmesini istedi. Bu teklifin reddi üzerine *Vikzhel* 11 Kasım gece yarısı genel bir greve gitme tehdidinde bulundu.

Kerenski konuyu Sosyalist Bakanlarla ve Kurtuluş Komi-

tesiyle konuşmasına müsaade edilmesini istedi. Kendisi besbelli kararsızdı.

Ayın 11'inde Kazak ileri karakolları Krasnoye Selo'ya vardılar; mahallî Sovyet ile Askerî Devrimci Komitenin karmakarışık kuvvetleri buradan çekilmişlerdi, kimileri de teslim olmuştu... O gece Pulkovo'ya da vardılar ve orada ilk *gerçek* karşı koyma ile karşılaştılar...

Kazak asker kaçakları Petrograd'a akmaya başladılar. Kerenski'nin kendilerine yalan söylediğini, cephe boyunca Petrograd'ın yanmakta olduğu, Bolşeviklerin Almanları çağırdığı ve kadınlarla çocukları kestikleri, önlerine geleni yağma ettikleri haberini yaydığını söylüyorlardı...

(2)

ASKERÎ DEVRİMCİ KOMİTENİN BİLDİRİLERİ

"Bütün İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetlerine,

İşçi, Asker ve Köylü Sovyetleri Rusya Kongresi, mahallî Sovyetleri, her çeşit karşı - devrimci, Yahudi düşmanı ve ne türlü olursa olsun bütün kıyımlara karşı en enerjik tedbirleri hemen almakla görevlendirir. İşçi, köylü ve asker Devriminin şerefi herhangi bir karışıklığa göz yumulmamasını emreder...

Petrograd'daki Kızıl Muhafızlar, devrimci Garnizon ve bahriyeliler başkentte tam bir düzen sağlamışlardır.

Bütün devrimci Rusya'nın ve bütün dünyanın gözü üzerinizdedir..."

★ ★ ★

"Rusya Sovyetler Kongresi şunları kararlaştırmıştır :

Kerenski'nin cephede yeniden koymuş olduğu ölüm cezası kaldırılmıştır.

Bütün ülkede her türlü propoganda özgürlüğü yeniden kurulmuştur. Siyasî 'suç' denilen fiillerden ötürü tutuklanmış olan bütün askerler ve devrimci subaylar derhal serbest bırakılacaklardır."

★ ★ ★

"Halk tarafından görevinden uzaklaştırılmış olan eski Başbakan Kerenski Sovyetler Kongresinin kararlarına boyun eğmek istemiyor ve Rusya Kongresinin seçtiği meşru Hükümet olan Halk Komiserleri Konseyine karşı savaşmaya teşebbüs ediyor. Cephe Kerenski'ye yardım etmemiştir. Moskova yeni Hükümetin yanında yer almıştır. Birçok şehirlerde (Minsk'de, Moghi-

lev'de, Harkov'da) iktidar Sovyetlerin elindedir. Hiç bir piyade kıtası İşçi ve Köylü Hükümetine karşı yürümeye razı olmamıştır. Hükümet de ordu ve halkın kesin iradesine dayanarak barış konuşmalarına başlamış ve toprağı köylülere vermiştir...

Herkese haber veriyoruz ki, eğer Kazaklar kendilerini aldatan ve onları Petrograd üzerine yürüten Kerenski'yi durdutmayacak olurlarsa devrimci kuvvetler Devrimin en değerli kazançları olan Barış ve Toprağı korumak için bütün kuvvetleriyle ayağa kalkacaktır.

Petrogradlı Yurttaşlar!, Kerenski, başkenti, onu Almanlara teslim etmek isteyen Kişkin'e; şehrin yiyecek dağıtımını sabote eden Siyahlar Çetesinden Rutenberg'e; demokrasiyi toptan inkâr eden Palçinski'ye bırakıp gitti. Kerenski sizleri Almanlarla, kıtlıkla, kanlı kıyımlarla karşı karşıya bırakıp kaçtı gitti. Başkaldıran halk Kerenski'nin bakanlarını yakaladı ve şimdi Petrograd'da düzenin ve işlerin birdenbire nasıl düzeldiğini siz de görüyorsunuz. Kerenski, aristokrat mülk sahiplerinin, kapitalistlerin, vurguncuların isteği üzerine toprağı yeniden toprak sahiplerine vermek ve bu iğrenç ve yıkıcı savaşı sürdürmek için size karşı yürümektedir.

Petrograd Yurttaşları! Büyük çoğunluğunuzun devrimci halk iktidarından yana ve Kerenski'nin yönettiği Kornilovculara karşı olduğunu biliyoruz. Merhametsizce ezilecek olan güçsüz burjuva fesatçılarının yalancı bildirilerine aldanmayın.

İşçiler, askerler, köylüler! Sizden devrimci disiplin ve bağlılık istiyoruz.

Milyonlarca köylü ve asker bizimledir.

Halk Devriminin başarısı sağlanmıştır!"

(3)

HALK KOMİSERLERİ KONSEYİNİN ÇIKARDIĞI KANUNLAR

Bu kitapta, yalnız, Bolşeviklerin iktidara gelmesiyle ilgili gördüğüm kararnameleri veriyorum. Geri kalanlar Sovyet devletini ayrıntılarıyla inceleyecek olanları ilgilendirir. Ben burada buna yer ayırmadım. Bunlar, şimdi hazırlamakta olduğum *Kornilov'dan Brest - Litovsk*'a adlı ikinci ciltte yer alacaklardır.

Konutlar üzerine

1. Muhtar Belediye idareleri bütün işgal edilmemiş ya da oturulmayan konutlara elkoyma hakkına sahiptirler.

2. Belediyeler, kendileri tarafından düzenlenecek kanunlar ve yönetmelikler gereğince, bütün elverişli konutlara, oturacak yeri olmayan ya da sıkışık ya da sağlığa aykırı yerlerde oturan yurttaşları yerleştirebilirler.

3. Belediyeler bir konut araştırma servisi kurabilir, örgütleyebilir ve yetkilerini tesbit edebilirler.

4. Belediyeler Ev Komiteleri kurulması için emirler çıkarabilirler; örgütlerini, yetkilerini *tesbit edebilir ve onlara hukukî yetki* tanıyabilirler.

5. Belediyeler Konut Mahkemeleri kurabilir, yetkilerini ve otoritelerini tesbit edebilirler.

6. Bu Kararname telgrafla bildirilecektir.

İç İşleri Halk Komiseri
A. İ. RİKOV

Sosyal Sigorta Üzerine

Rus proletaryası bayraklarının üzerine ücretli işçilerin, şehir ve köydeki fakir halkın, bütünüyle Sosyal Sigortaya tâbi olacağı vaadini yazmıştır. Çar Hükümeti, mülk sahipleri ile kapitalistler ve de koalisyon ve uzlaşma Hükümeti, emekçilerin Sosyal Sigorta konusundaki dileklerini gerçekleştirememişlerdir.

İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetlerinin desteklediği İşçi ve Köylü Hükümeti, iş örgütlerinin teklif ettikleri formüllere dayanarak, Sosyal Sigorta üzerine hemen kanunlar hazırlayacağını Rus emekçi sınıfına, şehir ve köylerin fukara halkına ilân eder :

1. Bütün ücretli işçilerle şehirlerdeki ve köylerdeki fukara halk istisnasız sigorta edilecektir.

2. Sigorta çalışma yeteneğini kaybetme, hastalık, yetersizlik, ihtiyarlık, doğum, dulluk, öksüz kalma ve işsizlik gibi bütün alanları kapsayacaktır.

3. Sigortanın bütün masrafı işverenlere yükletilecektir.

4. Çalışma yeteneğinin kaybedilmesi ya da işsizlik halinde, en azından gündelik ücret tutarında tazminat verilecektir.

5. Bütün sigorta kurumları tamamiyle işçiler tarafından yönetilecektir.

Rus Cumhuriyeti Hükümeti adına,

Çalışma Halk Komiseri
ALEKSANDR ŞLİYAPNİKOV

Rusya Yurttaşları!

7 kasım devrimi ile emekçi yığınları ilk defa olarak iktidara kavuşmuşlardır. Rusya Sovyetler Kongresi bu iktidarı geçici olarak İcra Komitesine ve Halk Komiserlerine devretmiştir.

Devrimci halkın iradesiyle, Eğitim İşleri Halk Komiserliğine atanmış bulunuyorum.

Halk eğitimini genel olarak yürütme işi, bu görev merkezî Hükümetin elinde bulundukça, Kurucu Meclis toplanıncaya kadar, Halk Eğitimi Komisyonuna bırakılmıştır. Başkanı ve yöneticisi Halk Komiseridir.

Bu Devlet Komisyonu hangi temel ilkelere dayanacaktır? Bu Komisyonun yetki alanı nasıl tâyin edilmiştir?

Eğitim Faaliyetinin Genel Çizgisi : Okuyup yazma bilmeyenlerin ve câhillerin çok olduğu bir ülkede, her gerçek demokratik iktidarın eğitim alanındaki ilk amacı, bu karanlıkla savaş etmek olmalıdır. Modern pedagoji isteklerine uygun geniş bir okul şebekesi kurarak, *herkesin okuyup yazmasını* en kısa zamanda gerçekleştirmelidir; genel, mecburî ve ücretsiz eğitim sistemini kurmalı ve aynı zamanda *sınırsız* Rusyamız halkının genel eğitimi için gerekli olan güçlü halk öğretmenlerini en kısa zamanda yetiştirmek üzere öğretmen okulları ve seminerler açmalıdır.

Ademi Merkeziyet : Halk Eğitimi Devlet Komisyonu hiç bir zaman eğitim kurumlarını yöneten merkezî bir kuvvet değildir. Tersine, bütün okul işlerinin mahallî yönetimlere bırakılması gerekir. Bağımsız olarak çalışıp kendi inisiyatifleriyle kendi kültür örgütlerini kuran işçi, asker ve köylülere, gerek devlet merkezince, gerekse belediyelerce muhtariyet tanınmalıdır.

Devlet Komisyonunun görevi, belediyelerin ve özel kurumların, özellikle işçiler tarafından sınıfî karakterde olarak kurulacak olanların, kaynaklarını örgütlemek konusunda maddî ve manevî yardımda bulunmak ve bu konuda bir irtibat kurmaktır.

Halk Eğitimi Devlet Komitesi : Gerek oluşumu ve gerekse değerli uzmanları bakımından çok demokratik bir kurum olan Halk Eğitimi Devlet Komitesi Devrimin başlangıcındanberi birçok kanun projeleri hazırlamıştır. Devlet Komisyonu bu Komite ile işbirliği yapmayı içtenlikle istemektedir.

Komisyon Komitenin bürosuna başvurarak aşağıdaki programın uygulanması için Komitenin olağanüstü bir toplantı yapmasını istedi :

1. Komitede temsil edilme ile ilgili maddelerin daha geniş bir demokratlaştırma açısından yeniden gözden geçirilmesi.

2. Komite yetkilerinin genişletilmesi ve Komitenin, Rusya'da halk eğitiminin demokratik ilkeler üzerine kurulmasını sağlamak amacıyla çıkarılacak kanunların tasarılarını hazırlayacak bir devlet kurumu haline getirilmesi için Komitenin yetkilerinin yeniden gözden geçirilmesi.

3. Komite tarafından eskiden hazırlanmış olan kanunların, yeni Devlet Komisyonu ile birlikte, yeniden gözden geçirilmesi; çünkü Komite bunları hazırlarken eski bakanların burjuva ruhunu hesaba katmış, onlar bu kanunlara bu dar şekliyle bile karşı koymuşlardı.

Kanunlar bu şekilde gözden geçirildikten sonra bürokrasiye ve formalitelere dalmadan, devrimci bir ruhla hemen uygulanacaktır.

Pedagoglar ve Uzmanlar : Devlet Komisyonu eğitimcileri (pedagogları) ülkenin efendileri olan halkın eğitilmesi gibi parlak ve şerefli bir işe davet eder.

Hiç bir makam, eğitimcileri temsil edenlerin görüşlerini almadan halk eğitimi alanında herhangi bir tedbir alamaz.

Öte yandan, yalnız uzmanların işbirliğiyle de bir karar alınamaz. Bu madde genel eğitim kurumlarında yapılacak reformlarla ilgilidir.

Eğitimcilerin sosyal güçlerle işbirliği yapmaları için Komisyon gerek kendi kuruluşu içinde ve gerekse Devlet Komitesinde ve *bütün faaliyetlerinde çalışacaktır.*

Komisyon ilk görev olarak öğretmenlerin ve her şeyden önce, çok fukara oldukları halde kültürün hemen hemen en önemli yardımcıları olan ilkokul öğretmenlerinin durumunun ıslahını ele alacaktır. Bu öğretmenlerin haklı istekleri ne bahasına olursa olsun derhal yerine getirilmelidir. Okullarda çalışan işçiler maaşlarının ayda yüz rubleye çıkarılmasını boşuna isteyip durdular. Rus halkının ezici çoğunluğunun öğretmenlerini daha uzun zaman sefalet içinde tutmak doğru değildir.

Şu var ki, gerçek bir demokrasi yalnızca okuyup yazmayı öğretmekle, genel ilkokul eğitimi ile bitmez. Çeşitli sınıfları olan düzenli bir laik okul öğretimi de örgütlenmelidir. Bu ülkü her

yurttaşın eşit olarak ve mümkünse daha yüksek eğitim görmesi demektir. Bu ülkü herkes için gerçekleşmediği sürece, okullardaki sınıflardan geçerek tabiî olarak üniversiteye kadar gelmek - daha yüksek bir aşamaya geçmek - yalnızca öğrencinin yeteneğine bağlı olacaktır, aile kaynaklarına değil.

Gerçek demokratik bir eğitim örgütü sorununu çözmek, uzun, canice ve emperyalist bir sâvaş sonunda fakir düşmüş bir ülkede özellikle zordur; fakat iktidarı ele geçirmiş olan işçiler toplumda daha iyi bir duruma geçmek ve moral durumlarını yükseltmek için yaptıkları savaşta eğitimin en büyük araçları olacağını unutmamalıdırlar. Halk bütçesinin başka fasıllarını kısmak bahasına da olsa eğitim masrafları daima yüksek tutulmalıdır. Büyük bir eğitim bütçesi bir milletin gururu ve şerefidir. Rusya'nın oy hakkını kazanmış özgür halkları bunu unutmayacaklardır.

Okuyup yazma bilmemezlikle ve cehaletle savaş bütün çocuklar ve gençler için okul eğitimini sağlamaktan ibaret değildir. Büyükler de kendilerini okuyup yazma bilmemenin utandırıcı durumundan kurtarmak isterler. Büyükler için açılacak okullar genel halk eğitimi plânında çok önemli bir yer almalıdır.

Öğretim ve Eğitim : Öğretim ile eğitim arasındaki ayırımın belirtilmesi gerekir.

Öğretim hazır bir bilginin öğretmen tarafından öğrencisine verilmesi demektir. Eğitim ise yaratıcı bir iştir. Bireyin kişiliği bütün hayatı boyunca "eğitilir," biçimlenir, içeriği bakımından zenginleşir, daha güçlü ve daha etkin olur.

Emekçi halk yığınları - işçiler, köylüler, askerler - ilk ve ileri öğretim için susamış durumdadırlar. Ama onlar, aynı zamanda, eğitime de susamışlardır. Kendileri dışında hiç bir kuvvet, ne Hükümet, ne aydınlar ona bunu sağlayamazlar. Okul, kitap, tiyatro, müze, vb. bu konuda yalnızca yardımcı olabilir. Onların kendilerine göre, eskiden kültürü yaratmış olan hâkim sınıflardan ve aydınlardan çok farklı, kendi sosyal durumlarının yarattığı kendi görüşleri vardır. Kendi fikirleri, kendi heyecanları, kişilik ve toplum sorunlarını kendilerine göre ele alışları vardır. Şehir işçisi kendine göre, köy emekçisi de kendine göre, emekçilerin sınıf fikriyle karışmış açık bir dünya görüşleri olacaktır. Yakın kuşaklarımızın görecekleri ve katılacakları şu olaydan daha yüce ya da güzel bir olay olamaz: Emeğin kendi genel, zengin ve özgür ruhunun ortak çalışma ile kurulması.

Öğretim elbetteki önemlidir ama kesin değildir. Burada en önemli olan eleştiridir, yığınların kendi kendilerini yaratmalarıdır; çünkü bilim ve sanat ancak bazı bölümleri bakımından genel bir insansal önem taşırlar. Her köklü sınıf değişmesiyle büyük değişikliklere uğrarlar.

Bütün Rusya'da, özellikle şehir işçileri arasında, ve aynı zamanda köylüler arasında, güçlü bir kültür eğitimi hareketi baş göstermiştir; bu çeşit işçi ve asker örgütleri hızla çoğalmaktadır. Bunları bulmak, bunlara yardım etmek, bunların yolunu aydınlatmak devrimci ve halksever bir hareketin demokratik eğitim alanındaki ilk görevidir.

Kurucu Meclis elbette ergeç görevine başlıyacaktır. Ülkemizde sosyal ve ulusal hayat düzenini ve halk eğitimi alanındaki örgütlerin genel karakterini bu Meclis verecektir.

Ama, şimdi, iktidarın Sovyetlere geçmiş olmasıyla Kurucu Meclisin gerçekten demokratik karakteri teminat altına alınmış bulunuyor. Devlet Komitesine dayanan Devlet Komisyonunun izleyeceği yol Kurucu Meclisin etkisiyle pek az değişikliğe uğrayacaktır. Önceden kestirmiş olmak istememekle beraber, yeni Halk Hükümeti bu alanda ülkenin manevî hayatını olabildiği kadar erken eline almak ve uyandırmak için gerekli bir çok tedbirleri almaya kendini yetkili bulmaktadır.

Bakanlık : Bugünün işleri bu arada Halk Eğitim Bakanlığınca yürütülmelidir. Sovyetler İcra Komitesi ve Devlet Komitesi tarafından seçilmiş olan Devlet Komisyonu kuruluşunda ve bünyesindeki gerekli değişikliklerden sorumlu olacaktır. Elbette ki, halk eğitimi alanındaki devlet otoritesi düzeni Kurucu Meclis tarafından tesbit edilecektir. O zamana kadar Bakanlık gerek Devlet Komitesinin ve gerekse Devlet Halk Eğitimi Komisyonunun icra mekanizması görevini yapacaktır.

Ülkenin emekçi halkının ve namuslu aydınlarının azmi, ülkeyi acı buhranlarından kurtaracak ve tam bir demokrasiden geçirerek sosyalizme ve uluslararası kardeşliğe götürecektir.

Eğitim Halk Komiseri
A. V. LUNAÇARSKİ

★ ★ ★

Kanunların nasıl tasdik edileceği ve yayımlanacağı üzerine Kararname

1. Kurucu Meclisin toplanmasına kadar, kanunların yürürlüğe girmesi ve yayımlanması, Rusya İşçi, Asker ve Köylü De-

legeleri Kongresi tarafından seçilmiş olan Geçici İşçi ve Köylü Hükümetinin alacağı kararla yürütülecektir.

2. Her kanun teklifi, yetkili halk komiseri tarafından imzalanarak ilgili bakan tarafından Hükümetin incelemesine sunulur ya da yasama bölümü tarafından Hükümete, bölümün şefi tarafından imzalanmış olarak sunulur.

3. Tasarı, sonra son şeklini alarak *Rusya Cumhuriyeti adına* Hükümet tarafından tasdik edildikten sonra Halk Komiserleri Konseyi Başkanı tarafından ya da onun adına tasarıyı Hükümetin incelemesine sunmuş olan halk komiseri tarafından imzalanır ve sonra yayımlanır.

4. "Geçici İşçi ve Köylü Hükümeti Gazetesi" nde yayımlandıktan sonra yürürlüğe girer.

5. Kararnamede, yayım tarihinden ayrı olarak, kanun olarak yürürlüğe gireceği ya da telgrafla yayımlanacağı tarih de gösterilmiş olabilir; bu takdirde telgrafın yayımlandığı yerde yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

6. Devlet Senatosunun çıkardığı kanunların yayımlanması yasak edilmiştir. Halk Komiserleri Konseyine bağlı Yasama Bölümü periyodik olarak Hükümet kararname ve yönetmeliklerini yayımlar ve bunlar da kanun hükmündedirler.

7. İşçi, Köylü ve Asker Delegeleri Sovyetlerinin Merkez İcra Komitesi *(Çayika)* herhangi bir Hükümet kararını iptal, değiştirme ya da hükümsüz sayma yetkisine her zaman sahiptir.

Rusya Cumhuriyeti adına, Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
V. ULIANOV - LENİN

(4)

İÇKİ SORUNU

Askerî Devrimci Komitenin Yayımladığı Emir

1. Alkol ve alkollü içkilerin üretimi yeni bir emre kadar yasaklanmıştır.

2. Bütün alkol ve alkollü içkiler üreticilerine ayın 27'sine kadar depolarının tam yerlerini bildirmeleri emredilmiştir.

3. Bu emre karşı gelecek olan herkes Askerî Devrimci Komite Mahkemesi tarafından yargılanacaktır.

ASKERİ DEVRİMCİ KOMİTE

BÖLÜM IX'UN EKLERİ

(1)

ASKERİ DEVRİMCİ KOMİTENİN 2 NO'LU BÜLTENİ

12 Kasım, akşamüstü, Kerenski devrimci askerlere bir teklif gönderdi: "silâhlarınızı bırakınız". Kerenski'nin adamları topçu ateşi açtılar. Topçumuz buna cevap verdi ve düşmanı susturmaya mecbur oldu. Kazaklar saldırıya kalktılar. Bahriyelilerin, Kızıl Muhafızların ve askerlerin öldürücü ateşi altında Kazaklar çekilmeye mecbur kaldılar. Zırhlı otomobillerimiz düşman saflarının içine kadar girdi. Düşman kaçıyor. Kıtalarımız arkalarında. Kerenski'yi tutuklama emri verilmiştir. Çarskoye Selo devrimci kıtalar tarafından alınmıştır.

Litvanyalı Nişancılar : Askerî Devrimci Komite, cesur Litvanyalı Nişancıların cepheden geldikleri ve Kerenski'nin haydutlarının gerisinde mevzi aldıklarına dair kesin haberler almış bulunmaktadır.

Askerî Devrimci Komite Kurmayından

Gaçina ve Çarskoye Selo'nun Kerenski kıtaları tarafından işgali buralarda top ve makinalı tüfeklerin hiç bulunmamasıyla izah edilebilir. Oysa Kerenski'nin süvarisinde başlangıçtanberi topçu kuvveti vardı. Son iki gün içinde Kurmayımız devrimci kuvvetler için gerekli sayıda top, makinalı tüfek, salıra telefonu vb. sağlanması işiyle durmadan uğraşmıştır. Bu iş Bölge Sovyetlerinin ve fabrikaların (Putilov, Obukov vb.) yardımıyla başarıldığında bir çatışmanın olacağı şüphesizdi; devrimci kuvvetlerin tarafında yalnız fazla sayıda malzeme ve aynı zamanda Petrograd gibi güçlü bir malzeme üssü değil, aynı zamanda, muazzam bir de moral avantaj vardı. Petrograd'daki bütün alaylar büyük bir hevesle mevzilerine girdiler. Garnizon Konferansı beş askerden oluşan bir Kontrol Komisyonu kurdu, böylece Başkomutanla Garnizon arasında tam bir birlik sağlandı. Garnizon Konferansında derhal harekete geçilmesine oybirliğiyle karar verildi.

12 Kasımda açılan topçu ateşi öğleden sonra saat 3'e kadar olağanüstü bir kuvvetle devam etti. Kazakların morali tamamiyle bozuldu. Bir parlâmento üyesi Kazaklar tarafından Krasnoye Selo'daki Kurmaya gönderildi. Üye, ateşi kesmemizi istedi, aksi halde "kesin" tedbirler alacağını söyledi. Kendisine, ancak Ke-

renski silâhlarını bıraktığı zaman ateşi keseceğimiz cevabı verildi.

Gelişmekte olan çatışmalarda kıtaların bütün bölümleri - bahriyeliler, askerler ve Kızıl Muhafızlar - sınırsız bir cesaret göstermişlerdir. Bahriyeliler son mermileri bitinceye kadar ilerlemeye devam etmişlerdir. Yaralı ve ölü sayısı bilinmiyor; ama karşı - devrimci kuvvetlerin kayıpları daha çok, çünkü zırhlı otomobillerimizden biri onlara büyük kayıplar verdirdi.

Askerlerinin teslim olacağından korkan Kerenski Kurmayı çekilme emri verdi. Bu emir hızla ve büyük bir karışıklık içerisinde yerine getirildi. Geceleyin saat 11 - 12'de Çarskoye Selo, telsiz istasyonu ile birlikte, tamamiyle Sovyetler tarafından işgal edilmiş bulunuyordu. Kazaklar Gaçina ve Kolpino'ya doğru kaçmışlardı.

Askerlerin morali ne kadar övülse azdır. Çekilmekte olan Kazakların ardını bırakmamaları için gereken emir verilmiştir. Çarskoye Selo'dan cepheye ve Rusya'daki bütün mahallî Sovyetlere hemen bir radyo - telgraf gönderilmiştir. Yeni haberler ayrıca bildirilecektir.

(2)

PETROGRAD'DA 13 GÜNÜ OLAYLARI

Petrograd Garnizonunun üç alayı Kerenski'ye karşı savaşa katılmayı reddetti. Askerler, 13 günü, iç savaşı durdurmak amacıyla cepheden gelen altmış delegeyle birlikte bir toplantı yaptılar. Bu toplantıda Kerenski askerlerini silâhlarını bırakmaya teşvik etmek üzere bir komite tâyin edildi. Komite Hükümet askerlerine aşağıdaki soruları soracaktı: (1) Kerenski askerleri ve Kazakları *Çayika*'yı Sovyetler Kongresine karşı sorumlu bir Hükümet kuvveti olarak tanıyorlar mıydı? (2) Askerler ve Kazaklar Toprak ve Barış Kararnamelerini kabul edecekler miydi ? (3) Çatışmaların kesilmesine ve birliklerine dönmelerine razı olacaklar mıydı ? (4) Kerenski'yi, Krasnov'u ve Savinkov'u tutuklamaya razı mıydılar ?

Petrograd Sovyetinin toplantısında Zinoviyev şunları söyledi: "Komitenin işi bitireceğini sanmak budalalık olur. Düşman ancak kuvvetle kırılabilir. Ama Kazakları kendi yanımıza çekmek için barışçı yolların her türüne baş vurmamak bizim için bir suç olur... Ateşkes haberleri daha mevsimsizdir. Kurmayı-

mız, düşman artık zararsız duruma geldiği zaman bir ateşkes anlaşması yapmaya hazır bulunacaktır.

Bugün için başarımızın etkisi yeni siyasî şartlar yaratmaktadır... Bugün Sosyalist Devrimciler Bolşevikleri yeni Hükümete almaya razı olmuşlardır... Kesin bir sonuç kaçınılmaz olmuştur, duraksayanlar artık duraksamaz olacaklardır..."

Şehir Duma'sında bütün dikkatler yeni Hükümetin kurulması üzerinde toplanmıştı. Bir çok fabrikalarda ve kışlalarda devrimci mahkemeler kurulmuş, çalışıyordu ve Bolşevikler bu çeşit bir çok mahkemeler kuracaklarını, Gotz ile Avksentiyev'i buralarda yargılayacaklarını söylüyorlardı. Dan bu devrimci mahkemelerin dağıtılmasını, aksi halde Konferansın öteki üyelerine Bolşeviklerle yapılan konuşmalara derhal son verilmesini isteyen bir ültimatomun gönderilmesini teklif etti.

Kadet'lerden Şingariyov Belediyenin Bolşeviklerle hiç bir uzlaşmaya yanaşmamasını istedi... "Silâhlarını bırakmadıkça ve bağımsız mahkemelerin otoritesini tanımadıkça delilerle herhangi bir uzlaşma yapmak mümkün değildir..."

Yedinstvo gurubundan Yartsev, Bolşeviklerle yapılacak herhangi bir anlaşmanın Bolşevikler için bir başarı olacağını söyledi...

Sosyalist Devrimciler adına konuşan Belediye Başkanı Şnayder, Bolşeviklerle herhangi bir anlaşma yapılmasına karşı olduğunu açıkladı... "Halkın iradesine dayanan bir hükümet olarak, ve halk iradesi de belediye seçimlerinde ifade edilmiş bulunduğuna göre, bir hükümet kurabilecek halk iradesi Duma'da toplanmış demektir..."

Bir çok konuşmacılar arasında, yalnız Menşevik Enternasyonalcilerin temsilcisi, Bolşeviklerin yeni Hükümete alınmasından yana konuştu. Konuşmalardan sonra Duma, *Vikzhel* Konferansında temsilci bulundurmaya devam edilmesine, ancak her şeyden önce Geçici Hükümetin yeniden kurulması ve Bolşeviklerin yeni iktidardan uzak tutulması üzerinde dayatılmasına karar verdi...

(3)

ATEŞKES. KRASNOV'UN KURTULUŞ KOMİTESİNE CEVABI

"Derhal bir ateşkes anlaşmasına varılması için göndermiş olduğunuz telgrafa cevaben şunu bildiririm ki, boş yere daha fazla kan akıtılmasını istemeyen Başkomutan, konuşmalara

başlamaya ve Hükümet ordularıyla ayaklananlar arasında ilişkiler kurmaya razıdır. Kendisi alaylarını Petrograd'a çekmelerini, Ligovno - Pulkovo - Kolpino'yu tarafsız ilân etmelerini, Hükümet süvarisinin düzeni kurmak üzere Çarskoye Selo'ya girmesine müsaade edilmesini ayaklananların Genel Kurmayına teklif eder. Bu teklifin cevabı yarın sabah saat sekizden önce habercilerimizin eline verilmiş olmalıdır.

KRASNOV"

(4)

ÇARSKOYE SELO'DAKİ OLAYLAR

Kerenski'nin Çarskoye Selo'dan çekildiği günün akşamüstü kimi papazlar şehrin caddelerinde dinsel bir gösteri yürüyüşü düzenlediler. Yurttaşlara söylevler verdiler. Yurttaşlardan meşrû hükümet olan Geçici Hükümeti desteklemelerini istediler. Kazaklar çekildikten sonra şehre Kızıl Muhafızlar girdi. Görenlerin anlattıklarına göre papazlar halkı Sovyetlere karşı kışkırtmışlar, Krallık Sarayının arkasında yatan Rasputin'in mezarında dualar etmişler. Peder İvan Kuçurov adında bir papaz yakalanmış ve hiddetli Kızıl Muhafızlar tarafından kurşuna dizilmiş...

Kızıl Muhafızlar şehre girer girmez elektrikler kesilmiş, bütün sokaklar kapkaranlık olmuş. Elektrik santralinin müdürü Liboviç Sovyet askerleri tarafından yakalanmış ve kendisine neden elektrikleri keştiği sorulmuş. Az sonra kendisini hapishanede elinde tabanca ve başında bir kurşun yarasıyla bulmuşlar.

Ertesi gün Pedrograd'ın Bolşevik düşmanı gazetelerinde şu manşetler çıktı : "Plehanov'un ateşi 39!" Plehanov Çarskoye Selo'da oturuyordu, yatağında hasta yatıyordu. Kızıl Muhafızlar evine girmişler, silâh aramışlar, ihtiyar adama şunu sormuşlar :

"Toplumun hangi sınıfındansınız?"

Plehanov, "Ben bir devrimciyim, hayatının kırk yılını hürriyet savaşı için harcamış bir devrimci!" demiş.

İşçi, "Ne olursa olsun," demiş, "şimdi kendini burjuvaziye sattın ya!"

Rus Sosyal Demokrasisinin öncüsü olan Plehanov'u işçiler artık tanımıyorlardı!

(5)

SOVYET HÜKÜMETİNİN ÇAĞRISI

"Kerenski tarafından aldatılmış bulunan Gaçina'daki kıtalar silâhlarını bırakmışlar ve Kerenski'yi yakalamaya karar vermişlerdir. Karşı - Devrimin başı kaçmıştır. Ordu, büyük bir çoğunlukla kendi yaratmış olduğu İkinci Rusya Sovyetler Kongresinden ve onun Hükümetinden yana olduğunu açıklamıştır. Sovyet Hükümetine bağlılıklarını bildirmek üzere cepheden yüzlerce delege Petrograd'a gelmektedir. Gerçeklerin tahrifi, devrimci işçilere, askerlere ve köylülere karşı yapılan iftiraların hiç biri, halkı yenememiştir.

Çayika Karşı - Devrimin bayrağı altındaki askerlere seslenir ve onları hemen silâhlarını bırakmaya çağırır. Bir avuç toprak sahibi ve kapitalistin çıkarı için artık boş yere kardeşlerinizin kanlarını akıtmayınız. İşçilerin, Askerlerin ve Köylülerin Devrimi, halk düşmanlarının bayrağı altında bir an bile kalanları lânetlemektedir...

Kazaklar! Halkın saflarına geliniz! Demiryolcular, postacılar, telgrafcılar... hepiniz, ama hepiniz halkın yeni Hükümetini destekleyiniz!"

BÖLÜM X'UN EKLERİ

(1)

KREMLİN'DE HASAR

Kremlin'i bombardımandan hemen sonra gezdim ve yapılan hasarı gözlerimle gördüm. Grand Düşeslerden birinin ara sıra verdiği davetlerde kullanılan ve pek fazla önemi olmayan Küçük Nikola Sarayı, *yunker*'lerin kışlası olmuş. Bina yalnız bombardıman edilmekle kalmamış, oldukça da hasara uğramış. Neyse ki, içinde tarihsel önemi olan hiç bir şey yokmuş.

Uspenski Katedralinin kubbelerinin birinde bir mermi deliği vardı. Tavandaki bir kaç metre mozayikten başka hiç bir yerde hasar yok. Blagoveçenski Katedralinin avlusundaki freskler oldukça hasara uğramış. Başka bir mermi de İvan Veliki'nin köşesine çarpmış. Çudovski Manastırına belki otuz mermi düşmüş, ancak bir mermi pencereden içeriye girmiş, ötekiler pencere kenarlarını ve saçakları hasara uğratmış.

Spaskaya Kapısındaki saat parçalanmış. Troitski Kapısına isabetler olmuş ama hasar önemli değil. Alt kulelerden birinin tuğla kemeri yok olmuş.

St. Basil Kilisesine bir şey olmamış. Nitekim Büyük Kral Sarayında da bir hasar yok. Moskova ve Petrograd'daki bütün hazineler, Hazinenin malı olan mücevherli taçlar bodruma indirilmiş. Buralara girilmemiş bile.

(2)

LUNAÇARSKİ'NİN BİLDİRİSİ

"Yoldaşlar! Siz yurdun genç sahiplerisiniz ve her ne kadar yapılacak ve düşünülecek çok işleriniz varsa da, yine de sanat ve bilim hazinelerinizi korumasını bilmelisiniz.

Yoldaşlar! Moskova'da olup geçen olaylar korkunçtur, tamir edilmez bir felakettir... İktidar savaşına girişmiş olan halk şanlı başkentimizi tahrip etmiştir.

Bu şiddetli mücadele ve tahripçi savaş günlerinde Eğitim Bakanı olmak özellikle korkunç. Yalnız, yeni ve üstün bir kültürün kaynağı olan sosyalizmin zafere kavuşması umudu bana ferahlık vermektedir. Halkın sanat hazinesini koruma sorumluluğu benim üzerime yüklenmektedir... Etkili olamadığım mevkiimde kalamayarak istifa ettim. Yoldaşlarım, öteki Komiserler bu istifayı kabul edilir bulmadılar. Onun için yerimde kalıyorum... Ve, bundan başka, Kremline yapılan zararın söylendiği kadar ciddî olmadığını öğrenmiş bulunuyorum...

Fakat, Yoldaşlar, rica ediyorum beni destekleyiniz... Yurdumuzun güzelliğini kendiniz ve gelecek kuşaklar adına koruyunuz; halk mallarının koruyucusu olunuz.

Az, çok az bir süre sonra, uzun zaman cahil tutulmuş olan en cahil insanlar bile uyanacak ve sanatın ne kadar büyük bir sevinç, güç ve bilgelik kaynağı olduğunu anlayacaklardır.

(3)

DEVRİMCİ MALİ TEDBİR

Emir

Moskova İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetine bağlı Askerî Devrimci Komitenin bana vermiş olduğu yetkiye dayanarak aşağıdaki hususları emrediyorum :

1. Bütün bankalar şubeleriyle birlikte, Devlet Merkez Ban-

kası ve şubeleri ve postahanelerde bulunan mevduat bankaları da 11 Kasımdan itibaren yeni bir emre kadar sabah saat 11'den öğleden sonra saat 1'e kadar açık bulundurulacaktır.

2. Mevduat bankalarının câri hesaplarından ve cüzdanlarından yukarıdaki kurumlar tarafından gelecek hafta içinde 150 rubleyi geçmeyen tediyat yapılacaktır.

3. Câri hesaplardan ya da mevduat bankası cüzdanlarından haftada 150 rubleyi geçecek tediyat ile başka hesaplardan yapılacak her türlü tediyata, önümüzdeki üç gün içinde, yani 22, 23 ve 24 Kasım günleri aşağıdaki durumlarda müsaade edilecektir :

(a) Askerî örgütlerin hesaplarından ihtiyaçlarını karşılamak için;

(b) Fabrika Komiteleri ya da Memur Sovyetleri tarafından tasdik edilmiş, komiserlerin, ya da Askerî Devrimci Komite temsilcisinin ve Bölge Askerî Devrimci Komitesinin imzasını taşıyan cetvel ve listelere göre memur maaşları ve işçi ücretlerinin verilmesi için.

4. Poliçelere 150 rubleden fazla ödenmez; bakiyesi câri hesaba alınır ve bu emre göre ödenir.

5. Bu üç gün içinde bütün öteki banka muameleleri yasaktır.

6. Bütün hesaplardan istenildiği kadar para çekilmesine müsaade edilmiştir.

7. Mâdde 3'de gösterilen yetkiyi tasdik edecek Maliye Konseyinin temsilcileri sabah saat 10'dan öğleden sonra saat 2'ye kadar İlyinka Caddesinde Borsa Binasında bulunacaklardır.

8. Bankalarla mevduat bankaları günlük para muameleleri tutarlarını akşamüstü saat 5'e kadar Skobeliyev Meydanında, Sovyet Merkezinde bulunan Askerî Devrimci Komiteye Maliye Konseyi namına göndereceklerdir.

9. Bu emre uymayan her çeşit kredi kurumunun memur ve müdürleri halka karşı, Devrim mahkemelerinde, Devrim düşmanları gibi sorumlu olacaklardır.

10. İşbu emrin çerçevesine giren mevduat bankaları ve bankaların şube muamelelerini denetlemek üzere Bölge Askerî Devrimci Komiteleri üçer temsilci seçecek ve çalışma yerlerini bildireceklerdir.

Askerî Devrimci Komitenin Tam Yetkili Komiseri
S. ŞEVERDİN - MAKSİMENKO

BÖLÜM XI'İN EKLERİ

(1)

BU BÖLÜM ÜZERİNE

Bu bölüm aşağı yukarı iki aylık bir dönemi kapsar. Müttefiklerle konuşmalar, Almanlarla konuşmalar ve ateşkes, Brest - Litovsk'da barış konuşmalarının başlaması ve Sovyet Devletinin temellerinin atılması bu döneme rastlar.

Bununla beraber bu çok önemli tarihsel olayları anlatmak ve yorumlamak niyetinde değilim. Bunlar için daha geniş yere ihtiyaç var. *Karnilov'dan Brest Litovsk'a* adlı eserimde bunları anlatacağım.

Bu bölümde ben Sovyet Hükümetinin siyasî iktidarını perçinlemek için giriştiği teşebbüslerle yetindim ve yurt içindeki düşman elemanları birbiri ardına nasıl ele geçirdiğini anlattım. Ne var ki bu ikinci çeşit olayları felâketli Brest Litovsk konuşmaları geçici olarak kesmiştir.

(2)

KARARNAMELER

Bankaların Millîleştirilmesi

Millî ekonominin düzenli olarak örgütlenmesi, banka sepekülasyonlarının kökünden kazınması ve işçilerin, köylülerin ve bütün emekçi halkın banka sermayesinin sömürüsünden tamamiyle kurtulması için, halkın ve yoksul sınıfların gerçek çıkarlarına hizmet edecek tek bir Rusya Cumhuriyeti Bankası kurmak amacıyla Merkez İcra Komitesi *(Çayika)* aşağıdaki kararı almıştır :

1. Banka muamelelerinin bir devlet tekeli olduğu ilân olunur.
2. Bütün mevcut özel banka şirketleri ve bankalar, Devlet Bankası olmuşlardır.
3. Tasfiye edilen kurumların aktif ve pasiflerini Devlet Bankası üzerine almıştır.
4. Özel bankaların Devlet Bankası haline geliş şekli ayrıca bir kararname ile tesbit edilecektir.
5. Özel banka muamelelerinin geçici yönetimi Devlet Bankası kuruluna bırakılmıştır.
6. Küçük mevduat sahiplerinin çıkarları teminat altına alınacaktır.

Orduda Seçim Prensibi ve Otorite Örgütlenmesi

1. Emekçi halkın iradesine hizmet eden ordu, halkın temsilcisi olan Halk Komiserleri Konseyine bağlıdır.

2. Askerî birliklerin sınırları içinde, tam yetki Asker Sovyet Komitelerindedir.

3. Bugüne kadar Komitelerin yetkileri içinde bulunan faaliyetler artık doğrudan doğruya bu Komitelerin denetimine verilmiştir. Komitenin üzerine alamıyacağı faaliyet alanlarında, Asker Sovyetlerinin denetimi kurulmuştur.

4. Komuta heyetinin ve subayların seçimle yerlerine getirilmesi usulü ihdas edilmiştir. Alay komutanlarına kadar, alay komutanları dahil, bütün komutanlar, manga, takım, bölük, batarya, tümenlerde ve alaylarda yapılacak (topçularda 2 - 3 bataryada) genel seçimlerle yerlerine geleceklerdir. Alay komutanından Yüksek Komutana kadar, Yüksek Komutan dahil, bütün yüksek subaylar Komitelerin kongreleri ya da konferansları tarafından seçilir.

Not : "Konferans" terimiyle bir kademe aşağıdaki Komitelerin delegeleriyle ilgili Komitelerin toplantısı kastedilmektedir (meselâ Alay Komitelerinin, Bölük Komitelerinden gelen delegelerle "konferansı" - Yazar).

5. Alay komutanı kademesine kadar olan kademelerde seçilen komutanların en yakın Yüksek Komite tarafından tasdiki gerektir.

Not : Seçilmiş bir komutanın Yüksek Komite tarafından, red sebebi gösterilmek şartıyla, reddedilmesi halinde, daha aşağı kademe tarafından bir ikinci kere seçilecek komutanın tasdiki gerektir.

6. Ordu komutanları ordu kongrelerince seçilir. Cephe komutanları ilgili cephelerin kongreleri tarafından seçilir.

7. Özel bir bilgi isteyen ya da pratik bir hazırlığı gerektiren teknik karakterdeki doktorluk, mühendislik, teknikerlik, telgrafçılık ve telsiz operatörlüğü, havacılık, otomobilcilik gibi yerlere ancak aranılan özel bilgiye sahip olan kimseler, ilgili hizmetlerin birlik Komitelerince seçilir.

8. Kurmay Başkanları bu mevki için gereken askerî eğitimi görmüş olan kimseler arasından seçilmelidir.

9. Kurmayın bütün öteki üyeleri Kurmay Başkanı tarafından tâyin edilir ve ilgili kongrelerce tasdik olunur.

Not : Özel eğitim görmüş olanlar özel bir listede gösterilir.

10. Askerler tarafından herhangi bir aktif hizmete seçilmiş

olan komutanların bulundukları yerden çekilme hakkı mahfuzdur; çekilen komutan er sınıfına döner.

11. Ekonomik bürolardaki yerler dışında, komutanlık dışındaki bütün görevlere seçimle gelmiş ilgili komutanlar tâyini yapar.

12. Komuta personelinin seçimine dair ayrıntılı yönetmelikler ayrıca yayımlanacaktır.

Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
V. ULIANOV (LENİN)
Askerlik ve Donanma İşleri Halk Komiseri
N. KRİLENKO
Askerlik İşleri Halk Komiseri
N. PODVOYSKİ
Konsey Sekreteri
N. GORBUNOV

(3)

Kontes Panina tutuklandı ve birinci Yüksek İhtilâl Mahkemesinin önüne çıkarıldı. Kontesin mahkemesi yakında çıkacak olan *Kornilov'dan Brest - Litovsk'a* adlı kitabımda anlatılacaktır. Kontes, "Parayı iade etmeye ve sonra genel suçlamaya terkedilerek serbest bırakılmaya" mahkûm edildi. Kısacası, serbest bırakıldı!

(4)

YENİ REJİMLE ALAYLAR

18 Kasım tarihli Menşevik gazetesi *Drug Naroda*'dan :

"Bolşeviklerin 'derhal barış' hikâyesi bize eğlenceli bir filmi hatırlatıyor... Neratov koşuyor, Troçki de arkasında; Neratov duvarı tırmanıyor, Troçki de; Neratov suya dalıyor, Troçki de arkasında; Neratov dama çıkıyor, haydi Troçki de arkasından; Neratov yatağın altına saklanıyor ve Troçki sonunda yakalıyor! Elinde! Tabiî barış hemen imzalanıyor...

Dış İşleri Bakanlığında herkes boş ve sessiz oturuyor. Kuryeler saygılı, ama yüzlerinde acı bir ifade var...

Bir elçiyi tutuklayıp kendisiyle bir ateşkes ya da barış andlaşması imzalasak ne dersiniz? Ama bu elçi denen adamlar çok garip kişiler. Sanki hiç bir şey işitmemişler gibi ağızlarını açmıyorlar. Yaşasın İngiltere, Yaşasın Fransa, Yaşasın Almanya! Bakın işte sizlerle bir ateşkes anlaşması imzaladık gitti! A, ne tuhaf, hiç mi haberiniz yok? Gazeteleri, duvarlara yapıştırı-

lan bildirileri de mi okumadınız? Bir Bolşevik şeref ve namusu üzerine yemin ediyorum ki size, barış imzalandı. Sizden çok bir şey istemiyoruz; iki kelimecik bize yazıverin yeter...

Elçiler hiç ağızlarını açmıyorlar. Devletler ağızlarını açmıyorlar. Dış İşleri Bakanlığında herkes boş ve sessiz oturuyor.

Robespiyer - Troçki, yardımcısı Marat - Uritzki'ye, 'Dinle,' diyor, 'hemen İngiliz Elçisine koş, ve kendisine barış teklif ettiğimizi söyle.'

Marat - Uritzki, 'Kendiniz gidin', diyor. 'Kabul etmiyor.'

'Telefon et öyleyse.'

'Denedim. Telefon kesik.'

'Telgraf çek.'

'Çektim.'

'Peki, sonuç?'

Marat - Uritzki içini çeker ve cevap vermez Robespiyer - Troçki kızarak köşeye tükürür...

Troçki az sonra, 'Bana bak, Marat', der, 'gerçekten aktif bir dış politika izlediğimizi göstermek zorundayız. Bunu nasıl başarabiliriz?'

Uritzki ciddî bir havayla, 'Neratov'un tutuklanması için yeni bir karar daha çıkarın,' der.

Troçki, 'Marat,' der, 'sen çok aptalsın!' Birdenbire kalkar, korkunç ve muhteşemdir, Robespiyer gibi bakmaktadır.

Ciddî bir tavırla, 'Yaz, Uritzki!' der. 'Yaz, İngiliz Elçisine iadeli taahhütlü bir mektup yaz. Sen yaz! Sonra bir de ben yazarım! Dünya halkları hemen barış istiyor.'

Muazzam ve boş Dış İşleri Bakanlığında yalnız daktilo makinalarının tıkırdıları işitilmektedir. Ve Troçki kendi eliyle aktif bir dış politika yürütmektedir...

(5)

ŞARAP "POGROM" LARI

Askerler arasında isyanı körüklemek amacıyla Kadet'ler tarafından kurulmuş düzenli bir örgütün bulunduğu sonradan anlaşıldı. Şarapların bedava verildiği yerlerin adresleri çeşitli kışlalara telefonla bildirilmiş ve askerler söylenen yere gittiklerinde deponun yerlerini gösteren adamlara rastlamışlar...

Halk Komiserleri Konseyi sarhoşlukla savaşmak üzere bir komiser atadı. Komiser şarap isyanlarını yalnız merhametsizce bastırmakla kalmadı, aynı zamanda yüzbinlerce şişe içkiyi de

imha etti. İlk olarak beş milyon dolardan fazla değer taşıyan Kışlık Saray mahzenindeki nadide şaraplar akıtıldı, sonra içkiler Kronstad'a taşınılarak orada imha edildi.

Troçki'nin, "Devrimci güçlerin iftiharı ve çiçeği," dediği Kronstad bahriyelileri bu sırada sıkı bir disiplin gösterdiler.

(6)

VURGUNCULAR

Vurguncular üzerine iki karar çıkarıldı :

Halk Komiserleri Konseyinden Askerî Devrimci Komiteye

Savaşın iaşe dağıtımında yarattığı örgütsüzlük ve sistemsizlik, vurguncular ve yağmacılarla onların demiryollarında, vapurculuk bürolarında, nakliye bürolarında vb. deki uşakları yüzünden, son derece kötü bir duruma girmiştir.

Ulusun içinde bulunduğu felâketten yararlanan bu menhus hırsızlar milyonlarca askerin, işçinin hayatıyla ve sağlığıyla kendi çıkarları için oynamaktadırlar.

Bu durum bir gün daha süremez.

Halk Komiserleri Konseyi spekülasyonun, sabotajın, istifçiliğin, vb. nin kökünün kazınması için en kesin tedbirlerin alınmasını Askerî Devrimci Komiteye teklif eder.

Bu gibi suçları işleyen kimseler, Askerî Devrimci Komitenin özel emirleriyle, derhal tutulacak ve devrimci mahkeme huzuruna çıkıncaya kadar, Kronstad zindanlarında muhafaza edileceklerdir.

Büyük halk örgütleri, yiyecek maddelerini yağma edenlere karşı savaşla işbirliği yapmaya çağırılır.

Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
V. ULİANOV (LENİN)

Uygulanmak üzere kabul eden,

İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri Merkez İcra Komitesine bağlı Askerî Devrimci Komite

Petrograd, Aralık 23, 1917.

★ ★ ★

Bütün Namuslu Yurttaşlara

Dalavereciler, soyguncular, spekülatörler halk düşmanı ilân edilmişlerdir...

Askerî Devrimci Komite bütün halk örgütlerine, bütün namuslu yurttaşlara, öğrendikleri her dalavare, soygun, vurgun

vakasını derhal Askerî Devrimci Komiteye bildirmelerini teklif eder.

Kötülüğe karşı savaş bütün namuslu insanların görevidir. Askerî Devrimci Komite halkın çıkarlarına saygı duyan herkesin desteğini bekliyor.

Askerî Devrimci Komite spekülatörleri ve dalaverecileri merhametsizce kovalayacaktır.

ASKERÎ DEVRİMCİ KOMİTE

Petrograd, Aralık 2, 1917.

(7)

PURİŞKEVİÇ'İN KALEDİN'E MEKTUBU

"Petrograd'ın durumu çok kötüdür. Şehir dünyadan koparılmıştır ve tamamiyle Bolşeviklerin elindedir... Halk sokaklarda tutuklanıyor, Neva'ya atılıyor, hiç bir suçlama yapılmadan boğduruluyor ve hapse atılıyor. Burtzev bile Peter - Paul zindanında, şiddetli bir göz hapsi altındadır.

Başında bulunduğum örgüt, subayları ve *yunker* okullarından kalanları birleştirmeye ve onları silâhlamaya dinlenmeksizin çalışmaktadır. Subay ve *yunker* kıtaları kurulmadan durum düzeltilemez. Bu kıtalarla saldırdıktan ve ilk başarıyı kazandıktan sonra garnizonlardaki askerlerin yardımını elde edebiliriz, ama bu ilk başarı olmadan bir tek askere bile güvenilemez; çünkü binlercesi aralarında bölünmüş ve her kıtada bulunan pis insanlar tarafından korkutulmuşlardır. Bolşevik propogandası Kazakların çoğunu zehirlemiştir. Bunda, bir şeyler elde edilebilecek kesin hareket zamanını kaçıran General Dutov politikasının büyük rolü vardır. Konuşma ve tâviz politikası meyvalarını vermiştir; saygıya değer olan her şey yokedilmiştir ve hâkim olanlar *pleb*'ler ve katillerdir. Bunları vurmaktan ve asmaktan başka çare yoktur.

Biz sizi buraya bekliyoruz, General, ve geldiğiniz an elimizdeki bütün kuvvetlerle ileri harekete girişeceğiz. Ama bunun için sizinle bir takım karşılıklı konuşmalara girişmemiz, ve her şeyden önce, aşağıdaki noktaları açıklığa kavuşturmamız gerekir :

(1) Savaşa katılabilecek olan subayların, sizin adınıza, size katılmak üzere Petrograd'ı terketmeye çağrıldıklarını biliyor musunuz?

(2) Petrograd'a aşağı yukarı ne zaman geleceğinizi tahmin ediyorsunuz? Harekâtımızı koordine edebilmemiz için bunu bilmemiz gerekir.

Bolşevizm boyunduruğunu başımıza geçiren aklı başında adamların burdaki hareketsizliğe rağmen - örgütlenmesi çok zor olan subaylar çoğunluğunun kalın kafalılığa rağmen - gerçeğin bizden yana olduğuna, yurt sevgisinden hareket ettiklerini ve yurdu kurtarmak istediklerini söyleyen kötü ve canice kuvvetleri yeneceğimize inanıyoruz. Başımıza ne gelirse gelsin yenilmeyeceğiz ve sonuna kadar dayanacağız..."

Purişkeviç devrimci mahkeme karşısına çıkarılmış ve kendisine kısa bir hapis cezası verilmiştir.

(8)

İLÂNLARIN TEKEL ALTINA ALINMASI ÜZERİNE KARARNAME

1. Gazetelerde, kitaplarda, ilân yerlerinde, ilân kulelerinde, bürolarda ve başka yerlerde ilân yayımlanmasının devlet - tekelinde bulunduğu ilân olunur.

2. İlânlar ancak Petrograd'daki Geçici İşçi ve Köylü Hükümetinin organlarında yayımlanabilir.

3. Gazete ve ilân büroları sahipleriyle bu gibi kurumların bütün memurları, ilân işlerinin Hükümete devredilmesine kadar yerlerinde kalacaklardır... bürolarının devamlı olarak çalışmasına nezaret edecekler, bütün özel ilânları ve bunlar dolayısıyla aldıkları paraları, hesapları ve hesapların kopyalarını Sovyetlere intikal ettireceklerdir.

4. Bütün yayın müdürleri ile paralı ilân işiyle uğraşan kurumların müdürleri ve memurlarıyla işçileri, bir Şehir Kongresi toplamak ve önce Şehir Sendikasına sonra Rusya Sendikalarına katılmak ve böylece Sovyet yayınlarında ilâncılık işini daha esaslı ve âdil bir yoldan örgütlemek, ilânların halkın işine yaraması için daha iyi kurallar hazırlamak hususunda anlaşmışlardır.

5. Belgeleri ya da parayı saklayan, ya da madde 3 ve 4'de gösterilen emirlere uymayan kimseler üç yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına çarptırılır ve malları müsadere edilir.

6. Özel yayınlarda.. para ile ya da gizli şekilde ilân basmak da aynı zamanda şiddetle cezalandırılır.

7. İlâncılık büroları Hükümet tarafından müsadere olunmuştur. Gerekirse sahiplerine karşılık ödenir. Müsadere edilmiş kurumların küçük sahipleri ve ortaklarına kuruma yatırmış oldukları paralar iade olunur.

8. Bütün binalar, bürolar, acentalar ve genel olarak ilâncılık işi yapan bütün kurumlar adreslerini derhal İşçi ve Köylü

Delegeleri Sovyetlerine bildireceklerdir ve madde 5'te gösterilen cezayı gözönünde bulundurarak işlerini devretmeye başlayacaklardır.

Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
V. ULİANOV LENİN).
Kamu Eğitimi Halk Komiseri
A. V. LUNAÇARSKİ.
Konsey Sekreteri
N. GORBUNOV.

(9)

ÇAĞRILAR VE KARŞI ÇAĞRILAR

Devlet ve Özel Bankalarda Çalışan Memurlardan Petrograd Halkına :

Yoldaşlar, işçiler, askerler ve yurttaşlar !

Askerî Devrimci Komite yayımladığı olağanüstü bildiride resmî ve özel bankalarda ve öteki kurumlarda çalışan işçileri Hükümetin cepheye erzak gönderme işini aksatmakla suçlamaktadır..

Yoldaşlar ve yurttaşlar, genel iş ordusunun bir parçası olan bizlere atılan bu iftiraya inanmayınız.

Sürekli şiddet müdahaleleri altında çalışmak zor olmasına rağmen yurdumuzun ve Devrimin mahvolmak üzere olduğunu bilmemize rağmen, bizler, en yüksek memurdan, en alt memura, müstahdeme, *artelsçiki*'ye, muhasebeciye, işçilere ve kuryelere vb. ye kadar, cepheye ve yurda yiyecek ve silâh gönderilmesiyle ilgili görevlerimizi yapmakta devam etmekteyiz.

Yoldaşlar, işçiler ve askerler, para ve bankacılık konularındaki bilgisizliğinizden cesaret alınarak, sizin gibi işçi olanlara karşı kışkırtılmaktasınız; çünkü cephede aç kalan ve ölen asker kerdeşlerimizin sorumluluğu asıl suçlu kimselerden çevirilip genel sefalet ve örgütsüzlük şartları altında görevlerini yapmakta olan masum işçilere yöneltilmek isteniyor.

UNUTMAYINIZ, İŞÇİLER VE ASKERLER! MEMURLAR, HER ZAMAN BİR PARÇASI OLDUKLARI EMEKÇİ HALKTAN YANA OLMUŞLARDIR VE OLACAKLARDIR VE CEPHE VE İŞÇİLERİN İHTİYACI OLAN BİR TEK KOPEK BİLE MEMURLAR TARAFINDAN GECİKTİRİLMİŞ DEĞİLDİR VE GECİKTİRİLMİYECEKTİR.

6 Kasımdan 23 Kasıma kadar, yani 17 gün içinde, cepheye

500,000,000 ruble, öteki şehirlerden ayrı olarak Moskova'ya 120,000,000 ruble gönderilmiştir.

Bütün halkı temsil edecek olan Kurucu Meclise intizaren, halkın serveti üzerine titreyen memurlar kendileri tarafından bilinmeyen amaçlar için para vermeyi reddetmektedirler.

KANUNU KENDİ ELLERİNİZE ALMAYA SİZİ ÇAĞIRAN İFTİRACILARA İNANMAYIN.

Rusya Devlet Bankası Memurları Birliği Merkez Kurulu
Rusya Kredi Kurumları Memurları Sendikası Merkez Kurulu

★ ★ ★

Petrograd Halkına

YOLDAŞLAR! Bu karanlık günlerde Rusya'nın kurtulması için çalışan İaşe Bakanlığındaki ve diğer iaşe kurumlarındaki memurlara karşı korkunç iftiralar yayarak sizi kışkırtmaya çalışan sorumsuz kimselere inanmayınız. Yurttaşlar! Çeşit çeşit beyannamelerde bizi linç etmeye çağrılıyorsunuz. Bizi işleri sabote etmek ve grev yapmakla suçluyorlar; halkın başına gelenlerden biz sorumlu tutuluyoruz, oysa biz durmadan ve yorulmadan çalışmaktayız, ve hâlâ da Rus halkını açlıktan kurtarmak için elimizden geleni yapıyoruz. Mutsuz Rusya'nın bir yurttaşı sıfatıyla yüklendiğimiz yüke rağmen, orduya ve halka yiyecek sağlamak gibi ağır ve sorumlu işimizin başından bir saat bile ayrılmış değiliz.

Varlığımızı, soğuk ve açlık altında, kanıyla ve acılarıyla koruyan ordumuzun hayali bir an bile gözümüzün önünden gitmemektedir.

Yurttaşlar! Halkımızın hayatında ve tarihindeki en karanlık günleri geçirebilmişsek, Petrograd'da kıtlığı önliyebilmişsek, eğer zor şartlar altında bulunan orduya büyük, hemen hemen insanüstü bir çalışma ile ekmek ve yem sağlayabilmişsek, bunun nedeni namusumuzla çalışmış olmamız ve hâlâ da çalışmamızdır...

İktidarı zorla ele geçirenlerin "son uyarma" sına cevabımız şudur: Yurdu felâketten kurtarmak için elinden geleni yapan bizleri korkutmak, yurdu mahva götüren sizin gibilere kalmamıştır. Biz tehditlerden korkmuyoruz : önümüzde zavallı Rusya'nın kutsal hayali var. Bütün çabamızla orduya ve halka iaşe sağlamaya devam edeceğiz, yeter ki, siz bizi bu yurt görevini yapmaktan alıkoymayın. Yoksa ordu ve halk kıtlıkla karşı karşıya kalır ve bunun sorumlusu da bu şiddet hareketini hazırlayanlar olur. *İaşe Bakanlığı Memurları İcra Komitesi*

Çinovniki'lere (Devlet Memurlarına)

Hükümetteki ya da kamu kurumlarındaki görevinden ayrılan, işleri sabote eden ya da tesbit edilen işi gününde yapmayan, fakat hizmet etmediği süre için maaşını avans olarak almış bulunan memurlar ve kimseler 27 Kasım 1917 gününe kadar hizmet etmiş oldukları daire ya da kurumlara aldıkları paraları iade edeceklerdir.

Bu yapılmadığı takdirde, bu gibi kimseler Hazine malını çalmış sayılacaklar ve Askerî Devrimci Mahkeme tarafından yargılanacaklardır.

Askerî Devrimci Komite

7 Aralık, 1917

★ ★ ★

Özel İaşe Kurulundan

YURTTAŞLAR !

Petrogradın iaşesini sağlamak için yaptığımız çalışmanın şartları her gün biraz daha zorlaşmaktadır.

Askerî Devrimci Komite Komiserlerinin - işimiz için çok kötü sonuçlar veren - müdahaleleri, hâlâ devam etmektedir.

KEYFÎ HAREKETLERİ, siparişleri feshetmeleri, BÜYÜK BİR FELÂKETE SEBEP OLABİLİR.

Halka dağıtılacak et ve tereyağların muhafaza edildiği soğuk hava depolarından biri mühürlenmiştir, bu yüzden yiyecekleri kontrol edemiyoruz, BOZULABİLİR.

Bir vagon patatesle bir vagon lâhana müsadere edilmiş ve kimsenin bilmediği bir yere götürülmüştür.

Elkonulmaması gereken mallara (helva) komiserler elkoymaktadırlar. Önceki gün olduğu gibi, beş kutu helva komiser tarafından kendisi için alıkonulmuştur.

DEPOLARIMIZDA SAKLADIĞIMIZ MALLAR ELİMİZDEN ÇIKMIŞTIR, elkoyan komiser yiyeceklerin dışarı çıkmasına müsaade etmiyor, memurlarımızı korkutuyor, onları tutuklamakla tehdit ediyor.

PETROGRAD'DA BÜTÜN OLUP BİTENLER TAŞRADA BİLİNİYOR VE DON'DAN, SİBİRYA'DAN, VORONEÇ'DEN VE BAŞKA YERLERDEN EKMEK VE UN GÖNDERİLMİYOR.

BİZ DAHA FAZLA DAYANAMAYIZ.

İş elimizden çıkmaktadır.

BİZİM görevimiz durumu halka bildirmektir.

Son imkâna kadar halkın çıkarlarını korumakta devam edeceğiz.

YAKLAŞAN KITLIĞI ÖNLEMEK İÇİN HER ŞEYİ YAPACAĞIZ, AMA EĞER BU ZOR ŞARTLAR ALTINDA İŞİMİZE DAHA FAZLA DEVAM EDEMEZSEK, HALKIN BUNU BİLMESİNİ İSTERİZ...

(10)

PETROGRAD'DA KURUCU MECLİS SEÇİMLERİ SONUÇU

Petrograd'da on dokuz parti vardı. 30 Kasımda yayımlanan seçim sonuçları şunlar :

Parti	Aldığı oy
Hıristiyan Demokratlar	3,707
Kadet'ler	245,006
Halkçı Sosyalistler	19,109
Bolşevikler	424,027
Sosyalist Üniversalistler	158
Sosyal Demokrat ve Sosyal Devrimci Ukrayna ve Musevi İşçileri	4,219
Kadın Hakları Birliği	5,310
Sol Sosyalist Devrimciler	152,230
Sosyalist Devrimciler *(oborontsi)*	4,696
Halk Gelişmesi Birliği	383
Radikal Demokratlar	413
Ortodoks Kiliseleri	24,130
Yurt Kurtuluşu Kadınlar Birliği	318
Bağımsız İşçiler, Askerler, Köylüler Birliği	4,942
Hıristiyan Demokratlar (Katolikler)	14,382
Birleşik Sosyal Demokratlar	11,740
Menşevikler	17,427
Yedinstvo gurubu	1,823
Kazak Askerleri Birliği	6,712

(11)

HALK KOMİSERLERİ KONSEYİNDEN EMEKÇİ KAZAKLARA

Kazak Kardeşler !

Aldatılıyorsunuz. Halka karşı kışkırtılıyorsunuz. Size İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetlerinin sizin düşmanınız olduğunu, Kazak topraklarınızı, Kazak özgürlüğünüzü ellerinizden alacağını söylüyorlar. İnanmayın bunlara, Kazaklar... Kendi Generalleriniz ve toprak sahipleriniz, sizleri esirliğin karanlığında tutmak için aldatıyorlar. Biz, Halk Komiserleri Konseyi, kendimiz buradan sizlere sesleniyoruz. Bunları dikkatle okuyunuz ve

kimin doğru söylediğine, kimin sizi aldattığına kendiniz karar veriniz. Bir Kazağın ömrü ve hizmeti her zaman esirlik altında ve ağır işlerle geçer. Bir Kazak yüksek makamların ilk çağrısında atına eğerini vurdu mu sefere çıkar. Kazak askeri teçhizatını kendisi zarzor kazandığı para ile sağlar. Kazak hizmete çağırıldı mı çiftliği harap olmaya başlar. Bu doğru mu? Hayır. Bu durum artık ebediyen değişmelidir. KAZAKLAR ESİRLİKTEN KURTULMALIDIRLAR. Yeni Halk Sovyet iktidarı emekçi Kazakların yardımına koşmak istiyor. Yalnız bunun için Kazakların kendilerinin de eski düzeni kaldırmak istemeleri, esirci subaylarına, toprak sahiplerine, zenginlerine boyun eğmemeleri, boyunlarındaki pis boyunduruğu atmaları gerektir. Kalkınız, Kazaklar! Birleşiniz! Halk Komiserleri Konseyi sizi yeni, taze ve daha mutlu bir hayata çağırır.

Kasım ve Aralık aylarında Petrograd'da Rusya Asker, İşçi ve Köylü Delegeleri kongreleri toplanmıştır. Bu kongreler muhtelif yerlerde iktidarı Sovyetlerin eline, yani, halk tarafından seçilmiş olan insanların ellerine vermiştir. Bundan böyle Rusya'da, iktidarı halkın kendisi yaratacaktır... Herkes eşittir. Düşünün bir kere, Kazaklar, bu iyi mi kötü mü?. Kazaklar, sizi bu yeni düzene katılmaya ve kendi Kazak Delegeleri Sovyetlerinizi kurmaya çağırıyoruz. Muhtelif yerlerde bütün iktidar bu çeşit Sovyetlerin elinde olacaktır. İktidar General rütbesindeki *hetman*'ların değil, emekçi Kazakların seçtikleri temsilcilerin, kendi güvendiğiniz insanların elinde olacaktır.

Rusya Asker, İşçi ve Köylü Delegeleri Sovyetleri bütün büyük toprak sahiplerinin topraklarını emekçi halka veren bir karar almıştır. Kornilov'lar, Kaledin'ler, Dutov'lar, Karaulov'lar, Bardijes'ler bütün ruhlarıyla zenginlerin çıkarlarını korumaktadırlar ve büyük toprak sahiplerinin ellerinden toprakları alınırsa Rusya'yı kana boyamağa hazır bulunmaktadırlar. Ama, siz, çalışan Kazaklar, kendiniz sefaletten, baskı ve topraksızlıktan yakınmıyor musunuz? Adam başına 4 - 5 *dessiyatin*'den çok toprağı olan kaç Kazak var? Binlerce *dessiyatin* toprağı olan büyük arazi sahipleri ayrıca Kazak Ordusunun topraklarını da ellerine geçirmek istemektedirler. Yeni Sovyet kanunlarına göre Kazak büyük toprak sahiplerinin toprakları Kazak işçileriyle fukara Kazakların ellerine geçecektir. Sizlere Sovyetlerin topraklarınızı ellerinizden almak istediği söyleniyor. Sizi korkutan kim? Büyük toprak sahiplerinin topraklarını SOVYETLERİN sizlere vermek istediğini bilen zengin Kazaklar! O halde, Ka-

zaklar, birinden birini seçiniz: Kornilov'lardan, Kaledin'lerden, Generallerden ve zenginlerden mi yanasınız, yoksa Köylü, Asker, İşçi ve Kazak Delegeleri Sovyetlerinden mi yanasınız ?

Rusya Kongresi tarafından seçilmiş olan HALK KOMİSERLERİ KONSEYİ BÜTÜN ULUSLARA ATEŞİN DERHAL KESİLMESİNİ VE HİÇ BİR ULUSUN HİÇ BİR YER KAYBINA MEYDAN VERİLMEKSİZİN NAMUSLU DEMOKRATİK BİR BARIŞ YAPILMASINI TEKLİF ETMİŞTİR. Bütün kapitalistler, büyük toprak sahipleri, Kornilovcular, Sovyetlerin barışçı politikasına karşı çıkmışlardır. Çünkü savaş onlara kâr, iktidar ve itibar sağlıyor. Oysa size, siz Kazak erlerine ne sağlıyor? Siz de öteki asker ve bahriyeli kardeşleriniz gibi sebepsiz yere, amaçsızca mahvoluyorsunuz. Bu kahrolası savaş başlıyalı yakında üç buçuk yıl olacak. Bu savaşı bütün ulusların kapitalistleri ve büyük toprak sahipleri kendi kârları için, dünyayı soymak için çıkardılar. Savaş emekçi Kazaklara yalnızca felaket ve ölüm getirmiştir. Savaş Kazak çiftlik hayatının bütün kaynaklarını kurutmuştur. Genel olarak bütün yurdun ve özel olarak da Kazakların tek kurtuluş yolu çabuk ve namuslu bir barıştır. Halk Komiserleri Konseyi bütün Hükümetlere ve halklara şunları ilân etti: Biz başka ulusların mallarını istemiyoruz, ve kendimizinkini de vermek istemiyoruz. İlhâksız ve tazminatsız bir barış istiyoruz. Her ulus kendi kaderini kendi tâyin etmelidir. Hiç bir ulus öteki ulusu baskı altında tutamaz. Halk Komiserleri Konseyinin bütün Hükümetlere, halklara, Müttefiklere ve düşmanlara teklif ettiği barış böyle bir namuslu, demokratik ve halkçı bir barıştır. Ve sonuç meydanda : RUS CEPHESİNDE BİR ATEŞKES ANLAŞMASI İMZALANDI.

Artık orada asker ve Kazak kanı akmıyor. Onun için, Kazaklar, şimdi karar verin artık: bu yıkıcı, anlamsız, alçakca cinayetlere devam etmek istiyor musunuz? İstiyorsanız, o halde, halkın düşmanı olan Kadet'leri destekleyin; sizi 1 Temmuz taarruzuna sürükleyen Çernov'ları, Tseretelli'yi. Skobeliyev'i destekleyin; cephede askerlere ve Kazaklara ölüm cezasını koyan Kornilov'u destekleyin. AMA EĞER HEMEN NAMUSLU BİR BARIŞ İSTİYORSANIZ. SOVYETLERİN SAFLARINA GELİN VE HALK KOMİSERLERİ KONSEYİNİ DESTEKLEYİN.

Kazaklar, kendi kaderiniz kendi ellerinizde. Ortak düşmanlarımız olan büyük toprak sahipleri, kapitalistler, Kornilovcu subaylar, burjuva gazeteleri sizleri aldatıyorlar ve sizleri felâkete sürüklüyorlar. Orenburg'da, Dutov, Sovyeti tutukladı ve

Garnizonun silâhlarını ellerinden aldı. Kaledin Don bölgesinde Sovyetleri tehdit ediyor. Bu bölgenin savaş durumunda olduğunu ilân etti, askerlerini biraraya topluyor. Karaulov Kafkasya'da yerli kabileleri öldürüyor. Kadet burjuvazisi onları milyonlarıyla destekliyor. Ortak amaçları halkın Sovyetlerini yoketmek, işçileri ve köylüleri ezmek, orduda yeniden kırbaç disiplini kurmak ve emekçi Kazakların esirliğini sonsuzca sürdürmektir.

Devrimci kıtalarımız halka karşı başkaldıran bu cinayetlere son vermek üzere Don ve Ural'a doğru harekete geçmiştir. Devrimci kıtaların komutanlarına âsi generallerle hiç bir konuşmaya girmemeleri, kesin ve amansızca hareket etmeleri emri verilmiştir.

Kazaklar! Şimdi artık kardeşlerinizin kanının daha fazla akıtılıp akıtılmaması sizlerin elinizdedir. Biz elimizi size uzatıyoruz. Düşmanlara karşı büyük halkla birlik olunuz. Kaledin'in, Kornilov'un, Dutov'un, Karaulov'un ve yardımcılarıyla kışkırtıcılarının halk düşmanları ve hainler olduklarını ilân ediniz. Onları kendi kuvvetlerinizle tutuklayınız ve Sovyet makamlarına teslim ediniz... *Halk Komiserleri Konseyi*

(12)

SOVYET HÜKÜMETİNİN DİPLOMATİK HABERLEŞMESİ

Troçki'nin Müttefiklere ve tarafsız devletlere verdiği notalarla Müttefik askerî ateşelerinin General Duhonin'e verdiği notalar buraya alınamayacak kadar çoktur. Bundan başka Sovyet Cumhuriyeti tarihinin bu kitabı ilgilendirmeyen başka bir yanına, yani Sovyet Hükümetinin dış ilişkilerine ait belgelerdir bunlar. Bu konuyu *Kornilov'dan Brest Litovsk'a* adlı gelecek kitabımda ele almış bulunuyorum.

(13)

DUHONİN'E KARŞI CEPHEYE YAPILAN ÇAĞRI

"... Barış için yapılan savaş burjuvazinin ve karşı - devrimci Generallerin direnmesiyle karşılaşmıştır.., Gazetelerin yazdıklarından anlaşıldığına göre, Duhonin eski Yüksek Komutanın *Stavka*'sında burjuvazi ajanlarını ve onların dostlarını, Verhovski'yi, Avksentiyev'i, Çernov'u, Gotz'u, Tseretelli'yi vb. toplamaktadır. Dahası bunların Sovyetlere karşı yeni bir hükümet kurmak niyetinde oldukları anlaşılıyor.

Yoldaşlar, askerler! Yukarıda adlarını yazdığımız kimse-

lerin hepsi evvelce bakanlık yapmışlardır. O sıralarda Kerenski ve burjuvazinin isteklerine göre hareket etmişlerdir. 1 Temmuz taarruzundan ve savaşın sürmesinden sorumludurlar. Köylüye toprak vaadeden ve sonra Toprak Komitelerini yakalatan bunlardır. Askerler için ölüm cezasını yeniden koyanlar bunlardır. Fransız, İngiliz ve Amerikan kapitalistlerinin emirlerine boyun eğenler de bunlardır...

Halk Komiserleri Konseyinin emirlerine itaat etmeyen General Duhonin, Yüksek Komutanlık görevinden atılmıştır... Kendisi Müttefik emperyalist Devletlerden gelen notayı cevap verilmek üzere kıtalar arasında dolaştırmakta ve Karşı - Devrimi kışkırtmaya çalışmaktadır...

Duhonin'e itaat etmeyiniz! Kışkırtmalarını önemsemeyiniz! Kendisini ve karşı - devrimci Generaller gurubunun hareketlerini yakından dikkatle izleyiniz..."

(14)

KRİLENKO'DAN

İki Sayılı Emir

Eski Yüksek Komutan General Duhonin, emirleri uygulamak istemediği, yeni bir iç savaşı kışkırtacak alçakca işlere giriştiği için, halk düşmanı ilân edilmiştir. Duhoni'ni destekleyen bütün şahıslar, sosyal ya da politik durumlarına ya da geçmişlerine bakılmaksızın tutuklanacaktır. Özel yetkili kişiler bu tutuklamaları uygulayacaklardır. Yukarıdaki emirlerin uygulanmasına General Manihovski'yi memur ediyorum..."

BÖLÜM XII'NİN EKLERİ

(1)

KÖYLÜLERE TALİMAT

"Köylülerden gelen birçok sorulara cevap olarak aşağıda bütün iktidarın bundan böyle İşçi, Asker ve Köylü Delegeleri Sovyetlerinin elinde bulunduğu açıklanmıştır. İşçi Devrimi Petrograd ve Moskova'da başarı kazandıktan sonra şimdi Rusya'nın öteki merkezlerinde de başarıya ulaşmaktadır. İşçi ve Köylü Hükümeti yığınların, işçilerin çıkarlarını büyük toprak sahiplerine ve kapitalistlere karşı korur.

Bu bakımdan Köylü Delegeleri Sovyetleri, ve herşeyden önce Bölge Sovyetleri ve giderek Taşra Sovyetleri, bundan böyle

ve Kurucu Meclis toplanıncaya kadar, devlet otoritesinin tam yetkili kurumlarıdır. Bütün büyük toprak sahiplerinin toprakla ilgili ünvanları Rusya Sovyetleri Kongresi tarafından kaldırılmıştır. Toprak konusunda bugünkü Geçici İşçi ve Köylü Hükümeti tarafından bir kararname yayımlanmıştır. Bu kararnameye göre bugüne kadar büyük toprak sahiplerine ait olan arazi tamamen ve bütünüyle Köylü Delegeleri Sovyetlerinin eline geçmiştir. *Volost* (belirli bir takım köyler gurubu bir *Volost* olur) Toprak Komiteleri, toprakları hemen büyük toprak sahiplerinden alacaklar, hesaplarını tutacaklar, düzenin sağlanmasına dikkat edecekler, bütün malların iyi muhafaza edilmesine nezaret edecekler, ve bundan böyle bütün özel mâlikânelerin kamu malı olduğunu gözönünde tutarak bu malların halkın kendisi tarafından korunmasını sağlıyacaklardır.

Devrimci iktidar tarafından yayımlanmış olan kararnameleri uygulayan Bölge Köylü Sovyetlerinin kabul ettiği bütün *Volost* Toprak Komiteleri kararları tamamen meşrûdur ve itirazsız yerine getirilecektir.

İkinci Rus Sovyetler Kongresinin tâyin ettiği İşçi ve Köylü Hükümeti Halk Komiserleri Konseyi adını almıştır.

Halk Komiserleri Konseyi köylüleri her yerde yönetimi ellerine almaya çağırır.

İşçiler her şekilde kesin olarak ve tamamiyle köylüleri destekliyecekler, makina ve araç bakımından ihtiyaçlarını düzenleyecekler, karşılığında da köylülerin buğday nakliyatına yardım etmelerini isteyeceklerdir.

Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
V. ULIANOV (LENİN)

Petrograd, 18 Kasım, 1917.

(2)

Köylü Sovyetlerinin tam yetkili Kongresi bir hafta kadar sonra toplanmış ve bir kaç hafta devam etmiştir. Bu Kongrenin hikâyesi "Olağanüstü Konferans" hikâyesinin bir başka türlüsüdür. Başlangıçta delegelerin çoğunluğu Sovyet Hükümetine karşıydı ve karşı cepheyi tutuyorlardı. Bir kaç gün sonra toplantı Çernov'la birlikte ılımlıları tuttu. Ve bir kaç gün daha sonra büyük bir çoğunluk Maria Spiridonova'ya oy verdi ve temsilcilerini Smolni'deki *Çayika*'ya gönderdi... Bunun üzerine sağ kanat Kongreden ayrıldı ve kendi başına bir Kongre topladı. Bu Kongre önemini günden güne kaybetti ve sonunda dağıldı...

DÜNYAYI SARSAN 10 GÜN

Bu kitapta dünya tarihinin gidişini değiştiren bir olayın, 1917 Rus Ekim İhtilâlinin ilk günlerinin hikâyesini okuyacaksınız. Hemen bütün dünya dillerine çevrilmiş olan bu kitabın başlıca özelliği, yazarın olaylara zamanında ve yerinde kendi gözüyle tanıklık etmiş olmasında. Gelmiş geçmiş Amerikan gazetecilerinin en büyüklerinden biri olan John Reed o sırada bir gazete adına Moskova'da bulunuyordu. İhtilâlin arifesinde ve İhtilâl başladıktan sonra sokaktaki adamdan kabine üyelerine, Başbakan Kerenski'den ihtilâlcilerin ileri gelenlerine, işçilere, erlere, Kızıl ve Beyaz Muhafızlara kadar birçok kimse ile görüşmeler yaptı, konuşmalarını, nutuklarını dinledi, aralarında o günleri yaşadı ve bu kitabı yazdı.

12.5 TL